

THE
BOOK OF GENESIS IN HEBREW,

WITH

A CRITICALLY REVISED TEXT,

VARIOUS READINGS,

AND GRAMMATICAL AND CRITICAL NOTES,

BY

CHARLES HENRY HAMILTON WRIGHT, B.A.,
of Trinity College, Dublin,
ASSISTANT CURATE OF MIDDLETON TYAS, YORKSHIRE; AUTHOR
OF "A GRAMMAR OF THE MODERN IRISH LANGUAGE."

WILLIAMS AND NORGATE:
14, HENRIETTA STREET, COVENT GARDEN, LONDON:
AND
20, SOUTH FREDERICK STREET, EDINBURGH.
1859.

PRINTED BY FR. NIES (CARL B. LORCK), LEIPZIG.

TO
WILLIAM WRIGHT ESQ.,
PROFESSOR OF ARABIC IN THE UNIVERSITY OF DUBLIN,

As a Token of Esteem

FOR HIS PROFOUND ACQUAINTANCE WITH THE SEMITIC LANGUAGES, AND
IN GRATEFUL ACKNOWLEDGMENT OF MANY KINDNESSES;

THIS WORK IS INSCRIBED,

BY

His Attached Friend and Pupil,

The Editor.

PREFACE.

- - -

IN the work now submitted to the public, which is an attempt to supply for a book of the Pentateuch what has long been done for many of the Greek and Latin classics, I have endeavoured to assist the student, who has just mastered the elements of Hebrew Grammar, in acquiring a better knowledge of that language, as well as to afford to the more advanced scholar such information on various points as he may desire.

The system of furnishing a student with a complete grammatical analysis of a book,—such as that of Bythner on the Psalms, or of Oliphant, and more recently of Paul, on Genesis,—in order to enable him to translate before he has taken the preliminary step of mastering the grammar, is one of the very worst which can be adopted in either teaching or learning a language; for it burdens the memory without exercising the judgment, and renders the individual who has studied by means of such helps quite unable to proceed without them.

Firmly persuaded of the truth of this statement, I have not given in this work an analysis of grammatical forms; but, as I consider it perfectly hopeless for any one unacquainted with the etymology of a language to obtain an insight into its higher mysteries, I have taken it for granted, that those who will use this work are at least so far acquainted with the rudiments of Hebrew Grammar, as to be able to find out words in the Lexicon, with the help of the grammar, if not without it; and I have endeavoured to introduce them to the real difficulties of the language, namely those arising from the peculiarities of its syntax.

§ 1. GRAMMATICAL NOTES.

IN pursuance of this plan, the grammatical portion of this commentary consists principally of copious references to the grammar on every peculiar idiom met with. References have also been made to the grammar on any rare forms, either of verbs, nouns, or suffixes, which may from time to time occur, and frequently also on peculiarities in orthography.

The grammar to which I have generally referred, is that of Gesenius, and the edition which I have used, that published by Messrs. Bagster & Son in 4to, 1852. Very little alteration, however, has taken place in the numbering of the sections in any of the editions, and the references can therefore be made to any edition without much difficulty. The Grammar of Gesenius is the only one which ought to

be placed in the hands of a student by a judicious teacher. The most useful compendiums with which I am acquainted, if one is obliged to study without a teacher, are those of J. R. Wolf and Dr. Tregelles, both published by Messrs. Bagster.

§ 2. CRITICAL NOTES. *

THE renderings of various passages also form subjects for notes, and I have throughout called attention more especially to those passages in which our Authorised Version (indicated by the initials "A. V.") has misunderstood or misinterpreted the original.

In the notes properly critical, I have endeavoured to give the most important opinions of the commentators, but have frequently, when the matter was very doubtful, expressed none of my own.

The commentators whose works have been used throughout are the following: Maurer's Comm. in Vet. Test.; Rosenmüller's Scholia; the Translation of Genesis with notes by De Sola, Lindenthal and Raphall (Lond. Bagster, 1844), which I have cited under the name of the first editor De Sola; Barrett's Synopsis of Criticisms, from whence Geddes and Schumann have been quoted; Hengstenberg's Christology, and his Dissert. on the Genuineness and Authenticity of the Pentateuch; Häyernick's Introduction to the Pent.; Tuch, Delitzsch and Knobel's Commentaries on Genesis; Gesenius' Thesaurus, now completed by Rüdiger; also his Dissert. de

Pent. Sam., his *Lexicon Manuale* (2nd. ed. Leipzig 1847), and the English translation by Dr. Tregelles; Lee's Hebrew and Chald. Lex.; Land's *Disput. de Carmine Jacobi* (Leyden 1858); and Kalisch's *Historical and Critical Commentary*. The last work was not published till I had completed my notes on the first twenty-five chapters, but these were afterwards compared with it.

§ 3. THEOLOGICAL AND CHRONOLOGICAL QUESTIONS.

AND here I must mention that I have carefully abstained from intermeddling in my commentary with theological and chronological questions. I have noted the variations in chronology as so many various readings, but have not in any case attempted to alter the text, or indeed to express any opinion on the subject. Had I entered into such questions, the work would have far exceeded the limits, which I had prescribed to myself, and I have accordingly preferred to leave the discussion of such points to other more competent scholars.

So also with respect to theological questions. In cases of disputed translation, where a grave point often turns on the meaning assigned to the passage, I have thought it right to mention the various opinions, but not to enter into any discussion about them. It must be borne in mind, that frequently translations, which are critically unobjectionable, are theologically objectionable. A passage frequently admits of two renderings, and a commentator will adopt the one or

the other, according to the peculiar doctrinal opinions which he himself may hold. For instance, many eminent commentators of the German school have embraced the view that there are myths tessellated here and there through the various books of the Bible, more especially in those of earlier date, and that some of these are of a conflicting nature; an opinion which, of course, very considerably affects their criticisms on many passages.

To such views I am decidedly opposed. Believing, as I do, the Bible to be a Divine revelation, written by men under the influence of inspiration, I cannot agree with the ideas of those, who hold that mythic narratives are to be found in that revelation. Yet I have considered it incumbent on an impartial critic fairly to state the various views taken of a passage, whether he may agree with them or not; and I anticipate no evil consequences from the pursuance of such a course.

These observations, I trust, are sufficient on this head. To enter into a refutation of the various opinions mentioned, however important that might be, would have completely altered the entire work, which is intended to be purely of a philological, and not of a theological nature. Most of the views referred to will be found ably discussed in detail in the works of Hengstenberg and Hävernicks on the Pentateuch, although the work of the former especially requires to be read with caution.

§ 4. STATE OF THE HEBREW TEXT.

It seems to be an opinion very prevalent, in this country at least, that the Hebrew text is comparatively, if not absolutely free from all corruption. The care assumed to have been taken in the transcription of Mss., and the existence of the Masora, in which the very letters are carefully counted, are supposed to have acted in such a way as to preserve the text remarkably pure; and most scholars in this country do not seem to have dreamed of corruptions in the Masoretic text, except perhaps in those passages bearing on the controversy between the Jews and the Gentiles. Now it is not generally borne in mind, that the Masora itself is of comparatively modern date, when compared with the age of the works on which it was written; that not only does the system of vowel-points, though of the highest value, not go farther back than the sixth or seventh century after Christ, but that even the vowel letters themselves were not used at all in the earlier stages of the language, as may be clearly seen from extant Phœnician inscriptions (vid. Gesenii Monument. Phœn.); that at several periods in the history of the Hebrew nation, the Sacred Scriptures seem to have been almost utterly destroyed, the great body of the people having apostatised, or being in exile; and that, even when restored to their native land, the Jews did not for any lengthened period enjoy tranquillity. All these undeniable facts, even had we nothing else to go upon, would serve to render it highly probable, that the

Hebrew Scriptures would, when critically examined, be found to abound in faulty readings and numerous orthographical blunders.

But independently of such a presumption, the collations of Kennicott and De Rossi, even incomplete as they are, have plainly revealed the fact that, apart from the various readings to be gathered from the versions, a considerable variety of readings exists in the Masoretic Mss. themselves; and if the collations made by those scholars had been extended to the vowel-points, the number of variants would have been more than trebled.

Kennicott did not revise the text; he merely reprinted that of Van der Hooght, which he made the basis of his various readings, and which has ever since been considered as the *textus receptus* of the Hebrew Bible. The collations of De Rossi are much more valuable, but neither did he reprint the text, nor do more than prepare the way for its revision.

Yet what use has been made, after all, of these collations? The text of Van der Hooght is now more firmly established than ever, though it was made without the advantage of such collations as we possess; and although many scholars have, with praiseworthy diligence, applied themselves to the correction of the text of the Greek New Testament, and have achieved much in that direction, still little, if anything, has as yet been done for our present Hebrew text.

The only attempts at a revision of the Hebrew text worth noting are those of Hamilton and Davidson. The

work of the former, entitled *Codex Criticus Vet. Test.*, was published in London in 1821. It is now very scarce, and, though useful as a contribution towards the formation of a standard text, is in every way far inferior to the work of the latter scholar. Besides, the plan adopted of indicating the versions by letters of the alphabet, renders it not easily available for purposes of reference. The work of Dr. S. Davidson on the *Revision of the Hebrew Text of the Old Test.*, published by Messrs. Bagster, ought to be in the hands of all who pretend to any acquaintance with the Hebrew Scriptures. In the present work I have attempted to go somewhat farther than Dr. Davidson in the revision of the text, as far as the book of Genesis is concerned.

§ 5. VARIOUS READINGS OF MSS. AND OF THE SAMARITAN CODEX.

THE plan that has been adopted with regard to the various readings is as follows.

De Rossi's *Variae Lectiones Vet. Test.* vol. I, and the appendix in vol. IV, along with his *Scholia Critica in V. T. libb. seu Supplementa ad var. Sac. Text. lect.*, have been always directly cited, and every reading in them, which I consider of any importance, has been given under the text. Davidson's work, before alluded to, has been used as the basis of the various readings, although all his statements have been verified, whether with respect to the readings of Mss., by reference to the works of Kennicott and De Rossi, or to those of the Vss., by reference to the versions them-

selves. Kennicott's Hebrew Bible has only been occasionally used.

I have adopted Davidson's method of noting the readings of the Mss., which he states as follows, pref. p. XIII.

"The following abbreviations are employed:—

Cd. 1., a single Hebrew Ms. Cdd. 2, 3, or 4, two, three, or four Mss.

Cdd., more Mss. than one. Where the number of Mss. is small, probably not exceeding six or seven, it is often specified as Cdd. 5, Cdd. 3, &c., but this is not always the case. Generally speaking, *Cdd.* is applied to any number of Mss. under 40. When the number amounts to 40, and does not exceed 80, *Cdd. mult.* is used, i. e. *Codices multi*, or many Mss. When it is 80 and under 120, *Cdd. plurim.* is employed, i. e. very many Mss. And when the number reaches 120 or upwards, *Cdd. quamplurim.* is the mark, i. e. an exceeding great number of Mss."

"Cdd.", with a capital C, is also used to indicate Hebrew Mss., but "cdd.", following either "Sam." or "Onk.", denotes respectively manuscripts of the Samaritan text or of Onkelos; e. g. "Sam. cdd. 3." means three Mss. of the Sam. codex of the Pentateuch.

Besides the readings of the Hebrew Mss., a complete collation is here given of the readings of the codex of the Pentateuch written in the Samaritan character, commonly called the Samaritan Pentateuch. The text, which has been followed is generally that of Walton, as given in the London Polyglott, with occasional reference to the Paris Polyglott,

Kennicott's Hebrew Bible, and, though very seldom, to Dr. Blayney's Reprint in Hebrew letters. Kennicott's Hebrew Bible has also been referred to for the number of Mss. of the Sam. Pent. which adopt a peculiar reading, as it is the only work in which any collation of the readings of Sam. Mss. is given. Messrs. Bagster have published, in their edition of the Hebrew Bible, a very accurate collation of the entire readings of this interesting copy of the Pentateuch.

§ 6. VARIOUS READINGS FOUND IN THE VSS.: EDITIONS OF THE
VSS. USED.

It is much more difficult to attempt a list of the readings which the translators, who wrote the ancient versions, had before them; and the difficulty is more particularly felt in the case of the LXX. Here we are peculiarly liable to error, as a free translation may often appear to indicate a various reading. I have attempted, as far as possible, to give a list of their readings, though frequently they are given in the commentary, and not in the footnotes under the text. Whenever the LXX. appear to have had substantially the same reading as the Sam., it has been noted that they agree with it, although, of course, it is not meant that the LXX. had actually the same dialectic forms of the words as are exhibited in the Sam.; e. g. ch. 41: 27, it is said: "Cdd. 3., Sam., LXX., Vulg., וְיִשְׂרָאֵל" (the Heb. text reads שְׂרָאֵל without the copula); by which it is not meant that the Hebrew Mss., the LXX., or the Vulg.

actually had the peculiar form of the Sam. (שְׁרִיפֹרָה), but merely that they expressed the copula, and so have followed the reading of the Sam., in contradistinction to that of the Hebrew text.

The text which I have uniformly adopted in making citations from the LXX., is that of Tischendorf; but various readings, (whether not of the Cod. Alex., which are given by Tischendorf,) have sometimes been taken from the editions of Bos, Gräbe, and Holmes.

The Vulgate, Syriac, Onkelos and Saadiah have been collated in a *general* way, not in every minute particular. For the Vulgate I have generally used the Paris edition of 1856, frequently collated, however, with the text given in the London Polyglott, and with that of Sabatier, edited, together with the fragments of the Itala, in 3 vols. folio, Rheims 1743—1749. This last may be looked on as the most correct text.

For the Syriac I have used the text given by Walton in the Lond. Polygl., always collated with that of Dr. S. Lee of Cambridge in the edition published by the British and Foreign Bible Society, which latter may be considered at present as the standard edition.

The Targum of Onkelos has been taken from the London Polyglott, collated with an edition published at Königsberg along with the Hebrew text of the Pent., the commentary of Rashi, the Haphtaroth and the Megilloth.

The Targum of Pseudo-Jonathan I have usually cited from the fourth volume of the Lond. Polygl., but have

occasionally collated the text with that of an edition published in small folio at Basel, 1607.

For the Targum of Jerusalem, which I have seldom cited, I have generally used the text in the Lond. Polygl., sometimes collated with that of Buxtorf in his *Biblia Rabbinica*.

The Arabic version of Saadiah I have uniformly cited from the Lond. Polygl., correcting typographical and other errors that occur there.

The Samaritan version of the Pentateuch I have similarly cited from the Lond. Polygl., but have collated the text with that given by Uhlemann in the chrestomathy appended to his *Institutiones Linguae Samarit.*, Leipzig 1837. Gesenius' *Dissert. de Pent. Sam.* has also been consulted on this version.

The Greek translations of Aquila, Symmachus and Theodotion have been cited from Bos's edition of the LXX., 1709, and occasionally from Origen's *Hexapla*.

The Fathers, when cited, which has been very seldom, have been taken from the works of De Rossi or other critics, with the exception of Jerome, who has been verified. They are, with the exception of Jerome and Origen, of very little, if any, use in Old Testament criticism.

The Rabbis have been cited second-hand from the various commentators, especially Kalisch, De Sola and the *Thesaurus* of Gesenius.

For information on the history and comparative value of these various versions, I know no work which I can so

much recommend to the attention of the student as Dr. S. Davidson's *Treatise on Biblical Criticism*.

It ought to be remarked here that, frequently, when the various readings on a passage have been very numerous, or have been noticed at length in the commentary, they have been omitted in the footnotes, a reference being made to the commentary. Sometimes various readings are mentioned in the commentary without any reference being made to them in the footnotes, which is owing to the fact that the text with the various readings was the first part of the work put to press.

§ 7. ALTERATIONS MADE IN THE HEBREW TEXT.

It now remains for me to state the general principles on which emendations have been made in the text, and to enumerate these alterations. The text which I have adopted as the basis is that of Theile, by far the most accurate edition of the text of Van der Hooght, cleared of its typographical errors.

1. All literae majusculae et minusculae, suspensae et inversae, have been removed.

2. Together with these have been erased the Masoretic notes calling attention to such points.

3. The larger sections of the Masorites, indicated by Ⓢ Ⓢ Ⓢ or Ⓢ Ⓢ Ⓢ , have been deleted, inasmuch as they subserved no useful purpose. These sections have been denoted instead by Ⓢ or Ⓢ . The minor sections, marked by a single

פ or כ, have been retained, merely to indicate the commencement or end of paragraphs. And here I may mention that, only for the difficulties incident on printing at so great a distance, I would have removed these sections also, and have, in their stead, printed the text according to a regular system of paragraphs.

4. All the Masoretic notes, which do not point out anomalies in the punctuation, or indicate various readings, have been erased.

5. When there is a קרי upon any word, the כתיב, or written text, is treated as if it were unpointed, inasmuch as in that case the vowels written underneath the word belong properly to the קרי (as is indicated by the very names קרי and כתיב); and either the reading of the קרי has been adopted, and pointed with the vowels of the כתיב, or rejected, and the כתיב pointed in the regular manner; e. g. ch. 8: 17, I have pointed the כתיב regularly הוצא, and not, with Theile, הוצא, which is the pointing of the קרי הוצא.

6. Similar has been the plan adopted with respect to words on which there is a קרי perpetuum, as for instance in the case of the pronoun הוּא, which I have always written הוּא not הִוא, since the distinction in gender of the pronoun seems to have been unknown in the earlier stages of the language. I may here mention that even where the form הִיא actually occurs in the book of Genesis, which it does some five or six times in Theile's text, I have always altered it to הוּא, which (written in the mode הוּא) is read in these places by some Mss. So again in the word יששכר, I have

given; with the **יִשְׁשָׁכָר**, **בְּחִיב**, and not, with the **קרי** perpet., **יִשְׁכָּר**.

7. An exception to this rule has been made in the case of the word **יְהוָה**, which I have everywhere left unpunctuated. The fact is, that the real punctuation of the word is not certainly known. The vowel points in **יְהוָה** belong to a **קרי** perpetuum **אֲרָנִי**, the compound sheva being simplified merely because the **י** is not a guttural. Hence we find **וְיִהְיֶה** and **בְּיִהְיֶה**, instead of **וְיִהְיֶה**, **בְּיִהְיֶה** and **וְיִהְיֶה**; and accordingly we see, that, when **אֲרָנִי** precedes, **יְהוָה** is pointed **יְהוָה**; that is to say, **אֶלֶהִים** is read instead of **אֲרָנִי**, to avoid repetition. Probably the correct pronunciation is **יְהוָה** or **יְהוָה**, from **יְהוָה**=**יְהוָה**, whence by apocope **יָה** and **יָהו** (for **יְהוָה**), from which latter form, and not from a form **יְהוָה** or **יְהוָה**, the **IAΩ**, **LAOY**, and **IEYΩ** of the early Fathers arose. From a form **יְהוָה**, the abbreviations **יָה** and **יִי** can easily be explained; and this reading has the additional recommendation of being the only one which agrees with the form **IABE**, mentioned by Epiphanius as being the pronunciation of the Samaritans. Although this form is most probably the correct one, yet, as the matter is still disputed, I have preferred to leave the word unpunctuated; since to leave it every where as pointed by the Masorites would be a concession to the superstitious observances of the Jews.

8. With respect to the *puncta extraordinaria*, I have retained them in the text, as they are of pre-Masoretic origin. This is proved by the mention made of them in the

Talmud, where the Masoretic punctuation is not even alluded to. Leusden (Phil. Heb. Diss. XXII. § 4) says: "ea vel casu in textum irrepsisse post tempora Ezræ", (which is the date he assigns to the invention of the vowel-points,) "et ante confectum Talmud, vel eadem certo consilio a quibusdam Judæis circa illa tempora esse addita; et quidem eum in finem, ut effecta quædam mysteria ex textu elicrent." It is certain that the Masorites (at least those of later date, who affixed the notes) did not understand their nature, since they have marked them as anomalies. On the opinions of the Rabbis concerning them, vid. n. on ch. 16: 5. It is worthy of remark that the number of words so pointed, and the number of points on each word, differ in the Mss., occurring, for example, more frequently in the Cassel Ms., described by Michaelis, than in our common editions. It is possible that they may be remains of the first rude attempts at punctuation, similar to the diacritic points used for that purpose in Syriac (comp. Cowper's Syriac Gramm. § 17, and Tab. A. 2). If such be the case, the number of points upon each word must sometimes have been increased; e. g. in אֱלֹהִים, instead of three, there must have been originally only two, to indicate the vowels (אֱלֹהִים = אֱלֹהִים).

9. With respect to the more important part of the revision of the text, the following course has been adopted.

a. Readings retained in the text, but most probably corrupt, have been marked with asterisks. This has been done in three places, viz. ch. 15: 2, 36: 2 and 16.

b. Words inserted in the text have been, when it was possible, enclosed within brackets [ ]. This could not always be done, as may be seen from ch. 14: 10, where the reading *מלך סרם ומלך עמרה* has been adopted instead of *מלך סרם ועמרה*. Here it would have been inconvenient to have placed the second *מלך* within brackets. The insertions in the text may be divided into two classes: (1) those made on the authority of Mss., as ch. 25: 8; and (2) those made on the authority of the ancient versions, supported by internal evidence, as ch. 4: 8.

c. Changes have sometimes been made in the division of the verses; viz. in ch. 2: 4, 5, ch. 35: 22 (from which verse the numbers have been changed to the end of the chapter), ch. 23: 6, 7, and 14, 15. These alterations have necessarily caused changes in the accentuation.

d. A few alterations have been made for grammatical reasons, or to preserve rarer forms; e. g. *קִלְצָהּ*, without *metheg*, ch. 19: 9; *וַיִּמָּח*, ch. 7: 23; *אֶתְּחַזֵּק*, ch. 31: 6; *אֶתְּחַזֵּק*, ch. 39: 20, 22. All these emendations have been made on Ms. authority.

e. Alterations in the vowel-points and accents. The most remarkable of these is in the phrase *בָּאֵר לְחַי רֵאִי*, which, for reasons given in the notes on ch. 16: 13, 14, I have everywhere pointed and accentuated *בָּאֵר לְחַי רֵאִי*. Insertions of words have, of course, altered the vowel-points, or the accents, or both, as in ch. 4: 18, 25: 8. I have also, for reasons assigned in the notes, read in ch. 3: 17, *וְלֹאֲדָם* instead of *וְלֹאֲדָם*, and in v. 21, *וְלֹאֲדָם* instead of *וְלֹאֲדָם*, &c.

f. Alterations have been made on the authority of Mss. in single words; such as רָדְנִים for רִדְנִים, ch. 10: 4; חָדָר for חָדָר, ch. 25: 15; מַחֲוִיָּאל for מַחֲוִיָּאל, ch. 4: 18; פְּנוּאֵל for פְּנוּאֵל, ch. 32: 30.

g. In a few places critical conjecture has been resorted to. The emendation adopted in ch. 36: 26 is undoubtedly correct. Less certain, perhaps, are the alterations in ch. 23: 6, 7, and 14, 15, although the usage of the language is strongly in their favour. The verse divisions, it should be remembered, are very slight in ancient Mss. In the fourth place in which I have had recourse to conjecture, viz. ch. 49: 19, 20, there is very much to be said in favour of the emendation proposed, and but little against it. The blessings on each of the tribes severally begin with their respective names, Reuben, Judah, &c., with the single exception of Asher (according to the Masoretic text). By joining the ׀ to the preceding verse, the blessing is rendered more clear, the uniformity of the poem is preserved, and the verse to which the ׀ is thus added, is freed from the very harsh construction with which it otherwise closes. For further details I refer to my note on the passage in question. I have no doubt whatever but that Scheid's conjecture, which I have received into the text, is the correct mode of reading the passage. Ch. 30: 40 I consider even more plainly corrupt, as we are obliged, if the Masoretic reading be retained, to understand the phrase לָבָן לָבָן as referring, in one member of the verse, to the entire flock of Laban, in the other, to that part of it which

was under the charge of Jacob. I would emend the passage in the manner I have suggested in my note; but, inasmuch as this emendation has not been proposed (so far as I am aware) by any previous critic, I have left the text untouched.

§ 8. COLLATION OF MSS. WITH RESPECT TO THE VOCALISATION.
DESCRIPTION OF MSS. COLLATED.

THE MSS. examined by De Rossi and Kennicott, have been collated only with regard to the consonants; there has been no attempt made to collate the variations in vocalisation or accentuation up to the present time. And yet this is far from being unimportant. Considerable differences of meaning often depend upon minute differences in punctuation, and if such collations were generally made, some, though they might be few, important variants would be found, and many perhaps which would throw light on the connexion of the Hebrew with the other Shemitic tongues.

I append on pp. 139—152 a collation of the vowel-points of four Mss. respectively denoted by the letters A., B., C., D. The accents I have not collated, because they are of minor consequence.

1. The Ms. marked A. is deposited in the Library of Trinity College, Dublin. It contains the Pentateuch with the Masora. It is in quarto, very recent (its date being 1479), and written in Africa. It has been much damaged, and is in great part re-written, the second scribe having

been very ignorant of Hebrew grammar, as is evident from his blunders. This Ms. was collated by Kennicott and is numbered by him 140. It is the only pointed Ms. of the Pentateuch in the University Library, which is indeed very poor in Hebrew Mss. I have not thought it necessary to give the readings of the second scribe.

2. The Ms. designated by B. is Kennicott 17. It is in the Bodleian Library, Oxford, and is there marked Arch. Bodl. A. 95. In Uri's *Catalogus Cdd. Orient. conserv. in Bibl. Bodl.*, it is classed VII, and is stated to have been brought from the island of Harmuz or Ormus in the Persian Gulf. It is said to be of the 14th century.

This Ms. is in large folio, and contains the Pentateuch in four columns on each page, the Targum of Onkelos being written alternately with the Hebrew, except in the case of genealogical lists, where no difference could exist between the Hebrew and Chaldee; e. g. ch. 10: 2, 3, 4, ch. 36: 42, 43, &c. It consists of 2 vols., the first ending at Lev. 3: 1, and the second commencing at that point. The first vol. is slightly damaged at the beginning, and the second vol. much injured at both the beginning and the end.

The omissions in the text are pretty frequent, and are supplied in the margin in a different ink, though it cannot hence be argued that they were omitted intentionally, owing to their not occurring in the exemplar from which the Ms. was copied, and that they were supplied by a later hand; for the omissions frequently destroy the sense of the passage. The following may serve as instances. In ch. 1: 16 the words

לממשלה ואח המאור הק' are omitted; in ch. 2: 5 the word מָרָם; in ch. 5: 26 the second שָׁנָה; in ch. 6: 14 עָצִי; in ch. 8: 5 לַחֲדָשׁ, and in v. 20 מְבַל; in ch. 13: 5 אֲבָרָם; in ch. 27: 30 יֵצֵא יֵצֵא יֵצֵא אֵךְ. The omissions in the Targum are even more numerous than those in the Hebrew text, and they are also supplied in the margin. In one place (Gen. 30: 1, 2) two entire verses of Onkelos are thus added.

There are a great many cases of *scriptio plena* and *defectiva* corrected in ink of the same colour, and probably by the same hand, as that which supplied the omissions in the margin. The vowel-points are added in a different ink, the same in which the Masora at the bottom, top and sides of the columns is written. The Masora initialis is curiously written in the shape of flowers, and often entwines rude figures of elephants, camels, dragons, &c.

This Ms. rarely uses the form הוּא for the feminine pronoun, generally reading with the קְרִי *perpetuum* הִיא.

3. The Ms. denoted by C. likewise belongs to the Bodleian Library. It is codex 1. of Kennicott, and is classed as Laud. 268, the second volume being Laud. 267. It is a Ms. of the Pentateuch, but defective, commencing at Genesis 27: 31. It is written in folio, and has no Masora below the text, though there are lines scored evidently for that purpose. There are no *literæ majusculæ*, *minusculæ*, or *ornatæ* in this codex. Uri states in his Catalogue that the vowels and accents are a more recent addition, as appears, he says, from the colour of the ink; but that is not at all certain, as there is

no striking difference between the ink employed in writing the text, and that in which the vowel points are expressed. The letters have been renewed in some places. Kennicott considers this Ms. to be of the eleventh century; but De Rossi is probably more correct in assigning it to the twelfth.

4. Codex D. is a beautifully written Ms. of the entire Bible in two volumes quarto, with the Masora. It also belongs to the Bodleian Library, and is classed Pocock. 347—8. It is thought by Uri to be of the 13th century, but by Kennicott (of whose Mss. it is Cod. 3) to belong to the middle of the 14th century. In a few places the ink is blacker than in others, but there are no traces of the Ms. having been re-written. The vowels and accents are in the same ink as the letters. It has a few peculiar readings.

In ch. 27: 14, in the word **מטעמים**, there are marks of an **ע** and some other unfinished letter under the **ט**. In ch. 30: 19, **לאה** is written over an erasure, evidently that of **רחל**, which proves these corrections to have been made by the writer of the codex himself. In ch. 30: 23, **והלר** seems to have been at first written instead of **וההר**. Similar erasures appear in other places; e. g. in ch. 33: 1, the **ל** of **הילדים** is written over an erasure, and so also is the **ח** of **כראה** in v. 10. In ch. 37: 4, the scribe wrote by mistake **לכרו** instead of **רכרו**, which he corrected without erasing the **ל**. In ch. 37: 28, the letters **וימכ** of the word **וימכרו** are written over an erasure, the word underneath being most probably a repetition of **הכור**, as the letters **הכ** are easily

traceable. Again, in ch. 43: 13, in the words וַאֲחֵיכֶם וַאֲחֵיכֶם, the letters וַאֲחֵי are written over an erasure so complete that the former writing cannot be made out.

§ 9. PECULIARITIES IN THE ORTHOGRAPHY OF THE MSS

I now proceed to note a few peculiarities in the mode of writing in these Mss., as this is a subject not altogether devoid of interest.

1. In cod. B. kametz chatuph is almost invariably expressed by ֿֿֿ , so that there is no distinction in form between it and chateph kametz.

2. a. Mappik is expressed in the same codex by a point written below the letter, seldom within it, e. g. לֶּ for לֶּ; and so occasionally in cod. C., as לֶּ in ch. 29: 24.

b. The mappik is also used in cod. C. with ו and י when they retain their consonantal power; but in the case of י it is written below the letter, while in that of ו it is written, like the shurek, in the middle of the letter, as וֿוּ, וֿוּ.

c. In cod. B. the ו is sometimes pointed with sheva to denote its consonantal power, as וֿוּ.

3. a. Final ם and ן are often pointed with sheva in C. and B., as לֶּקֶם.

b. Final ם, when pointed with sheva, has often in cod. B. the sheva inscribed in the middle of the letter, e. g. לֶּקֶם; and so in cod. C. ch. 31: 1. לֶּקֶם.

4. Patach furtivum is sometimes omitted in cod. C., as in ch. 41: 45 פִּעֲנָה, ch. 39: 19 כְּשִׁמְעַ, ch. 38: 2 שִׁוְעַ; or expressed together with sheva, as in ch. 39: 3 מִצְלִיחַ.

5. In cod. C. the non-beghadhkephath letters are very frequently marked with raphe; e. g. ch. 30: 1, לֹא יִלְדָּה, לֵיעֶקֶב; in the same verse וּחֹמֶר; in v. 2 וּיֹאמֶר and יַעֲקֹב, וּיֹאמֶר; in v. 3, מִנֶּעַ, אֱלֹהִים; in v. 4, בִּימִי, וַיֹּלֶךְ; in v. 15 הִמְעֵט.

6. The use of daghesh euphonic (or as it is more properly termed daghesh conjunctive) is very frequent in cod. C. In about twelve chapters of this Ms., fully 170 instances occur of the use of this daghesh in the first letters of words. The letters in which I have noticed it are מ, ל, ו, נ, ק. It occurs with them in the following cases.

In ו preceded by ו, י, and ר.

In ל preceded by א, ב, ג, ד, ה, ו, ז, ח, ט, י, כ, ל, מ, נ, ס, ע, פ, ק (especially in the case of ר, especially in the case of נֶעֱרַר, in נֶעֱרַר, (which may, however, have been read נֶעֱרַר) אֶשֶׁר, ש, and ח.

In מ preceded by ב, ג, ד, ה, ו, ז, ח, ט, י, כ, ל, מ, נ, ס, ע, פ, ק, ר, ש, and ח.

In נ preceded by א, ב, ג, ד, ה, ו, ז, ח, ט, י, כ, ל, מ, נ, ס, ע, פ, ק, ר, ש, and ח.

In ק preceded by א, ב, ג, ד, ה, ו, ז, ח, ט, י, כ, ל, מ, נ, ס, ע, פ, ק, ר, ש, and ח.

Some of these cases are not very intelligible; in particular its occurrence after ו, י, and ל. Very anomalous is the use of the daghesh in such instances as מִצְלִיחַ, the first word of ch. 31: 39, and לִכְבֹּד, the first word of ch. 37: 27.

7. The diacritic points of ש and ש in cod. B. are frequently not written above the letter (unless it have also daghesh), but within it, as ש , ש ; and when the diacritic point is written in this way, the letter is generally marked with raphe; as in ch. 4: 9 וְשִׁמְרֵם ; v. 23 $\text{לְנִשְׁיוֹ$ the point above is the accent rebhia'); ch. 5: 7 שֶׁה (rebhia' above); ch. 6: 2 וְשִׁמְרֵם . So also with ש ; e. g. ch. 6: 17 בְּשֶׁר (with rebhia'); v. 19 בְּשֶׁר ; ch. 36: 15 the second שֶׁשׁ ; v. 17 שֶׁשׁ .

8. The sheva in ך final is frequently written in Cod. B. below the letter; as in ch. 9: 5 וְאֶךְ ; v. 4 אֶךְ ; v. 6 שֶׁךְ and וְשֶׁךְ ; there being no distinction between ך and ך final except the subscription of the sheva.

9. The final letters in cod. B. do not extend below the line, and final ך is written in exactly the same way as ח , being only distinguishable by the sense.

10. יְהוָה is generally pointed in A. B. D. יְהוָה . In the Targum of Onkelos in cod. B. it is expressed by יְיִ .

In conclusion I have to express my warm thanks to Professor Wm. Wright of the University of Dublin for the valuable assistance which he has afforded me in revising both the manuscript and the proof-sheets of this work. He has occasionally added remarks of his own, and his library of works in Oriental literature has been constantly at my disposal.

And I cannot lay down my pen without expressing my thankfulness to Him who has permitted me to bring to a close this work, which I humbly trust may prove in some degree useful in promoting the cause of Sacred learning.●

TRINITY COLLEGE, DUBLIN.

March 1859.

CHARLES H. II. WRIGHT.

ERRATA.

The reader is particularly requested to correct the following typographical errors before he proceeds to the perusal of the work.

1. In the Notes.

P.	20.	l.	28.	for	שְׂכֵלָה	read	שְׂכֵלָה.
„	32.	„	11.	„	יכל	„	ובל.
„	35.	„	8.	„	<i>māh-koh</i>	„	<i>māh-kōh</i> .
„	39.	„	11.	„	זִמְטָה	„	זִמְטָה.
„	59.	„	29.	„	instecans	„	instances.
„	119.	„	26.	„	יָחַד twice	„	יָחַד.
„	128.	„	16.	„	נִפְתָּלִי	„	נִפְתָּלִי.
„	80.	„	23.	„	יָאִין	„	יָאִין.

2. In the Hebrew Text.

P.	6.	l.	9.	for	וּלְאָדָם	read	וּלְאָדָם.
„	29.	„	17.	„	בְּאֶרֶץ לְחִי	„	בְּאֶרֶץ לְחִי.
„	75.	„	12.	„	לְשֹׁעַר	„	לְעֵשׂוֹ.

3. Various Readings.

P. 151. b. l. 28. for וַיִּדְּגוּ read וַיִּדְּגוּ.

N O T E S.

NOTES.

CHAP. I.

1. **בראשית**. Used adverbially, "*at first*" "*firstly*", "*first of all*"; so Knobel rightly renders the phrase. Comp. **בְּאֶחָד**, Prov. 29: 11, **בְּקֶרֶי** Lev. 26: 24, &c. Aq. *ἐν κεφαλαίῳ*, LXX. *ἐν ἀρχῇ*. Comp John 1: 1. Delitzsch adopts the rendering "*in the beginning*", which however would require the article; **רֵאשִׁית** is used absolutely in Is. 46: 10, but not elsewhere. Ewald considers **רֵאשִׁית** as in the const., governing the following clause in the genitive (comp. Hos. 1: 2), and translates thus: "In the beginning, when God created the heavens and the earth (and the earth was without form and void, &c.), God said, Let there be light". **בְּרֵא אֱלֹהִים**. Plur. excell. Vid. Ges. § 106. 2. b. and § 143. 2.

2. **תָּהוּ וּבְהוּ**. On the form of these segholates vid. Ges. § 84. V. On the pointing of the **ו** vid. Ges. § 102. 2. d, and on the construction, § 104. 1. rem. 2. **רוּחַ אֱלִי**. Onkelos translates this: **יְיָ רוּחָא מִן קִרְבָּן** "*a wind from the presence of the Lord*"; and so Saad. **رِيَّاحُ اللَّهِ** "*winds of God*". The phrase would accordingly be rendered "*a great mind*". "Lofty cedars" are called **אַרְזֵי-אֵל** "*cedars of God*" (Ps. 80: 11); "*high mountains*"? **הַרְרֵי-אֵל** (Ps. 36: 7); and Nineveh is termed

עִיר גְּדוֹלָה לְאֱלֹהִים “*an exceeding great city*”, as our A. V. has it, Jonah 3: 3. The Targg. of Ps.-Jon. and Jerus.: רוּחָא רַחֲמִין “*the spirit of mercy or love*”. Others suppose רוּחַ אֱלֹהִים to mean here *vis divina*, which meaning רוּחַ has in Ps. 104: 30. “Thou sendest forth thy spirit (רוּחְךָ), they are created.” Lastly, others understand it of the Holy Spirit, which meaning best accords with מְרַחֶפֶת, *cherishing, brooding over*, as a bird over its young. רוּחַ is only used in Piel twice in Scripture, viz. here and Deut. 32: 11. The LXX. render מְרַחֶפֶת by ἐπιτρέπετο, Vulg. *ferebatur*; Onk. by מְנַשְׁבֵּא, and so Saad. تَهَبُّ “*blowing*”, of the wind. The Syr. preserves the word مَحَبَّة. Our A. V. “*moved upon*” is incorrect, as the idea of progression is never found in this verb.

3. יֵאמֵר. Vid. Ges. § 67. 1. יְהִי אוֹר. Future used imperatively, vid. Ges. § 125. 3. c.

4. וִירָא. Vid. Ges. § 48 b. 1. and § 126. 2. כִּי טוֹב. Ges. § 152. 1. בֵּין — וּבֵין. This is the usual construction; sometimes, however, as in v. 6, we have בֵּין — לְ.

5. קִרָּא לִילָה. On the accents here vid. Ges. § 29. 3. b.

6. רָקִיעַ. Pr. “*expanse*”, LXX. στερέωμα, Vulg. *firmitas*, Saad. جَلَدٌ. וְיִהְיֶה מְבַדִּיל. A participle construed with a preter. or future, as a finite verb, expresses continuity of action, as מְמַרְסִים הָיְתָה, Deut. 31: 27, “*ye have been continually rebellious*”. So here “*let it be dividing*”, i. e. continue to divide. לָמַס. On the pointing of ל, vid. Ges. § 100. 2. c.

8. Here, at the conclusion of the second day's work, we should have expected the usual וִירָא אֱלֹהִים כִּי טוֹב, but this, instead of being inserted here, is placed in the middle of the third day's work, in v. 10. The phrase thus occurs twice in the third day's work, and only once in the account of the work of every other day (verse 31 being only a sort of

general review). Probably it ought to be inserted here with the LXX., as the phrase might easily have been transposed by the error of some scribe. It is, however, to be noted that the LXX. have the phrase in v. 10 also. Perhaps the reason of the omission here is because the complete division of the waters was made on the third, and not on the second day.

9. יקו—וחראה. Vid. Ges. § 125. 3. אל מקום א'. LXX. εἰς συναγωγὴν μίαν, perhaps reading חֲקִיָּה; but Aq. Symm. Theod. τόπον ἕνα, and Onk. לאתר חר.

10. ולמקה המים. Vid. Ges. § 109. 1. and § 91. 9. LXX. τὰ συστήματα τῶν ὑδάτων in the plural, and so Aquila.

11. חרשא רשא. Vid. Ges. § 135. 1. rem. 1. רשא is properly “young grass”. The LXX. and Vulg., whom Rosenmüller and others follow, connect רשא with the following עשב, contrary to the accentuation. LXX. βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χορτοῦ σπείρον σπέρμα κατὰ γένος καὶ καθ’ ὁμοιότητα, thus inserting καὶ καθ’ ὁμοιότητα; Vulg. germinet terra herbam virentem et facientem semen. עשב מוריע ו'. On the construct. of the part. vid. Ges. § 132. 1. עשה פרי. LXX. ποιοῦν καρπόν; vid. Ges. Lex. בו אשר ו'. Vid. Ges. § 121. 1.

14. יהי מארח. On the use of the sing. here vid. Ges. § 144. a. להכביל. “Ad distinctionem faciendum”, Ges. § 45. 3. לאתח וגו'. This may be considered as ἐν διὰ δυοῖν, Ges. § 152. 1. a, and rendered “for signs of seasons and days and years”; or אתח may be viewed as the general term, of which מועדים &c. are specifications. Maurer looks upon מועדים as in apposition to ימים ושנים, on account of the difficulty of considering it opposed in meaning to them; it would then be rendered “for signs of times, both of days and years.” Others regard אתח as signifying the natural phenomena, such as eclipses, which were regarded as signs of extraordinary events.

16. הגרלים. Vid. Ges. § 118. 1. את שני המארת. Vid. Ges. § 109. 2.

20. ישרצו. Vid. on the classes of verbs governing an acc., Ges. § 135. שרץ נפש ח' The LXX. Vulg. Aq. take ח' נ' as the genitive, but it is more correctly viewed according to the Masorites, Syr., &c., as in apposition to חיה שרץ. חיה is to be considered here as the feminine of חי, not the genitive of חיה, as if *animantia vitae*, for חיה as a subst. is only poetic.

21. את ההנינים הגרלים. Vid. Ges. § 109. 2. תנין “a monster”, used of sea-monsters, Isaiah 27: 1, and also of land-monsters, as serpents, &c., Ps. 91: 13, in both which places the A. V. awkwardly renders it “dragon”. LXX. τὰ ἡγῆτα, Vulg. cete, “sea monsters”. כל נפש is undetermined, and therefore must be determined by the predicate; hence החיה with the article. Ges. § 109. 2. a. אשר. Accus. כל עוף כנף. Vid. Ges. § 104. 2.

22. ויהעוף. On the tone vid. Ges. § 63. 3 rem. 1. Case absol. vid. Ges. § 142. 2.

24. חוצא. Vid. Ges. § 126. 2. בהמה, Arab. بَهِيمَةٌ, prop. “dumb beasts”, from כהם to be dumb, a root found in Heb. Sam. Arab. and Aethiop.; then “animals in general”, especially *quadrupeds*. LXX. have here τετράποδα, in v. 25. τὰ κτήνη; Vulg. *jumenta* in both places. וחיתו. Vid. Ges. § 88. 3. b.

26. אדם. Taken collectively, as is proved by ירדו; vid. Ges. § 106. 1. This word is not used as a proper name till ch. 4: 25. בצלמנו. “After our likeness”. On the various meanings of ב' vid. Ges. § 151. 3. a. or Lex. in loco. הרמש. On the use of the article vid. Ges. § 107. note.

29. נָתַחִי. Pret. for fut. Ges. § 124. 4. אֲשֶׁר בּוֹ. Vid. Ges. § 121. 1.

31. יוֹם הַשִּׁשִּׁי. On יוֹם without the article vid. Ges. § 109. 2. b.

CHAP. II.

1. עָבְדָם. 'ע' is applied here in a wide sense to the animals, plants, etc. as well as to the stars. LXX. καὶ πᾶς ὁ κόσμος αὐτῶν; Vulg. *omnis ornatus eorum*.

2. וַיְכַל אֱלֹהִים וְגו'. וַיְכַל has been translated by some as a pluperfect, "and God had finished", which meaning however the future never has. The meaning must be "*God finished*", i. e. had done with his work on the seventh day. The reading הַשְּׁבִיעִי is that of all the Hebrew Mss. and of the Vulg. and Onk., but the LXX. Sam. cod. and vers. and the Syr. read הַשִּׁשִּׁי, which is evidently an intentional alteration to avoid the notion, which the reading הַשְּׁבִיעִי seemed to imply, of God's continuing to work during a part of the seventh day.

3. בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת. "Quae creaverat Deus faciendo"; vid. Ges. § 45. 3. and § 139. 2. Comp. הִגְדִּיל לַעֲשׂוֹת "*he hath done nobly*", Joel 2: 21. The rendering of the LXX. is a paraphrase, ὡς ἤρξατο ὁ θεὸς ποιῆσαι. Vulg. *quod creavit Deus ut faceret*. De Sola's translation, "*to continue acting*", is incorrect, and opposed by all the ancient vss.

4. אֵלֶּה חֻלּוֹתָיו. This and similar formulae, which occur twelve times in the Pentateuch, always refer to what follows, with the exception of this passage, where the words seem to refer to the account given in the first chapter, as no history of the heavens and the earth follows in this chapter. The

word חולדות is prop. "*generations*", "*families*" (סֵפֶר חולדות "*a genealogical register*"), then "*history*", as in ch. 6: 9, and here applied to the origin of all things; "*this was the origin of the heavens and the earth*". The LXX. render this passage: αὐτῇ ἡ βίβλος γενέσεως οὐρανοῦ καὶ γῆς, but it does not necessarily follow that they had a different reading. בהבראם. "*When they were created*"; vid. Ges. § 129. 2, 3. Compare the Greek construction: ἐν τῇ εἰσῳ. The Masorites direct that the ה in בהבראם should be smaller than the other letters, to indicate that the heavens and the earth will pass away, or, as some imagine, to show that the world was created for the sake of the righteous alone, as from the letters in הבראם the name אברהם Abraham is formed!! Vid. Buxtorf's Tiberias p. 163.

5. ביום עשות וגו'. On this construction vid. Ges. § 130. 3. Maurer, Tuch, Knobel, and others, with whom we coincide, connect the words ביום וגו' with וכל שיח וגו' thus: "*at the time when Jehovah Elohim made the heavens and the earth, no herb of the field was as yet &c*". We have accordingly altered the Masoretic punctuation, which connects ביום עשות וגו' with יי' אלהים ארץ ושמים v. 4, thus making v. 5. commence with וכל שיח וגו'. כל with a following negative expresses absolute negation — *none at all*. Comp. Ges. § 149. 1. מרם יהיה. Future after מרם, Ges. § 125. 4. a. המטיר. Pret. in the sense of pluperf., Ges. § 124. 2. וארם אין. וארם אין includes the substantive verb *to be* in all its tenses, Ges. § 149. 1.

6. ואר. "*And a mist*"; LXX. πηγή "*a fountain*", Aq. ἐπιβλυσμός or ἐπιφλυσμός; Onk. עֲנָנָא, "*a cloud*" and so Sam. vers. The Vulg. and Syr. agree with the LXX. and render *sons*, مَصْنُوعًا. Saad. rightly بَخَارٌ "*vapour*".

7. ויצר י' א' את הא' עפר. On this construct. vid. Ges. § 136. 2. הארם. On the use of the article here vid. Ges. § 107. 2.

8. **גן בערן**. The Vulg. translates as if the reading were **גן ערן**, *paradisum voluptatis*, and so in various other places, e. g. v. 15. in both LXX. and Vulg.

10. **וַנְהַר יֵצֵא** for **וַנְהַר הָיָה י'**; the omission of **הָיָה** is frequent. Participles construed with the substantive verb often express the imperfect, Ges. § 131. 2. c. Hence Vulg. correctly *egrediebatur*. **וַיְהִיָּה לָאֶרְבַּעַה רַאשִׁים**. "*Became four arms*", was divided into four streams. **לְהִיָּה** always means *to become something*, as in v. 7.

11. **פִּישוֹן**. Some, as Reland, suppose this river to be the *Phasis*, considering **חַוִּילָה** to be the land of Colchis, where there was a city called *Chabala* (ו being changed into the Greek β). Gesenius objects to this, on the ground that **ח** was not the Hebrew name for Colchis, but **בְּסֻלְחַיִּים** (vid. note on ch. 10: 14). The word is a *ἄπαξ λεγ.*, but *Φεισσών* occurs in Sirach 24: 25. Others think that the *Ganges* is meant, or the *Nile* (Saadiah); others, with more probability, the *Indus*. **הַיָּוֵד**. Used as a sort of copula, vid. Ges. § 119. 2. **הַסַּבָּב**. On the article with the predicate vid. Ges. § 106. 3, and on the construction of the participle § 132. **אֶרֶץ חַוִּילָה**. Vid. Ges. § 109. 1. **ח** probably means here *India*; vid. note on ch. 10: 7. **אֲשֶׁר שָׁם**. "*where*", Ges. § 121. 1. **הַזֹּהָב**. Vid. Ges. § 107. 3. rem. 1.

12. **וַיִּהְיֶה**. On the pointing of the ו vid. Ges. § 102. 2, and on the pointing of the י, § 10. 2. rem. **הַהוּא**. The Masorites point **הָהוּא**, requiring it to be read **הָהוּא**, but **הוּא** is of the common gender in the Pentateuch. On the pointing of the article here vid. Ges. § 35, and on its use § 109. 2. **הַיָּדָלָה**. The LXX. render the word in this passage by *ἀνθράξ* "*the ruby*", and in Numb. 11: 7. (where manna is compared to it) by *κρύσταλλος*, "*crystal*". Aq. Symm. Theod. and Joseph. *βδέλλιον*, Vulg. *bdellium*. Bdelium is the fragrant

gum of a tree growing in Arabia and India, and is white and resinous. The advocates of this opinion appeal to the agreement of the words *μάδελλον*, *maldacon*, *βολχόν* or *βλόχον*, *brochon*, *βδέλλα* and *βδέλλιον*. It is however objected to this view, that bdellium is not so remarkable a natural product as to render it worthy to be enumerated along with gold and precious stones, and that the land of Havilah should be specially noted for its production. The Jewish commentators, as the Kimchis, Rashi, &c., maintain that *pearls* are meant by the word, which opinion is adopted by Bochart; vid. *Ges. Thes.* So Saad. *أَلْبُلُّوْ*. Onk. *בְּדִלְחָא, בְּדִלְחָא*; Syr. *ܒܕܠܚܐ* with *ܕ*. The word is evidently not Hebrew, and probably of Sanskrit origin. *אבן השפה*. There are three opinions as to what kind of gem is meant by *שפה*. (1) The LXX. and Theod. in Job 28: 16., Symm. here, Vulg., and sometimes Josephus, understand the *onyx*, *ὄνυξ*, so called from its resemblance in color to the human nail. (2) Aq. here, Jerome in Job, and sometimes Josephus, render it *sardonyx*. (3) Onk. Syr. Ps.-Jon. LXX. in two places, &c. *beryl*. The LXX. render the words here: *ὁ λίθος ὁ πράσινος*, "the green stone", i. e. *beryl*.

13. *וּשְׁם הַנִּיחָן גִּיחֹן*. On the use of the article vid. *Ges.* § 109. 1, 2. *גִּיחֹן* is so called from its *bursting forth* from its sources (rad. *גח*). Gesenius supposes it to be the Nile, and so also the LXX., who have *Γηῶν* for *שְׁחֹר*, the Nile, in Jer. 2: 18. Rejand thinks that the *Araxes* is meant; Michaelis, Rosenm. Knobel, the *Oxus* (Arab. *جَيْحُون*).

14. *חֲדָקֶל*. The *ח* is thought by many critics to be a redundant prefix; others (for example Tuch) regard it as *חַר* sharp, swift. It is more probably the prefix *עב*, Pers. *hu*, Sansk. *su*. The remaining portion of the word is certainly the same as the form found in the Persian cuneiform inscriptions

at Behistun (deciphered by Rawlinson), viz. *Tigram*, the accusative of *Tigra*, i. e. *the Tigris*, Gr. *Τίγρις*. Rawlinson derives *Tigra* from the Sansk. root *तिज् tij*, "*to sharpen*," softened in modern Persian into *تیر tīr*, "*an arrow*". *Tigra*, he considers, in its primitive form to have been an adjective, meaning *sharp* or *rapid*, and thus equally applicable to an arrow and a river. The successive Shemitic corruptions of the name arē: Chald. *רִינְלָח, רִינְלָא*; Arab. *رَجَلَة*; Syr. *ܪܝܢܠܐ*; Heb. *הַרְקֵל* (Sam. *הַרְקֵל*) = *hu-tigra*. *פַּרַת*. The Euphrates, *Εὐφράτης*, Arab. *أَلْفَرَات*. The original Persian name, found by Rawlinson in the cuneiform inscriptions, is *'Ufrāta*, compounded of *ʾu* (vid. above) and an adjective meaning "*broad*" (Sansk. *पृथु* "*broad*", Zend *frathō*, "*breadth*"). The name has been shortened in the Shemitic languages, in order to connect it with the rad. *فَرَت*, *to be sweet*, whence *فَرَات*, *sweet* (i. e. good) *water*.

15. *יִנְחֵהוּ*. Vid. Ges. §. 71. rem. '9.

16. *וַיֵּצֵא א' עַל רֹאשׁוֹ*. This is a rare construction; 'צ is generally construed with an accusative, or with *אֵל* or *ל*, the words of the command being introduced by *לֵאמֹר*. *אֲכַל הָאֵכֶל*. "*Thou mayest freely eat*". The future is here used as a sort of potential, Ges. § 125. 3. d. On the constr. of the inf. abs. to denote intensity vid. Ges. § 128. 3. a, and on the peculiarity of the fut. kal of *אֲכַל*, §. 67. 1.

17. *בַּיּוֹם אֲכַלְךָ*. On this const. vid. Ges. § 130. 2. *מוֹת תָּמוּת*. Ges. § 128. 3. a. Symm. renders the sentence: *ὅτι δ' αὖν ἡμέρᾳ γάγγη ὑπὸ τοῦ ξυλοῦ θνήσκεις ἐσθι*, "*thou shalt be mortal*," and so Ps.-Jon.

18. *לֹא מִיּוֹד*. On the masc. form of the predicate in this case, vid. Ges. § 144. b. *הִיָּח*. Inf. const. used as a verbal noun. vid. Ges. § 129. 1. *לְבַדּוֹ*. Prop. "*in his separation*", i. q. "*alone*";

In all the Shemitic languages "alone" is expressed by nouns with pronominal suff.; e.g. Arab. وَحْدَهُ, Syr. ܫܠܬܢܐ, Aeth. 𐩧𐩢𐩨𐩣: bahtūtū, "in his singleness". 𐩧. Dagh. cuph. vid. Ges. § 20. 2. בנגר. Prop. "as overagainst", then "corresponding to"; LXX. κατ' αὐτόν, and in v. 20. ὁμοιος αὐτῷ; Aq. ὡς κατέναντι αὐτοῦ; Symm. ἄντικρυς αὐτόν.

19. ויצר. Script. defect. On the form vid. Ges. § 69. 1. היה נפש is here redundant, vid. Ges. § 119. 6. rem. 4. "And whatever name the man called them, (viz.) the living creatures, that was their name". Others, as Ewald, reject these words as a mere gloss. היה is not the fem. of הוה, but the genitive of the noun היה, and therefore there is no disagreement between the gender of לו and שמו and of הוה, which is in apposition to them. נפש is of the common gender. Gesenius in the Thes. compares ψυχὴν ζῶσαν in 1 Cor. 16: 45, and ψυχὴ ζώης, the reading of Griesbach in Apoc. 16: 3.

20. וילאך. So we point the text, and not, with the Masorites, וילאך. Vid. n. on ch. 1: 26. לו לא מצא, used impersonally, vid. Ges. § 134. 3.

21. תרדמה. "Deep sleep", from רדד to snore. The LXX. render 'ת by ἐκστασις, "a trance"; Aq. καταπορά, "a lethargy"; Symm. κάρον, torpor, Vulg. sopor. תחתיה. Verbal suff. with the prep. תחת, vid. Ges. § 101. rem. 3.

23. אשה כי מאיש. The etymological connexion of the words אשה and איש has been preserved by Symm., ἀνδρίς and ἀνής, and Vulg., virago and vir. איש stands for איש; cognate forms are Heb. איש, Chald. איש, Syr. اِنْسَان, Arab. اِنْسَان, collective اِنْسٌ mankind, Aeth. ሕዝ: ans. The vowel in איש is lengthened to compensate for the loss of the middle radical, as a final letter without a vowel cannot be doubled in Hebrew; but the doubling regularly appears in the fem. אשה (Aethiop.

אֶחָד: *anest*). לְכָתוּב וְאֵת. On the chateph kamez vid. Ges. § 51. 1. rem. and § 10. 2. rem., and on the daghesh in the 1, § 20. 2. a.

24. יהיו לב' א'. LXX. Syr. Vulg. Ps.-Jon. Jerome and N. T. in Matth. 19: 5, Mark. 10: 8, 1 Cor. 6: 16, Eph. 5: 21, read והיו שניהם לב' וגו' "*and they two shall be one flesh*". The Sam. cod. has. והיה משניהם וגו', but the Sam. vers. gives יִשְׁתַּחֲוּ אֶחָדָם לְאֶחָדָם with the verb in the plural, "*and of the two of them they became one flesh*", from being two they became one. All the Hebrew Mss., however, as well as Onk., have the reading in our text.

CHAP. III.

1. והנ' היה על וגו'. "*Now the serpent was more crafty than all the beasts of the field*"; vid. Ges. § 117. 1. So Vulg. *callidior*, and LXX. *φρονιμώτατος*, and similarly Onk. and Saad., but Symm. and Aq. render it by *πανοῦργος* "*wicked*", Ps.-Jon. הַחַיִּים לְבִישׁ "*wise as regards evil*"; Syr. *ܚܝܝܝܢ*, which means both "*crafty*" and "*wicked*". והאף כי אף כי, "*is it even so that God has said?*" Has God really said? Onk. וְכִי־שֶׁאֱמַר אֱלֹהִים אֲרִי־אֵמֶר וְיִי "*is it true that God has said?*" and so Ps.-Jon. and Syr. LXX. *τί ὅτι εἶπεν ὁ Θεός*; "*why is it that God has said?*" and similarly Vulg. *cur praecepit vobis Deus?* לֹא תֹאכְלוּ מִכָּל־עֵץ הַגָּן. Our A. V. renders this "*ye shall not eat of every tree of the garden*", closely following the LXX. and Vulg., but Gesenius' rendering is the correct one: "*ye shall eat of no tree of the garden*". לֹא in connection with כָּל, when indefinite and therefore signifying *everyone, everything*, expresses the Latin *nullus*, "*none*"; so Exod. 10: 15, 12: 16, &c. Vid. Ges. § 149. 1.

3. המהין. The full plural form in verbs ע"ו has the tone on the last syllable (vid. Ges. § 71. b.), whereas the common form מהותי is accented on the penult.

4. לא מזה ח'. On the position of the negative here vid. Ges. § 128. 3. rem. 1.

5. ידע א'. Participle for present, Gesenius § 131. 2. a. ביום אי מ' ונס'. Vid. Ges. § 124. 6. rem. 1. On this use of the Inf. const. vid. Ges. § 129. 1, and on its form § 60. 1. rem. 2. והיייתם כאלהים. A. V. "ye shall be as gods", and so LXX. Vulg. Syr. &c. Onk יתהון כְּרַבְרָבִין "and ye shall be as princes". Others, as Sam. vers. Saad. Ps.-Jon., understand *angels* to be meant by אלהים. The simple rendering of the passage is the best: "ye shall be like God".

6. להשכיל. להשכיל may mean either intrans. *to look at*, to turn the mind to, attend to, become wise, or trans. *to make wise*, to teach. The former meaning is adopted here by Gesenius and most of the German commentators, and is supported by the ancient vss. LXX. ὡραῖον ἐστὶ τοῦ κατανοῆσαι, "beautiful to contemplate", Vulg. *aspectu delectabile*, Syr. يَتَبَّحُ بِمَنْظَرٍ. Onk. and Ps.-Jon.'s translation מְרַנֵּג אֵינָא לְאַחַדְכֶּלָא is doubtful, and may be quoted as favourable to the other rendering, which takes the verb in the meaning of *to make one wise*. This rendering is that of Rashi and most of the Jewish commentators, Buxtorf, our A. V., and Ewald. It is argued that the former signification introduces a tautology into the passage, and that the whole is a climax, each word gradually rising in importance.

7. עירמם הם. Vid. Ges. § 119. 1.

8. מזהלך. Hithpa'el is often indirectly reflexive as here; vid. Ges. § 53. 3. מ' must refer to Jehovah Elohim, and the קול יי' אלהים is not, as Rashi supposes, a manifestation of the Divine presence (vid. v. 10.), but simply means, as Tuck'

Delitzsch and Knobel rightly understand it, the *sound* of the Lord's footsteps. Compare 1 Kings 14: 6. לְרוּחַ הַיּוֹם "At the breeze of the day", when the evening wind began to blow and it became cool; comp. Cant. 2: 17. עַד שְׁפִיפַת הַיּוֹם. Onk. and Ps.-Jon. render יָמָא לְמִנָּח "at the rest (or silence) of the day"; Saad. חֲרֵכַת אֶלְתְּהָר "in the motion of the day"; Theod. ἐν τῷ πνεύματι πρὸς κατάψυξιν τῆς ἡμέρας; Symm. διὰ πνεύματος ἡμέρας. All the other Vss. variously express the meaning "at even".

9. אִיכָּה. Vid. Ges. § 57. 4, §. 89. 1. rem. 2, and § 98. 5.

10. וְאִירָא. On the change of tense vid. Ges. § 126 b. 1.

11. הֲמֵן הָעֵץ. "Hast thou eaten of the tree". הֵ is used in simple questions when the answer is uncertain, vid. Ges. § 150. 2. LXX. badly εἰ μὴ. לִבְלָתִי. Ges. § 149. 1. מִמֶּנִּי. On the form vid. Ges. § 101.

12. אֲשֶׁר נִחָה עִמִּי. Const. praegnans, Gesen. § 138. נִחָה is a scriptio plena, instead of the more common נִחָה, to indicate the final *ā*. הוּא is only used here for emphasis.

13. מַה זֹאת. LXX. τί τοῦτο ἐποίησας, "why hast thou done this?" So Vulg. and Onk. Our A. V. follows the Syr. and Saad. in rendering: "what is this that thou hast done?"

14. מִכָּל הַבְּ' אֲרֹר אֶמֶן. Some commentators take מִן as comparative, and similarly our A. V. Gesenius, Maurer, &c., translate: "by all the beasts &c.," i. e. all animals will shun thee as an accursed beast, but such a rendering does not suit the passage. By far the best translation is *ex animalibus* = *inter animalia*; compare Deut. 14: 2, 33: 24, Judg. 5: 24, 1 Sam. 2. 28. עַל נֶחֱךְ. LXX. ἐπὶ τῷ στήθει σου καὶ τῇ κοιλίᾳ, thus adding τῷ στήθει, unless indeed, as has been suggested, this is a mixture of the renderings of the LXX. and Aq. The Vulg. renders the phrase *super pectus tuum*.

15. **הוּא**. Two edd. read **הִיא**, erroneously, because, firstly, the feminine form does not properly belong to the age of the Pentateuch, and, secondly, because the verb is masculine. All the Targums, Syr. Sam. Saad. and LXX. (in most Mss.) have the masc. Some few LXX. Mss. have *αὐτό*, and, according to Montfaucon, but not Holmes, some have even *αὐτή*; the Vulg. has now *ipsa*, but the reading *ipse* was common among the ancient fathers. Vid. Sabatier in loco. **הוּא יְשׁוּפֵךְ רֹאשׁ**. The second accusative serves here to limit the first, and to express more definitely the object of the action; Ges. § 136. 2. rem. The verb. **יְשׁוּפֵךְ** occurs in three places of S. S., in Job 9: 17, Ps. 139: 11, and here. In the first two passages the meaning "*to bruise*" will suit; in the latter it is better to read **יְשׁוּכְנִי**, "*shall cover me*" (from **כָּנָה**), with Ewald, Gesenius, and Roediger in the Thes., than to give forced meanings to the verb. We translate here: "*He (the seed of the woman) shall bruise thee as to the head (i. e. bruise thy head), and thou shalt bruise him as to the heel (i. e. bruise his heel)*". The Syr. supports this rendering: **ܐܘܬܐܢܝܢ ܕܡܝܢ ܕܥܝܢܐ ܕܡܝܢ ܕܥܝܢܐ**, and the Samarit. Vers., which uses **כָּנָה**, i. q. **כָּנָה** "*to strike*", in both parts of the verse. So also Saad. **وَهُوَ يَشْدُخُ مِنْكَ** **الرَّاسَ وَأَنْتَ تَلْدَغُهُ فِي الْعَقَبِ** "*and he shall break thy head, and thou shalt bite him in the heel*." The Targums of Ps.-Jon. and Jerusalem adopt this meaning, though with a wide paraphrase, and the Complut. edition of the LXX. also takes the same view, reading *τειρήσει* and *τειρήσεις*. Gesenius in the Lex. Man. takes **יָשַׁב** = **יָשַׁב** "*to gape at*", "*to lie in wait for anything*", and translates: "*he (the seed of the woman) shall lie in wait for thy head and thou shalt lie in wait for his heel*"; and similarly Knobel. This rendering is supported by the LXX. *αὐτός σου τηρήσει κεφαλὴν, καὶ σὺ τηρήσεις αὐτοῦ πτέρνα;*

and perhaps by Onk. "I will place enmity between thee and the woman, and between thy children and her children. They shall remember against thee what thou hast done to them in the beginning, and thou shalt guard against them to the end." The Vulg. confuses the two renderings, "*ipsa conteret caput tuum et tu insidiaberis calcaneo ejus*".

16. הרבה ארבה. On this construct. vid. Ges. § 128. 3. עַצ' וְהָרַנָּךְ. Lit. "*thy pain and thy conception*"; that is "*the pain of thy conception*" or pregnancy. Vid. Ges. § 152. 1. a. תְּשׁוּקָתְךָ. "*Thy desire*", sexual passion. Rosenmüller translates it *submissiveness*, "*unto thy husband shall thy will be submissive*". LXX. ἡ ἀποστροφὴ σου, "*thy resort*"; similarly Syr. مَلَأَ صَنَعَكَ. The Vulg. has "*sub viri potestate eris*". Onk. adopts the first rendering, תְּאַוִּיבְתִּיךָ (from תָּאַב to desire).

17. וְלֹאֲדָם. So we read, and not, with the Masorites, וְלֹאֲדָם. Vid. n. on ch. 2: 20.

18. דָּרָר. This word is twice found in S. S., viz. Hos. 10: 8, and here. The LXX. render it by τριβόλοι in both places; the Syr. and Saad. retain the word in their translations, דָּרָר, דָּרָר.

19. בְּעַז אֶפֶיךָ. The article is omitted before עַז, because it is in the construct state, Ges 109. 1., and before אֶפֶיךָ, because it has a suffix, § 108. 2. שׁוּבֵךְ. On the const. vid. Ges. § 129. 1. כִּי מִמֶּנָּה ל'. "*from which thou wast taken*". כִּי is apparently an old relative; as to the construction, comp. that of אֶשֶׁר, Ges. § 121. 1. This rendering is supported by the LXX. ἐξ ἧς ἐλθόντης, and so Vulg. Onk. Syr. Saad. The reason follows afterwards, כִּי עַפְרָא אֶתָּה, so that, if כִּי be taken in the first instance as "*for*", it involves a tautology. We have a similar case in ch. 4: 25, כִּי הָרַגוּ קַיִן, "*whom Cain slew*", where the relative meaning of כִּי is again supported by the LXX.

Vulg. Onk. and Syr., and adopted by our A. V. For other instances of this meaning of כִּי vid. Ges. Thes.

20. חוה i. q. חַיָּה, "*life*"; LXX. here Ζωή, elsewhere Εἶα; Vulg. *Heva*. In Aeth. *mankind* is commonly expressed by ሕጸገ፡ ሕዋ፡ ሕያው: ḕgwāla ḕmma-hēyāw, "*the offspring of the mother of the living*".

21. לְאָדָם, not לְאָדָם, as the Masorites have it. Vid. n. on v. 17.

22. בְּאֶחָד מֵאֵמָנוּ. "*As one of us*". On the construct state being used here vid. Ges. § 114. 1. Onkelos: הָאָדָם הַיָּחִיד יֹדֵעַ הַטֹּב וְהָרָע וּגְדָלָהּ מִנִּיּוֹ לְמַדָּע וְגו' "*behold Adam is the only one in the world who of himself knows good and evil*", which rendering is followed by the Targg. Ps.-Jon. and Jerūs., regarding מִנִּיּוֹ as 3. pers. singular, and wrongly translating בְּאֶחָד by "*only*". This view is adopted by some Jewish commentators, but is untenable. All the ancient vss. correctly render as above. יִשְׁלַח. Fut. used subjunctively; Ges. § 125. 3. a. לֵקַח as present subj., Ges. § 124. 6. b. וְחַי, contracted for וְחַיִּי, a verb עָיַ, Ges. § 75. 2. g., Ar. حَيَّ حَيَّيْ, Aeth. ሕያው: *hayena*.

23. מֵאֵשׁ, "*whence*"; vid. Ges. § 121. 1.

24. אֵת הַכְּרִיבִים. We shall only notice a few of the more probable of the various conjectures with respect to the etymology of this word. The root כָּרַב is not found in Hebrew. In Arab. Chald. and Syr. كَرَبَ, كَرَب, كَرَف, means "*to plough*", whence some consider כָּרִיב to be "*that which ploughs*", "*an ox*", an opinion which they support by the fact that for כָּרִיב in Ezek. 10: 14 the parallel passage in ch. 1: 10, has שׁוֹר "*an ox*". Others, for example Maurer, think that כָּרַב is i. q. כָּרַם, כָּרַם "*to be noble*"; hence כָּרִיב "*noble*". Others that it is connected with the Sanskrit ग्रभ् grabh, or ग्रह् grah "*to seize*", Zend *gērēp*, Pers. گِرِفْتَن, English *gripe*, Gr. γρῦψ. Others

again, as Gesenius in the Lex. Man., that כְּרוּב is for רְכוּב, “a divine steed”. Others, that כְּרוּב is i. q. קְרוֹב (compare Ar. كَرَبٌ *to be near, to be on the point of*), and signifies “one who is near God”, in his presence. Gesenius in Thes. adds another conjecture, viz. that כְּרַב is the same as חָרַם, hence כְּרוּב “a guard” to keep away the profane. Vid. on this and other conjectures *Ges. Thes.* Of cherubim there seem to have been two or three different sorts, for the cherubim mentioned here are quite distinct from the cherubim on the ark, and these latter widely different from the cherubim of Ezekiel. The cherubim mentioned here were stationed at the entrance of the garden of Eden, brandishing in their hands fiery swords, to prevent Adam and Eve from eating of the tree of life. לְהַטְהֵר הַחַיִּים. On the pointing of the article before חָרַב vid. Ges. § 109. 1. חָרַב הַלֵּהט is the more unusual construction for לְהַטְהֵר הַחַיִּים, Ges. § 104. 1. rem. 1. On the article with מַחֲשֶׁכֶת vid. Ges. § 109. 2, and on the form § 93. Par. D. יֶרֶךְ עֵץ הַיָּיִן “The way to the tree of life”, Ges. § 112. 2.

CHAP. IV.

1. קָנִיתִי אִישׁ אֶחָד יְיָ. “I have gotten a male child by the help of Jehovah”. אֶחָד יְיָ i. q. עִם אֱלֹהִים, 1 Sam. 14: 45. So rightly Gesenius, following the LXX. διὰ τοῦ Θεοῦ, Vulg. per Deum. Others consider אֶחָד = מֵאֵת, and render accordingly “from the Lord”; so our A. V., Onk. יֶמֶן קָדְשׁ יְיָ, Saad. מִיְּמֵי. The Syr. gives a different meaning, مِمَّا، “I have gotten a man for (the service of) the Lord”. Ps.-Jon. has קָנִיתִי לַנְּבִיאָה יְיָ מֵאֶתְּרָא יְיָ “I have gotten the man, the angel of the Lord”; as if Eve imagined that the Messiah

(ch. 3: 15) was now born. קין. Gesenius derives this name from קין, i. q. Arab. قَان, "to forge", whence قَيْن "a smith", "a slave", and supposes that קין here means "a spear" or "lance", as in 2 Sam. 21: 16. The text, however, alludes to another derivation, viz. that קין = קנה "to acquire", and therefore that קין means "a possession", and to this we adhere.

2. וחסף ללדת. Vid. on this construction Ges. § 139. 1.

3. מנחה, Ar. مِنْحَةً, prop. "a gift", then a gift to God, i. e. "a sacrifice"; always in the law an unbloody sacrifice, opposed to זֶבֶח, Ar. ذِبْح, and עֹלָה. The LXX. in this verse, and in γ, 5, translate it by θυσία, "a sacrifice", but in v. 4 by τὰ δώρα, "gifts", which rendering the Vulg. adopts, having munus throughout. Onk. has here קִרְבָּנָא, Syr. مَذْبُوحًا, either "a gift" or "a sacrifice" (comp. Mark 7: 11).

4. והבל הביא גם-הוא. Kennicott translates גם "in addition to", and connects it with מבכרות, but the repetition of the pronoun with גם is only for emphasis, Ges. § 152. 2. a, "and Abel, he too brought &c". • ומחלבהן. "Of their fat". The plural (here written defectively) is used to designate either the fat portions of each animal, or the fat of the different animals, as in Arab. لَبَن milk, pl. أَلْبَان, دَم blood, pl. دِمَاء. Some edd. have ומחלבהן with dagesh (comp. רִשְׁפִי Cant. 8: 6, צִמְרִי Is. 5: 10). Knobel would read ומחלבהן in the sing. The translation which some give, "of their milk", is opposed to our present punctuation, as to bear such a meaning it should be pointed מַחְלָבָהּ, a change which is unsupported by any Ms. or ancient version.

5. ויחר לקין, scil. אף.

7. הלווא אם היטיב שאח וגו'. On the form שאח vid. Ges. § 75. 2. a. "If thou doest well, is there not lifting up?"

scil. פָּנֵי, of countenance (comp. Job 11: 15, 22: 26); "*but if thou dost not do well, sin is at the door, a crouching (lion); towards thee is his desire*", lying in wait for thee, "*but thou shouldest rule over him*", i. e. thou oughtest to withstand him. Or we may take הֵלָא = הֵן, and translate: "*Lo, if thou dost well, there is lifting up, &c*". The LXX. render: οὐκ εἰαν ὀρθῶς προσενέγκης ὀρθῶς δὲ μὴ διέλθης, ἡμαρτες; ἡσυχασον, perhaps punctuating the latter part of the clause thus רַבֵּץ חֲמָאָהּ; but even so, if indeed they had our present reading, they have taken שָׂא, פָּהַח, and רַבֵּץ, all in meanings which they never elsewhere bear. חֲמָאָהּ they must have connected with מִשְׁחָא, ch. 43: 34, "*the offering of gifts*"; taken פָּהַח in the sense of "*division*", and רַבֵּץ to mean "*to be quiet*", deriving this signification from the proper one of *lying down* (comp. their rendering of רַבֵּץ in Job 11: 19 by ἡσυχάσεις). As we might expect, the versions all differ on this passage. Onkelos, for example, has: "If thou performest thy work well, wilt thou not be pardoned? and if thou dost not perform thy work well, at the day of judgment thy sin will watch, ready to take vengeance on thee, if thou dost not repent; but if thou dost repent, it shall be forgiven thee". לַפְּהַח חֲמָא רַבֵּץ. On the disagreement of the predicate with the subject in this clause, vid. Ges. § 144. rem. 2. Sin is figuratively represented as a lion lying in wait to seize his prey. רַבֵּץ. Arab. الرَّابِضُ or الرَّبَاضُ, "*the lion*", lit. the *liar* in wait.

8. וַיֵּאמֶר קִין אֶל הָבֵל אַחִיו נִלְכָּה הַשְּׂדֶה. We have adopted this reading on the authority of the Sam. cod. and vers. LXX. Aq. Vulg. Syr. Targg. of Ps.-Jon. and Jerus. The words are not found in any Hebrew Ms. yet collated, but that they were once there seems probable from the authorities quoted above. Many Mss. note here פֶּסָקָא "*an hiatus*"; two Mss. have ex-

pressly בלא פסוק, "*without an hiatus*". ויאמר is never used in the sense of *to speak, to talk with*, but is always followed by what is said, and means *to say*. Michaelis and Rosenmüller appeal in favour of the former meaning to 2 Chron. 32: 24 and Exod. 19: 25.

The words of the former passage are: "in those days Hezekiah was sick to the death, and prayed unto the Lord; ויאמר לו וינאם נחן לו and He spake unto him, and He gave him a sign. (A. V.)", but this, as Gesenius says, may be translated "and He promised him" viz. what he prayed for; or more probably some words have fallen out after לו. The latter passage is more clear: "so Moses went down unto the people, ויאמר אלהים and said unto them" viz. what God had commanded in v. 24. In Ps. 139: 20, לַמְּזִמָּה (or יִמְרֹנֶה) יִמְרֹנֶה may be translated "*they speak about thee wickedly*", or "*they utter thee (thy name) wickedly*", i. e. swear by thee falsely; but the reading of the LXX. and Theod. is better, viz. יִמְרֹנֶה "*they rebel against thee*". Of 2 Chron. 2: 10. the literal translation is: "And Huram king of Tyre said in writing (and sent it to Solomon): Because of Jehovah's love for his people, &c." In the passage under consideration, Gesenius and Tuch, following Jerome, translate the clause ויאמר ק' אל ה' "*and Cain said it* (viz. what God had said) *to Abel*" (vid. *Ges. Thes.*); but both external and internal evidence supports the reading given above. Böttcher and Knobel would alter ויאמר into וישמר, "*and Cain watched Abel*", so as to seize the first opportunity of slaying him, comparing 2 Sam. 11: 16, Ps. 56: 7, Job. 14: 16; in support of which change Knobel remarks that the LXX. evidently read אֵכֶלָה instead of שָׁכַלָה in Levit. 26: 22, for their version has there *nutretur*. בְּהִיוּתָם. Comp. note on ch. 2: 4.

9. לֹא יָדַעַי. "*I know not*", On this meaning of the preter. vid. Ges. § 124. 3. הַשֹּׁמֵר here expects a negative answer, as Lat. *num*; הֲלֵא is *nonne*; vid. Ges. § 150. 2. rem.

10. קִיל דְּמִי אַחִיד צ'. On the non-agreement in number between קִיל and צַעֲקִים, vid. Ges. § 145. 1.

11. אֲרִיר אַחַד וְנִי. These words may admit of being translated in three ways. 1. "*Cursed art thou by the ground*", J. D. Michaelis, Gesenius, Maurer, &c. 2. "*Cursed art thou from the ground*", that is to say, the curse shall strike thee from the ground the earth shall hold thee accursed and not yield thee her fruit (Ibn Ezra, Kimchi, Knobel, &c. and our A. V.). 3. "*Cursed art thou away from the land*", i. e. cursed art thou and banished from this into another land (Rosenmüller, Tuch, &c.). A fourth rendering, "more cursed art thou than the ground", where מִן is taken as comparative, seems scarcely admissible.

12. The LXX. translate נֶעַ וְנָר וְנִי by στενων καὶ τρέμων ἔσῃ ἐπὶ τῆς γῆς, but the Schol. remarks: ὁ Εβραῖος καὶ ὁ Σύρος, συλενόμενος καὶ ἀκατάστατος, τουτέστι, μὴ μένων ἐν ἐνὶ τόπῳ.

13. גָּדוֹל עוֹנִי מִנְשׂוֹא. The adjective is placed first for emphasis, Ges. § 142. 1. b. "*Greater is my punishment than is endurable*", my punishment is too heavy for me to bear. עֲוִן *punishment*, as the consequence of sin. The ancient versions, LXX. Onk. Syr. Vulg. Saad., translate: "*My sin is too great to be pardoned*".

15. לִכֵּן "Therefore", lest that should happen which thou fearest, "whosoever killeth Cain, &c." Gesenius. בַּל הָרַג קַיִן. Case absolute, Ges. § 142. 2. rem. יָקָם. "*He*", i. e. Cain, "*shall be avenged*". Others, as Knobel, regard יָקָם as impersonal, but see v. 24. שִׁבְעָתַיִם. Vid. Ges. § 95. rem. 1. וַיִּשָּׂם אֶת הָאוֹת. "*And Jehovah gave a sign to Cain*"; not as our A. V., following the Vulg., "*set a mark upon Cain*", which would require קָיָן or קַיִן. LXX. rightly: καὶ ἔθηκεν σημεῖον ὁ Θεός

σημεῖον τῷ Καὶν. מ — לבלתי כל. בְּלֹא with בִּל “no one”, just as לֹא; Ges. § 149. 1.

16. וישב בארץ נוד. The Vulg. take נוד as an adjective referring to Cain, and not as the name of a country: “*habitavit (Cain) profugus in terra.*”

18. ויולד. On the construction vid. Ges. § 140. 1. a. מחויאל ומחויאל. The most of the Hebrew Mss. have מחויאל ומחויאל, which Theile has edited, although this reading is self-contradictory. Syr. has مَحْوِيَال in both cases, Sam. מִיחָאֵל, LXX. Μαλελέηλ, Aldine and Compl. Μανήλ Cot. Μαλουία, Vulg. *Maviael*. מחוישאל. LXX. have Μαθουσαάλα.

20. ישב אהל. Singular taken collectively. There is a zeugma in the use of יָשַׁב; transl. therefore, “*the father of dwellers in tents and of possessors of cattle.*”

22. לַמַּשׁ וְגַם. “*A forger of all kinds of instruments of brass and of iron.*” חַרֵּשׁ prop. the part. of חָרַשׁ “cutting”, then “*an instrument for cutting*”. The LXX. translate σφυροκόπος χαλκῆς χαλκοῦ κ. τ. λ., Vulg. “*malleator et faber in cuncta opera aeris et ferri*”, as if they had read לַמַּשׁ וְחַרֵּשׁ. בֵּל נַחֲשָׁה וְכִי. Onkelos on the other hand renders the sentence: רַבְּהוֹן דְּכָל דִּירְעֵי עֲבִידַת נַחֲשָׁה וּפְרִזְלָא, “*the master of all who know the working of brass and iron*”. Our A. V. takes לַמַּשׁ in the metaphorical sense of “*instructor*”, and חַרֵּשׁ as “*cutters*”, or “*workers*”.

23. 24. שֶׁמֶעַן. On this form vid. Ges. § 46. n. 3. כִּי איש הרגתי. The usual translation of כִּי in this passage is “*because*” or “*for*”, but Delitzsch and Meier (in his work “*Die Form der hebräischen Poesie*”, p. 28) render it “*certainly*”, “*assuredly*”, whilst Knobel would leave it untranslated, taking it as equivalent to the Gr. ὅτι in the N. T., introducing the exact words of the speaker. He quotes in support of this, ch. 20: 11, 27: 20, 29: 33. With regard to הִרְגַּתִּי, it is

disputed whether it should be translated as an actual perfect, "*I have slain*" (LXX. Vulg. and other ancient vss., Schumann, Tuch, &c.); or as a future (on which use of the perfect vid. Ges. § 124. 4), "*I will slay*" (Rosenmüller, Knobel, Delitzsch, Meier). לַפְּעֵי. The suffix in this word, and in לְהַזְרִיחַ, is objective (Ges. § 119. 5), "*because of a wound inflicted on me*". Our A. V. erroneously takes the suffixes subjectively. וְאִישׁ and וְיָלֵד are, of course, used here merely as synonymous expressions in the two parallel clauses. The whole passage, which is extremely obscure, may perhaps be translated as follows: "And Lamech said to his wives: 'Ada and Zillah, hear my voice; ye wives of Lamech, hearken to my words. Surely I will slay a man for wounding me, and a youth for bruising me. If Cain is to be avenged sevenfold, surely Lamech (shall be avenged) seventy and sevenfold'". I will slay, says Lamech, whoever offers me violence, but woe to those who try to avenge his death by killing me in turn; my ancestor Cain, who had no weapons, obtained from God a promise of sevenfold vengeance in case of his being murdered; my sons have weapons and can take a far more complete revenge by themselves on whomsoever slays me.

25. שֶׁחַלִּי. Kametz stands here, although the syllable has lost its tone; to designate this the metheg is appended. בִּנְיָהֻן קִין. Vid. note on ch. 3: 19.

26. וְהָיוּ גַם הֵוא. Vid. Ges. § 119. 3. אוֹ הוֹחַל וְגו'. On the indeterminate third person vid. Ges. § 134. 3. "*Then they began to call on the name of Jehovah,*" to worship Jehovah. The Midrash, Maimonides, &c. think that we have here the origin of idolatry. They take הוֹחַל in the sense of "*to be profaned*", a meaning which the rad. חָלַל bears in the Piel and Hiphil, and translate: "*then profanation was committed in calling* (scil. idols) *by the name of the Lord.*" Similarly Ps.-Jon.

"that was the age in the days of which they began to err, and made for themselves idols, and surnamed their idols by the name of the word of the Lord." Onkelos translates the passage: בְּיוֹמוֹתָי חָלוּ בְנֵי אָדָם מִלְּצַלְּאָה בְּשֵׁם דְּי, "in his days the children of men ceased to invoke the name of the Lord."

CHAP. V.

1. בְּיוֹם בְּרָא וְגו'. Vid. note on ch. 2: 4.
3. שְׂשִׁים וּמֵאָה-שָׁנָה. Vid. Ges. § 118. 1. note.
5. חֲשַׁע מֵאוֹר וְגו'. Vid. Ges. § 145. note. חֲשַׁע מֵאוֹר וְגו'. Comp. Ges. § 118. 3.
6. חֲמֵשׁ שָׁנִים וְגו'. Vid. Ges. § 118. 3.
22. וַיְהִי לֶךְ חֲנוּךְ. "And Enoch walked with God." LXX. εὐφράσσετο Ἐνώχ τῷ Θεῷ, "Enoch pleased God;" compare Sir. 44: 16, and Heb. 11: 5. Onkel. וַיְהִי לֶךְ חֲנוּךְ בְּרַחֲמֵי דְּי "and Enoch walked in the fear of the Lord;" Ps.-Jon. פָּלַח דְּי "Enoch served in truth before the Lord." Comp. ch. 6: 9.

24. וַאֲיֵנְנוּ וְגו'. "And he was not, for God took him", he was taken up to heaven without tasting of death, as Elijah, 2 Kings 2. LXX. καὶ οὐχ ἔτελεσεν ὅτι (Alex. διότι) μετέθυσεν αὐτὸν ὁ Θεός. Vid. Sir. 44: 16, and Heb. 11: 5. Vulg. quia tulit eum Deus. Onk. וְלִיתְהוּי אֲרִי לָא אִמִּית יְהִיָּה וְגו' "and he was not found, because the Lord did not make him die." Ps.-Jon. וְגו' אֲרִים אֶהְיֶינִי וְתִלִּיק לְרִקְוָא כְּמִסַּר קָדְם וְגו' "therefore he was taken away and ascended into heaven by the word of the Lord." Others, as Rosenmüller and von Bohlen, think that וַאֲיֵנְנוּ is merely=וּמָה, or at the most expresses the idea of "sudden death"; but as וּמָה is used after every other name throughout the whole chapter, it is plain that there must

have been some remarkable difference between his case and theirs, even if Heb. 11: 5 was not decisive on the point.

29. נָחַ. "*Rest*", from נָחַ to *rest*. The etymology is merely alluded to by the Hebrew writer, for, as Simonis remarks, "*scriptura sancta, sicubi nomina propria explicat, non semper per eandem radicem, unde descendunt, sed interdum per cognatam id facere solet, non tam verborum quam rerum habita ratione.*" וְהָיָה יִנְחָמנוּ מִמֶּנּוּ. "*This (scil. son) shall comfort us for our labour &c.*" LXX. οὗτος διαναπαύσει ἡμᾶς ἀπὸ κ. τ. λ. "*he will give us repose from our works &c.*"; but Vulg. *iste consolabitur*. The LXX. evidently read יִנְחָמנוּ, Hiphil from נָחַ, a reading which Houbigant and Capellus think should be adopted. מִן הָאֲדָמָה may be connected either with יִנְחָמנוּ, "*shall comfort us because of the ground,*" as our A. V. has it, or with מִמֶּעֲשָׁנוּ וְגו', "*for our work and the toil of our hands (arising) from the ground.*"

CHAP. VI.

2. בְּנֵי אֱלֹהִים. LXX. υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, Vulg. *fili Dei*, Aq. υἱοὶ τῶν Θεῶν. The words are variously explained to mean (1) *the angels*; LXX. MS. A. οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ, Ital. *angeli Dei*. So Josephus, many of the earliest Fathers, and, though some of them for far different reasons, Rosenmüller, Gesenius, Maurer, Tuch, Knobel, Delitzsch; supported by such passages as Job 1: 6, 2: 1, 38: 7. (2) Many modern and some ancient critics and commentators, e. g. Ephrem, Chrysostom, Augustine, Luther, Calvin, Hengstenberg, Keil, with whom we agree, understand the passage to speak of intermarriage between the descendants of Seth and Cain; or, which comes to nearly the same thing, between the righteous and wicked (e. g. J. D. Michaelis). (3) Others

understand it of intermarriage of the higher with the lower ranks. So Onk. בְּנֵי רַבְרָבִיָּא "*the sons of the great*" or "*princes*"; Symm. υἱοὶ τῶν δυναστεύοντων, Ibn Ezra, Kimchi, &c. מַבְרַח הַנָּה. On the pronoun as copula vid. Ges. § 119. 2.

3. לֹא יִדּוֹן רוּחִי. Here again the meaning is doubtful. (1) יִדּוֹן is rendered by some "*remain*" or "*dwell*"; so LXX. καταμεῖναι, Vulg. Syr. Onk. Saad. It has been supposed, but unnecessarily, that they read יָדוּם or יִלּוֹן. (2) Others translate it by "*judge*", = יָדִין. So Targg. Ps.-Jon. Jerus. Symm. κρινεῖ. Similarly Rashi, R. J. Kimchi, Rosenm. and our A. V. "*shall not strive.*" (3) Some modern critics, as de Wette, Maurer, Knobel, Delitzsch, take יִדּוֹן in the sense of "*to rule*," connecting it with אָדוֹן. (4) Others, for example Gesenius and Tuch, render it by "*to be humbled*" or "*abased*," Arab. دَانَ "*to be low*," "*mean*." Either the third or the fourth translation appears to be the correct one, as רוּחִי seems to mean the divine breath, which God breathed into man at his creation (ch. 2: 7). Translate: "My spirit shall not rule in mankind for ever (during all future time); because of their transgression, they shall be flesh (i. e. mortal, Ps. 78: 39, Job. 10. 4), and their days shall be 120 years." The life of the human race is for the future to be shortened on account of their sins. The objection to this is, that many of patriarchs actually lived for a much longer period, but it is simply meant to be a *general statement*, to which there might be exceptions; compare Ps. 90: 11. We may however refer רוּחִי to the Holy Spirit, and then our A. V. would be correct, and the latter clause of the verse would have to be taken in the sense in which it is understood by Onkelos, whom Hengstenberg and Delitzsch follow; viz. that a respite of 120 years would yet be given before the destruction of the human race, in order to see whether they would repent. This view

is opposed by the phrase "because of their transgression they shall be flesh," which could scarcely refer to a coming destruction of mankind, as such a meaning would likely be expressed in plainer language. בִּשְׂרָם. By all the old commentators and versions this seems to have been taken as a compound of three words בִּשְׂרָם = בִּשְׂרָם אֶשֶׁר נָם; LXX. διὰ τὸ εἶναι, Vulg. quia, Onk. בְּדִילָךְ Syr. مَعْلَم. So Saad., Rashī, and, among the moderns, Knobel (reading of course בִּשְׂרָם). Fuerst and Rosenmüller derive it from שָׁנָה "to wander," and translate "on account of their sin." Gesenius, Tuch, Delitzsch, and most moderns, derive it from שָׁנָה = שָׁנָה, as an infinitive of the form שָׁנָה from שָׁנָה and נָה from נָה (Gesenius § 66. rem. 3). To the ancient opinion it is rightly objected: (1) that שָׁנָה, or שָׁנָה, is never found in the Pentateuch; (2) that נָם would be here quite superfluous; and (3) that the entire compound is nowhere else found.

4. הַנְּפִלִים. "The giants". So LXX. Vulg. and many commentators, such as Tuch, Knobel, and Delitzsch (vid. Num. 13: 33). Onk. גִּבְרֵיָא, and so Syr. Sam. vers. Saad., which may either be "giants" or "heroes"; Aq. οἱ ἐπιπίπτοντες οἱ βίαιοι, Symm. οἱ δυνάτοιοι βίαιοι. Those who derive the word from the rad. נָפַל, "to fall," take it to mean either "the fallen angels" (as many of the Fathers), or "those who fall upon others," "robbers," or "tyrants" (Aq. Rosenm. Gesen.). Tuch and Knobel derive it from a rad. נָפַל = נָפַל. הָנָה. On the use of the article here vid. Ges. § 120. 1. אֲשֶׁר. "when".

5. וְכָל יִצְרָא וְגו'. The LXX. render this passage: καὶ πᾶσι τοῖς διανοεῖται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἐπιμελῶς, evidently taking יִצְרָא for a verb.

9. אֵלֵה חֹלְרוֹת. Vid. note on ch. 2: 4.

11. חֲמָם. Accus. Vid. Ges. § 135. 3. b.

13. מפניהם. On the use of מן to express the efficient cause vid. Ges. § 140. 2. את הארץ. Onk. Syr. ארץ, and so the Vulg.; similarly LXX. καὶ τὴν γῆν. The Sam. vers. incorrectly ארץ • ארץ, taking את=את.

14. תִּיָּה. Probably an Egyptian word; vid. Gesen. Thes. But Dietrich (Abhandlungen für Semitische Wortforschung, p. 33) regards it as a contraction for תִּיאָה, from תִּיאָה "reeds" (comp. Job 9: 26). עצי גפר. Onk. and Ps.-Jon. רִאֲעִין הַקִּדְרוֹם, "of cedar trees;" Syr. رِجْلًا وَخَيْمًا, the meaning of which is not certain; LXX. ξύλα τετραγώνη, Ital. *ligna quadrata*; Vulg. *ligna luevigata*. Gesenius supposes גִּפְר=גִּפְר, and translates "resinous trees," such as the pine, fir, cedar, cypress, &c. From גפר is derived κυπάρισσος, cypress.

16. צהר, Prop. "light", here "windows", collective and therefore feminine (צְהָרִים); Gesen. § 105. 3. a. So Gesenius Delitzsch, and, among the old versions, the Syr. But many commentators suppose that there was only *one* window (referring to את חלון in ch. 8: 6, which passage, however, is not decisive), and account for the fem. gender according to Ges. § 105. 4. a. or c. Among the ancient translators, Theodotion has θύραν, and the LXX., very absurdly, ἐπισυνάγων πορήσεις τὴν κιβωτόν, Ital. *colligens facies arcam*. Rosenmüller would render it by "roof" (Ar. ظَهْر "back").

17. הנני מביא. Part. for future, הֵנִי calling special attention; vid. Ges. § 131. 2. b. and rem. 1. מִים. Acc. in apposition to את המבול, or according to Ges. § 116. 3.

19. החי. The kametz under the article is an exception to the general rule, Ges. § 35. 2. A.

CHAP. VII.

2. **שבעה שבעה**. Vid. Ges. §. 118. 5. The words are generally understood to mean *seven individuals* of each kind; but Knobel seems to be right in maintaining that *seven pair* of each kind are meant, as is shewn by the addition of the words **איש ואשתו**, which could not be used if seven individuals had been intended. Besides, if such had been the meaning, **שבעה** would have been expressed only once, just as **שנים** is put only once towards the end of the verse. From v. 9 the animals appear to have gone into the ark *in pairs*, which could not, of course, be the case, if the ordinary rendering "*by sevens*", i. e. *seven of each kind*, be correct. On nearly the same principles, we must, in v. 3, understand *seven pair* of birds to have been brought into the ark. Some commentators, however, defend the ordinary translation, and account for the statement in v. 9 on the supposition that it is an extract from a different document. **הוא**. Vid. Ges. §. 119. 2.

4. **בי לימים וגו'**. "*For after seven days*"; vid. Ges. Lex. art. **ל**, B. 2. c. Ps.-Jon. supposes this to be an additional respite of seven days (vid. n. on ch. 6: 3 towards the end): **אָרוֹם הָאֵל אָנָּה יְהִיב לָכֵן אַרְבָּעָה שָׁבָעָה יוֹמִין אֵין יִתִּיבֹן יִשְׁחָבֵק לְהוֹן** "*therefore, behold I give you a respite of seven days; if they shall repent, it shall be forgiven them*". **יום ארבעים**. Vid. Ges. §. 118. 2. **בל היקום**. "*Every living thing*".

6. **בן שש וגו'**. Vid. Ges. § 104. 2. a. **והמבול וגו'**. "*When the deluge was (occurred), waters upon the earth*". **מים** in apposition to **המבול**. Comp. n. on ch. 6: 17. Maurer suspects that **מים** is a gloss upon **המבול**.

7. **ויבא**. On the singular number vid. Ges. § 145. 2.

8. **אשר איננה מזהרה**. Vid. Ges. § 121. 1 and § 149. 1.

9. שנים שנים. "Two by two", i. e. "in pairs". Ges. § 118. 5. Vid. n. on v. 2.

11. בשנת שש מאות וגר. "In the six-hundredth year &c." Vid. Ges. § 118. 4. שש is the genitive governed by שנה, and מאות the genitive governed by שש; in Arabic it would be, in exactly the same way, فِي سَنَةِ سِتِّ مِائَةٍ, and לַחֲמִי נח, and לַחֲדָשׁ יום; on this mode of expressing the genitive, vid. Ges. § 113. 2. ארבת. Prop. "network," from אָרַב to "weave", Arab. أَرَبَ "to tie a knot." LXX. οἱ καταρράκται, Vulg. cataractae; Aq. and Symm. αἱ θύραις, Onk. כַּיִן "windows."

13. בעצם היום. On this periphrasis for *self, selfsame*, vid. Ges. § 122. 2. rem. 3. בא. Vid. Ges. § 145. 2. ויפת. On the kametz under the ו, vid. Ges. § 102. 2. d. שלשת נשי. On the masc. form of the numeral, vid. Ges. § 95. 1. n.

16. והבאים. "And those that went in"; on this relative force of the article, vid. Ges. § 107. ייסגר יי בערו. "And Jehovah closed (the door) behind him".

19. מאד מאד. On the repetition of the word, vid. Ges. § 148. 2.

20. חמש ע' אמה. The word אמה is in the accusat.; vid. Ges. § 116. 1.

22. אשר—באפיו. Vid. Ges. § 121. 1.

23. וַיִּמָּח, not וַיִּמַּח, which latter is the reading of most editions, including that of Theile, for the verb is active: "and he (God)", or "it (the deluge), destroyed &c". So Onk. וַיִּמָּח, לXX. ἐξέλειψε. יִמַּח is fut. niph'al, but then the accent ought to be on the last syllable, as in Ps. 109: 13, and the accusative would have to be explained, as in ch. 4: 18, according to Ges. § 140. 1. a.

CHAP. VIII.

3. הָלוֹךְ וְשׁוֹב. On this method of expressing continued action, vid. Ges. § 128. 3. rem. 3.

4. וְחָנָה. Vid. Ges. § 71. rem. 4.

5. בַּעֲשִׂירִי. "In the tenth (month)". בָּאָחֵר. On the omission of יָנִיחַ, vid. Ges. § 118. 4. rem. 2.

6. אֵת חִלּוֹן. Vulg. *fenestram*, LXX. *τὴν θύραν*. Vid. n. on ch. 6: 16.

7. הָעֶרֶב. The article in this place, and in הַיּוֹנָה v. 8, seems to have a force equivalent to the Greek *τις*, and may be properly rendered "*a certain raven*", "*a certain dove*"; comp. הָאֶרֶץ וְהָאֲדָמָה 1 Sam. 17: 34, הָאֲרָזִים 1 Kings 20: 36, הָעֶלְמָה Isaiah 7: 14. Vid. n. on ch. 28: 11. Gesenius explains the article otherwise in Gram. § 107. rem. 1. c., but his explanation is not satisfactory, as reference is made in all these passages to individuals in the concrete and not in the abstract. Others think that the article is prefixed to denote the only male raven or dove in the ark, as from ch. 7: 9 they conclude that only two birds of each kind came into the ark. עַד יָבֵשׁ. Vid. Ges. § 129. 1. A similar form is יָכֵלַת from יָכַל, "*to be able*", § 82. 1.

8. מֵאֵתוֹ. Lit. "*from beside himself*", Saad. مِنْ عِنْدِهِ. The Shemitic languages have no reflexive pronouns as distinct from the ordinary personal; Gesen. § 122. 1. The LXX. render it *ὀπίσω αὐτοῦ*, Vulg. *post eum*, i. e. after the raven, but the Hebrew words cannot be so translated. הִקְלוּ. On the use of הִ in indirect questions, vid. Ges. § 150. 2.

9. מִנּוּחַ. On the form of this noun vid. Ges. § 83. 14, and § 84. IV.

10. שִׁבְעַת יָמִים. Vid. Ges. § 118. 1. a.

11. עֵלֶה זֵית טָרֵף. “*The fresh leaf of an olive*” (Arab. طَرَف *to be new or recent*). Others, as Knobel and our A. V., translate it by “*plucked off*.” The LXX. have φύλλον ἐλαίας κάρπος, Vulg. *ramum olivae virentibus foliis*.

12. וַיִּיחַל. On the form vid. Ges. § 68. 3. rem. 5.

13. בְּרֵאשִׁון. “*In the beginning*”, scil. of the month, Ges. § 118. 4. rem. 2. בְּאַחֵר. Cardinal for ordinal; vid. Ges. § 118. 4.

17. הוֹצֵא. So the כְּתִיב; the קָרִי is הוֹצֵא, a rarer form; see Ps. 5: 9. הוֹשֵׁר (הוֹשֵׁר), Hos. 7: 12. אִי־סִרָם.

19. בֵּל הַרְמֵשׁ. The LXX. Vulg. Syr. and Saad. seem to have read יִבְל הַבְּהֵמָה, and the Sam. omits the words entirely. There certainly seems to be a tautology in the Hebrew text, but as there is no MS. authority for the reading supported by the versions, and as it savours much of intentional alteration, we cannot adopt it; nor can we receive the omission of the words by the Sam. as proof of their spuriousness.

21. וַיִּרַח יי' אֶת רִיחַ הַנִּיחָח. “*And Jehovah smelled the pleasing odour*”. On the article before נִיחָח vid. Ges. § 109. 1. LXX. ὁσμὴν εὐωδίας, Aq. ὁσμὴν εὐαρεστίσεως; but Onk. וַיִּקְבִּילֵי יְיָ קֶרְבָּנָא יְת קִרְבָּנִיה “*and the Lord accepted with pleasure his sacrifice*”. וַיֹּאמֶר יי' אֶל לְבוֹ. LXX. εἶπε κύριος ὁ Θεὸς διανοηθείς, Symm. εἶπε κύριος πρὸς ἑαυτόν. The Vulg. omits altogether the words אֶל לְבוֹ. Saad. has لَتَنَبِيٍّ “*to his prophet*”!

CHAP. IX.

2. וּמִרְאֵכָם. On the objective suffix, vid. Ges. § 119. 5.

3. הוּא חַי. Vid. Ges. § 119. 2.

4. בְּנַפְשׁוֹ דָּמוֹ. "With its life, (namely) its blood", דָּמוֹ being in apposition to נַפְשׁוֹ. Saad. correctly: بِدَمِهِ فَإِنَّ نَفْسَهُ; LXX. wrongly: πλὴν κρέας ἐν αἵματι ψυχῆς.

5. לְנַפְשֵׁיכֶם. Tuch and Knobel take 'נַפְשׁ' as a dativus commodi, "for your lives", for their benefit, to preserve your lives (vid. Ges. § 151. 3. e); but it seems better to regard it as a circumlocution for the genitive: "And only your own blood will I require; from the hand of every living creature will I require it" (animals were subject to the bloodrevenge, Exod. 21: 28, 29), "and from the hand of man, from the hand of each one's brother (fellow-man), will I require the life of man." On נַפְשׁ vid. Ges. § 122. 1. c, and on the genitive circumlocution § 113. 2. As to the construction אִישׁ אֶחָדוֹ "each one's brother," compare ch. 42: 25. אִישׁ אֶל שָׁקוֹ "into the sack of each," Numb. 17: 17. אִישׁ אֶחָד שְׁמוֹ "each man's name." Vid. Ges. §. 122. 2. rem. 1.

10. נַפְשׁ הַחַיָּה. On the article with חַיָּה, vid. Ges. § 109. 2. a. יִצְחָק הַחֶבְרֹנִי. On the construction of the participle, vid. Ges. § 132. 1, 2.

11. מִמֵּי. The efficient cause after passive verbs is sometimes construed with מִן; vid. Ges. § 140. 2.

13. נָחָתִי may be best rendered "I set"; Ges. § 124. 3.

14. בְּעֶנְנִי for בְּעָנְנִי, Ges. § 10. 2. rem. LXX. ἐν τῷ συννεφεῖν με νεφέλας. The apodosis of the sentence begins with וְנִרְאָהָ.

15. לא יהיה עור הזים. On this construction vid. Ges. § 144. 1.

19. נפצה. Either from נפץ in a reflexive sense, "*dispersed themselves*" = "were dispersed"; or, according to Ewald (Gr. 6th edit. § 193, c), an irreg. form instead of נפצוה or נפצה (comp. Ges. § 66. rem. 5 and 11). •

20. ויחל נח איש האדמה. On this construction vid. Ges. § 139. 4. •

21. וישז. Vid. Gesenius § 74. rem. 3. c. and § 28. 4. אהלה. Older form for אהלו; Ges. § 89. 1. rem. 2.

22. On the omission of the accusative pronoun, vid. Ges. § 119. 6. rem. 2. •

24. בנו הקמן. On the article vid. Ges. § 109. 2, and on this mode of expressing the superlative, § 117. 2.

25. עכר עבדים. "*A slave of slaves*", the meanest of slaves. Ges. § 117. 2. rem. למו. Poet. suffix for להם, Ges. § 101. 2. a, and note.

27. יפת אלהים וגו'. "*Let God enlarge Japheth, and let him dwell in the tents of Shem, and let Canaan be his slave.*" On יפת vid. Ges. § 74. rem. 4, and § 28. 4. ישבן. Onkelos and some others consider "*God*" to be subject of this verb: "*The Lord shall enlarge Japheth, but (וישרי שְׁכִינָתוֹהִי בְּמִשְׁכְּנֵיהָ דְשֵׁם) his Shekinah shall dwell in the tents of Shem.*" Many modern commentators, such as J. D. Michaelis, Gesenius, de Wette and Knobel, translate אהלי שם "*tents of name*", i. e. of fame, glory, comparing ch. 6. 4. אֲנִישֵׁי־שֵׁם, and other passages.

CHAP. X.

2. גִּמְרִי. Supposed by Gesenius to be the *Cimmerii*, inhabiting the Tauric Chersonese. The Arabs call this region, with a transposition of the letters, **أَلْقَرُمُ** (whence the name *Krim*, *Crimea*), and the Black Sea they call **بَحْرُ أَلْقَرَم**. מִגּוֹג. According to Josephus and Jerome, *the Scythians*; perhaps rather the Caucasian tribes, as *Magog* may be derived from the Persian words **ماه کوه** *māh-ko h*, "*the mountain-land.*" מֵדִי. *Media*, Syr. **مَدْيَن**. יוֹן. *Greece*, or more properly *Ionia*, as the only part of Greece well known to the Shemitic nations; Arab. **أَلْيُونَانُ**, Syr. **مَدْيَن**, *the Greeks*. *The word comes from the Greek form *Ἰάονες* or *Ἰάφοιες*, *Ἰάωες*. The LXX. have *Ἰαῖων*. וּחְבִּל וּמִשֶּׁךְ. The *Tibareni* and *Moschi*. These names are almost always joined together in Scripture, as also by Herodotus (*Μόσχοι καὶ Τιβαρηνοί*). The LXX. have *Μόσσοι*, Vulg. Mosoch, Sam. מוֹשׁוֹךְ or מוֹשֶׁךְ. תִּירָס. Probably the *Thracians* (Josephus, Jerome, and Targg. Ps.-Jon. & Jerus.). Tuch thinks that the *Tyrrhenians*, *Τυρσηνοί* or *Τυρρηνοί*, are meant.

3. אֲשֶׁבֶט. Probably a part of Armenia (comp. Jer. 41:27). Most of the ancient vss. retain the word. Saadiah, however, explains it by **أَلصَقَالِبَةُ**, *the Slavonians* or *Germans*; Ps.-Jon. תְּרִיב i. e. *Adiabene*; Josephus, *οἱ Πηγῖνες*, who are not known for certain. רִישָׁא. Josephus, followed by Bochart, understands *Paphlagonia*; Saadiah, and the modern Jews, *France*. We may compare the name of the *Ripæan* or *Riphæan* mountains. The reading **רִיפָה** is erroneous. תְּגֵרְמָה. LXX. with the letters transposed, **Θογγαμά** (Alex. Ms. *Θεγγαμά*); probably *the Armentians*. Josephus understands the *Phrygians*; others, the *Turks*.

4. אֱלִישָׁה. A part of *Greece*, either *Elis*, Ἑλῖς, or the *Aeolians*, οἱ Αἰολεῖς. Bochart thinks of *Hellas*. תַּרְשִׁישׁ. Generally believed to be *Tártessus*, *Tartessus*, in Spain, the name of the district at the mouth of the Baetis or Guadalquivir. Redslob and others take it to be *Dertosa*, the modern Tortosa, near the mouth of the Ebro. כְּתִיּוֹת. The inhabitants of Cyprus, where was the ancient town of *Kítion*. רְדָנִים. The people of *Rhodes*. The other reading רִדְנִים has been explained to mean *Dodona*, the seat of the famous oracle; or as a corruption of רִדְדָנִים, Δάδδανοί, the *Trojans* (Knobel). In favour of רְדָנִים are several mss., Sam., LXX., and several mss. in 1 Chron. 1: 7. רְדָנִים is supported by many mss., Onk. Vulg. Syr. and Saad., and is the reading adopted by Theile.

5. אִי. The Hebrew אִי denotes not merely *an island*, but also *a maritime region*. In Arabic جَزِيرَة is at once *an island* and *a peninsula*. אִישׁ לְלִשְׁנֵי. Vid. Ges. § 122. 2. rem. 1.

6. כִּישׁ. In the later Biblical books *Cush* means *Aethiopia*, but in the Pentateuch it seems to have a wider signification, including the southern part of Arabia. מִצְרַיִם. The dual may refer either to the division of *Egypt* into two parts by the Nile, or to its division into Upper and Lower Egypt (מִצְרַיִם and מִצְרָאִים). The Arabic name for Egypt is مِصْرُ = an unused sing. מִצְרָאִים. פִּי. The LXX. and Vulg. generally render this name by *Libya*, where, according to Pliny and Ptolemy, there was a river called *Fut* or Φούτου. The Egyptian name for Libya is ΦΑΙΑΤ, i. e. "*the bowmen*" (Coptic *pité*, "*a bow*").

7. סֻכָּא. According to Josephus the ancient name of the kingdom of *Meroe*. חוּיִלָּה. This name seems to be applied to several places, all lying in the extreme south of the world, as known to the Hebrews, though at considerable distances from one another. In ch. 2. 11, it would seem to denote *India*;

here, a part of *Aethiopia*, perhaps the *Αἰθίοπαι* of the ancients; and in v. 29, an *Arabian* district or tribe. סבחה. Gesenius supposes this to be the Aethiopic city *Σαβάτ*, near the modern *Arkiko*, or *Argeego*, on the shore of the Red Sea. Others would rather identify it with *Σάββαθα* or *Sabota*, a port in South Arabia. רעמה. LXX. *Ῥεγμα*; a town on the Persian gulf, called by the classical geographers *Ῥῆγμα*. סבחה. Perhaps a town or district of Aethiopia. The LXX. have *Σαβαθακὰ*, but the Alex.^{ms.} and others *Σαβακαθὰ*. The Targ. of Ps.-Jon. has וננאי = Ar. *الننخ*, the negro tribes to the south of Abyssinia; the Targ. of Jon. in Chron. וננאי, *id.* שבא = Ar. *سبأ*, the famous Sabæan or Himyaritic empire in South Arabia, the capital of which was *مأرب*, *Μαριάβα*, or *سبأ*, *Σαβάς*. רדן. Bochart, J. D. Michaelis and Gesenius identify רדן with the island *دَادِن* in the Persian Gulf, called by the Syrians *جَنْتِ*.

8. נמר. LXX. *Νεβρωδ*, Joseph. *Νεβρωδης*. The derivation of the word is uncertain, some deriving it from the rad. נמר, others from the Pers. *نَبَرْد*, *nabard*, "war", "battle", "valiant".

9. גבור ציד. "A mighty huntsman". Onk., however, renders it by *תקיף גבר*, "a mighty hero"; LXX. *γίγας κυναγός*, "a giant hunter".

10. בבל. This name, as proved by ch. 11:9, is derived from *בָּלַל*, and therefore stands for *בִּלְבַּל*, a Pilpel noun meaning *confusion*, the vowel of the first radical being lengthened to compensate for the omitted letter. This form is most common in Syriac. In Hebrew we have *מִשְׁפָּחָה* for *מִשְׁפָּחָה*, *fillets*, from *טוּחַ* *to bind*; comp. *גִּלְגָּלִית*, Syr. *ܓܝܠܓܠܝܬܐ* *a skull*; *שַׁרְשָׁרָה* *a chain*, Syr. *ܫܪܫܪܐ*; *גִּלְגָּל* *a wheel*, Syr. *ܓܝܠܓܠ*; &c. Others have derived the name from *בֵּית בָּל* "the house of Baal", or from *בַּרְיָל* "the gate of El (God)". אר. LXX. *Ὀρεχ*, Syr.

אֲנִי. According to the Targg. of Ps.-Jon. and Jerus., Jerome and Ephrem Syrus, *Edessa*, Syr. ܐܕܝܫܐ. Bochart and Gesenius suppose it to be *Ἀπερρα*, a city on the confines of Babylonia and Susiana. Rawlinson identifies it with *Ὀρχόνη*, which he places on the site of the modern *Warka*, ܐܠܘܪܟܐ. LXX. Ἀρχάδ, daghesh being resolved into ר, comp. דְּרִמְשֶׁק, דְּרִמְשֶׁק. The Syr. has ܐܕܐ, which Ephrem Syrus and Bar-Hebraeus interpret ܢܝܨܒܝܐ, i. e. *Nisibis*. This is also the opinion of the Targg. of Ps.-Jon. and Jerus. כללנה. According to the Targg. of Ps.-Jon. and Jerus., &c., this is *Ctesiphon*, Arab. ܐܠܡܕܐܝܢ.

In Amos 6: 2, the name is written בִּלְנָה, in Ezek. 27: 23, בִּנְה, and in Isaiah 10: 9, בִּלְנִי. שנער. LXX. Σενάαρ. All the ancient vss. retain the word, except Onk., who has בְּאַרְעָא וּבִלְנָה בְּאַרְעָא, "and Calneh in the land of Babel".

11 מן הארץ ה' אשור. "From that land he (Nimrod) went to Assyria". So Gesenius and the modern commentators, following the rendering of the Targums. The LXX. and Vulg. render it: "from that land went forth Asshur", and so our A. V. Internal evidence is in favour of the former translation, for it would be surprising to find a son of Shem, as Asshur was (vid. v. 22), enumerated among the descendants of Ham. On the grammatical construction vid. Ges. § 116. 1. רחבת עיר. Prop. "the streets of a city" (comp. *Plataeae*); or else in apposition, "streets, viz. a city"; LXX. τὴν Πρωβῶντι πόλιν, and Onk. רחבת קרפא, "Rehoboth the city". It is perhaps the same as רחבות הנָהָר in ch. 36: 37, the modern ܐܠܪܚܒܐ, *Rahaba* on the Euphrates. بلخ. Syr. ܚܠܚܐ. It is probably the same as ܚܠܚܐ, the *Calachene* of Strabo, whither a portion of the ten tribes were carried away by Shalmanezzer, 2 Kings 17: 6, 18: 11.

12. רסן. LXX. Δασή or Δασέμ, and one Ms. רסן. This place cannot be identified. הוא העיר הגדלה. This seems naturally to

refer to רֶסֶן; but several recent critics, as for instance Knobel, think that the expression refers to the whole four, *Nineveh, Rehoboth-Ir, Calach, and Resen*, which lay so close together as to be reckoned one great city, commonly called Nineveh.

13. לִוְיִים. In 1 Chron. 1: 11, according to the בְּחִיב. Probably an Aethiopic tribe; compare Isaiah 66: 19, Ezek. 30: 5, and Jer. 46: 9. עֲנַמִּים. LXX. *Ἐνεμετιεῖμ* and *Ἀνεμετιεῖμ*, Syr. *مَحْصَم*. Quite uncertain; vid. *Ges. Thes.* לְהָבִים. Prob. i. *לִוְיִים*, the *Libyans*, Nah. 3: 9, Dan. 11: 43, 2 Chron. 12: 3, 16: 8. As to the interchange of ה and ו, comp. לִוְיִים, Sam. לְהָרִים, and also the radicals בּוֹשׁ, גָּזַר, נָהַר, נָסַו, and נֹזַר; רוּץ, וְהָ, &c. נַפְתָּחִים. Syr. *نَافِثَالَيْم*, LXX. *Νεφθαλείμ*. According to Bochart = *Νεφθυς*, which Plutarch gives as the name of the most northern part of Egypt on the seashore. Knobel would derive it from *na-phthah* or *na-ptah*, "those (the worshippers) of *Phthah*", understanding thereby the people of Memphis.

14. פָּחַרְסִים. The people of *Upper Egypt*. The meaning of the name in Coptic is "the region of the South". כְּסִלָּחִים. Probably the *Colchians*, who were according to Herodotus and others, a branch of the Egyptian race. LXX. variously, *Χασμωνιεύμ*, *Χασλωνιεύμ*, *Χασδοδιεύμ*. אֲשֶׁר־מִשָּׁם. Vid. *Ges.* § 121. 1. If by כְּסִלָּחִים are meant the *Colchians*, we must here, and in 1 Chron. 1: 12, assume a corruption of the text, and place the words אֲשֶׁר מִשָּׁם פְּלִשְׁתִּים after וְאַחַר כְּפַתְרִים. To get rid of this difficulty, Knobel supposes that כְּסִלָּחִים is the desert region lying between the Delta of the Nile and Palestine. פְּלִשְׁתִּים. This word seems to mean *emigrants* or *strangers*, from the Aethiop. *ፈለሰ*: (*fālāṣā*) *to migrate*, akin *فَلَسَ* and *فَلَسَمَ*. LXX. retain the word in the Penta-teuch, but in other places render it by *ἀλλόφυλοι*. כְּפַתְרִים. Spoken of in Deut. 2: 23, Jer. 47: 4, and Amos 9: 7, as the ancestors of the Philistines (see the preceding note); and the Philistines are called בְּרִתִּים, 1 Sam. 30: 14, Zeph. 2: 5, Ezek. 25:

16. Most of the ancient vss. render it by *Cappadocia* (so LXX. in Deut. i. c., Vulg. everywhere but in this place, Targg. Onk. Ps.-Jon. and Jerus. קפוטקניא, קפוטקני, Syr. مَقْدُونِيَا), but probably the island of *Crete* (כפחור Jer 47: 4) is meant.

17. הערקני. LXX. Ἀρουναιος (as Sam.). The inhabitants of *Arce*, Ἀρχη or τὰ Ἀρχα, a city of Phœnicia near Tripolis, called by the Arabic geographers عَرَقَا. הסיני. A tribe of Mt. Lebanon, where Strabo mentions the castle of *Sinnas*, Σιννάς, and Jerome a town of the name of *Sin*.

18. הארורי. LXX. here Ἀράδιος; ארור was a Phœnician city, built, according to Strabo, by exiles from Sidon, on the island of *Aradus*, Arab. رَوَّاد. הצמרי. Prob. the people of *Simyra*, a Phœnician city at the foot of Mt. Lebanon. החמתי. *Hamath*, still existing under the old name of حَمَاة. נפצו. Ewald derives this form from פצץ, instead of פוץ, but in that case we should expect the צ to have *daghesh* (comp. Ges. § 66. rem. 5).

19. באכה. On the גררה locale vid. Ges. § 88. 2. Infin. with the fuller form of the suffix, for באך, used here adverbially = ער באך, ch. 19: 22, 2 Sam. 5: 25, 1 Kings 18: 46. עזה still exists under the name of عَزَّة. לשע. According to Jerome, *Calirrhoe* on the east of the Dead Sea. The Targg. of Ps.-Jon. and Jerus. קלררהי, which ought, according to Gesenius, to be read קלרדיי, *Calirrhoe*

21. עבר. Vid. Ges. § 119. 3. Comp. ch. 4: 26. נם הוא. Vid. n. on ch. 14: 13. אחי יפת הגרול. Not "the brother of Japhet the elder", but "the eldest brother of Japhet". The former rendering is preferred by the LXX. Symm. Rashi and Ibn Ezra, J. D. Michaelis, and others, and adopted by our A. V.

22. עילם. Properly *Elymais*, but used in the older Biblical books as equivalent to the later פָּרַס, *Persia*. אשיר.

Assyria. The Syr. sometimes renders it by **אַשּׁוּר**, sometimes by **אַשּׁוּרִי**, Arab. **أَشُور**. Prob. *Arrapachitis*, a region of Assyria bordering on Armenia. **לוד**. Most probably *Lydia*.

23. **עוץ**. *Ausitis*, situated in the northern part of the Arabian desert, between Palestine, Idumea and the Euphrates. **חול**. Most probably Rosenmüller is right in supposing this to be the district of Hüleh (**أَرْضُ الْحَوْلَة**), round the lake of the same name, near the source of the Jordan. **מש**. Of course this place must be sought for in Syria or Mesopotamia. Bochart, with whom Gesenius agrees, understands by it the inhabitants of the Mons Masius, which lies to the north of Nisibis.

25. **יקמן**. Probably identical with the Arabic **قَحْطَان**, from whom the tribes of Yemen or South Arabia trace their descent. The LXX. write *Ἰεκτάν*, Vulg. *Jectan*.

26. **אלמורד**. The syllable **אל** in this name is the Arab. art. **أل**. Tuch thinks we should read **אלמורד**, as a tribe of the name **مُرَاد** is well known. **שלח**. Perhaps the *Σαλαπηνοί* of Ptolemy, or the district of **السَّيْف** or **السَّيْف** in Yemen. **הצרמוח**. A region of Arabia Felix, called by the Arabs to this day **حَضْرَمَوْت**. LXX. *τὸν Σαρμώτ*, reading apparently **הצרמוח**. **ירח**. This is the Aeth. word **ወርክ** *warkh*, "the moon", in the Sinaitic inscriptions **ורח**. The moon was worshipped as a goddess throughout Arabia, and many places were named after her. The Arab geographers mention "a mountain of the moon", **جَبَلُ الْقَمَر**, in South Arabia.

27. **הדרום**. Perhaps the *Adramitæ* of Ptolemy, a race on the southern coast of Arabia. LXX. *Ὀδορύα*. **אוזל**. In Arab. **أَزَال**, afterwards called Sanaa (**الصَّنْعَاء**), the capital of Yemen. **דקלה**. Prop. a palm-bearing region (Arab. **فَقَل** a palm-tree).

The south-eastern part of Arabia, commonly called Bahrein, was famous for its dates, whence "*to carry dates to Hajar*" is the Arabic equivalent for "*to carry coals to Newcastle*."

29. אוֹפֶר. A seaport, supposed by many to be situated on the southern coast of Arabia, but more probably on the west coast of India, near the mouth of the Indus, where dwelt the nation called in Sanskrit *Abhira*. The ships of Solomon brought from hence "apes", קָפִים, Sanskrit *kapi*; "peacocks", תִּפְּיִים, Tamul *tōgai* or *tōghai*; and אֶלְמִיִּים, or more correctly אֶלְגֻּמִּים, Sanskrit *valguka* (lit. "beautiful"), the name of a fine sort of sandalwood. See Lassen's *Indische Alterthumskunde*, vol. I., p. 538—9. יוֹבָב. Perhaps i. q. Arab. يَبَّابٌ, a desert; or the Ἰωβαῖται, whom Ptolemy places on the coast of the Indian ocean.

30. מֶשָׁה. Probably مَيْسَانَ, *Massanitis* or *Mesene*, a district at the head of the Persian gulf, near Bassora. Gesenius, Tuch, Knobel, &c., are correct in translating this passage: "and their habitation was from Mesha, until you come to Sephar, and to the mountain of the east"; making הַר הַקָּרִים distinct from Sephar. By הַר הַקָּרִים is meant the mountain range running through Arabia parallel to the Red Sea, called by the Arabs نَجْدٌ *Nejd*, or "*the Highlands*". סֶפֶר. Most probably, as Gesenius thinks, the city in southern Arabia called ظَفَّارٌ, vulgarly pronounced *Isfor*.

CHAP. XI.

1. וְהָיָה. Vid. Ges. § 126 b. 2. יְבָרִימ אֶחָד. "*One language*". The construction is the same as in Latin *unæ litteræ*, "*a letter*".

2. מִקְרָם may be best rendered *ab oriente*, "*on the east*" or "*in the east*", Others (as Knobel and Delitsch) understand

בנסעם מקרם to mean "in their journeying to the countries that lay to the east". "From the east" seems hardly admissible.

3. אל רעו. On this mode of expressing reciprocal pronouns, vid. Ges. § 122. 2. rem. 4. הבה. On the ה־ vid. Ges. § 48. 5; on the form הבה, § 68. 3. rem. 2, and as an interjection, § 103. 2. נלבנה. On the cohortative future vid. Ges. § 48. 3. and § 126. 1.

4. וראשו בשמים. "The top of which may reach to heaven", i. e. may be very high; comp. Deut. 1: 28, Dan. 4: 17. Others understand the passage literally. פן נפון. "That we may not be dispersed". LXX. erroneously, *πρὸ τοῦ διασπαρῆναι ἡμᾶς*, and so Vulg. *antequam dividamur*.

6. החלם. Vid. Ges. § 130. 2. The Patach (instead of ח־) is owing to the guttural rad.; compare החלחל Isaiah 9: 3., העידה Neh. 9: 34. Vid. Ewald's Gram. 6th ed. § 199. a. יומו. On the form vid. Ges. § 66. rem. 11.

7. נבלה. Vid. as before Ges. § 66. rem. 11. "Let us confound". אשר. "in order that", = למען אשר.

8. ויחדלו לבנת. On this const. vid. Ges. § 139. 2.

9. קרא. Impers. Vid. Ges. § 134. 3. a.

10. ויולד. "Shem was 100 years old and he begat". On this implied preter. vid. Ges. § 126 b. 1. note.

26. אברם. The meaning of this name is "exalted father". After the promise was made to him, as recorded in ch. 17: 5, he was called אברהם, i. e. "father of a multitude", explained by the text itself המון גוים, "father of a multitude of nations". רהם = Arab, رَءَا, a great number. Vid. n. on ch. 17: 4.

28. על פני. "Before the face of Terach", during Terach's lifetime. אור כשרים. The LXX. render this by *χωρὰ τῶν Χαλδαίων*. Some suppose it to be the present town of Urfa or Oorfah;

Gesenius imagines that it is the castle of Ur, mentioned by Ammianus as situated between Nisibis and the river Tigris. אור is perhaps identical, as Roediger thinks (vid. Ges. Thes. Addend. et Emend. p. 67), with the Zend *vare*, Pers. اَوْرَ *aurā*, "a castle" or "fort"; or it may be that the word אור contains an allusion to the *fire-worship* once prevalent in those regions. Knobel suggests that אור כ' may mean "mountain of the Chaldeans" (הר = הור = איר). The כשדים are the Chaldeans of later times, the inhabitants of Babylonia, Gr. Καρδοῦχοι (LXX. Χαλδαῖοι), Ar. الْأَكْرَدُ (from a sing. أَكْرَدُ), the Kurds.

29 שרי. Afterwards called שרה ch. 17: 15. The LXX. write שרי Σάρα, pronouncing שָׁרַי, after the Arabian manner, ā (comp. שִׁיבָה שִׁיבָה); whilst the latter name they write Σάρρα, שרה standing for שרה from שרר. שרה means "a princess"; שרי is explained by Ewald to signify "contentious", by Knobel "heroine", שרה being used in ch. 32: 29 in the sense of *to fight*. שרי may also mean *noble*, from the Arab. سَرَوٌ *to be noble*, سَرِي *noble*.

30. ולד i. q. Arab. وَلَدٌ, an ancient form of בֶּלֶד, which also occurs in 2 Sam. 6: 23, according to some editions.

31. ויצאו — ללכת. On this const. vid. Ges. § 139. 2. Probably the plural refers to the other members of the family who are not named: "and they went out with them (Terach, &c.)." Knobel, however, will not admit this, but translates אִתָּם as a reciprocal, "and they (Terach, &c.) went out *with one another*", in company. Perhaps we should read either וַיֵּצֵא אִתָּם (with the Syr.) or וַיֵּצֵא אִתָּם (with Sam. LXX. Vulg.). חרן Arab. حَرَّانَ, *Karrhæ*.

CHAP. XII.

1. לך לך. The pronoun is redundant, as in Syr. ܠܝܢ ܠܝܢ, Fr. *va t'en*.

2. אנלה. On the use of the cohort. fut. vid. Ges. §. 126. 1. היה. On the use of the imperative here, vid. Ges. § 127. 1. ברכה. "*And be a blessing,*" i. e. "*and thou shalt be blessed;*" LXX. καὶ ἔσθι εὐλογημένος, Onk. ויִתְהַא מְבָרַךְ; comp. Ps. 21: 7. Tuch translates: "and be a blessing (to all around thee)"; whilst Knobel and others suppose the meaning to be that Abraham's name would be used as a form in blessing: "*be as blessed as Abraham was.*"

3. ונברכו בך. These words have been translated in two ways. (1) Taking נברך (for which התברך is more commonly used) as a passive, "*through thee* (or "*through thy seed,*" as we read in some passages) shall all the families (nations) of the earth be blessed"; i. e. through Christ, as is shewn by Acts 3: 25, Rom. 4: 13, 16, Gal. 3: 8, 16. (2) Taking the verb as reflexive, "*with thee,*" using thy name "shall all the nations of the earth bless themselves"; in which case the meaning is the same as that of היה ברכה in v. 2, according to Knobel's explanation. Compare ch. 48: 20.

5. והנ' אשר עשו. "*The souls which they had acquired in Charran,*" i. e. *their slaves*. עשה is used in this sense in ch. 31: 1; and on the meaning of נפש compare ch. 36: 6, Ezek. 27: 13. Onkelos renders וְנִית נַפְשָׁהּא דִּי שְׁעָבִידוּ לְאַוְרִיחָא בְּחָרָן "*the souls which they had converted to the law in Charran*!"

6. מקום שכם. ש is the Sychar of John 4: 5, now called נَابُلُس (corrupted from the Roman name *Flavia Neapolis*). On מקום in the construct state vid. Ges. § 112, 3. עד אילון

מורה. "Unto the oak-grove of Moreh." מילון is to be taken here collectively; compare Deut. 11: 30. The Targg. of Onk. and Ps.-Jon. render the word by מִישֵׁר a plain, which is supported by the Vulg. *convallis illustris*, and so our A. V. The Sam. Vers. has מִישֵׁר חֲזוֹבָה, (חֲזוֹבָה=חֲזוֹה) "valley of vision". On the other hand the LXX. give more correctly ἐπὶ τῇ δρυὶ τῇ ὑψηλῇ. The Syr. has حَصْحَبًا مَمْرِي "at the oak*of Mamre," and so also Saadiah בְּלוּט מִמְרֵי (vid. . ch. 13: 18).

9. הלך ונסוע. On this method of expressing the idea of continuance, vid. Ges. § 128. 3. rem. 3. הנגבה. LXX. here and elsewhere wrongly: ἐν τῇ ἐρημῳ.

11. הקריב לבוא. "Drew near". Vid. Ges. § 139. 2.

13. אחי אח. On the omission of י, vid. Ges. § 152. 4. c. The LXX. turn the clause into the *oratio directa*: εἰπὼν οὗτοι ὅτι ἀδελφὴ αὐτοῦ ἐμὴ.

15. ויהללו for ויהללו, vid. Ges. § 10. 2. rem. בית פרעה. "Into the house of Pharaoh"; acc. of place, vid. Ges. § 116. 1. פרעה is the Coptic *p-ouro* or *ph-ouro*, "the king", compounded of the article *pi* and *ouro* "king"; or, according to others, *p-ra* or *p-re*, "the sun".

16. ויהי. On the verb in the sing. vid. Ges. § 144.

17. וינע—נעיים. Vid. Ges. § 135. 1. rem. 1.

20. וישלחו. "And they conducted" or "conveyed him". LXX. συμπροπέμψαι. Comp. the N. T. usage of προπέμπειν, e. g. Acts 15: 3.

CHAP. XIII.

2. במקנה וגו'. On the article used with these nouns, vid. Ges. § 107. 3. rem. 1. b. "In flocks"; comp. the Arab. مَال, *wealth*, often applied to *camels*.

3. למסעיו. "By stations", Arab. مَرَاجِل. The LXX. wrongly: καὶ ἐπορεύθη ὅθεν ἦλθεν. הָעֵי. On the article vid. Ges. § 107. 3.

5. אֶהְיֶה לָּם, for אֶהְיֶה לָּהֶם, vid. Ges. 23. 4. rem. 2, and § 91. 6. rem. 3.

7. הכנעני. The article is here used to denote that כ' is collective, Ges. § 107. 1. יִשָּׁב. On the singular predicate vid. Ges. § 145. 2.

10. השמאל. Adverbial accusative. Onk., instead of translating ש' and א' literally, renders them respectively by לְצִפּוֹנָא *to the north*, and לְדִרְוֹמָא *to the south*. שְׂמָאֵל stands for שְׂמָאֵל, Arab. شَمَالٌ and شِمَالٌ *the north*, شِمَالٌ *the left hand*, Syr. شَمْلًا. The quadriliteral verb השמאל means "*to go to the left hand*", as in Arab. أَشَامَ *to go to Syria* (الشَّامُ prop. *the left*), أَيْمَنَ *to go to Yemen* (الْيَمَنُ prop. *the right*). שְׂחַתְי. On the subject, in connection with the infinitive, being in the genitive, vid. Ges. § 130. 3. כִּגְן יְהוָה. Either "*as a beautiful garden*" (comp. the note on ch. 1: 2), or , which is preferable, "*like the garden of Jehovah*", i. e. the garden of Eden. צֶעַר. Anciently called בִּלְעָ, ch. 14: 2. LXX. Ζόγορα, but in ch. 14: 2, Σηγάρα, the name used by the Arabian geographers, زُغَر.

14. יָמָה. "Towards the sea", i. e. to the west. Comp. מִים in ch. 12: 8.

16. ושמתי. The accent is thrown forward according to Ges. § 44. 2. rem. 5 b.

CHAP. XIV.

1. 'בימי א'. "In the days of Amraphel". Vulg. wrongly "*factum est in illo tempore ut*", followed by Dathe; LXX. ἐν τῇ βασιλείᾳ τῇ Ἀμαρφαὶ βασιλέως. The etymology of the proper names in this verse is very doubtful. Von Bohlen derives אֲמַרְפֶּל and אֲרִיִּן from the Sanskrit *amarapāla* (worshipper of the gods) and *ārya* or *āryaka* (venerable). נִים seems here to be a proper name; comp. Josh. 12: 23. Onkelos and LXX. "the king of nations", and so our A. V.; Aquila βασιλεὺς Πόντου, and Symm. βασιλεὺς τῶν Σκύθων.

3. עֵמֶק הַשִּׁדִּים. "The valley of Siddim", ש being i. q. Ar. سِدِّ low stony ground. LXX. here φάραγξ ἡ ἀλυκή "the salt chasm"; in v. 9. κοιλὰς ἡ ἀλυκή "the salt valley"; Aq. κοιλὰς τῶν περικεδίνων; Symm. Theod. κοιλὰς τῶν ἀλσῶν; Vulg. vallis sylvestris; Syr. حَمْلًا قَرْعَمَلًا "the valley of the people of Sodam"; Onk. מִישַׁר הַלְקִיָּא "the plain of fields", Saad. مَرْجُ الْحَقُول id., perhaps reading הַשִּׁדִּים.

4. שָׁחִים עֲשָׂרָה שָׁ. Acc. of time, vid. Ges. § 116. 2.

5. רַפְּאִים. The name of a tribe. LXX. οἱ γίγαντες, Onk. and Syr. גִּבְרִיָּא. בעשחרת קרנים. A city of Bashan, called simply עשחרת in Deut. 1: 4, &c., and also בְּעֶשְׁחָרָה in Josh. 21: 27 (contracted for עֶשֶׁת עֶשְׂרֵת). The literal meaning of ע' ק' is "the horned Astartes", the town being doubtless so called from the statues of Astarte worshipped there. רַחֲזִים. Possibly the same as the רַחֲזִים, Deut. 2: 28, the aborigines of the land of the Ammonites. LXX. ἰσχυρά, Onk. תְּקִיפִיָּא "the mighty ones", Syr. رَحِزِيَّةٌ عَمَلٌ "and the mighty men who were in those places"; what derivation they assigned to the word is unknown, בְּהַם. "In Ham", a place mentioned no-

where else. The LXX. Vulg. and Syriac read בָּהֶם "*among them*" or "*along with them*"; but Onk. has דְּבַהֶמְתָּא "*who were in Hemta (?)*". The Sam. Vers. gives אִישׁ לִישָׁא "*in Lisha (?)*". אִימִים. Mentioned again in Deut. 2: 11, where Saadiah has אֲלִהְיִינֹן "*the terrible ones*", because אִימִים means "*terrors*" in Ps. 88: 16. Onkelos gives here אֲמִתָּנִי, lit. "*the strong*" (comp. אֲמִתָּנִי Dan. 7: 7).

6. אֵיל פָּאֶרָן. A proper name, lit. "*the terebinth tree (or rather grove) of Paran*", which rendering is given here by the LXX. and Syr.; but Onk. Vulg. Saad. "*plain of Paran*". It is probably identical with אֵילָח or אֵילֹחַ, Ar. أَيْلَة, at the head of the Gulf of Akaba (عَقَبَة).

7. עֵין מִשְׁפַּט. A proper name. Onkelos renders מִיֶּשַׁר בְּלֹג דִּינָא "*to the plain of the division of judgment*". בֵּל שֶׁדָּה. "*The whole country of the Amalekites*". LXX. τοὺς ἀρχοντας Ἀμαλήα, and Syr. بَلَمَ دِيْمَافَا, "*the princes of the Amalekites*", perhaps reading שָׂרֵי.

10. בָּאֶרֶחַ בָּאֶרֶחַ. Vid. on this construction Ges. § 106. 4. וּמֶלֶךְ עֲמֹרָה. We have adopted this reading, following the LXX. Syr. & Sam. cod. and vers. The reading of V. D. II. וְעֲמֹרָה is supported by the Hebrew Mss., and by Onk. and the Vulg. וַיִּפְּלוּ שָׁמָּה. As שָׁמָּה has the הָ— locale (Ges. § 88. 2), the meaning seems to be: "*and fell therein*", i. e. into the pits. יִפְּלוּ is here to be understood generally of the troops, for the king of Sodom, at least, made his escape; vid. v. 17. הָרָה "*To the mountain*", from הָרָה, Ges. § 88. 2.

11. רֶכֶשׁ. The LXX. here, and in v. 21, as also once in v. 16, render this word by ἡ ἵππος, "*the horse*" or "*cavalry*", reading רֶכֶשׁ. In v. 12, on the contrary, they have ἡ ἀποσκευή, "*baggage*," and on its second occurrence in v. 16, τὰ ὑπάρχοντα.

13. הָעֶבֶרִי. Perhaps the best explanation of this word is

that it is an adjective formed from עֵבֶר הַנָּהָר, "the land beyond the Euphrates," whence עֵבְרִי, a person born in that place. This is supported by the LXX., who render it here by ὁ παρὰ-της, Aq. ὁ παρὰτης, Vulg. *Transeuphratensis*, and also by the authority of Origen. The other explanation is that it is a patronymic from עֵבֶר, mentioned as the ancestor of Abram in ch. 10: 24, 11: 14, 15, in proof of which an appeal is made to Numbers 24: 24, but that passage is not decisive. On the distinction observed in the use of עֵבְרִי, and כְּנִי יִשְׂרָאֵל, vid. Gesenius' Lexicon. בְּאֵלֵינוּ מִמְּרָא. The same variety of rendering occurs here among the ancient vss. as in ch. 12: 6. בְּעָלֵי בְרִית א'. "Joined in league with Abram"; vid. Ges. § 101. 2. a.

14. וַיֵּרֶק ח'. "And he led forth his tried (lit. initiated) men". רִיק "to be emptied", in Hiphil "to pour out, to draw". as a sword, and in this place "to lead out to battle"; compare Arab. جَرَّ, which Saad. uses here. The Sam. has וִירָק "he surveyed" or "mustered", from Chald. רִיק. The LXX. and Vulg. give ἀνέστησε, *numēravil*; Onk. וִירָו, Syr. أَرَمَ "he armed". חֲנִיכִין. Like the Arab. حَنِيكٌ, "experienced, skilled, tried". Saad. نَعَّاءُ "his faithful (servants)"; Onk. and Syr. حَنَفَاحَتِهِ, "his young men"; LXX. τοὺς ἑλπίους.

15. וַיַּחֲלֶק ע'. Const. præg. "he divided his army and fell upon them", lit. "he divided himself against them".

17. עִמָּךְ הַמֶּלֶךְ. Some vss., as LXX. and Syr., take הַמֶּלֶךְ as collective. Onk. renders the words עִי הַמֶּלֶךְ by אֶתֶר בֵּית רִיקָא "the place of the royal hippodrome" or "race-course" (רַמְלָתָא connected with רִוץ, or with رَافَضَ "to train or break in").

18. שָׁלֵם. Josephus, the Targg. of Onk. and Ps.-Jon., Gesenius, Knobel, Delitzsch, &c., consider this to be Jerusalem (in Ps. 76: 2 it certainly does mean that city); but Roediger in

Ges. Thes. rejects this opinion (1) on account of geographical reasons, which require the place to be situated more towards the north, and (2) on account of the tradition preserved by Jerome. This tradition, which is quoted by Roediger, is found in Epist. 73 (tom I. p. 446, ed. Vallers), and runs as follows: "Salem non ut Josephus et nostri omnes arbitrantur, Jerusalem, . . . sed oppidum juxta Scythopolim, quod usque hodie appellatur Salem, et ostenditur ibi palatium Melchisedech." Roediger and Tuch think it is the same as *Σαλείμ*, mentioned in John 3: 23 (where some Mss. have *Σαλήμ*) and Judith 4: 4. Vid. also n. on ch. 33: 18. *ברוך לאל*. "*A priest of the High God*", vid. Gram. § 113. 2; not, as our A. V. has it, "*the priest*".

19. *ברוך א' לאל*. On the ל after the pass. part. expressing the efficient cause, vid. Ges. § 140. 2.

23. *אם* with negative force. Vid. Ges. § 152. 2.f. The second *אם* is merely repeated for the sake of emphasis.

CHAP. XV.

1. *ש' הרבה מאד*. "*Thy reward shall be very great*". On this const. of inf. absol. vid. Ges. § 128. 2., and on the form *הרבה* § 74, rem. 13.

2. *משק*. Most of the ancient vss., as Theod., Vulg., Onk., Sam. Vers., Ps.-Jon., Saad., render *בן משק* either by "*son of the manager of my house*", or "*son of the management of my house*", i. e. my steward, deriving it apparently from *שקק*, as *ממר* from *מרר*; see Lex. art. *משק*. Lee thinks that *משק* is the Ar. *مَوْثِقٌ* "*a bargain, a compact*" (from *وَقَّى* "*to place reliance on*", *ثَقَّ* "*confidence, a trustworthy person*"); but the two words do not

correspond in form, for מֹרֶשֶׁק would be in Heb. מוֹשֶׁק, just as מֹרֶשֶׁד is מוֹשֶׁד. To both of these renderings there is the same decisive objection, that neither of them suits the context. Gesenius seems to be right in taking מֶשֶׁק to mean "possession" (compare מֶשֶׁקֶת and the rad. מֶשֶׁק), and בֶּן מֶ' ב' "the son of the possession of my house", i. e. my heir, = יוֹרֵשׁ in v. 3. So the Syr., although it transposes the two clauses, ܡܪܫܩܐ ܕܡܝܬܐ ܕܡܝܬܐ ܕܡܝܬܐ. The LXX. regard מ' as a proper name, ὁ δὲ υἱὸς Μασῆκ τῆς οἰκογενεῦς μου. Aquila seems to have connected it with מֶשֶׁקֶת, for he translates ὁ υἱὸς τοῦ ποτιζόντος οἰκίαν μου. הוּא דַמְשֶׁק א'. "He is Dammesek Eliezer". So LXX., Vulg., Jerome and Lee, taking "Dammesek Eliezer" as the man's name. Onk., Syr., Gesenius, Knobel, and others (among the rest our A. V.) translate: "Eliezer of Damascus", which would at least require א' to be placed after א', and would have been more naturally expressed by א' הַדַּמְשֶׁקִי. Hitzig and Tuch regard דַמְשֶׁק as a marginal gloss (and an erroneous one) upon the rare word מֶשֶׁק, which has by some accident crept into the text. We are inclined to adopt this view, and have accordingly put the word between asterisks.

9. עֵגְלָה מִשְׁלֶשֶׁת. "A heifer of three years old". מ' is to be taken in this sense, and not with Onk., Rashi, &c. as "three of each kind". The former translation is supported by the authority of the LXX., Vulg., Syr., Sam. Vers., Saad., Ps.-Jon., and most modern scholars.

10. אִישׁ בַּחֲרוּ לְקִי רֵעִי. "Each piece opposite to the other". Vid. Ges. § 122. 2. rem. 4.

11. פָּגְרִים. LXX. insert a gloss in their rendering of this passage: κατέβη δὲ ὄρνεα ἐπὶ τὰ σώματα, ἐπὶ τὰ διχοτομήματα αὐτῶν. פָּגְרִי in Hebrew means only "a dead body", in Syr. ܦܓܪܐ is used of the body, whether living or dead. וַיִּשֶׁב אֲבְרָם. "And Abram drove them

away". So all the vss., except the LXX., who appear to have read וַיִּשָּׁב, and to have taken אָהָם = אֲהָם, for they translate: συνεκάθισεν αὐτοῖς.

12. וַיְהִי הַשֶּׁלֶבֶת לָבוֹא. "And the sun was about to go down." Vid. Ges. § 129. 3. rem. 1. אִימָה חֲשֹׁכָה גְדֹלָה. "A terror, a great darkness", i. e. "a very terrible darkness"; LXX. lit. φόβος σκοτεινός μέγας; Vulg. horror magnus et tenebrosus.

13. בָּא' לֹא־לָהֶם. Vid. Ges. § 121. 3. a. The relative is omitted here, as in Arabic, because the antecedent is indefinite. וַעֲבָדוּם. "And they (the Israelites) shall serve them", i. e. the Egyptians. LXX. incorrectly: καὶ δουλώσουσιν αὐτοῖς, cited Acts 7: 7.

17. וַיְהִי הַשֶּׁלֶבֶת כֹּאֵה. "And when the sun had gone down and it was dark, to a smoking furnace &c." בָּאָה is the 3rd pers. sing. fem. perf., and not the participle, which would be בֹּאֶה, with the accent on the last syllable instead of the first. וַעֲבָדוּם. On the nonconformity in gender between the predicate and the subject, vid. Ges. § 144, rem. 2.

18. נָהַר פָּרַח. Pret. for future, Gesen. § 124. 4. נָהַר. "The river Euphrates", נָהַר being in the construct state, according to the Shemitic idiom. Similarly in Arab. نَهْرُ الْفُرَاتِ. The נָהַר מִצְרַיִם is probably not the Nile, but the small stream elsewhere called מִצְרַיִם, and by the Arabs وَادِي الْعَرِيشِ.

CHAP. XVI.

1. הָגָר. If this name be Shemitic (هَجَرَ to flee from, هِجْرَة flight), it could have been given to Hagar only after her flight from Abraham's house. As she is stated to have been an Egyptian,

it is more probably an Egyptian name, perhaps in a corrupted form, like פֶּרְעָה and בְּרֵמֹת, which are adapted to Hebrew radicals.

4. וְחָקֵל. This is one of the few instances of final ׀ in verbs עָלָה, instead of cholem; vid. Ges. §. 66. rem. 3.

5. חֲמָסִי ע. "The wrong done to me be upon thee", may you suffer for the injury done to me. The suffix here expresses the objective genitive; vid. Ges. § 119. 5. The ancient versions take it somewhat differently: Onk. רִין לִי עָלֶיךָ "I have a cause against thee", LXX. ἀδικούμαι ἐξ σοῦ, Vulg. inique agis contra me. וּבִינֶיךָ. The point over this word is extraordinary. There are 15 words with such points placed over them, ten of which occur in the Pentateuch, four in the Prophets, and one in the Hagiographa. The passages of Genesis, in which such points occur, are, besides the present, ch. 18: 9, 19: 23, 33: 4, 37: 12. The Rabbins give absurd reasons in each case for these points; e. g. in ch. 33: 4. they say that they indicate Esau's teeth, the fable being that Esau intended to bite Jacob, but that his neck was changed into marble; and in ch. 37: 12, that they are meant to show that Joseph's brethren went rather to feed themselves than to feed the sheep of their father!! Vid. Buxtorf's Tiberias and Gesenius' Lehrs. § 30.

11. הִנֵּן הִרָה. "Behold thou art pregnant." Vid. Gesen. §. 131. rem. 1. וְיִלְדָהּ for וְיִלְדֶּהּ. This form, which is found only in this word, occurs again in Judges 13: 5, 7. Vid. Ges. § 92. 2. rem. 1. פָּרָא אָדָם. Lit. "an ass of men", אָדָם being taken collectively (compare אָדָם בְּחֵיל Prov. 21: 20), i. e. a wild man. פָּרָא is the onager or wild ass, Ar. فَرَسٌ.

13. אַתָּה אֵל רֹאֵי וְנִי. "Thou art the God of vision (i. e. who revealest Thyself), for she said: Do I see here even after the vision?" viz. of God, i. e. after having seen God. The

CHAP. XVI.

Hebrews believed that if any man saw God, he died; vid.
ch. 32: 30, Exod. 33: 20. So, with unimportant variations,
Gesenius, Rosenmüller, Lee, &c. The LXX, Vulg. and our
A. V. are all wrong in regarding רָאִי as the participle with
the suff. 1. pers. sing. (*σὺ ὁ θεὸς ὃ ἐπιόμην με*, *tu Deus qui vidisti*
me, "Thou God seest me"), which would be רָאֵנִי. In both
places where רָאִי occurs, we have written רָאִי with the accent
on the first syllable, being the pausal form of the noun
רָאִי (compare דַּלִּי Deut. 7: 15, עֲרִי Ezek. 27: 17) The Ma-
sorites have pointed it in the first case רָאִי, contrary to their
usual practice; whilst, in the second, they have considered it as
the participle with a suff., and have therefore put the accent on
the last syllable, רְאִי. In this they are followed by the LXX.
καὶ γὰρ ἐπεὶ οὖν εἶδον ὑποστατα μου, Vulg. *profecto hic vidi*
posteriora videntis me, and our A. V. The translation of אַחֲרֵי
by *posteriora* (*back*) in the Vulg. seems to have been made in
reference to Exod. 33: 23. וַיִּרְאֵהוּ אֱת־אַחֲרָיו. That אַחֲרֵים
sometimes used a substantive cannot be denied; comp. 2 Sam.
2: 23. בְּאַחֲרֵי הַחַיִּית. Onkelos gives אַחֲרֵי הוּא אֱלֹהִים חַי כֻּלָּא
אֲחֵרֵי אֱמָרַת אֵם הָבָא שְׂרִיתִי חַיָּה בְּסֵתֵר דְּאַחֲגֵל לִי
"*Thou art the God who sees everything, because she said, I even continue*
seeing (i. e. alive) *here after He revealed himself to me*"; the Syr.
أَنْتَ إِلَهٌ حَيٌّ حَيًّا قَدْ رَأَيْتَنِي وَأَعْلَنِي يَا رَبِّ أَنْتَ مَنْ مَرَّ بَعْدَ عِلْمِي
"*Thou art God in vision; for she said: Behold! I even*
saw a vision after he saw me".

14. על כן קרא לבאר. "Therefore the well was called". קרא indef. 3rd. pers.; vid Ges. § 134. 3. באר ל' ר' "Well of the life (or the living) of vision", i. e. where, after seeing God, her life was preserved. According to the Masoretic accentuation רֵאִי, the sense is: "*well of the Living One who sees me*"; but we have preferred לַחֲי רֵאִי, the segolate noun. Vid. n on

v. 13. Of the ancient versions, the Syr. and Vulg. agree with the Masoretic text. Onk. **פִּירָא דְּמַלְאךְ קִימָא אֶתְחַוֵּי עֲלֵהּ** "*the well at which the angel of the Living One was seen*". LXX. **φρῶν οὐ ἐνώπιον εἶδον**, "*the well before (beside) which I saw*"!

CHAP. XVII.

1. **שָׂדִי**. The LXX. usually render this word by παντοκράτωρ, Vulg. *omnipotens*, Aq. *ἄλλυμος*, Ibn Ezra, Kimchi, &c., **חֲזָקִי**, all meaning "*strong, mighty*". Gesenius and others consider it to be a plur. majest. from **שָׂדָר** (vid. Gram. § 86. 1. c.), but Roediger in the Thesaurus thinks it more probable that **שָׂ**, which never has the article, is a plural form with the suffix of the first person, like **אֶדְנִי** (Ges. § 119. 6. rem. 4). Others suppose it to be a sing. from **שָׂדָר** with the adjectival suffix **ִי**, which, however, occurs only in a few proper names, such as **חֲזָקִי**, **שָׂמִי**, and may admit of another explanation. Rashi and other Jewish commentators explain it by **שָׂשִׁי** **רִי**, "*who is sufficient*", "*the all-sufficient*". The LXX. also have sometimes *ἰκανός*, Aq. *ἀντάρκης*, and Saad. **الْكَافِي**. Ewald and Tuch seem to be right in supposing that **שָׂדִי** comes from **שָׂדָר** = **שָׂדָר**, according to the form **קָטַל**, comparing the proper names **שָׂרִי** and **יָשִׁי**. Perhaps we might even venture to alter the vowel of the last syllable and read **שָׂדִי** (comp. **רָנִי**, *sick*), as the Masorites may have pointed it with Patach in accordance with the Rabbinical explanation given above.

2. **וְאֶחָדָה**. "*For I will certainly establish*"; Ges. § 126. 1.

4. **אֲנִי**. Case absol. vid. Ges. § 142. 2. **לֹאֵב**. **אֵב** is used here, instead of the common form **אֲבִי**, for the sake of the paro-

nomasia with אברהם; but that the form was at one time in common use is proved by such names as אֲבִינֵר, אֲבִישָׁלֹם, &c., which occur along with אֲבִינֵר, אֲבִישָׁלֹם. Hence אֲבִינֵר is identical with אֲבִינֵר.

5. יקרא. On the const. of the passive vid. Ges. § 140.

1. a. אֲבִינֵר. On the double accusative vid. Ges. § 136. 2.

7. לדרתם. Plural suffix, because זרע is collective.

10. יהמול. Infinitive absol. niphal from מל, used as predicate to ברית. Transl. *"This is my covenant which ye shall observe . . . , to be circumcised, every male among you"*, i. e. that every male among you be circumcised. Others, as Gesenius, take the inf. here as an imperat. Vid. Ges. § 128. 4. b.

11. ונמלתם את ב. Tuch translates *"and ye shall circumcise &c."*, deriving the word from a root נמל = מול; but Gesenius, Delitzsch, Knobel, and others suppose it to be the niphal of מלל, for נמלתם. Compare תפנינו for תפנינו Numb. 17: 13. בשר is here the accusative of limitation, Ges. § 136. rem.; therefore translate: *"ye shall be circumcised with respect to the flesh of your foreskin"*.

12. מקנת כסף. *"A purchase of money"*, i. e. a thing bought with money, a slave.

14. מעמיה. The plural is commonly used in such formulas; see, for example, Exod. 30: 33, Levit. 17: 9. יהפר for יהפר as יהשב Isaiah 42: 22, יהיו Isaiah 18: 5.

15. שרה. Vid. n. on ch. 11: 29.

17. ויצחק. Onk. ויהי *"and he rejoiced"*; Ps-Jon. ויהי *"and he wondered"*. חלבן מ' גי. *"Shall a man of a hundred years &c."*. On the interrogative ה followed by daghesh, vid. Ges. 98. 4. rem. בן יולד scil.

18. לו יש יחיה. *"O that Ishmael might live"*; vid. Ges. § 133. 2.

26. נמול. On the form vid. Ges. § 71. rem. 9.

CHAP. XVIII.

1. פתח האהל. Acc. of place; vid. Ges. § 116. 1.
2. וישתחו. On the form vid. Ges. § 74. rem. 18.
3. אֶיִי. Vid. Ges. § 119. rem. 4. The Masoretic note קרש cautions us against any other reading, but the Sam. read אֶיִי as is evident from the subsequent alterations of the sing. suff. into the plural בעיניכם, תעבדו, and עבדכם.
5. * וַאֲחֵרָה for וַאֲחֵרָה, Ges. § 20. 3. b. אחר. In reference to the variant ואחר, we may remark that it is one of the five words called סְפָרִים עֲטוּר, on which the Masorites noted that it was erroneously added in some copies. The other four words are אחר in ch. 24: 55, Numb. 12: 14, Ps. 68: 26, משפטיך Ps. 36: 7. בִּי עַל כֵּן. Not "*for therefore are ye come*" (A. V.), but "*because*", or more idiomatically "*since*." כֵּן בִּי עַל is not a transposition for כִּי בִּי עַל, but the particle עַל־כֵּן merely strengthens בִּי, the whole being equivalent to *quandoquidem*.
6. ש' סאים קמח. "*Three measures of meal*". קמח adverbial acc.; vid. Ges. § 116. 3.
9. אֵלָיו. Punct. extraord. Vid. n. on ch. 16: 5.
10. בעת חַיָּה. Not "*according to the time of life*" (A. V.), but "*next spring*" or "*next year*", lit. "as the time lives again (after the winter)." So LXX. κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον εἰς ἄρκα. Gesenius regards — as the art., קָעַת = קָהַעַת, and חַיָּה as the fem. adj. in the predicate and therefore without the article. Delitzsch prefers to compare the construction with such phrases as בְּלִילָהּ הוּא for הֵוא. Others think that there is no article along with עַת, but that — is used instead of — on account of the accents, comparing for example Deut. 33: 26. אֵין כָּאֵל יִשְׁרָאֵל. והוא אחריו. "*For it (viz. the door of the tent) was*

behind him (Jehovah)"; or with the Sam. and LXX. "*for she was behind him.*"

12. בקרבה. On this mode of expressing the reflexive pronoun, vid. Ges. § 122, 1. אחרי בלתי וגו'. The LXX. translate: οὐκ ἔστιν ἡμεῖς γέγονεν ἕως τοῦ νῦν, probably omitting אחרי, and reading עָרְנָה לִי עֲרִיבָה לִי; Onk. renders עָרְנָה by עֲרִיבָה "youth", Syr. ܡܠܚܘܬܐ; Aq. τρυφερία, Symm. ἀκμή, "bloom".

14. היפלא מ' דבר. "*Is anything too hard for Jehovah?*" ר is frequently used in the sense of "*anything*". Onk. הִיחַבְּסִי ה' מִן קִדְמָם וְיִפְתְּנָם "*is anything concealed from the Lord?*"

16. לשלחם, προπέμψουσ, "*to escort them.*" Vid. n. on ch. 12: 20.

17. עֲשֵׂה. Participle to express the future; vid. Ges. § 131. 2. b.

18. הִיוּ = הָיָה; vid. Ges. § 74. rem. 2.

19. בי ידעתי. "*For I have chosen him*" (= בָּחַר, Amos 3: 2) *that* (למען אשר Ges. § 152. 2. e) *he may command . . . to keep* (ושמרו Ges. § 124: 6. b) &c."

20. ועקת סדם וע' כי רבה. The object. gen.; vid. Ges. § 112. 2. Translate: "*the cry concerning Sodom and Gomorrha—because it is great, and their sin—because it is very heavy; come, let me go down &c.*" ועקת and חטאתם are in the case absol. Ges. § 142. 2.

21. הבאה אלי. "*Which is come unto me*". The article standing before the whole clause (באה 3rd. p. fem. sing. pret.) = אָשָׁר; vid. Ges. § 107. rem. So also in Arabic, though very rarely, أَلَّذِي = أَل. This usage is generally found in the later books, and Ewald would therefore alter the punctuation here to הַבָּאֵה, the participle (vid. his Grammar, 5th edit., § 321 b and note), but there are similar instances in the earlier books, e. g. 1 Sam. 9: 24. וְהָעֲלִיָּה. "They have acted exactly" according to the report. In the edition of Genesis

by De Sola, the following translation is given: "*If they have acted according to the cry about it which is come unto me, — Extermination! — and if not, I will know!*" Onkelos, indeed, would seem to favor such a rendering: אַעֲבִיר עִמָּהֶן גְּמִירָא אִם לֹא תִיבִין וְאִם תִּיבִין לֹא אֶתְקַדֵּשׁ "I will utterly destroy them, if they do not repent; but if they repent, I will not take vengeance."

22. עֲרֵנוּ עִמָּד לִפְנֵי יְהוָה. This is one of the 18 passages marked in the Masora as סִפְרִים תִּקּוּן. In these passages the Masorites thought that there was something derogatory to the glory of God; e. g. in the passage under consideration, they thought it would have been better expressed, "Jehovah stood yet before Abraham", but, lest it should be read in that way, they have noted that the reading in the text is the true one. For a list of these passages, and other information about them, vid. Hottinger's Thes. Phil. and Leusden's Phil. Heb. There is no other passage so marked in the book of Genesis.

28. חֲמֹשֶׁה. Accusative; vid. Ges. § 135. 3.

30. אֵל־נָא יִחַר. Vid. Ges. § 125. 3. b.

CHAP. XIX.

1. שְׁנֵי הַמַּאֲבִים. "*The two angels*", viz. two of the three mentioned in chap. 18: 2; not as our A. V. incorrectly renders it, "*two angels*". Vid. on the const. Ges. § 118. 1. a.

2. אֲדֹנִי. The Masorites note here רָחוּל, i. e. "profane", intimating that אֵל is not used with reference to God.

4. בָּרָם וְגו'. "*They had not yet lain down (to sleep), when the men of the city &c.*" מִקְצֶה. Lit. "*from the end*", i. e. "*one and all*", "*in a body*". Maurer, following Hitzig, supposes it to be an

elliptical form of expression for *מִקְצֶה וְעַד קֶצֶה*; comp. Jer. 25 : 33. *מִקְצֶה הָאָרֶץ וְעַד-קֶצֶה הָאָרֶץ*.

5. *הַלַּיְלָה*. On the demonstrative force of the article here, "*this night*", vid. Ges. § 107. note.

8. *הָאֵל*. This form of the plural of *אֵל* occurs only in the Pentateuch and in 1 Chr. 20 : 8. Ges. § 34. It is always used (except in 1 Chr. 1. c.) with the article, which may have caused the contraction.

9. *גַּשׁ הָלֵאָה*, with the tone *milel*, and therefore without *metheg*; Theile incorrectly *הָלֵאָה*. Gesenius, Tuch, Knobel, Delitzsch, &c., render "*stand back!*" "*make room!*" comparing Isaiah 49 : 20; and so LXX. *ἀπόστα ἐκεί*, Vulg. *recede illuc*. But as *גַּשׁ* everywhere else means "*to come near*", Maurer and Fæsius retain that signification, and translate: "*come here, (if you dare)*", spoken in a threatening tone. *וַיִּשְׁפֹּט שְׁפֹט*. "*And he will always be playing the judge*". Vid. on const. Ges. § 128. 3. b.

11. *אֲשֶׁר פָּתַח הַבַּיִת*. "*Who were at the door of the house*". *פ' הַבַּ* accus. of place, Ges. § 116. 1. *בְּמַטְרִים*. On the article as used here, vid. Ges. § 107. rem. 1. c. The word does not mean total blindness, but rather the temporary blindness caused by a dazzling light. It occurs again in 2 Kings 6 : 18. Onkelos renders it by *שְׂבָרֵי רִיָּא*, Syr. *هَضَبَاتُ الرِّيحِ*.

13. *בִּי מִשְׁחָתִים אֲנַחְנוּ*. Participle used as future, vid. Ges. § 131. 2. b.

14. *לְקַחֵי בָנָתָיו*. Probably "*who had married his daughters*", — not the two daughters mentioned in v. 7, but other two, who were living in the city with their husbands. So LXX., Ps-Jon., Knobel; and this view seems to be supported by *הַנִּמְצָאִת* in v. 15. Josephus, Vulg., J. D. Michaelis, Tuch, Ewald, and Delitzsch translate: "*who were to marry*", understanding, of course, that Lot had only two daughters.

16. ויחמהמה. The LXX. had perhaps a different reading in their text, as they render this word by *καὶ ἐταράχθησαν*. בחמלח וגו'. Vid. Ges. § 130. 2.

18. אֲרֵנִי. The Masorites have the note קִרְשׁ, but wrongly, as is proved by the preceding אֲלֵהֶם. Lot seems at first to have spoken to the two angels, but afterwards to have continued to address only one, as appears from the singular suffixes in the following verse. אֲרֵנִי is here pointed אֲרֵנִי merely on account of the pause. The LXX., Vulg., Onk., and Sam. Vers. follow the opinion of the Masorites, but on the other hand the Syr. and Saad. are against it, the former correctly rendering אֲרֵנִי by مُخَيَّرَ "my lords", and the latter paraphrasing it by يَا رَسُولَي اللَّهِ "O ye two messengers of God."

19. חרבקני. The patâch is rare as the union vowel of the suffix with the future; vid. Ges. § 59. rem. 2. מִתִּי for מִתִּי.

27. עמר. Used as plurperf., vid. Ges. § 124. 2.

33. בקומה. Punct. extraord. Vid. n. on ch. 16: 5.

34. ממהרת. A rare fem. termination; vid. Ges. § 79. rem. 2. b. מחר and מחרת are contracted compounds of יום and אֶהָר, in Chald. יומִּחְרָא actually occurs.

37. מואב. The LXX. supply an explanation of the name in their version: *καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Μωάβ, λέγουσα Ἐκ τοῦ πατρὸς μου*.

CHAP. XX.

1. ארצה הנגב. Vid. Ges. § 88. 2.a. towards the end.
2. אל שרה. "In regard to Sarah". So in v. 13, אמרי לי, "say in regard to me"; Ps. 3: 3, 71: 10.
4. הגוי גם צדיק. The particle גם is here placed immediately before the word to which it gives emphasis; so v. 5. גם הוא, v. 6. גם אנכי. Vid. Ges. § 152. 2.a.
6. תִּחַן, after the form of verbs לִה, for תִּחַט; vid. Ges. § 74. rem. 21.c. The Masoretic note remarks that the א is deficient. לא וגו'. "I did not permit thee to touch her". תִּחַן and פ' עֲשׂוֹת are both used in this sense, prop. to give or grant one to do a thing. Vid. Ges. § 139. 2, note.
7. השב—וחיה. Vid. Ges. § 127. 2; and on the pointing of the ו in וחיה, Ges. § 102. 2.c.
9. אשר לא יעשו. "Things which are not done", i. e. which are not customary and ought not to be done.
10. מה ראת. "What did you have in view?" What was your intention in doing this?
11. רק אין. "If only there be no fear of God"; "supposing there is no fear of God in this place, they will kill me on account of my wife." Gesenius gives a different translation, imagining that the word רק merely gives emphasis to אין; see the Lex. Man. and the Thesaurus, art. רק.
13. יהתעו אחי אלהים. א, even when it means God, is sometimes construed with a verb in the plural number; e. g. Exod. 22: 8, Josh. 24: 19, 2 Sam. 7: 23, Ps. 58: 12. Vid. Ges. § 143. 2. note. In four places of the Pentateuch, viz. Gen. 20: 13, 31: 53, 35: 7, and Exod. 22: 8, the Sam. substitutes the singular for the plural verb. In Gen. 35: 7, Onkelos

renders אַ by "angels". The Masorites affix the note קרש to guard against such a meaning in this place.

16. אֶלֶף כֶּסֶף, scil. שֶׁקֶל. Vid. Ges. § 118. 4. rem. 2. Knobel supposes these 1,000 shekels to be a statement of the value of the sheep, oxen and slaves given to Abraham (v. 14); Tuch and others think they were a separate present. הוּא may refer grammatically either to Abraham or to the אַ כִּי. The former is the view of Ibn Ezra, and followed by our A. V.; the latter, which we adopt, is the opinion of most of the expositors. בְּסוּת ע. Schröter, Rosenm., and others suppose that כִּי ע' means a veil, and that it was customary in the East for married women only to wear veils; but in this they are mistaken. Nor is Leo more accurate in asserting that the women of the cities wore veils, whilst those of the pastoral districts did not, and that therefore Abimelech, in giving this money to buy a veil, recommends Sarah to conform to the city usage, and so escape annoyance for the future. The correct view is that of Gesenius, Tuch, Knobel, &c., viz. that כִּי ע' is "a gift to make one overlook or condone an injury"; comp. ch. 32: 21, 1 Sam. 12: 3. So the LXX. ταῦτα ἔσται σοι εἰς τιμὴν τοῦ προσώπου σου. Onkelos renders the words by דִּיקָר עֵינֶיךָ בְּסוּת, and similarly Saadiah: يَكُونُ لَكَ مَضْرُوبًا فِي كِسْفَةٍ حَسَنَةٍ لِكُلِّ مَنْ مَعَكَ, "it shall be laid out for thee on beautiful clothing for all who are with thee", Translate: "Lo this (the 1000 shekels) is a satisfaction to thee for all (אֲשֶׁר אֵתָּךְ וְאֵת כָּל) that has befallen thee and all (thy family)". וַיִּבְחַת. Gesenius takes this as the part. fern. "and she stood reproved", had no excuse to offer for herself, in which case the words are those of the writer. Maurer, Knobel, Delitzsch, and others view בְּבִחָתָהּ as the 2nd. pers. fem. sing. perf. = בְּבִחָתָהּ, comparing לְקַחְתָּ in ch. 30: 15, and render it: "and (herewith) justice has been done to thee", or "satisfaction

has been given thee". The LXX. translate the word by: *καὶ πάντα ἀλήθευσον*, "and in all things speak the truth"; Onk. *ועל-כל-מה-דאמרת אפוקחת* "and for all which she had said, she was reprov'd"; Syr. *وكل ما قلته انت تصحى* "and for every thing thou hast reprov'd me"; Vulg. "et quocumque perrexeris, memento te deprehensam."

CHAP. XXI.

3. הנולד. On account of the accent, for הַנּוֹלֵד, part. Niph. with the art. Others take it as the Perfect, in which case ה=אשר.

5. בהולד לו אח יצ'. Vid. Ges. § 140. 1. a; so v. 8. ביום הגמל את יצחק.

6. יצחק לי. For יצחק. "God has prepared for me laughter"; every one who hears this will laugh at me. ל' צ' is always used in the sense of *laughing at, deriding*; Job. 5: 22; 39: 7, 18, 22. The ancient versions all take it wrongly in the sense of "to congratulate" or "rejoice with", c. g. LXX. *συχαρεῖται μοι*, Onk. *יחַדִּי לי*, and so our A. V.

7. מי מלל. "Who would have said to Abraham, Sarah will give suck to children?" הַיִּנִּיקָה Perf. for future, Ges. § 124. 4.

9. מצחק. "Playing". צחק in piel is always used in a good sense (vid. n. on ch. 39: 14), and never in the sense of "mocking", as our A. V. renders it both here and in ch. 39. Comp. ch. 26: 8, Exod. 32: 6, Judg. 16: 25. So Onk. *מַחֲיֵךְ*, Saad. *لَاعِبًا*, Syr. *مُضَحِّكٌ* "laughing". The LXX. and Vulg. add "with Isaac her son"; *παίζοντα μετὰ Ἰσαὰκ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς*, *ludentem cum Isaac filio suo*.

16. לה. Dat. pleonastic. כממחוי. Pi'lel. Vid. Ges. § 74. rem. 18. אל אר' במוח ה'. "I cannot witness the death of the lad!" On כ' vid. Ges. § 151. 2.

20. ויהי רבה קשת. The usual translation of this passage is: "and he became, when he grew up, an archer." Maurer and Lee, however, explain it as meaning: "and he was growing up an archer", becoming every day more skilful in the use of the bow. A third view, adopted by Kimchi, Rosenmüller and others, is that רבה is equivalent to רכב, or to the Arab. رمى to throw, and therefore does not differ in meaning from קשת. Onkelos appears to have read רבה קשת, for he translates: והיה רבי קשתא "and he became a shooter with the bow". The Vulg. renders רבה by juvenis, "factusque est juvenis sagittarius"; LXX. indefinitely: ἐγένετο δὲ τοξότης.

23. הנה. Either to be taken as an adverb of place "here", or else as a pronoun "these things", which he afterwards points out. The former seems preferable. אע is here used with a negative force, Ges. § 152. 2.f, "swear . . . that thou wilt not deal falsely &c."

29. לברנה. This suffix is rare; vid. Ges. § 89. 1. rem. 2. The common form לברנה occurs in v. 28.

30. בי. Used before the direct narration; vid. Ges. § 152. 1. c. חיה. The Shemitic languages often employ the feminine in cases where we would use the neuter.

33. אשל. "A tamarisk"; Ar. أشج. Onk. אילא a tree; LXX. badly ἄλουργα; Aq. and Symm. δένδρον φρεϊάρι.

CHAP. XXII.

2. אֶרֶץ הַמִּרְיָה. "*The district round Moriah*", i. e. the hill on which, in later times, the temple stood, 2. Chr. 3: 1. But Tuch and some other critics think that מִרְיָה is identical with, or a corruption of, מִרְיָה, and that the same place is meant which is called מִרְיָה הַמִּזְרֵה in Judg. 7: 1. The ancient versions do not regard the word as a proper name, and translate in different ways; e. g. LXX. τῆς γῆς τῆς ὑψηλῆς (which is the same as their rendering of מִרְיָה in ch. 12: 6), Aq. τῆς γῆς κατὰφανῆς, Symm. τῆς γῆς ὀπτάσιως. Onkelos אֶרֶץ פִּלְחָנָא, "*the land of worship*"; Vulg. *terram visionis*.

5. שְׁבוֹר־לָכֶם. לָכֶם pleonastic here, as in v. 2. לֹךְ לָךְ.

13. אֵיל אַחֵר. Fortytwo Mss. Sain. LXX. Syr. Ps.-Jon. read אַחֵר. The received reading אֵיל is supported by Onk., Saad., Vulg. *post tergum*, and 40 Mss. Onk. and Saad. however, place the word after עֵינִי, and render it by בְּחֵר אֵילִין, בְּחֵר דָּלֵךְ, "*after this*." אַחֵר must be taken as an adverb of place "*behind*," i. e. "*in the background*". For נֶאֱחָז (Part. Niphal) many Mss. have נֶאֱחָז (Pret Niphal), with which Ibn Ezra, Rosenm. and others wrongly connect אַחֵר, translating: "*afterwards it was caught &c.*" The correct rendering is: "*and behold a ram in the background, caught in a thicket by its horns*." בַּסֵּבֶר. Onkelos renders this by בְּאֵילָנָא "*in a tree*," Syr. *in a branch*, Symm. *in a net* (connecting it with שֶׁבֶרֶה); the LXX. retain the word, as if it were the name of some kind of shrub, *ἐν φυτῷ Σαβέα*.

14. יְהוָה יֵרָאָה. "*Jehovah sees*" or "*provides*" (v. 5). אֲשֶׁר. "*So that*," in consequence, as in ch. 13: 16. בְּהַר יֵרָאָה. "*In the mount of the Lord provision shall be made*," i. e. the

Lord always watches over his holy mountain, is ever present there with his ready help. Some translate יראה by "*he shall appear*" or "*reveal himself*" (LXX. ἐν τῷ ὄρει κύριος ὠφείη); whilst others take it collectively: "*his people shall appear*" in order to worship and offer sacrifices.

15. שנית. "*A second time.*" Vid. Ges. §. 118. 5.

CHAP. XXIII.

3. מתו. Vid. Ges. §. 103. 1. note.

6. לו שמענו. לו is undoubtedly the true reading, instead of the ordinary reading לו (which must be joined to v. 5, so that v. 6 would commence with שמענו). The credit of this conjecture is due to Hitzig, and it is supported by the analogy of v. 13. On לו with the imperat. vid. Ges. §. 133. 2. The LXX. and Sam. have taken לו = לא, which gives a bad sense, as if the *possession* of a sepulchre was denied to Abraham, but liberty given to him to avail himself of the *use* of the most convenient one. נשיא אלהים. Either "*a mighty prince*" (vid. n. on ch. 1: 2), or "*a prince of God*," meaning "*blessed by God*." במבחר קברינו. "*In our choicest sepulchre*;" vid. Ges. §. 104. 1. rem. 1. יִלָּא = יִלָּה. Vid. Ges. §. 74. rem. 21. c.

8. אם יש את נפשכם. "*If it be in your mind*," i. e. if you have so purposed.

9. המכפלה. The ancient versions render this "*the double cave*," probably meaning a cave with two compartments or two entrances, but it is evident from vv. 17 and 19 that it is a proper name.

10. באי שער-עירו. On this construction vid. Ges. §. 132. 1. note.

11. 'לֹא אֲדֹנִי שׁ וְגו'. "Not so, my lord; hear me; the field I give unto thee &c." But Hitzig, Maurer, and others would read לֹא = לֹא־ or לוֹ (see 1 Sam. 14: 30, 2 Sam. 18: 12), connecting it with שְׁמַעֲנִי, as in vv. 6, 13, and 15; and this is perhaps preferable. The LXX. seem to have read לִי, for they render: *παρ' ἐμοὶ γέγονε κτύπος*.

13. אֲךְ אִם־אֶתָּה לֹא שׁ. An anacoluthon. "If thou only — pray hear *me!*" נִתְחַי. Preter. for future, used in making contracts. Vid. Ges. § 124. 4.

15. לֹא אֲדֹנִי. The LXX. and Sam. read here, as in v. 6, לֹא (vid. note on v. 6). The ordinary reading is לוֹ, which is connected with v. 14 thus: לֵאמֹר לוֹ.

16. בַּסֵּף עֹבֵר לַסַּחֲר. "Money passing current with the merchants." So in Arabic جَائِزٌ, the participle of جَاَزَ, to pass by. In 2 Kings 12: 5, the shorter phrase בַּסֵּף עֹבֵר is used. On the article with סַחֲר, to denote that the word is collective, vid. Ges. § 107. 1.

17, 18. וַיָּקָם שְׂרָה.... לְאַבְרָהָם. "And so the field &c. passed into the possession of Abraham."

18. בְּכָל בָּאִי וְגו'. "In the presence of all &c.," i. e. publicly; more fully expressed by בְּכָל בֵּי כ'.

CHAP. XXIV.

2. וְקָן בִּיתוֹ. "The oldest servant of his house," most probably Eliezer (vid. ch. 15: 2), which name Ps.-Jon. supplies here: וְאֵמֶר אַבְרָהָם לְאֵלִיעֶזֶר.

4. בִּי. "But," after the negative, vid. Ges. § 152. 1. c. Several Mss. and the Sam. read אִם. "The Masorites," says

Davidson, "reckon אֵם among the כְּבִירִין or "*conjectures*," and note four other places in which it appears to be wanting."

5. הָהֶשֶׁב. On the ה with segol, vid. Ges. § 98. 4. rem.

9. אֲדָנָיו. Plur. excellentiæ, referring to Abraham. Vid. Ges. § 106. 2. b.

12. הִקְרָה נָא. On the omission of the accus. vid. Ges. § 119. 6. rem. 2. "*Cause that to meet me this day* (which I seek)," a prayer for success in his mission.

14. הִנָּעַר. This is commonly read הִנָּעַר, and regarded as an archaism found only in the Pentateuch. It is possible, however, that we should read הִנָּעַר (according to the קרי and Sam., which have הִנָּעַר), for such instances of scriptio defectiva are by no means rare. Compare the verbal forms קָטַלְתָּ and קָטַלְתָּה, וְקָטַלְתָּ and וְקָטַלְתָּה, אָפָה and אָפָהָ, עָפָה and עָפָהָ (Ezek. 23: 43, Ps. 71: 6). The form הִנָּעַר is supported by the plural הִנָּעַרִים, applied to *women* in Ruth 2: 21 (comp. vv. 8 and 22). הִנָּעַר occurs in the Pentateuch as כְּחִיב only in Dent. 22: 19, and in that chapter there are thirteen examples of the singular הִנָּעַר. The plural הִנָּעַרִים is found twice in the Pent., viz. in v. 61 of this chapter, and in Exod. 2: 5.

19. עַד אֵם כָּלוּ לִשְׁחָתָה. Vid. Ges. § 124. 5. c. The LXX. render this: *ὥς ἂν παῖσσι πίωσι*, connecting, in some way or other, כָּלוּ with כָּל "all."

21. מִשְׁתַּאֲהָ לָהּ. On the const. state before a preposition, vid. Ges. § 114. 1.

33. וַיִּשֶׂם. Fut. from יָשַׁם = שָׁם. "*He* (viz. Laban) *placed before him to eat*;" comp. ch. 50: 26, Judg. 12: 3. Gesenius, however, renders it intransitively, "*and there was placed &c.*" The קרי is וַיִּשֶׂם = וַיִּשֶׂם, fut. hophal of שָׁם.

38. אֵם לֹא. After a negative, equivalent to אֵם, "*but*." Vid. Ges. § 152. 2. f.

42. **אם ישך-נא**. If the subject of either **יש** or **אין** be a personal pronoun, it is expressed by a suffix, e. g. v. 49. **לשכם** “*ye are*,” **אינני** “*I am not*.” Comp. Ges. § 149. 1.

55. **תשב הנ' א' ימים או עשור**. “*Let the girl remain with us (a few) days, or (say) ten;*” let her remain with us a week or ten days.

61. **ונערתי**. Vid. n. on v. 14.

62. **באר לחי-דאי**. Vid. n. on ch. 16: 14.

63. **לשוח בשיה**. **שיה** is only found in this passage, and there are several opinions about its meaning. (1) That it is = **שיח** in Ps. 77: 7, 119: 15, “*to meditate*,” so Vulg. *ad meditandum in agro*; LXX. *ἀδυσχεῖσαι*, which is used of meditation in Ps. 119: 15, 23: 27. But Onkelos **לצלל** “*to pray*,” and so Saad. and Sam. vers. (2) That it is = **שיח** “*to talk*,” Job 12: 8, Prov. 6: 22. So Aq. *ὁμιλῆσαι*, Symm. *λαλῆσαι*, i. e. to speak with his friends or with his servants in the field. (3) That it is = **שיח** “*to lament, mourn*,” Job. 7: 11. So Knobel, comparing v. 67. (4) That it means “*to take a walk*,” comp. Arab. **سَاح**. So Syr. **ܟܚܡܟܚܡܐ**, Ibn Ezra **ללכת** “*to walk amid the shrubs*” (wrongly regarding it as a denom. from **שיח** “*a shrub*”). Gesenius in the Thes., dissatisfied with these explanations, thinks the text is corrupt and proposes to read **לשוח בשדה** “*to wander about in the field*,” but such a change of the text is unnecessary. We give the preference to the first meaning.

65. **הלזה**. Vid. Ges. § 34. rem. 1; = Arab. **الَّذِي**, which is always used, however, as a relative pronoun, *who, which*.

67. **האהלה שרה**. On the construct state with **ה**—**ה** locale, vid. Ges. § 88. 2.a; and on the occurrence of the article with the noun in the construct, § 108. 2.b.

CHAP. XXV.

8. **ושבע ימים**. So we read with several Mss., Sam., and some edd. of Onk. The LXX., Vulg., Syr. and Saad. also supply **ימים**, but from this no decisive proof can be drawn that such was their reading. V. D. H. and most Mss. have simply **ושבע**, but comp. ch. 35: 29, Job 42: 17, 1 Chron. 23: 1, 29: 28, in all of which places **ימים** is added. **אל עמיו**. Sam. reads **אל עמו**, which is probably not the sing. **עמו** (LXX. *λαός*), but merely a scriptio defect. **עמו**. Compare ch. 35: 29, 49: 33, Numb. 27: 13, Deut. 32: 50.

10. **השרה**. Acc. of place, vid. Ges. § 116. 1, or genitive in apposition to **שרה עפרן** in v. 9. **שמה**. Vid. Ges. § 88. 2.

13. **נבית**. The Nabathæans in Arabia Petræa, Is. 60: 7, where they are coupled with **קדר**, the *Cedrei* of Pliny; in Ar. **النبط**, which name, however, is commonly applied, not to the inhabitants of Arabia Petræa, but to those of Babylonia, as far down the Euphrates as Wasit and Basra. Gesenius considers the Heb. **נבית** to be the most ancient form of the name, from a sing. **נבי**, whence Sam. **נבאות** (comp. **עבאיים**, **עבניים**), and from it sprung the Arab. **نبط**, by the change of **ת** into **ט**. On **קדר** we may remark that post-biblical Hebrew writers use it to denote the Arabs in general, and **לשון ק'** to mean "Arabic". **ארבאל**. LXX. *Ναβδελ*. **מבשם**. LXX. *Μασσάμ*.

14. **משמע**. LXX. and Vulg. *Masma*. **רומה**. Now known as **دُومَةُ الْجَنْدَل**, "the rocky Duma", or **دُومَةُ الشَّامِيَّة**, "the Syrian Duma", situated on the confines of the Syrian desert and Arabia Proper.

15. **חרר**. So we read with 200 Mss., Saad., Onk. in most edd., and some copies of the Vulg., as also 1 Chron. 1: 30,

where this is the general reading. V. D. H. gives חדר, which is supported by some Mss., the Syr., and the usual text of the Vulg. Another reading is חדר, supported by the Sam. and four Mss. The LXX. have Χοδδάν. חִימָא. Ar. قَيْمَاء, a place in the northern part of the Arabian desert, not to be confounded with חִימָן, as the LXX. have done, everywhere writing the word Θαυμάν. ימור. The *Itureans* beyond the Jordan, vid. Luke 3: 1; now called الْجَيْدُور, *Jaidur* or *Jedur*.

18. גַּפֵּל "Settled", = שָׁבַן in ch. 16: 12.

20. שָׂרָה אֶרֶם = פֶּרֶן אֶרֶם, Hos. 12: 13, *Mesopotamia*. פֶּרֶן is an old word for *field, plain*, Ar. فِدَانٌ.

22. אֲנִי כֵן לָמָּה זֶה אֲנִי. "If it be so, why am I," i. e. why do I live? Comp. ch. 27: 46. So, among the ancient versions, the Syr. אֲנִי הֶחֱלָה מֵהֶחֱלָה מֵהֶחֱלָה מֵהֶחֱלָה merely increases the force of the interrogation, as in ch. 18: 13, Ar. لِمَاذَا. Others would translate: "if it be so, why am I thus", in this condition, with child, following the LXX. and Vulg.

23. יִפְרְדּוּ. "Shall separate themselves from thy bowels", shall be enemies from their very birth. לֹא־אֶם מִלִּי י. Vid. Ges. § 117. 1.

26. בִּלְדָתָם אֹתָם. "When she bare them". Vid. Ges. § 130. 1.

27. יָדַע צִיד. צִיד is here in the accus., not in the genitive, which would require יָדַע צִיד; vid. Ges. § 91. 7. a. אִישׁ תָּם. "An upright man", one whose character contrasted strongly with that of the wild, reckless huntsman.

28. בִּי צִיד בְּפִי. "For venison was according to his taste," was his favourite food. On this meaning of בִּי vid. Ges. § 151. 3. b. The Sam. and LXX. both read צִידוֹ, which could only mean: "for his (Esau's) venison was in his mouth", for he eat of his venison.

32. הלך למות. These words do not mean that Esau was then actually at the point of death (A. V.), but that his way of life led him into constant dangers. Others take it in a more general sense: "*I am going to die*", I must die some day soon.

CHAP. XXVI.

12. מאה שערים. *A hundredfold*; so rightly Onk. and Vulg. *centuplum*. The LXX., Syr., Symm., Theod., and some Mss. read שערים "*barley*". This is the only passage in which שער occurs in the sense of "*measure*"; see Lex.

13. הלך וגל. Vid. Ges. § 128. 3.b, and rem. 3.

15. וימלאום עפר. On the double accusative vid. Ges. § 136. 2.

18. ויחממום. On the confusion of gender, vid. Ges. § 119. 6. rem. 1, and comp. ch. 31: 9, 32: 16, 33: 13, 41: 23.

19. מים חיים. Lit. "*living water*", i. e. gushing up, running.

26. ואחוז מרעהו. LXX. translate: Ὀχλοζῶν ὁ συμπαγωγός, but how they deduced this meaning from מרעהו is unknown. Onk. וסיפת מרחמוהי "*and a number of his friends*", taking אחוז as the const. of אחוז before the preposition (Ges. § 114, 1), and מרעהו as compounded of מן and רע (רעהו for רעהו, Ges. § 89. 2. rem. 1). Onkelos is followed by Jerome and several of the Jewish commentators, but there is no authority for this meaning of the word אחוז. All the other ancient vss. agree in taking א as a proper name, and so also the Masora and nearly all modern commentators. מרע. Lit. "*friend*", a title of the chief minister; comp. רעה 1 Kings 4: 5, רע 1 Chr. 27: 33. Translate therefore: "*and Ahuzzath his minister*".

29. אַם חַעֲשֶׂה. Vid. Ges. § 152. 2.f; comp. ch. 14: 23. On the form חַעֲשֶׂה, vid. Ges. § 74, rem. 17.

31. וַיִּשְׁבְּעוּ א' ל' "And they swore one to another"; Ges. § 122. rem. 4.

32. וַיֹּאמְרוּ לוֹ מ'. The LXX. either read ל', or took לוֹ = ל', rendering: οὐχ εὐχομεν ὑμῶς.

33. שְׁבִיעָה. "Oath," ἀπ. λεγ. = שְׁבִיעָה.

35. מַרְתָּ רֹחַ. "Bitterness of soul, grief of mind", not because they were disobedient or quarrelsome (LXX. Onk.), but because they were heathens.

CHAP. XXVII.

1. מֵרֵאֶחַ. Vid. Ges. § 129. 2.

3. חֶלֶךְ. Onk. and Syr. "*thy sword*", but the meaning of "*quiver*", given by the LXX. and Vulg., is preferable. צִידָה. This is what is called in Arabic grammars the *noun of unity* from צִיד "game" (Ar. صَيْدٌ), meaning "*a single head of game*"; vid. Ges. § 105. 3.e. It must not be confounded with צִידָה "*provisions for a journey*" (Ar. زَادٌ).

4. וְאֹכְלָהּ. "That I may eat"; vid. Ges. § 126. 1.c.

5. לְהָבִיא. "To hunt game in order to bring it". The reading of the LXX. לֵאכִיו seems to be merely a conjectural emendation.

12. בַּמַּחְעָחַע. Properly "*a stammerer*", then "*a mocker*", "*deceiver*". Compare the radicals לֹחַץ and לַעַג.

15. הַחֲמֵדָה. His *finest* or *best* clothes, worn on special occasions. Onk. דִּבְרֵיהֶם "*which were clean*".

24. אֵתָּה זֶה בְּנִי ע'. The interrogative particle ה' is omitted

before אַתָּה (Ges. § 150. 1), and וְה added to give greater emphasis: "*Art thou indeed my son Esau?*"

26. וּשְׁקָה. On the —, instead of —, vid. Ges. § 10. 2. note.

28. מִשְׁלֵה שָׁמַיִם וְגַר. "*Of the dew of heaven and of the fatnesses of the earth,*" i. e. fertile meadows. מִשְׁמָנֵי stands for מִשְׁשָׁנֵי, compounded of מֵן and שָׁמַיִם. In v. 39, however, where the same words occur, מֵן is taken, not in a partitive, but in a privative sense: "*without the fatnesses of the earth shall be thy dwelling, and without the dew of heaven from above.*" So מִצָּחַר „without stain," Job 11: 15, מִפֶּחַח „without fear," Job 21: 9. The barrenness of Edom, compared with the fertility of the land of Palestine, is here predicted. All the ancient vss., however, have taken מֵן in both passages as partitive, in which they are followed by our A. V. and by Delitzsch, who regards מִשְׁמָנֵי as the construct plural of מִשְׁמָן. Knobel prefers taking מֵן in the latter passage in its usual sense of away from: "*Far from the fatnesses of the earth ... and from the dew of heaven &c.*"

29. וַיִּשְׁתַּחֲוֶהוּ. The כְּתִיב is וַיִּשְׁתַּחֲוֶהוּ, which might be defended (see Ges. § 144. a), but as the plur. יַעֲבֹדוּ precedes, we have preferred the plural. The LXX. translate: *καὶ γίνου κύριος τοῦ ἀδελφοῦ σου, καὶ προσκυνήσουσί σοι οἱ υἱοὶ τοῦ πατρὸς σου*, reading לְאַחֶיךָ, and בְּנֵי אֲבִיךָ אֲרֹר. Vid. Ges. § 143. 4.

33. מִי אִפּוֹא הוּא. מִי אִפּוֹא adds emphasis to מִי, Lat. *quis tandem?*

33, 34. כִּשְׁמַע. וְאֵב' גַּם ב' י'. "*And I blessed him, — verily he shall be blessed. When Esau heard &c.*" Instead of וַאֲבִרְכָהוּ, some editions have וַאֲבִרְכָהוּ, a difference of punctuation which does not, however, affect the meaning, as the Vav conversive is occasionally pointed with —, instead of —, before נ, e. g. Judges 6: 9. וְאִנְרָשׁ. From the absence of the

substantive verb, which we should naturally expect before **בשמע**, Hitzig has been induced to alter the text as follows: **יִאֲבַרְכֵהוּ גַם בְּרוּךְ יְהוָה כְּשָׁמַע**, comparing Josh. 24: 10. It would, however, be better simply to add (with Sam. and LXX.) **וַיְהִי** at the commencement of v. 34.

34. **בִּרְכַנִּי גַם אֲנִי**. Vid. Ges. § 119. 3.

36. **קָרָא הָבִי** scarcely admits of a literal rendering into English, but the meaning is: "*rightly has he been called Jacob, for he has supplanted me &c.*" So LXX. *δικαίως ἐκαλεῖσθαι*, Vulg. *juste vocatum est nomen ejus*. On **קָרָא** vid. Ges. § 134. 3. **וְהָיָה פַעֲמִים**. Vid. Ges. § 120. 2. note.

38. **וַיִּבֶן**. Vid. Ges. § 74. rem. 3. c.

39. **מִשְׁמַנִּי ה'**. Vid. note on v. 28.

40. **וְעַל חֶרֶבְךָ תַחֲיָה**. "*And by thy sword shalt thou live.*" As to the use of **עַל**, compare Deut. 8: 3, Isaiah 38: 16, Ezek. 33: 19. Schumann and Geddes would read **תְּחַיֶּיךָ**, "*on thy desert shalt thou live*," but such a change in the text is quite unnecessary, and supported by none of the ancient vss. **תַּרְדִּי**. (1) Several of the Jewish commentators, followed by our A. V., consider **רוּד** to be i. q. **רָדָה**, and render: "*When thou shalt have dominion, thou shalt break his yoke &c.*;" but this is well characterised by Rosenmüller as mere tautology. (2) Others derive it from **רוּד** in the sense of "*to bewail*" (?), in which case the meaning would be: When his yoke shall be oppressive and thou shalt bewail it before the Lord, then thou shalt break his yoke, &c. or: When Israel sins against the Lord, and becomes unworthy of the preference shewn to him, and Edom complains thereof, then Edom shall regain his liberty. Onkelos probably took this view: **כִּי יַעֲבִרֶנּוּ בְּנֵי הָיִי עַל וְהָיָה צִוְּאָרְךָ**, **וְהָיָה אֲוִיָּתָא וְהָעֲדִי נִירִיהָ מַעַל צִוְּאָרְךָ**, "*when his sons transgress the commandments of the Law, then shalt thou break his yoke from off thy neck.*" (3) Some modern critics connec

it with the Ar. ^{אֲרֵאָה}, to wish, and render, "when thou shalt desire it." (4) Gesenius translates the passage: "nec autem, ubi libere vagaberis, ut frangas (et decutias) jugum ejus de cervicibus tuis", comparing Ps. 55: 3, אֲרִיר בְּשִׁירִי "circumvago in-mœrore meo." (5) Perhaps, however, it is better to take it, with Tuch, in the sense of "to be refractory or rebellious;" compare Jer. 2: 31. "Wherefore do my people say, (רָדְנוּ) *We have rebelled, we will not come again to thee?*" Hos. 12: 1, (A. V. 11: 12). "And Judah too has rebelled against God, and against the Holy One, the Faithful (קְרוּשִׁים plur. majest.)." The Sam. cod. has תִּאָדָר (Niphal of אָדָר), "when thou becomest great," instead of תִּרְדָּר. Syr. ^{ܐܢ ܬܚܕܐ ܬܚܕܐ ܕܢܝܢܐ ܡܢܐ}, "and if thou shalt repent, his yoke shall pass from thy neck." Vulg. "tempusque veniet cum excutias et solvas jugum ejus de cervicibus tuis." LXX. ^{ἔσται δὲ ἡ γέγραμμένη αὐτοῦ ἐλπίς καὶ ἀλύτης τὸν ζυγὸν α. τ. λ.}, perhaps reading, as Gesenius supposes, תִּוָּדָר (Hiphil of דָּר).

41. יִקְרְבוּ יְמֵי. Generally understood to mean: "The days of mourning for my father are at hand, and then I will slay my brother Jacob" (A. V., Tuch, Knobel, Delitzsch, &c.). But Kalisch seem to be right in translating: "Days of grief are at hand for my father, for I will slay my brother Jacob;" see his Comm. p. 516.

42. מִתְנַחֵם. "Will revenge himself upon thee by slaying thee." Compare Isaiah 1: 24. הִתְנַחֵם is here equivalent in meaning to הִתְנַקֵּם.

45. עַד שׁוֹב—וּשְׁכַח. On the construction vid. Ges. § 129. 3. rem. 2.

CHAP. XXVIII.

3. אֵל שָׂרֵי. Vid. n. on ch. 17: 1.

9. עַל נִשְׁוֹ. "In addition to his (other) wives." Comp. ch. 31: 50.

11. בַּמָּקוֹם. The article is here used in the sense of "a certain." Vid. n. on ch. 8: 7, and comp. ch. 42: 27 (הָאֶחָד). The LXX. have merely καὶ ἀπήντισε τόπος. מֵאֲבֵנֵי ה'. "One of the stones of the place;" comp. v. 18, and see Ges. § 151. 3.c. So Ps. 137: 3, מִשִּׁיר צִיּוֹן, "one of the songs of Zion."

12. בָּלֶם. אֲפ. λεγ., Ar. سَلَّمَ. Vid. Ges. § 86. 1.d.

13. נָצַב עָלָיו. LXX. ἐπεστήρικτο ἐπ' αὐτῆς, A. V. "stood above it" (or rather "upon it"), and so Knobel, Delitzsch, &c. Tuch prefers to refer the suffix to Jacob, and to translate: "stood beside him," which is the usual meaning of the phrase נָצַב; comp. ch. 18: 2, 45: 1, 1 Sam. 4: 20, 19: 20, 22: 7, 17.

17. מַה נֹרָא. "How dreadful!" So Ps. 8: 2. מַה אֲדִיר, "how excellent!" כִּי אִם. "Except," "but;" Ges. § 152. 2.i.

19. וְאֵלֹהִים לֹחַ. The LXX. take these two words as a proper name: καὶ Οὐλαμλουζ ἦν ὄνομα τῇ πόλει τὸ πρότερον!

20—22. According to our A. V., the apodosis commences with וְהָיָה in v. 21. "If God will be with me, . . . then shall the Lord be my God, and this stone &c." So Delitzsch, Knobel, and others. It seems better however to follow Tuch and Kalisch in making the apodosis commence with וְהָאֵלֹהִים in v. 22: "If God be with me, . . . and Jehovah be to me a God, then this stone &c."

CHAP. XXIX.

2. שלשה עררי צאן. Kennicott proposes to read שלשה רעי צי, "*three shepherds*," following the Sam. in v. 3, and the Sam. and LXX. in v. 8. ישקו. "*Used to water*," Ges. § 125. 4. b; on the indeterminate 3rd. pers. plur. vid. Ges. § 134. 3. b. גדולה. The article is omitted because ג' is the predicate; vid. Ges. § 108. 3. "*For the stone upon the mouth of the well was large.*"

3. נאספן and the other preterites in this verse are to be translated by "*used to assemble*," &c., being connected with the preceding וישקו; Ges. § 124. 6. d.

6. באה. Part. "*is coming*," the pret. would have the accent on the first syllable, as in v. 9.

7. גדול. On the omission of the article vid. Ges. § 108. 3. "*It is still early.*" עת האסף. Vid. Ges. § 129. 1.

9. אשר לאביה. Vid. Ges. § 113. 1.

14. ימים. Accus., vid. Ges. § 116. 2, and not the genitive governed by חרש.

15. רבי אחי. Correctly Vulg. "*Num quia frater meus es, gratis servies mihi?*" and so our A. V.

17. ועיני לאה רכות. Vid. Ges. § 143. 5. "*And Leah's eyes were tender*," or "*weak*." LXX. ἀσθενεῖς, Aq. and Symm. ἀπαλοί, Syr. لَيْفِي, Vulg. *lippi*; but Onk. יֵאִין, and Saad. حَسَنَاتٍ, "*beautiful*," as if the text meant that Leah had fine eyes, but was in other respects inferior in beauty to her sister Rachel.

27. בלא שבוע זאת. "*Fulfil the week of this one*", i. e. Leah, a week being generally allotted to marriage festivities; vid. Judges 14: 12. גם את זאת. "*This one too*," viz. Rachel.

"nonnulli putant aquas calidas juxta linguæ Punicæ viciniam, quæ Hebrææ contermina est, hoc vocabulo significari". Some understand the אַמִּים, a gigantic race mentioned in Deut. 2: 10, and take כַּעַל in the sense of *meeting and conquering*, which it cannot bear. This opinion is adopted by the Sam., which reads הַמֵּיִם, Onk., Ps-Jon., &c. One Ms. has הַמֵּיִם "the waters", and so also the Syr. Saadiah, with many of the Rabbinical commentators, followed by Buxtorf and our A. V., render the word "*mules*", which is a mere conjecture, and has nothing to recommend it. The Greek translators, the LXX., Aq., Symm. and Theod. do not translate the word, but write it variously αἰνὸν, λαμὸν, λαμῆν and ἐμῆν.

26. רִישֵׁן. So we read with 1 Chr. 1: 41, the LXX., Syr. and Vulg., and in accordance with v. 21. Theile reads רִישֵׁן, but the sons of רִישֵׁן are not mentioned till we come to v. 28

CHAP. XXXVII.

2. הָיָה רְעָה וְגו'. "*Used to tend the flock along with his brethren*". Vid. Ges. § 131. 2. יִבְתָּם רְעָה. On the omission of the article vid. Ges. § 109. 2.b. Transl. "*an evil report regarding them*".

3. בֶּן זָקִיִּים. Onk. renders: בֶּן־חָכָמִים "*a wise son*", which has been adopted by Schumann. בִּתְנַת פָּסִים. This appears to have been an outer tunic worn as a distinction by persons of rank. Some have endeavoured to make out that it was a priestly garment, and that, as such, it was given to Joseph as the priest of his family; but the fact of the phrase recurring only in 2 Sam. 13: 18, where it refers to Tamar's garment, is sufficient refutation of this notion; and besides, we have

not the slightest evidence that Joseph really acted in that capacity. The upholders of this view render the phrase, as in our A. V., by "*a coat of many colours*", supported by the rendering of the LXX. in this place, *χιτών ποικίλος*, and of the Vulg. "*tunica polymita*". כפ, according to this view, means "*a patch*", but this translation is destitute of any support from the cognate dialects, and even the LXX. and Vulg. can scarcely be quoted in its favour, as the LXX. in 2 Sam. have *χιτών καρπωτός*, and the Vulg. "*tunica talaris*". In v. 23. of this chapter the Vulg. combines both opinions and translates: "*tunica talaris et polymita*". The rendering "*tunica talaris*" is the correct one, since כפ is equivalent to the Chald. and Syr. ܟܦܬܐ, primarily meaning "*an extremity*". כ' פ' therefore is a tunic that extended to the wrists and ancles. So Aquila in Gen. *χιτών ἀστραγάλειος*, in 2 Sam. *χ. καρπωτός*; Symm. *χειριδωτός*; Syr. in Gen. ܟܦܬܐ ܩܦܝܬܐ, "*a tunic with sleeves*", but in 2 Sam. ܟܦܬܐ ܡܠܥܬܐ, "*a striped or variegated tunic*".

4. דברו לשלם. This is the only instance of דבר being construed with the accusative of the person, except Numb. 26: 3; where, however, we might read, as suggested by Knobel, אףם instead of אדם.

5. ויוספו עיר שנא. Vid. Ges. § 139. 1.

12. אלה צאן. Punct. extraord. Vid. n. on ch. 16: 5.

17. דהינה דהין is an Aramaic dual from דה.

18. ובטרים יקרב. Vid. Ges. § 125. 4. a.

19. בעל החלמוח. Vid. Ges. § 104. 2. a.

21. נכנו נפש. Vid. Ges. § 136. rem.

25. ארחח ישמעאליים. ארחח is the part. fem. used collectively; vid. Ges. § 105. 3. d. Onk. correctly שְׁיָרַח עֲרַבָּאִי, "*a caravan of Arabs*". וצָרִי. The chateph kametz of צָרִי is changed into a simple sheva on account of the preceding ו.

28. מְרִינִים. The Midianites were a branch of the Ishmaelite Arabs, and therefore this verse does not contradict v. 25. Comp. Judges 8: 22, 24, 26. בַּעַשׁ כֶּסֶף. Supply שָׁקַל; vid. Ges. § 118. 4. rem. 2. The LXX. have *gold* instead of *silver*, εἰσὶν χρυσόν.

32. הֲרִבְתָּנִיחַ. On the pointing of the ה interrogative vid. Ges. § 98. 1. rem.

35. שְׂאֵלָה. The word שְׂאֵל never takes the article. It is derived from שָׂאֵל = שָׁעַל "to be hollow".

36. הַמְרִינִים. Prob. a contracted form of מְרִינִים in v. 28, although in ch. 25: 2 both מְרִינִים and מְרִינִים are mentioned as sons of Abraham and Keturah. שֵׁר הַמְכַחֲמִים. "Captain of the life-guard", lit. "of the executioners". LXX. badly ἀρχι-μαγειρος, "head-cook".

CHAP. XXXVIII.

2. אִישׁ כְּעֵנִי. "A Canaanite". So all the ancient vss., except Onk., who translates יְבֵר תַּנְרָא "a merchant". In a few passages כ' is used in this way, e. g. Isaiah 23: 8.

9. וַשְׁחַת אֶרְצָה. "Perdidit (semen suum) effundens in terram; const. præg." Maurer. Vid. Ges. § 138.

11. בֵּית אֲבִיךָ. Acc. of place. Vid. Ges. § 116. 1.

14. וַחֲתַלְתָּ. "And veiled herself." Onk., LXX., Syr. give the sense of "adorning". The Vulg. has "mutato habitu," as if the verb were חָלַף, which the Sam. Vers. gives חֲתַלְתָּ. Saadiah alone correctly تَنَقَّبَتْ, "veiled herself". The word צִיעִיף is rendered variously; the LXX., Vulg., and Saad. θη-ριστρον, theristron, خِيَارٌ, "a veil"; but Onk. עֵיפָה, and Syr.

אֵיזֶמָּה, "a robe". בַּפֶּתַח עֵינַיִם. "At the gate of 'Enayim". So LXX., Gesenius and most of the moderns, correctly considering עֵינַיִם as a proper name, as clearly appears from v. 21, where הָעֵינַיִם only is used. Onk. translates פ' ע' by פָּרְשׁוּת, "the bursting forth of two fountains," and in this he is followed by Rosenmüller. The Syr. has: *فُحْمَة اِسْمَاوِيلَ*, "the division of two roads", the place where two roads meet, and so Vulg. "in bivio itineris"; Saad. *مَنْظَرَة*, "a rising ground, a watch-tower"; our A. V. "an open place", and in v. 21. בְּעֵינַיִם "openly".

15. The LXX. add: *καὶ οὐκ ἐπέγνω αὐτήν*, but there is no necessity for supposing that any words have been lost in the Masoretic text. Judah does not recognise Tamar simply on account of her being veiled, not because of the veil she wore being one peculiar to prostitutes; for צָעִירָה is used only once more in Scripture, viz. in ch. 24: 65, with reference to the veil of Rebecca.

21. וַיְהִי כְּמִשְׁלֹשׁ חֳדָשִׁים. "And it came to pass after about three months". מֵן "after"; vid. Ges. § 151. 3. c.

28. וַיִּתֵּן יָד. "And one put forth a hand". Impers. Vid. Ges. § 134. 3. יִחָקֵק. The accusative after this verb may be either יָד or יָדָיו.

29. כְּמִשְׁכִּיב יָדוֹ. The participle with כִּי is here, and in ch. 40: 10 (as remarked by Maurer), nearly equivalent to the infinitive with כִּי. מָה פָּרַצְתָּ וְגו'. "Why hast thou broken forth? Upon thee be a breach!" i. e. may a similar act of violence be done to thee! referring, as Knobel thinks, to the rebellion of the Israelites against the house of David (who was descended from Pharez). Delitzsch considers פָּרַץ as the accusative governed by פָּרַצְתָּ; "why hast thou made a rent (or burst a way) for thyself?" The accent on פָּרַצְתָּ is, however, disjunctive.

tive, and the meaning attached to עליך is very doubtful. Another explanation of the words is that adopted by Rosenmüller, Maurer, &c., viz. that the midwife, fearing for the rights of primogeniture, which properly belonged to Zarah, exclaimed: "*to thee this breach is to be imputed*". The absence of the article in פרץ is against this view. The ancient vss. throw no additional light on the passage.

CHAP. XXXIX.

2. איש מצליח. "*A prosperous man*". מ' is used adjectively here, but as a verb in v. 3. •

4. וכל יש לו. For וכל אשר יש לו, as in v. 5; vid. Ges. § 121. 3.a.

5. מאז. The word אז is properly a noun denoting "*time*"; hence מאז lit. "*from the time*", and as a conjunction "*since*".

6. לא ידע אצלו מ'. "*He took no concern about anything which was with him*" (Joseph), under his charge; or "*he did not regard in his own mind* (lit. with himself) *anything*," taking אצלו as reflexive (vid. Ges. § 122. 1). Our A. V. also takes אצלו reflexively, but with a different meaning: "*and he knew not aught he had*." כי אם. "But", "except", after a negative; vid. Ges. § 152. 2.i.

9. איננו גדול וגו'. Maurer renders this: "*there is nothing in this house too great for me*", i. e. of such importance that I am not intrusted with it. If this translation be adopted, the following ו' ought to be rendered "*for*". Others, as Rosenmüller and Knobel, translate: "*He is not greater in this house than I*." Others, including our A. V., "*there is no one greater in this house than I*".

10. יום יום, "Daily"; vid. Ges. § 106. 4.

12. בבגדו. In this word the ך is aspirated contrary to rule, בגדו instead of בגדו.

14. לעצק. On the ץ under the 2nd radical, vid. Ges. § 63. 3. rem. 2. "*Accessit ad me servus iste Hebræus ut luderet mecum*, i. e. ad lusus venereos sollicitare me volebat homo impudens." *Gesenius in the Thes.*

18. ואקרא — בהרימי. On the construction, vid. Ges. § 129. 2. rem. 2.

20. ויקח ארני י. Plural. excell. Vid. Ges § 106. 2.b. אמירי. "The place where"; vid. Ges. § 114. 2. אמירי. We have adopted the קרי reading אמירי in preference to the כתיב, אמירי, because the form קטיל is more commonly used as an adjective or substantive, קטול as a participle.

21. ויהן חנו. "And gave him favour", i. e. made him agreeable. The nominative to יהן is Jehovah, and the suffix חנו refers to Joseph; comp. Exod. 3: 21, 11: 3.

22. האמירים. So the קרי; the כתיב is אמירים; vid. n. on v. 20. הוא היה עשה. "He was the doer (of it)", everything was done by his orders, or under his superintendence.

CHAP. XL.

3. מקום אשר. Vid. n. on ch. 39: 20.

4. ויפקד שר וגו'. "And the captain of the life-guard appointed Joseph (to be) with them, and he waited upon them". So Onk. and LXX. Slightly different is the rendering of our A. V. "charged Joseph with them, and he served them". The Vulg. *custos carceris*, and LXX. ὁ ἀρχιτεσμωνάρχης, seem to indicate the reading שר הפקד instead of שר הטבחים.

8. ופֹתֵר אֵין אִתּוֹ. "*And there is no interpreter of it.*"
אִתּוֹ accusative governed by פֹּתֵר; comp. ch. 41: 8.

10. וְהוּא כְּפֹרֶחַ. Either "*and it was as if budding,*" "*seemed to bud*" (A. V., Tuch, Knobel, Kalisch); or with Onkelos, "*and when it had budded*", וְהָיָא כִּד אֶפְרַחַת (comp. ch. 38: 29). The Sam. has likewise כְּבִאפְרַחַת, using the Aramaic form of the hiphil. The former translation is preferable, since הָיָה is a periphrasis for "*to appear*" "*to seem*", as in ch. 19: 14, 27: 12. נִצָּה "*Its blossoms*", taken collectively, and hence עלתה. Knobel and others suppose that נִצָּה is a mistake for נִצָּה, as נִץ does not occur elsewhere in the Hebrew text of the Old Test.

13. יִשָּׂא פִּי אֶת רִאשׁוֹ. "*Pharaoh shall lift up thy head*", i. e. restore thee to thy dignity. * This appears to be the simplest mode of explaining the phrase. In v. 19 there is a play upon the word, as in John 12: 32. Gesenius, Knobel and Delitzsch take it to mean "*shall fetch thee out of prison*", regarding רִאשׁ as equivalent to נִפְשׁ, and appealing to 2 Kings 25: 27, where, however, the words מִבֵּית כְּלָא are added. The prisons of the ancients were, it is true, often underground. Rosenmüller: "*shall number thee*", i. e. number his servants and count thee among them. יִשָּׂא רִאשׁ has this meaning in Exod. 30: 12, &c. The ancient versions give the idea "*shall remember thee*"; e. g. LXX. καὶ μνησθήσεται Φαραὼ τῆς ἀρχῆς σου; Syr. יִזְכֹּר לְפָנָיו, and so Onk.; Vulg. "*recordabitur Pharaon ministerii tui*". כַּמִּשְׁפָּט הָרִאשׁוֹן. "*In the former manner*", "*as before*".

14. וְעָשִׂיתָ נָא. Vid. Ges. § 124. 4. foot-note.

16. סִלִּי חֲרִי. "*Baskets of white bread*". So Gesenius rightly, following LXX., Aq., Vulg., Syr., Ps.-Jon., and Saad. Onkelos has סִלִּין דְּחִירִי "*baskets of liberty* (?)", unless perhaps חִירִי be a derivative from חָנָר "*to be white*", in which case he would agree with the rendering given above. Our A. V.

has "*white baskets*", which is wrong. Rosenmüller would derive חֲרִי from חור "*an opening*", and translate: "*perforated (or wicker) baskets*", following Symm., who gives *καὶ βαίνα*.

19. יֵשׁא פֶרְעָה וְגו'. Vid. n. on v. 13.

20. יוֹם הַלֵּדָת אֶת פ'. On the construction vid. Ges. § 140. 1. a. The rare form of the infin. hophal הִלֵּ֑ת may be best explained by assimilation from the original הִלֵּ֑דָת or הִלֵּ֑דָה. Compare Ewald's Gram. 6th ed. § 131. c.

CHAP. XLI.

1. שְׁנַחִים יָמִים. Vid. Ges. § 116. 3.

2. בָּאָחוּ. א' is an Egyptian word, denoting reeds growing in marshy ground; the word is also used in the Alexandrine Greek, in which it is written *ἄχι, ἄχαι*, and the LXX. retain it here. The Vulg. has "*in locis palustribus*", Saad. فِي الْفَرْطِ "*in the clover or trefoil*", Syr. صَحْنًا "*in the meadow*".

8. חַ טְמֵי מ'. "*The sacred scribes of Egypt*," the *ἱερογραμματεῖς*, who were skilled in the hieroglyphics. This word is, according to Gesenius, a quadriliteral formation from חָרַט, *to inscribe*, and חָרַם, *to be sacred*; or from חָרַט, *a style*, with the termination מ'—, the ט being doubled as in גְּמָלִים, גְּמָלִים. Other scholars have supposed it to be a corruption of an Egyptian word, such as *ἑρμῶν*, "*a worker of wonders*", or *καρπεκτωμ*, "*a guardian of secret things*". Hitzig, following Hyde, holds it to be a Persian word, viz. Zend *khratumat*, Pers. *khiradmand*, "*wise*"; but the occurrence of a Persian word in the Pentateuch would be strange indeed. The LXX. translate it here by οἱ ἐξηγηταί, and in other places by ἐπισκοποὶ or γαρμακοί; Vulg. here *conectores*, elsewhere *malefici* or *harioli*.

חִלְמוֹ וְאֵפ' אִהֶם. The use of the plural אִהֶם in reference to the preceding sing. חִלְמוֹ, may be explained by the double nature of the dream; perhaps, however, we should read with Sam., Syr. and Saad. חִלְמָיו, or rather חִלְמֵי (script. defect.), although the only plural actually found in the Bible is חִלְמוֹת

12. אִישׁ. Vid. Ges. § 122. rem. 1.

14. רִיצִיהוּ. Vid. Ges. § 134. 3.

16. בִּלְעָדָי וְג'. "*Not I — God shall answer to the welfare of Pharaoh*". Agreeably to this translation the Masorites have placed an athnach under בִּלְעָדָי, and similarly Onk. לֹא מִן חִכְמָתִי "*Not from my wisdom*", Saad. and Vulg. *absque me*". The Sam. inserts לֹא before יַעֲנֶה, and so likewise the LXX. *ἀντὶ τοῦ θεοῦ οὐκ ἀποκριθήσεται τὸ σωτήριον Φαραώ*, and the Syr.

19. רָקוֹת in this verse, as well as in vv. 20 and 27, is not improbably a mistake for רָקוֹת (v. 3), which some Mss. read here.

21. קִרְבָּנָה. On the form of the suffix vid. Ges. § 89. 1. rem. 2. מִרְאִיהֶן. On the form vid. Ges. § 91. 9. note.

23. אַחֲרֵיהֶם. Vid. note on ch. 26: 18.

25. עֲשֵׂה. Part. for future; vid. Ges. § 131. 2.b.

26. פֶּרֶת הַטֶּבֶחַ. On the omission of the article with פ' vid. Ges. § 109. 2.a. הִנֵּה. Vid. Ges. § 119. 2.

34. וְחִמְשׁ. "*And let him exact the fifth part of the produce*". The verb is *ἀπάξ λεγ.* Onk. badly renders: וַיִּזְרֵי "*and let him fortify the land of Egypt*". The LXX., Syr. and Saad. seem to have read the verb in the plural. One Ms. has actually וְחִמְשׁוֹן.

39. הוֹדִיעַ א' אֶתְךָ אֶחָד כָּל ד'. Vid. Ges. § 130. 3.

40. וְעַל פִּי יִשָּׁק כָּל עַמִּי. "*And according to thy mouth (i. e. orders) shall all my people dispose themselves*", they shall be governed by thee and obey thy orders. So, with slight

varieties of expression, the old versions, our A. V., and among the commentators Rosenmüller, Maurer, Tuch, Delitzsch, &c. Others, as Gesenius, Schumann, and Knobel, understand it of the kiss of reverence, "*and all my people shall kiss thy mouth*", but several objections may be raised against this; 1. this kiss was only given to the king; 2. only the hands and feet were kissed; 3. נָשַׁק when it means *to kiss* is always construed with לְ or with the accusative. רַק הַנֶּחֱמָה ה' is the accus. vid. Ges. § 116. 3.

43. אֲכַר. Most probably an Egyptian word, accommodated to a Hebrew root. It is compounded, according to de Rossi, of אֶפֶס *the head* and פֶּעַק *to bow*, i. e. "*bow the head*", which is supported by the Vulg. "*ut omnes coram eo genu flecterent*", and Aquila ap. Jerome: "*et clamavit in conspectu ejus ad geniculationem*", ap. Origen γονατίζειν. Jablonski takes it from ΟΥΒΕΡΕΚ "*bow towards* (Joseph);" whilst Benfey and Knobel identify it with ΑΒΩΡΚ, "*prostrate thyself*." The Targg. of Onk. and Jerus. render: אָבִי לְמֶלֶךְ "the father of the king", deriving it from אב and מֶלֶךְ "*a king*", but the Chaldee word is probably a mere corruption of the Latin *rex*. If the word were Hebrew, it would be either the 1st pers. fut. hiph. of פָּקַד, or the imperative, according to the Chald. form, for הִפְקִיד. The Syr. has أَعْلَا مَحِيضًا كَ فَحِهْ أَوَّلًا وَفَعْلًا "*the father and prefect over all the land of Egypt*". Saad. renders 'א by الطَّرِيفُ "*the elegant*", "*the good*", whilst the LXX. and Sam. vers. give κήρυξ, ἡρῶδης, "*herald*". נִחַן. Inf. used for the finite verb; vid. Ges. § 128. 4. a.

45. צִפְנָה פִּעְנָה. The Egyptian name seems to have been modified to suit the Hebrew language: Its genuine form is given more nearly by the LXX. Φονθομπαυήχ, in which some have recognised the Egypt. Π-σωτ-μ-φ-εμεζ, *pi-sôt-em-*

ph-eneh, "the saviour of the age"; but as the *v* in *ψουφ* is always retained, or, in a few odd., changed into *μ*, the derivation given by Gesenius seems preferable, viz. **Π-CΩNT-M-Φ-ENEZ**, "the supporter" or "preserver of the age". Lepsius Chron. Egypt. vol. I. p. 382) thinks that פִּעֲנָה is the Egypt. **Φ-ANAZ**, "life", and that the LXX. considered the name to be the same as **Π-CΩNT-M-Φ-ANAZ**, "*creatio (creator) vitæ*". The Hebrew interpreters supposed it to be a Hebrew word, and accordingly render it "*revealer of secrets*". So Onkelos: גִּבְרָא גִּבְרָא דְּמִסְתִּירִין גִּבְרָא, Saad. مَوْصِيحَ الْخَفَايَا, Syr. ܡܘܨܝܚܐ ܕܗܝܬܐ.

51. וְשִׁיעִי. Vid. Ges. § 51. rem. 1. It should be remarked, however, that patach was the original vowel of the first syllable in Heb. as well as in Chald., as may be seen from the Future and Imperative.

57. וּכְלֵי הָאָרֶץ בָּאוּ. Vid. Ges. § 143. 1.

CHAP. XLII.

7. קִשְׁוָה. Fem. instead of neut., which is common in all the Shemitic languages.

11. נִחְנוּ. Instead of אִנְחָנוּ, Vid. Ges. § 32. rem. 2.

13. הַקָּטָן. Used as a superlative; vid. Ges. § 117. 2.

18. וְאֵת עֲשׂוּ וְחִיו. Vid. Ges. § 127. 2.

25. בְּסִפְיָהֶם. On the plural vid. Ges. § 106. 4. rem. 1.

28. יִתְרִדּוּ אִישׁ אֶל אַחִיו. Const. præg. vid. Ges. § 138.

30. אֲרֻנִי הָאָרֶץ. Vid. n. on ch. 39: 20.

36. בִּלְנָה. On the suffix vid. Ges. § 89. 1. 2.

38. וּקְרָאָהּ אִסּוֹן. On the omission of the conditional particle vid. Ges. § 152. 4. a. Comp. ch. 33: 13, 44: 29.

CHAP. XLIII.

4. **אם ישלח**. "If you send". Vid. Ges. § 131. 2. a. The negative occurs in v. 5.

7. **הידוע נרע**. "*How could we possibly know?*" On the inf. absol. vid. Ges. § 128. 3. a, and on the potential force of the future § 125. 3. d.

11. **מומרת ה'**. "*Of the sony of the land*", i. e. some of its most highly prized and valuable products.

12. **כסף משנה**. An apposition; but in **משנה כסף**, v. 45. the word **כסף** is in the accusative (vid. Ges. § 116. 3).

14. **יתן**. Used optatively; Ges. § 125. 3. b. **את א' אחר**. On the omission of the article before **אחר**, vid. Ges. § 109. 2. b. **באשר שכלתי שכלתי**. On the use of the pret. vid. Ges. § 124. 5. Comp. Esth. 4: 16.

16. **טבח**. Perhaps this may be a real imperative for **טבח**; otherwise, we must take it as an infinitive used instead of the imp., in which case we should rather expect the inf. absol. (Ges. § 128. 4. b), and not, as here, the inf. const. (see, however, rem. 2).

20. **בי** for **בעי**, as **פל** for **פעל**, lit. "*prayer*", and then as a particle of entreaty, "*pray*". Vid. *Jonah in Four Shemitic Versions*, ed. W. Wright, p. 11. But Ewald regards it as a mere exclamatory particle, identical with **אבוי**, Prov. 23: 29, and **אכי**, Job 34: 36, and compares the Greek *αἰβοῖ*.

26. **ויביאו**. The Masorites regard the point in the **א** as a daghesh, although that mark can have no place here, since the **א** does not admit of being doubled. It is rather a *mappik* to indicate a distinct pronunciation of the **א**, perhaps inclining to the sound of **י**. The same point occurs in Levit. 23: 17, Ezra 8: 18, and Job 33: 21 (where, however, some editions

have ראו instead of ראי. Vid. Gesenius' Lehrgebäude § 21. 1.c, and Ewald's Gram. (6th ed.) § 94.a.

29. יִחַנֶּה for יִחַנֶּה, as in Isaiah 30: 19, a transposition similar to that in קָטַלְתָּ and קָטַלְתָּ from קָטַל.

33. יחמהו. Const. prag. vid. Ges. § 138.

CHAP. XLIV.

1. בִּכְפֵּי אִישׁ. Vid. Ges. § 122. rem. 1.

3. הַבֹּקֶר אֹר. "The morning shone". אֹר 3rd pers. sing. pret. Vid. Ges. § 71. rem. 1.

4. יֵצְאוּ אֶת הָעִיר וְגו'. The clause is to be translated: "*They had not gone far from the city, when Joseph said &c.*" On הֵרָחִיק vid. Ges. § 139. 4. rem. 1, and on the accusative אֶת הָעִיר, § 135. 1. The LXX. add at the end of the verse: *ἵνα τί ἐκλέψατέ μου τὸ κόνδυ τὸ ἀργυροῦν*, whilst the Vulg. inserts a similar phrase at the commencement of v. 5: "Scyphus, quem furati estis, ipse est in quo bibit dominus meus, &c."

5. הֲלוֹא זֶה וְגו'. Tuch would supply בְּיָדְכֶם and translate: "*Is not that, out of which my master drinks, in your possession?*" but it is better to take the clause literally: "*Is not this that out of which my master drinks?*" Is not this my master's cup? אוֹשֶׁר יִשְׁתָּה א' בּו. On the construction בְּ שִׁתָּה vid. Ges. § 151. 3.a. וְהוּא נָחַשׁ יִנְחֹשׁ בּו. "And in which he is wont to divine". So LXX., Vulg., Syr., and similarly Onk. who has בְּדִקָּא מְבַדֵּק בֵּיה, "and in which he searches", scil. for the future. Vid. n. on v. 15. Saad., wishing to screen Joseph from the charge of such practices, explains נָחַשׁ here by נָסָה, *to tempt, to try*, and renders accordingly: *وَهَوَّ إِنَّمَا أَمْتَحَنَكُمْ بِهِ*, "and he only proved you by it".

12. יִחְפֹּשׁ וְגו'. "So he searched, with the eldest he began, and with the youngest he finished".

15. Vid. n. on v. 5. Tuch, Delitzsch, Knobel render הֲלָא יִרְעֶתֶם וְגו' by: "Did you not know that a man like me would certainly surmise it?" or "notice it?" To be consistent, they should have given נִחַשׁ נִחַשׁ the same meaning in v. 5, "and he would certainly remark it," i. e. its loss, miss it; in which case נִחַשׁ would be construed with כִּי, like נִרְאָה.

18. בִּי אֲדַנִּי. Vid. n. on ch. 43: 20.

21. וְאֶשִׁימָה עֵינַי עָלָיו. "And I will look favourably upon him". שׁוֹם עֵינַיִם עַל פ' is "to look favourably on a person"; שׁוֹם פָּנִים עַל פ' "to look unfavourably on a person". This rendering has the support of the LXX. καὶ ἐπιμελοῦμαι αὐτοῦ, Saad. וְאֶשִׁי עֵינַי לְטֶבְרָה עָלָיו, and Ps.-Jon. أَجْعَلُ عَيْنَايَ بِهِ. But Onk., Syr., Vulg., our A. V., and several of the commentators, such as Delitzsch and Kalisch, take it literally: "that I may set my eyes upon him," convince myself of his existence and see that you are speaking the truth.

22. וְעָבַד וְגו'. "For if he leave his father, he will die". Vid. n. on ch. 42: 38.

CHAP. XLV.

6. זֶה שְׁנַחֲמִים. Vid. Ges. § 120. 2. note.

7. לְשׁוֹם לְכֶם שְׂאִרִית. Maurer and Schumann render this: "that I might give you the residue in the earth," "of the earth," i. e. the residue of the corn which the earth has produced. שְׂאִרִית, however, is not so used, and besides it would then be שְׂאִרִית הָאָרֶץ. Translate therefore: "that I might give you a remnant in the

earth," i. e. might keep you alive, so as to have posterity. Comp. 2 Sam. 14: 7. וְלִהְיוֹת וְגו'. "*And to preserve you alive, a great body of fugitives.*" לפליטה is in apposition to לָכֶם, the infinitive being here construed with ל instead of with the accusative. Most critics, following some of the ancient versions, translate: "*to preserve you alive for a great deliverance*," that you may be preserved in great numbers and become a great people. Kalisch adopts the rendering of our A. V. "*that I may keep you alive by a great deliverance*," arguing that the repetition of the ל in apposition is contrary to usage (the Sam. omits it), but we do not see how לפליטה can mean "*by a deliverance*". The Vulg. has a curious translation: "*ut reservemini super terram, et escas ad vivendum habere possitis.*"

8. לֹאֵב לְפָרְעָה. "A father to Pharaoh," i. e. chief minister. Comp. 1. Macc. 11: 32.

12. כִּי פִי הַמְדַּבֵּר. *That it is my mouth that is speaking to you*," i. e. that it is my very self. Vid. Ges. § 108. 3. note.

18. אֵת טוֹב א' מ'. "*The best of the land of Egypt*", i. e. its choicest products, as shown by v. 23, Is. 1: 19, Ezra 9: 12, &c. Others render: "*the best part of the land of Egypt*," i. e. Goshen, but this is not proved by a reference to ch. 47: 6, 11, for the word used there is not טוֹב, but מִיטָב.

19. וְאַתָּה צ'. "*And thou (scil. Joseph) art commanded*" to say to thy brethren, "*do this.*"

21. עַל פִּי פָרְעָה. Comp. n. on ch. 41: 40.

22. חֲלָפוֹת שִׁמְלַת. "*Changes of garments*", robes of honour given them by the monarch, as is customary in the East. So Saad. خِلَعٌ. The LXX. render the words by δισσὰς στολάς, Vulg. *binas stolas*, "Syr. اَمْسِيَّةٌ وَتَسْلَا" "*pairs of garments*",

Onk. אֲצַמְלִי דְלְבוּשֵׁן, the plural of a word אֲצַמְלִי, or אֲצַמְלִי, borrowed from the Greek *στολή*.

24. אַל תִּרְגֹּז בְּדֶרֶךְ. Either, with Gesenius, Tuch, Maurer, &c., "*do not fear on the way*", go your way with confidence; or, with the ancient vss., Knobel and Delitzsch, "*be not angry on the way*" with one another, blaming each other for what you formerly did to me.

CHAP. XLVI.

3. מִרְרָה. מִרְרָה is a rare form of the infinitive, like דָּעָה from יָדַע, and יִלְרָה from יָלַד. Vid. Ges. § 68. rem. 1.

4. אַעֲלֶךְ גַּם עִלָּה. Vid. Ges. § 128. 3. rem. 1.

15. וְאֵת דִּינָה. A very awkward construction. The best translation is: "*along with Dinah.*"

21. The catalogue of names given in this chapter differs very considerably from those in Numb. 26, and in 1 Chron., as may be seen by a reference to the various readings. In no case, however, are the differences so wide as in that of the sons of Benjamin. It should however be borne in mind: 1. That the list here given is that of those sons of Benjamin who went down into Egypt, whilst those in Numbers and 1 Chron. are drawn up without any reference to that event. 2. That in the catalogue of Numb. 26 we have a list of the then existing families of the tribe of Benjamin, and that, therefore, all of his sons who died without issue are omitted in it. 3. That the genealogical lists in Scripture do not always carefully distinguish between the children and the grandchildren. With these preliminary remarks we proceed to note the differences between the various catalogues. The sons of Benjamin here

amount to *ten*; in Numb. 26: 40, to *five*; in 1 Chr. 7: 6, to *three*; and in 1 Chr. 8: 1, 2, to *five*. The genealogical lists appear indeed to be very corrupt. We shall note the variations of the names in order. (1.) בִּלְע occurs in all four lists. (2.) בִּכְר occurs only here and in 1 Chr. 7: 6. (3.) אִשָּׁבֵל occurs here, in Numb. 26: 38, and 1 Chr. 8: 1, and is probably identical with יִרְעֵאֵל, mentioned in 1 Chr. 7: 6. (4.) גִּרְא is named here and in 1 Chr. 8: 3, where, however, he is a grandson, and not a son, of Benjamin. There are, it is to be noted, two sons of בִּלְע mentioned in that chapter of the name גִּרְא. (5.) נֶעֱזֶן is given in three lists, viz. here, in Numb. 26, and in 1 Chr. 8. In the two latter passages, he is reckoned a grandson. (6.) אֲחִי, possibly the same as אֲחִירָם (Numb. 26) and אֲחִיחָ (1 Chr. 8: 4), in which latter passage he is also reckoned a grandson. (7.) רֹאשׁ is not mentioned elsewhere. (8, 9.) מְפִים and חֲפִים are here sons of Benjamin, and so also in Numb. 26: 39, where they are called שְׁפִיפִם and חִפִּם; while in 1 Chr. 8: 5 they are reckoned as his grandsons, and named שְׁפִיפָן and חִירָם. They are perhaps identical with the שְׁפִם and חֲפִם of 1 Chr. 7: 12, in which case עִיר must be a second name of בִּלְע, and not to be identified with the עִירִי of 1 Chr. 7: 7, as Benjamin could not have had great-grandchildren before going down to Egypt. (10.) אֲרִד is probably the same as the אֲדָר of 1 Chr. 8: 3, and therefore a grandson of Benjamin. Sons of Benjamin not named in this chapter (unless indeed we choose to identify them with רֹאשׁ and בִּכְר) are the נִחָה and רָפָה of 1 Chr. 8: 2. Additional grandsons are also there mentioned, viz. אֲבִיהוּר, אֲבִישׁוּעַ, and a second גִּרְא. Perhaps the אֲדָר of 1 Chr. 7: 12, if a son of Benjamin at all, is the same as the אֲחִירָח of 1 Chr. 8: 1.

28. וַאֲתָ יְהוּדָה שָׁלַח וְגו'. "He sent Judah before himself to Joseph, that he (Joseph) might direct him (Ju-

dah) to Goshen, before his (Jacob's) arrival" (lit. "before his face").

29. ויבך על צ' עור is strangely rendered by the LXX. καὶ ἐκλαυσεν κλαυθμῶν πόνον.

CHAP. XLVII.

2. מקצה. "Out of the whole number." Vid. n. on ch. 19: 4.

3. רעה. On this const. vid. Ges. § 144. c. Several cdd. and the Sam. read רעי, which would be the ordinary construction.

6. ושמחם. Pret. used for imperative. Vid. Ges. § 124. 6. rem. 1.

11. רעמסם. The name is here used by prolepsis, as the town was built by the children of Israel themselves, Exod. 1: 11.

13. ורלה וגו'. "And the land of Egypt was exhausted." רלה is the fut. apoc. from רלה, i. q. לאה, "to be exhausted." On the lengthening of the vowel of the preformative vid. Ges. § 74. rem. 3. b. The Sam. has the more common רלה.

18. ויאמרו לו וגו'. "And they said to him, we will not conceal it from my lord, that, since the money is all spent, and our herds of cattle have become my lord's, there remains nothing &c." Maurer, Hitzig and Kalisch translate כי אם וגו' by "but our money is spent, &c." Knobel connects הם with מקנה רב, as well as with הבסם: "since our money and our herds of cattle have entirely passed into the hands of my lord."

19. השם. Fut. of שם, like יקר and יקר. Vid. Ges. § 66. rem. 3.

21. ואת העם ה' אתו לערים. ואת העם is the case absol., vid. Ges. § 142. 2. "And as for the people, he removed them

into the cities." Such is the literal translation of the Masoretic text, which can, however, scarcely be correct, as it is impossible that Joseph could have brought *all* the Egyptians into the towns. Gesenius, Tuch, and others, take it to mean that he removed the people from one city into another throughout the whole land; but that would require הָעִבְרִי אֶתְנָן מֵעִיר לָעִיר, as in 2 Chr. 30: 10. If the words be really not corrupt, we must take הָעִבְרִי in a somewhat wide sense, and translate with Schumann, "*and the people he caused to come to the cities,*" namely for the purpose of getting the grain which was stored up in them (ch. 41: 48). Among the ancient versions, Onkelos and the Syr. understand the passage in the same way as Gesenius, and are accordingly obliged to render it: סִכְמָא מִיבִּיבִי אֶתְנָן מֵאֶרֶץ מִקְרִי לְקִרִי, and וְיָבִיב עַמָּא אֶעְבֵּר יְהִיבָהּ מִקְרִי לְקִרִי. But the Sam., LXX. and Vulg. have a very different reading: וְיָבִיב הָעָם הָעִבְרִי אֶתְנָן מֵאֶרֶץ מִקְרִי לְקִרִי, καὶ τὸν λαὸν κατεδουλώσατο αὐτῷ εἰς παιδῆς, which is adopted by Houbigant and Knobel, and would be very good, if only אֶעְבֵּר were omitted. The LXX., it may be remarked, have taken אֶתְנָן not as referring to הָעָם, but as a second accusative to הָעִבְרִי (just as in Jerem. 17: 4), in which Knobel follows them.

31. וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמֶּטֶה. "*And Israel bowed down* (in prayer) *towards the head of the bed.*" So Knobel, Delitzsch, &c. Schumann, Tuch, and others, render it: "*reclined* (or *leant back*) *upon the head of the bed,*" but in that case ראש would be quite superfluous, just as in 1 Kings 1: 47 we have וַיִּשְׁתַּחוּ הַמֶּלֶךְ עַל הַמִּשְׁכָּב "*and the king bowed* (in prayer) *upon the bed.*" Of the ancient versions, Onk., Aq., Symm., and the Vulg. agree with the translation which we have given; e. g. Vulg. *adoravit Israel Deum conversus ad lectuli caput.* But the LXX. and Syr. have read הַמִּשְׁכָּה, "*the*"

staff;" LXX. καὶ προσεκύνησεν Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ; Syr. ܐܡܨܪܐܝܝܠ ܐܬܝܬܐ ܕܡܕܢܐ ܕܪܒܕܐ ܕܐܘܬܐܪܝܬܐ. Some modern critics have followed this reading, but taken it to mean that Jacob bowed in reverence to the sceptre which Joseph carried as a symbol of authority! The Apostle in the Epistle to the Hebrews (ch. 11: 21), arguing with the Hellenistic Jews, quotes verbatim from the LXX., their mistake not affecting the correctness of his argument.

CHAP. XLVIII.

1. וַיֹּאמֶר. Indef., Ges. § 134. 3.

6. עַל שֵׁם וְגוֹי. "They shall be called after the name of their brethren in their inheritance;" that is to say, all Joseph's younger children are to be included in the tribes of Ephraim and Manasseh, and not to be reckoned as separate tribes.

7. מִפְּרֵן. This is the only passage in which פֶּרֶן is used for אֶרֶם. מֵתָה עֲלַי ר'. "Rachel died beside me," i. e. in my presence, when I was with her. So Knobel. But Rosenm., Gesen. and Tuch render it preferably: "Rachel died to my sorrow" (lit. upon me, her loss weighing heavily on me). Vid. Ges. *Thesaurus*.

10. קָרַם נָא. Imp. from לָקַח, with suffix ׀, which is shortened on account of the maqqeph.

11. רָאָה. A rare infinitive form. Vid. Ges. § 74. rem. 2.

14. שָׁכַל אֶת יָדָיו. "He crossed his hands." So LXX., Syr., Vulg., Targg. Ps.-Jon. and Jerus., Tuch, Delitzsch. Compare in Arabic, شَكَلَ to be obscure or difficult (lit. to be entangled), شَكَلَ to plait (e. g. the hair), to bind. But Gesenius, Kalisch,

need not bear that meaning, as is shewn by Deut. 4: 30, and we may therefore render it by "*hereafter*."

3. אַתָּה. This pronoun might include the substantive verb, but it is better to regard it as a vocative. רִאשִׁית אֹנִי. "*First-fruit of my vigour*". אֵין used of genital power. Rightly LXX. ἀρχὴ τέκνων μου. Aquila confounds אֵין with אֵין, translating κεφάλαιον λύπης μου, and similarly Symm. ἀρχὴ ὀδύνης μου, and Vulg. *principium doloris mei*. Such a rendering will not suit the context, nor such passages as Deut. 21: 17, Ps. 105: 36. יָרָא. Taken concretely, "*first*", "*chief*". Onkelos abandons the Hebrew text, giving in its place the Jewish tradition, which ascribed to Reuben three privileges, the right of primogeniture, of the priesthood, and of royalty: לְךָ הָיוּ הַיָּוֵה חַוִּי לְמַסַּב הַלְהָא חוֹלְקִין בְּבִירוּתָא קְרוֹנָתָא וּמַלְכוּתָא.

4. פָּחוּ כמים. The Sam. has פָּחוּ, which the ancient versions seem to follow, but, as Rosenmüller remarks, they may have expressed the 2nd pers. of the verb more for the sake of perspicuity than because they read פָּחוּ. LXX. ἐξύβρισας, Symm. ὑπερξέσας, Aq. ἐθάμβευσας, Vulg. *effusus es*, Syr. **ܦܚܐ**, "*thou hast erred*". פָּחוּ is not used by poetic license for פָּחוּ as Gesenius supposed, and we must not render it, as he did, "*scatebra es ceu aquæ sc. fervidæ*", but consider פָּחוּ as still the vocative. אַל הוֹתֵר. "*Mayest thou not excel*," or "*Thou shalt not excel*". Vid. Ges. § 149. 1. In the Lex. Man. Gesenius translates ה' א' by "*non lucrifacies*;" Land, in his *Disp. de Carm. Jacobi*, by "*ebulliens aquæ instar noli redundare*." מִשְׁכְּבִי א'. Plur. instead of sing. by poetic license. Gesenius explains it differently, in his Gram. § 106. 4. rem. 2, as referring to polygamy. אִי עָלָה. "Then thou didst pollute (it); my couch he ascended". So we prefer to render, following the Masoretic accentuation. יִצְעִי עָלָה is an indignant ex-

clamation, addressed to the other sons, who were standing around. The old versions all appear to have read עֲלֵיהֶם.

5. מְכַרְתֵּיהֶם namely in disposition. A much disputed word. (1.) Some derive it from בּוּר, *to pierce, to bore, to dig*, or from כָּרָה = בּוּר; hence מְכַרְהָ "a sword", with which has been falsely compared the Greek μάχαιρα. So, for example, Gesenius and Delitzsch. (2.) Others derive it, with Lud. de Dieu and Maurer, from the Aeth. ሙከረ: (mäkärrä) and Arab. مَكَر, *to consult, to contrive, to plot*, and translate the word by "*machinations*;" or, with Tuch, deduce the same meaning from the rad. בָּרַר, *to turn one's self, to wind*. (3.) Kimchi and others identify it with מְגִירִים, which they render by "*habitations*." So Onk. בְּאֶרֶץ חֹהֲבֵיהֶן from the rad. יָחַב = יָשַׁב, and our A. V. Or else they take it as synonymous with מְבוֹרָה or מְבוּרָה, their "*nature*" or "*character*." So the Syr. (مَنْحَا نَفْسُهَا فِي مَكْرٍ nature). (4.) Kalisch connects it with בּוּר, בּוּר, and בְּרִים, and translates it by "*burning rage*." (5.) Michaelis, Dathe, and Knobel, alter the word to מְכַרְתֵּיהֶם, "*their betrothals*," from מְכַר. The LXX., reading with the Sam. בָּלוּ, render the passage: συνετέλεσαν ἀδικίαν ἐξαιρέσεως αὐτῶν.

6. אֵל תְּבוּאָה נִי וְגִי. Our A. V. is incorrect here, since נִפְשִׁי and כְּבֹדִי are not vocatives, but nominatives. כְּבֹד is here fem., as being parallel to נֶפֶשׁ and of the same meaning. The LXX. render the latter clause: μή ἐρίσαι τὰ ἡπατὰ μου, probably reading יְחִיד כְּבֹדִי. The Sam. too has יְחִיד. Our Onkelos reads שׁוֹר and renders the clause: סִנְאָה שׁוֹר "they broke down a hostile wall" (רָצַץ = רָעַע). This reading is found in 3 Mss., and is also followed by the Syr., Ps.-Jon., Saad., Vulg., Aq., Symm., and our A. V. It does not, however, suit the parallelism. The LXX. read, with the

Masoretic text, שׁוֹר, and translate: *ἐνευροκόπησαν ταῦρον*, "*they hamstringed an ox*," which is the usual meaning of עָקַר, Ar. عَقَرَ. אִישׁ the LXX. render collectively by ἀνθρώπους. This view is adopted by most commentators, as Rosenmüller, Gesenius, Tuch, Knobel, and Delitzsch. Some, instead of understanding שׁוֹר literally, have preferred referring it to Shechem, the ravisher of Dinah. They compare such passages as Ps. 22: 13, 68: 31, Isaiah 14: 9.

7. אָרוֹר. The Sam. reads אֲדִיר, "*noble*," "*glorious*," probably an intentional alteration of the text; and in the same way has substituted הִכְרָתָם, "*their association*," for עֲבָרָתָם.

8. אַתָּה. This may be rendered with our A. V. and Schumann: "*Thou art he whom thy brethren shall praise*." Maurer and others regard it as rendering the following suffix more emphatic: "*Thee shall thy brethren praise*" (comp. Ges. § 119. 3); but it seems better to consider it as the vocative.

9. מִטְרֵף בְּנִי עָלָיו. "*From the prey my son thou art gone up*." The image is that of a lion retiring to the mountains after having devoured the prey which he has killed in the valley. The sense given by J. D. Michaelis, Dathe, and Gesenius: "*upon prey, my son, thou art grown up*," is not good, as עָלָה seems not to be used of the growth of animals. The LXX. took עָלָה in this sense, but assigned to τρέφ the meaning of "*bud*" or "*shoot*," ἀμβλαστοῦ, νέ μου, ἀνέβη. Land, in his Disput., arbitrarily alters the text into וְנָוָה בְּנִי עָלָיו וְנָוָה, "*raptis filius ovium genua flexit*" (עָלָה part. plur. fem. of עָלָה). וְנָוָה, "*And as a lioness*." That לִבְיָא means "*a lioness*," and not "*a lion*," is proved by the Arab. لَبَيَّةٌ. It is objected, that in Ezek. 19: 2 we have לִבְיָא used for "*a lioness*," and that לִבְיָא must therefore be "*a lion*," but the punctuation there is either wrong, or לִבְיָא stands for לִבְיָהּ, fem. of לִבִּי.

30. וַיֵּאָהֶב נָם אֶת רָחֵל. *is used here for emphasis; vid. Ges. §. 152. 2. a. מְלֵאָה Ges. §. 117. 1.*

34. קָרָא. *Vid. Ges. § 134. 3. a.*

CHAP. XXX.

1. מָחָה. Participle; the pret. would have the accent on the first syllable.

2. הִתְחַחֵם א' אֲנִי. "*Am I in the place of God?*" Can I work miracles like God? Compare ch. 50: 19, and 2 Kings 5: 7. Others take הָלֵא as equivalent to הֲלֵא *nonne?* and translate: "*am I not under God?*" *Vid. Ges. § 150. 2.*

3. וְחָלַד עַל בְּרִכְי. "*And she shall bear upon my knees,*" i. e. bear a child whom I shall rear up upon my knees, and adopt for my own. The children of female slaves were regarded as children of their mistresses; comp. ch. 16: 2.

8. נִפְחָלִי וְגִ'. Schumann and some other commentators understand by נִפְ' א' "*great wrestlings*" (A. V.), referring to the rivalry between the two sisters, but see v. 15 and ch. 29: 33. Delitzsch and Kalisch understand "*wrestlings with God,*" viz. in prayer (comp. Rom. 15: 30). Perhaps the explanation given by Tuch, Knobel and Hengstenberg is the best, namely, that נִפְ' א' means "*wrestlings for God,*" strivings after God's favour; and hence Rachel exclaims in v. 6, רַנְנִי א', "God hath given judgment in my favour."

11. בָּנָה. The קָרִי explains this as if it were a contraction for בָּנָה נָר "*Prosperity has come,*" and so Ōnk. and Syr. Our A. V. has "a troop cometh," taking נָר = נָרִיד, and similarly the Gr.-Ven. καὶ στρατιῶνα. LXX. and Vulg. correctly: *et*

τύχη, feliciter, equivalent to באשרי in 13, "to my joy." On the pointing of the כ vid. Ges. § 100. 2. c.

13. באשרי. See note on v. 11. LXX. *Μαχαρία ἐγώ*, Onk. לִי הוּא הַשְׁבָּחָה "Praise shall be to me." אשרוני. Vid. Ges. § 124. 4.

15. ולקחת. Vid. Ges. § 64, 2, and n. on ch. 20: 16.

16. בלילה הוא. Vid. Ges. § 109. 2. b. So also ch. 32: 23; but in both passages the Sam. has the regular בלילה הוּא.

18. יששכר. The קרי perpetuum on this word is that it should be pronounced שֶׁכֶר, and, according to the Masora, it should be written יִשְׁשָׁכֶר, the second ש having neither vowel nor diacritical point. This reading seems to have been generally adopted by the ancient vss. LXX. *Ἰσσαχαρ*, Vulg. *Is-sachar*, Syr. *إِسْحَاقُ*, Saad. *يسَاحَا*. We must regard it as a derivative from the future niph'al of שָׁכַר, meaning "got for hire" (Joseph. *ἐκ μίσθου γινόμενος*). The כתיב is either יִשְׁשָׁכֶר, "there is reward," or יִשְׁשָׁכֶר, for יִשְׁשָׁכֶר, "he brings reward," which latter we have adopted.

24. יוֹסֵף as an optative, "may he add;" Ges. § 126. 2. a.

27. אִם נָא מ' וגו'. Gesenius, in the Thes., and Maurer render this phrase: "would that I had found favour in thine eyes;" but this latter form of expression would, as Tuch remarks, require the future (see for example Ps. 81: 9, 139: 19). It is best to understand the words exactly as in ch. 18: 3, with this difference, that the apodosis of the sentence is here suppressed: "If I have found favour in thy sight, (listen, or remain)." נִרְשָׁחִי וגו'. "I have learned by omens that Jehovah blesses me for thy sake," comp. ch. 44: 5, 15; or perhaps: "I have a feeling that Jehovah blesses me for thy sake" (compare *oloviżew* and *augurari*). Our A. V., "I have learned by experience," follows the Vulg. "*experimento didici*."

29. **אח אשר עבדתך**. A second accusative to **עבדתך**, to be rendered in English "*how I have served thee*". **ואח אשר יהיה וגו'**. "*And what thy flocks have become under my charge*".

30. **לפני** is correctly rendered in our A. V. "*before I came*", but **לרגלי** cannot mean "*since my coming*". The correct rendering is: "*at my footstep*", i. e. wherever I went.

31. **אשמר** — **אשובה אר'**. On the construction vid. Ges. § 139. 3. b.

32. **אעבר**. The Vulg. has "*gyra omnes greges tuos*", LXX. *παρελθέτω πάντα τὰ πρόβατά σου*, as if reading **עבור** in the imperative. **הער**. Imper., addressed to Laban. Others consider it as the infinitive absol. used for the finite verb (Ges. § 128. 4. a.), but this would seem to require **וְהָעָר**. **והיה שכרי**. Our A. V. correctly supplies the words "*of such*", for the meaning is that all parti-coloured animals, born after this time in the one-coloured flock, were to fall to Jacob's share.

33. **וענחה בי צ'**. "*And my righteousness shall bear witness against me,*" i. e. I shall be self-condemned. **ענה ב'** always means "*to bear witness against a person*", even in 1 Sam. 12: 3, which Gesenius quotes in favour of the opposite signification, "*for a person*". **ביום מחר**. Not literally "*to-morrow*", but "*at a future day*". Comp. Exod. 13: 14, Joshua 4: 6. **כי תבוא וגו'**. "*When thou shalt come to inspect my hire (which is) before thy face.*" **לפניך** is to be closely connected with **שכרי**, "*my reward which I earn under thy very eyes.*"

37. **מחשף** is here equivalent to the inf. absol. **חשף**, *peeling off*.

38. **בשקחות**. Plural const. of **שקח**. "**ת**" femin. *tanquam radicale apparet*, ut in **קשחות**, et *ī ex ō ortum est*, ut in **בְּכִי**, **אֲמָרִי**. *Roediger* in *Ges. Thes.* He derives **בְּכִי** and **אֲמָרִי** from **בָּכָה** and **אָמַר**, not, as Gesenius did, from **בָּכָה** and **אָמַר**,

which latter forms nowhere occur. יַחֲמֶנָה. From יָחַם according to the Arabic form of the 3rd pers. plur. fem. يَحْمِلْنَ; vid. Ges. § 47. rem. 3. Two other instances of this form occur, viz. 1 Sam. 6: 12, Dan. 8: 22.

39. יִחְמֶנָּי. Future of יָחַם, for יִחְמֶנָּי; or of חָמַם, for יִחְמֶנָּי, the Chaldaizing form of יִחְמֶנָּי or יִחְמֶנָּי. Vid. Ges. § 66. 5. rem. אל המקלות. "Beside" or "near the rods", as, in ch. 24: 11, אל באר המים.

40. וַהֲבִשְׁבִים וְגו'. The text is perhaps corrupt in this passage. As it stands, the meaning seems to be: "And Jacob separated the lambs, and turned the faces of the flock towards what was speckled and towards all that was black in the herd of Laban". Knobel adopts the reading of Onkelos, Ps.-Jon., and Saad., בל עקר, and takes פני in the sense of "before" (comparing Exod. 23: 15, Ps. 42: 3): "and Jacob separated the lambs, and placed *them* — *namely* all the speckled and all the black in the flock of Laban — before the flock." Kalisch gives a wholly different translation: "and Jacob separated the lambs; and he set the faces of *Laban's* flocks towards *his own* ringstraked, and all *his* dark *he set* to the flocks of Laban"; which, however, he scarcely succeeds in justifying.

41. לִיחֲמֶנָּה. The Infin. Piel. יָחַם (from יָחַם) with fem. pronom. suffix.

42. וּבְהֻעָאָהּ. "When the sheep were feeble". As sheep commonly lamb twice a year in the East, most commentators think that by the קְשָׁרִים are meant the spring lambs, and by the עֲטָפִים those weaned in autumn. Others, as for instance Kalisch, agree with our A. V. in understanding simply the stronger and weaker cattle.

43. צֵאן רְבוּת. Vid. Ges. § 110. 1. rem.-3. — Few passages have given rise to so many and various explanations as the last twelve verses of this chapter, and it would be useless

to enter into details on the subject. Our view of the passage is as follows. In v. 31, Laban, acknowledging that he has no further claim on Jacob's services, proposes to pay him fixed wages, if he will remain with him (וַיֹּאמֶר מֶה אֶתֶּן לְךָ). Jacob declines to receive any wages, but consents to stay, provided Laban will agree to a proposal which he has to make. For the understanding of v. 32, it must be remembered that the normal colour of the sheep is white, of the goats black (Cant. 1: 5, 4: 1, 2.). Jacob proposes that he and Laban should inspect the flocks and separate all the animals of abnormal colours (black or spotted sheep and white or spotted goats), so that only cattle of one colour should remain under Jacob's care (v. 32). The offspring of these, if of the normal colour, were to belong to Laban; if abnormal, to Jacob (וְהָיָה עֹבֵרִי). The sheep and goats that had been separated from the main flock, were sent away to a distance under the charge of Laban's sons (vv. 35, 36). By means of the stratagem of the peeled rods, Jacob contrived that the one-coloured animals left to his care should produce considerably more than the usual proportion of young of different colours (vv. 37—9). V. 40 is very obscure, probably corrupt. It seems to describe a second contrivance by which Jacob increased the number of animals that were to fall to his share, namely, by placing in view of the one-coloured cattle not only the peeled rods, but also some of their variegated offspring. Perhaps we should read בָּל עֵקֶר, instead of אֵל עֵקֶר (see note on v. 40), and בְּצִמָּן instead of בְּצִמָּן, deleting לָבָן. The meaning would then be: "And Jacob separated the lambs, and placed in front of the flock all the spotted and black found among the flock," so that the breeding ewes had those parti-coloured lambs constantly in sight." Vv. 41 and 42 detail a third stratagem by which Jacob secured for himself the strong lambs, and left the weak ones to Laban's share. See the note on v. 42.

CHAP. XXXI.

4. הַשֶּׁרֶה. Acc. of place; vid. Ges. § 116. 1.

6. וְאַתְּנָה. This is more correct than the usual reading וְאַתְּנָה, as shewn by the Arab. أَنْتُنَّ. It is the oldest form of the feminine plural; and occurs four times, viz. Ezek. 13: 11 and 20, 34: 17, and here. Vid. Ges. § 32. rem 5. A form אֲתֵן occurs once, Ezek. 34: 11, where, however, some Mss. have the regular אֲתֵן.

7. הַחֵל. Hiphil of חָלַל "to deceive", and not from a rad. הַחֵל. The ה, it is true, is always retained, as if it were a radical, but the doubling of the third letter appears in the form חָחֵלְךָ, Job 13: 9, and the Hophal is חִיחֵל, Isaiah 44: 20. See Gesenius' Thes. art. חָלַל, and Ewald's Heb. Gram. 6th edit. § 127 d. עֲשֵׂרֶת מִנִּים. The received text of the LXX. has here: καὶ ἡλλαξε τὸν μισθὸν μου τῶν δέκα ἀμνῶν, but we should probably read, as has been suggested by Grabe and others, μισθόν, and in v. 41 μισθὸν for ἀμνάσιν. Aquila has δέκα ἀρτίμοι, and Symm. δεκάμισ ἀρτίμοι.

8. יָחִיד. On the sing. vid. Ges. § 144. d. אֲכִיכֶם. Vid. n. on ch. 26: 18.

13. הָאֵל בֵּית אֵל. Vid. Ges. § 108. 2. b.

14. וְחֵזֶן — וְחֵזֶן. Vid. Ges. § 145. 2.

15. וַיֹּאכֵל גַּם אֹכֹל. On the inf. absol. vid. Ges. § 128. 3. rem. 1. בְּסַפְנוֹ. The money that he got through us, the produce of Jacob's labour (in ch. 29: 20, 27).

16. כִּי. "So that." They regard Jacob's present wealth as only a fair equivalent for his past labours in Laban's service.

19. לָלוּ. Vid. Ges. § 66. rem. 10, and comp. לָלוּ, ch. 38: 13.

20. תְּרִפִּים. It would be of little use here to mention the

various derivations assigned to this word. The most probable is that which derives it; from the Arab. تَرَفَّ, "to enjoy the luxuries of life," whence the תרפים were those gods who were supposed to bestow the blessings of life and fortune on their worshippers. The תרפים were Dii penates of the Hebrews, probably imported from Mesopotamia. Their worship is condemned in Scripture (vid. 1 Sam. 15: 23, 2 Kings 23: 24, Ezek. 21: 24, Zech. 10: 2), and in Hosea 3: 4 they are enumerated among those things which would not be found among the Israelites in their exile. They were of human form, 1 Sam. 19: 13, 16, in which places the plural form is used to denote a single image. The LXX. render the word here εἰδωλα, in other places variously θεραπεῖν, γλυπτόν, τὰ δῆλα, ἀποφθεγγόμενοι, and κενोटάρια; Aq. here μορφώματα, in Hos. φωτισμοί; Symm. εἰδωλα; Onk. צִלְמַנִּיָּא; Syr. حُفَا; Jonathan in Hos. מְצַנִּי, "indicating" scil. futurity.

25. אֶת אֶחָיו. "With his brothers."

27. לָמָּה נִחְבֵּאת לְבַרְחָא. "Wherefore hast thou secretly fled?" Vid. Ges. § 139. 4. rem. 1. וַחֲנָנִי אֶחָיו. "And deceived me." Compare נָגַב לְבַב in vv. 20, 26. וַאֲשַׁלְּחָךְ. On the — vid. Ges. § 64. 2. note.

28. עָשָׂה = עָשָׂה, a rare form of the inf. const. Vid. Ges. § 74. rem. 2. The Sam. has the regular inf. עָשׂוֹת.

29. יֵשׁ לֹאֵל יָדִי. Three explanations of this phrase (which also occurs in Micah 2: 1 and Prov. 3: 27) have been proposed, of which the last seems the best. 1. That of Hitzig, Knobel and others: "My hand is for God," i. e. in God's place; comp. *dextra mihi Deus*, Virg. Aen. 10: 773. 2. That of Schumann: "My hand belongs to strength," i. e. is strong; but, as Maurer remarks, in prose this would rather be expressed by יֵשׁ לִי אֵל. 3. That of Maurer, Rosenmüller, Ge-

senius (Gr § 149. 1): "*It is in the power of my hand.*" The negative would be **אֵין לֵאֵל יָדִי**, as in Deut. 28: 32, Nehem. 5: 5. עִמְכֶם. The plural suffix refers to Jacob and his companions.

30. **וְעַתָּה הֲלֹךְ ה' כִּי נ' נ'.** A. V. correctly: "*And now, (though) thou wouldest needs be gone, because thou sore longedst after thy father's house, (yet) wherefore &c.?*" Vid. Ges. § 128. 3.

31. **כִּי יִרְאֵתִי.** Either "*Indeed I was afraid,*" or introducing the direct speech, "*And Jacob answered and said to Laban, I was afraid.*"

32. **אֲשֶׁר עָמַן = עַם אִשָּׁר.** Vid. Ges. § 121. 2. foot-note.

39. **אֶחָדָאֲמַנָּה** for **אֶחָדָאֲמַנָּה**, vid. Ges. § 73. rem. 4, and § 74. rem. 21. c. **גִּנְבַחִי.** Vid. Ges. § 88. 3. a. The Sam. has in both places the usual form **גִּנְבוּחַתִּי**. Onk. renders the word by **גִּנְבָּרִית** "*I guarded*", scil. the flock, and Saad. **כִּדְנֻתִּי**, "*I laboured*".

40. **הָיִיתִי בְיוֹם א' חָרֵב.** Lit. "*I was — by day the heat consumed me*", i. e. by day the heat continually consumed me. **חָרֵב** in the Sam. is a blunder, for that word is always used in the meaning of "autumn", and never in that of "cold" (*De Sola*) or "heat" (*Walton*).

42. **וְדָדָחִיל לִיָּהּ יִצְחָק.** Well rendered by Onk. "*and he whom Isaac feared*", scil. Jehovah. Vid. v. 53, also Isaiah 8: 12, 13 (**מוֹרָא**), and compare the Syr. **ܢܝܨܬܐ**, "*fear*", "*a god*" or "*idol*".

45. **וִירִימָה מִצְבָּה.** Vid. Ges. § 136. 1.

47. **יִגְר שְׁהוּדָתָא.** The first example of Aramaic words in S. S.

49. **וְהִמְצִיפָה.** As the text stands, we can only translate (with Knobel and others): "*therefore he called its name Ga'ed, and (also) Ham-mizpah, because he said, &c.*" The Sam., however, has **וְהִמְצִיבָהּ**, and this favours the conjecture of Ewald

(Composit. der Genesis, p. 64) that the original reading was המצפה המצבה, "and (he called) the pillar Ham-mizpah", which is supported by Saad. وَسَمَّى الْحَجَرَ الْمَبْلُغَ. The other ancient versions vary considerably. The Syr. closely follows the Heb. ܡܕܒܪܐ ܡܢ ܡܢܬܐ ܕܡܢܬܐ ܕܡܢܬܐ; Onk. עַל כֵּן יִגָּד וְיִזְכָּר מִזְפָּה; LXX. διὰ τοῦτο ἐκλήθη τὸ ὄνομα Βουνὸς μαρτυρεῖ, καὶ ἡ ὄρασις ἦν εἶπεν γ. τ. λ.; the Vulg., omitting אשר אמר, has: *Et idcirco appellatum est nomen ejus Galaad, id est, Tumulus testis*, these last words being an interpolation. Kalisch proposes a new translation: "This pile is a witness between me and thee this day: therefore was its name called Galed; and Mizpah is a witness, for he said, &c."; but this ellipsis is too forced. Some think that the whole verse is an interpolation by a later hand, and the reading of the Sam. a bad attempt at an emendation.

52. **אֵין אֲנִי** — **אֵין אַתָּה**. "*If it be I, I will not pass . . . , and if it be thou, thou shalt not pass.*" Knobel and Kalisch, along with our A. V., prefer to regard **אֵין** as a negative particle: "that I will not pass over . . . , and that thou shalt not pass over."

CHAP. XXXII.

3. **מַחֲנֵי**. The dual of **מַחֲנֶה**, referring to his own host and that which he had met. Gesenius, however, considers it to be the plural, as if from a sing. **מַחֲנֵי**.

5. תִּאֲמָרוּן. Vid. Ges. § 47. rem. 4. אֲתֵּיחַ for אֲתֵּיחַ, as אֲהֵב for אֲהֵב, Prov. 8: 17. Vid. Ges. § 67. 1. note.

11. קמנתי. As pres.; vid. Ges. § 124. 3. במקלי. "With
12

my staff," and nothing else. He contrasts his former poverty with his present wealth.

12. יִרָא אֲנֹכִי. Vid. Ges. § 131. 2. a. אִם עַל בָּנִים. Either "*the mother over (her) children*," vainly attempting to defend them, or "*the mother along with (her) children*"; a proverbial form of expression, which also occurs in Hos. 10: 14. Tuch and Knobel adopt the former translation; Delitzsch and Kalisch the latter, which is also that of our A. V.

14. הָבָא בִּידוֹ. "*That which had come into his hand*", what he possessed; not as in our A. V. "*that which came to his hand*", i. e. came in his way.

16. בְּנִיהֶם. Vid. n. on ch. 26: 18.

17. עָרַר עָרַר. Vid. Ges. § 106. 4. Comp. ch. 14: 10.

19. יִפְגְּשֶׁהָ. Read *yiphgōsh'khā*, not *yiphgāsh'khā*, for the future of פָּגַשׁ is יִפְגֹּשׁ, 1 Sam. 25: 20. As to the metheg comp., for example, Obad. 11. עֲמֹדָה יִשְׂאֵלָה instead of יִשְׂאֵלָה; comp. Ges. § 44. rem. 2.

23. בְּלִילָה הָוָא. Vid. Ges. § 109. 2. b. and comp. the note on ch. 30: 16.

25. וַיֵּאבֶק. Probably there is an allusion here, as Gesenius supposes, to the name of the river יַבֵּק.

29. The name יִשְׂרָאֵל means, as here explained, "*he who fights with (against) God*", אֵל אֲשֶׁר יִשְׂרָא or אֵל אֲתָ (comp. Hos. 12: 4). Gesenius, however, regards it as equivalent to שָׂרָה, "*he who fights for God*," "*the soldier of God*." The alteration of Jacob's name is mentioned a second time in ch. 35: 10.

CHAP. XXXIII.

4. וַיִּשְׁקְחוּ. Vid. n. on ch. 16: 5.

5. מִי אֵלֶּה. Vid. Ges. § 120. 3. The meaning is not "*who are those with thee*" (A. V.), but "*what are these to thee*", in what connection do they stand to thee? אֲשֶׁר חָתַן א' אִתְּ עֶבֶדךָ. Double acc.; vid. Ges. § 136. 2.

6, 7. On the gender of the verbal forms in these verses, vid. Ges. § 145. 2.

8. מִי לָךְ כָּל הָהֵם. The pronoun מִי is used in reference to the men who drove the cattle intended as a present to Esau (ch. 32: 15—17), here called from their number "*a camp*." Transl. "*What is to thee all this camp, which I have met?*" do these herds and their drivers belong to you? Jacob politely responds לְמַצָּא וְגו', "*(They are intended) to find favour &c.*"

10. וּלְקַחְתָּ. Vid. Ges. § 124. rem. 1. וְהָרַצְנִי. Vid. Ges. § 126. b. 2. note.

11. הִבָּאתָ. For הִוָּבָאתָ; vid. Ges. § 73. rem. 1.

13. וּרְפָקוֹם. Vid. n. on ch. 26: 18. On the construction vid. § 153. 4. a.

18. וַיָּבֵא י' שְׁלֹם וְגו'. "*And Jacob came in safely to the city of Shechem*," referring to his late encounter with Esau. שְׁלֹם i. q. בְּשָׁלוֹם in ch. 28: 21, which the Sam. supports by reading שָׁלוֹם (comp. ch. 43: 27). So also Onk. and Saad., with Rashi and other Jewish commentators, and most of the moderns. The LXX., Vulg. and Syr. take שְׁלֹם as a proper name. שֶׁכֶם is here the name of the prince of the country from whom the city afterwards took its name; comp. ch. 34 and Judges 9: 28.

19. קְשִׁיטָה. What the value of the *kesītah* was is unknown, though it has been supposed, from a comparison of

ch. 23: 15, 16, to have been equal to four shekels. It literally means "*weight*", Arab. قِسْطٌ, "*a pair of scales*". Onk., LXX., and Syr. render it by "*lamb*"; the Targg. of Ps.-Jon. and Jerus. by "*pearl*".

CHAP. XXXIV.

2. וישכב אִתָּהּ. As שכב is usually construed with עם or אִתָּהּ, some would here read אִתָּהּ, which is an unnecessary correction, as the verb שָׁנַל is also construed with the accusative.

3. וידבר על לב. Vid. n. or ch. 21: 14. "And spoke kindly"; comp. Isaiah 40: 2.

7. לְשֹׁכֵב. An unusual form of the inf. const. Vid. Ges. § 45. 2. a.

8. שָׁכַם בָּנִי. Case absol. Vid. Ges. § 142. 2.

13. וידברו. The ordinary meaning of the word "*to speak*" seems scarcely to yield a good sense here, so that Gesenius in the Lex. Man. has recourse to an ellipsis of בְּמִרְמָה, "*deceitfully*". It is better to take it, with Schultens, Knobel, Delitzsch, and Gesenius himself in the Thesaurus, as equivalent to the Arab. دَبَّرَ, "*to contrive, plot, lay snares for*", and the same meaning seems applicable in 2 Chron. 22: 10.

15. יֵאָזֵן is generally regarded as the future niphal of אָזַן (connected with אָזָה), according to the form יִקְוִים; but Knobel prefers regarding it as the future Kal, like יִבּוֹשׁ from בּוֹשׁ. לְהַפֵּל. Vid. on the form Ges. § 71. rem. 9.

25. אִישׁ וּדְבָרוֹ. Vid. Ges. § 122. rem. 17.

27. As the sentence commences rather abruptly in the received text, we have adopted the reading וַיְבִינִי, which is

found in the Sam. and two Mss., and supported by the LXX. Syr. and Saad.

30. מְחֵי מִסְפָּר. "A few men." Vid. Ges. § 101. 1.

CHAP. XXXV.

3. הַעֲנֵה-וִיחִי. Vid. Ges. § 131. rem. 2.

4. הַנּוֹמִים. Not those which were worn as ornaments, but those worn as talismans and amulets. תְּרֵבִינָה. "The terebinth." Knobel would read תְּרֵבִינָה, comparing ch. 12: 6 and Josh. 24: 26.

7. נִגְלוּ א' הָאֱלֹהִים. The Masorites note הָאֱלֹהִים here as קִדְשׁ, i. e. as referring to God, but Onk. renders it by מְלַאכְיָא דְּרִי, "the angels of the Lord," and in this he is followed by some commentators. On the verb in the plural vid. n. on ch. 20: 13.

8. מִתַּחַת לְבֵית אֵל. "Below Bethel," Bethel being situated on a hill.

10. יִשְׂרָאֵל. Vid. n. on ch. 32: 29.

22. There are 27 or 28 verses in Sacred Scripture in which the Masorites leave a hiatus, and note that something is deficient. Lists of these verses may be found in Buxtorf's Tiberias, Leusden's Philologus Heb., and other works. The LXX. here supply: καὶ ποιεῖς τὸν ἐφάγγελον ἐναντίον αὐτοῦ, i. e. וַיִּרְע וַיַּעֲבִד. — As we have reckoned the words וַיְהִי בְנֵי יַע' ש' עֶשֶׂר as a separate verse, the numbering of the verses is changed from here to the end of the chapter.

27. אֲשֶׁר יֵלֵךְ לוֹ. Vid. Ges. § 140. 1. b. אֲשֶׁר is to be regarded as an accusative.

CHAP. XXXVI.

2. The text here is encompassed with difficulties. We must not adopt the reading **בן צבעון** (which is that of several of the vss. both here and in v. 15), but translate: "Oholibamah, the daughter of Anah, the grand-daughter of Zibeon," as plainly appears from vv. 24, 25, in the former of which Anah is said to be the son of Zibeon, and in the latter Oholibamah to be the daughter of Anah. Of more consequence are the apparent contradictions between the list given here of the wives of Esau and their fathers, and that in ch. 26: 34. These may be reduced to three heads. 1. The father of Esau's first wife is here called Anah, while in the former chapter he is called Beeri. Hengstenberg, however, is probably correct in supposing that v. 24 gives us the key for the solution of this difficulty, for it is there said that Anah found "*the warm springs*" in the desert (vid. n. on that verse), and he may have been called from that discovery **בְּאֵרִי** "*fontanus*." 2. Anah, supposing him to be the same as Beeri, is assigned to three different nations; in ch. 26: 34 he is said to have been a Hittite (**חִתִּי**), in the verse under consideration he is called a Hivvite (**חִוִּי**), while again in vv. 19, 24, he is ranked as a Horite (**חֹרִי**). Anah, however, may have been called **חֹרִי**, not because he actually belonged to the nation of the Horites, but because of his dwelling in a cave, so that the designation would be nothing more than a mere appellative; for it is scarcely credible that a writer or compiler would have so soon contradicted himself. A greater difficulty lies in the other fact, that the same man is called in one place a Hivvite and in the other a Hittite, although Hengstenberg thinks we may find "a very simple solution." "The name Hittites," says this critic, "like that of

Amorites (Ges. Thes. p. 122), although originally it denoted a single Canaanitish nation, yet was likewise used *sensu latiori*, to designate the whole race;" and he refers in proof to Josh. 1: 4, 1 Kings 10: 29, 2 Kings 7: 6, &c., and Ges. Thes. p. 541. There are few, however, who would not consider this explanation as forced, and we think it more probable that the text is corrupt, and accordingly have placed **הַחִי** within asterisks. We ought either to read with five Mss. **הַחִי** instead of **הַחִי**; or perhaps the reading **הַחִי** in ch. 26: 34 was an early mistake of some scribe for **הַחִי**; comp. the fact that in the same verse the Sam., LXX. (cod. Alex.) and Syr. read **אֵילָן הַחִי** for **אֵילָן הַחִי**. Several commentators, for example Rosenmüller, J. D. Michaelis, Tuch and Knobel, think we ought to read **הַחִי** instead of **הַחִי**; but, though such a mistake might easily have occurred, we have no authority for this alteration of the text, nor does it remove all our difficulties. 3. The wives of Esau have different names in the various passages. The Oholibamah of this chapter is the Judith of ch. 26: 34; the Adah here the Basemath of ch. 26; and finally the Basemath of v. 3 is the Mahalath of ch. 28: 9, which latter name the Sam. reads instead of Basemath in vv. 3, 4, of this chapter. We cannot admit the supposition of Kalisch that the Basemath of this chapter is the same as the Basemath of ch. 26, as the father of the latter was Elon the Hittite, while the father of the former was Ishmael. Several commentators consider a reconciliation of the statements here with those in ch. 26: 34 and 28: 9 impossible, and maintain that we have therein an embodiment of two different accounts.

3. **בשמת**. Vid. preceding note.

6. **אֶל אֶרֶץ שַׁעִר**. So we read with the Syr., following Ewald, Knobel, Delitzsch, &c., as the ordinary reading of the Hebrew **אֶל-אֶרֶץ**, edited by Theile, leaves the sense in-

complete. The Sam. and LXX. read **בְּאֶרֶץ כְּנָעַן**. One Ms. has **אֶל-אֶרֶץ אַחֶרָה**, "*into another land*", a reading adopted by Onk., Saad. and the Vulg.

16. **אֶלְיָה קָרַח**. These words are omitted in one Ms. and in the Sam. cod. and vers., and are rejected as spurious by Kennicott, Schumann, Tuch, Knobel, Delitzsch, &c., because **א' ק'** is mentioned in v. 18 as a son of Esau by Oholibamah, and not as a son of Eliphaz. We have accordingly placed the name within asterisks. In 1 Chron. 1: 36 the name disappears, and is replaced by that of Timnah, who must not be confounded with Timnah, the concubine of Eliphaz. C. B. Michaelis, followed by Rosenmüller, supposes that Timnah died without children, and is therefore omitted by Moses in the catalogue of the sons of Esau; but that one of his brethren (by the law mentioned in Deut. 25: 5, 6, and even in this early age known among the patriarchs, comp. ch. 38: 8) married his widow, and had a son Korah, different from the Korah named in v. 18. It is, however, to be noted that Timnah is omitted by one Ms. in 1 Chron. 1: 36. Schumann, Tuch, Delitzsch and others, following the ancient versions, consider **אֶלְיָה** as here used in the construct state, and therefore render vv. 15, 16, thus: "*These are the chiefs (or princes) of the descendants of Esau; of the posterity of Eliphaz, the firstborn of Esau, the chief of Teman, &c.; these names being the names of the various tribes.*" C. B. Michaelis and Knobel render **אֶלְיָה** by "family", "tribe", and translate: "*These are the tribes of the descendants of Esau.*"

24. **אֵיָה**. So we read with the Sam. and several codd., instead of the the common reading **וְאֵיָה**. The ו is not expressed by the LXX., Syr. and Vulg., nor is it found in 1 Chron. 1: 40. **הַיְסִים**. Most probably "*the warm springs*", Vulg. *aquæ calidæ*. Jerome, quoted by Gesenius in the Thes., says:

The Vulg. has correctly *leena*, and Saad. لَبْنَة, but the LXX. and Syr. render it by σάβανος and لَبْنَة, "whelp."

10. שבט. "The staff" of authority, or sceptre. Vulg. *scep-
trum*. ומחקק Onkelos renders מ' by ספיקא "a scribe," "one
learned in the law," Ps. Jon. ספיקין, Targ. Jerus. ספיקין, Syr.
مَصْمُومًا, "an expositor" or "interpreter;" Saad. الرِّسْمُ, prob-
ably "the langiver;" LXX. ἡγοούμενος, Vulg. *dux*, and similarly
the Sam. vers. מַנִּיגָה (מְנִיגָה). Hengstenberg adopts the mean-
ing of "langiver," which the word certainly bears in Deut.
33: 21, Isaiah 33: 22; but most critics (such as Gesenius,
Tuch, Knobel, Delitzsch, Kalisch) prefer the meaning of "staff,
sceptre," which it has in Num. 21: 18 and Ps. 60: 9. מכין
רגליו The opinion of Herder, de Wette, Schumann, Knobel,
Delitzsch, and Kalisch, is perhaps the best on this point, viz.
that the picture here drawn is that of a king seated upon
his throne, with the sceptre between his feet, as represented
on various ancient monuments. Others think, but with little
probability, that the phrase is equivalent to the Arabic مِنْ
بَيْنِ يَدَيْهِ, an idiomatic expression for "from him." Maurer,
Gesenius in the Thes., and others, consider the expression to
mean "his posterity," בֵּין רַגְלָיו being, according to them, a
euphemism for the organs of generation. They compare Deut.
28: 57, which, however, is wholly inapplicable on account of
the difference of sex. This rendering, however, is supported
by the LXX. ἐκ τῶν μερῶν αὐτοῦ, the Targg. Onk. and Jerus.
מִבְּנֵי בְנוֹתָי, Ps.-Jon. מִזְרָעֶיהָ, Vulg. *de femore ejus*. Ewald
and Tuch take רגליו as the plural of רַגְלִי "a foot-soldier,"
"from among his soldiers," and the Sam. vers. actually has:
מִבֵּין סְרָרָיו (מִבֵּין סְרָרָיו) "from between his ranks." The
Sam. cod. reads מִבֵּין רַגְלָיו "from between his banners," but
this seems to be a merely conjectural emendation. Two Hebrew

Mss. indeed appear to exhibit this reading, but they are doubtful. עַד כִּי “*Until*”, as in 2 Sam. 23: 10, עַד כִּי יִנְעָה יָדוֹ “*until his hand was tired*”; comp. עַד אֲשֶׁר in ch. 28: 15. שָׁלוֹה. The form שִׁלְוָה (adopted by V. d. H. and Theile), though the common one in the Mss., is of later date. Forty Mss. have שָׁלוֹה (never pointed שָׁלוֹה), some few שָׁלוּ. The Sam. cod. and vers. give שָׁלוֹה, which the Samaritans pronounce שָׁלוֹה, and understand of Solomon (שְׁלֹמֹה, comp. אִישׁ מְנוּחָה in 1 Chr. 22: 9). A similar variety of reading prevails in Mss. with regard to the town of Shiloh, the name of which is written שָׁלוֹה, שָׁלוּ, and שִׁלוּ, whilst the gentile adjective is שִׁלְנִי. All the ancient versions, with the exception of the Vulg. and Ps.-Jon., have read שָׁלוֹה, compounded of שָׁ=שָׁ and לוֹ for לוֹ. So LXX. τὰ ἀποτείκενα αὐτῷ; Aq. and Symm. ὃ ἀποκαίται (which reading has crept into some Mss. of the LXX.); Syr. ܩܕܝܫܐ, Cod. S. Ephrem ܩܕܝܫܐ; Saad. اَلَّذِي هُوَ لَهُ; Onk. and Targ. Jerus. מְשִׁיחָא דְרִילְיָהּ הֵיא. Jerome and the Vulg. appear to have read some form of שָׁלוֹחַ, rendering it “*qui mittendus est*,” with which Grotius compares the name given to Christ ἀποσταλμένος. There is no trace now, however, of such a reading in the Mss. The Targ. of Ps.-Jon. has מְשִׁיחָא וְעִיר בְּנוֹי “*the Messiah, the youngest of his sons*”, taking שָׁלוֹה to mean “*his son*”. This signification has perhaps been deduced from the Rabbinical שָׁלִיל, Arab. سَلِيلٌ, “*foetus*”, but the word שָׁלִיל itself does not exist, and therefore this interpretation (though adopted by Kimchi, Pagninus and Calvin) is now justly exploded. We must discard at once the derivation from שָׁלוֹחַ, as the form שָׁ nowhere appears in the Pentateuch (Gen. 6: 3 not being an example, vid. note on that passage). The derivation of שָׁלוֹה, or שִׁלְוָה, from שָׁלוּ, as an appellative noun signifying “*peace*”, “*rest*”, (according

to the forms קִישׁוֹר and (בִּישׁוֹר-) will not do, as such a form cannot come from שָׁלוּ, unless שָׁלָה or שָׁלוּ be shortened from שָׁלוּ (comp. גָּיו). The words שָׁלָה and גָּלָה stand, however, for שָׁלוֹן (سَلَوْن) and גָּלוֹן, as proved by the gentile nouns שָׁלְמָה and גָּלְמָה, and by the analogy of מָגֵדוֹ for מְגִדוֹן and שָׁלְמָה for שְׁלָמוֹן (comp. Gr. Σαλωμών, Σολομών, and Arab. سَلِيمَان). Hengstenberg, taking שָׁלָה to mean either “peaceful” or “man of peace” (comp. שָׁלֵם-שָׁלוֹם Isaiah 9: 5), relies on the analogy of קִיצוֹן and אִיתוֹן, for קָצוֹן and אָחִיוֹן, from קָצָה and אָחָה; so that שָׁלוֹן and גָּלוֹן would stand for שָׁלְיוֹן and גָּלְיוֹן, from שָׁלוּ and גָּלָה. Roediger, in Ges. Thes., thinks it more probable that שָׁלָה or שָׁלוּ stands for שָׁלוֹן, and that for שָׁלוֹם, from the radical שָׁלַח. גָּל he derives from גָּל, as חִיצוֹן from חָוָה. Delitzsch assumes a radical שָׁוַל, i. q. שָׁלוּ. With regard to the rendering of the passage, שָׁלָה may either be taken as the accus. of place (just as in 1 Sam. 4: 12), “until he (scil. Judah) comes to Shiloh,” or as the nominative, “until Shiloh comes.” We prefer the latter, but there is no grammatical objection to either translation. A modification of the latter rendering has been adopted by some, viz. “until tranquillity cometh”; so Knobel, who is inclined to vocalise the word שָׁלָה or שָׁלָה. We purposely avoid entering here into theological exegesis. וְלוֹ יִקְרָה עַמִּים. “And to him is the obedience of the nations”. On the ק with dagh. euph. vid. Ges. § 20. 2. b. The root of the word is יָקַח, Arab. وَقَعَ “to obey”; it occurs only here and in Prov. 30: 17. Rightly Onk. וְלֵיהּ יִשְׁמָעוּן. Incorrectly the LXX. καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν (apparently connecting יִקְרָה with קָוָה), and so the Vulg. ipse erit expectatio gentium, and Syr. سَمِعَ نَحْنُ حَمَقًا. The Sam. cod. reads יִקְרָהוּ (var. lect. יִקְחָהוּ) “to him shall the people be assembled”, from a word קָרַח=קָרַח, of which, how-

ever, there is no other trace. The Sam. vers. translates it by יִתְגַּדֵּר "shall be led". Saad. follows this opinion: **وَالَيْهِ تَجْتَبِعُ** and likewise our A. V. "*and unto him shall the gathering of the people be*". Ps.-Jon. has the following extraordinary version: **וּבְרִלְיָה יִתְיַמְסוּן עַמְמָא**, "*and on account of him shall the nations melt away*" (מסמ=מס).

11. **אֲחֵרֵי וְגוֹ**. Obsolete const. state before a preposition; vid. Ges. § 114. 1, and § 88. 3. a. On the form of the suffix in **עִירָה** and **סוּחָה** vid. Ges. § 89. 1. rem. 2; the קִי must not be adopted, as the reading in our text is more ancient. **בְּנֵי**. Vid. Ges. § 88. 3. a. The Sam. cod. has in this passage **עִירֵי** and **אִיתָנוּ**, whence the following ridiculous translation in the Sam. vers. **אֲסִירֵי לְגַפְנָה קָרְתָּהּ וּלְרִיקָה בְּנֵי עֲמוּקָה**, "*binding to the vine his city (confounding עִיר with עֵיר), and to the vine-branch the sons of strength (אֲתָנוּ instead of אִיתָנוּ)*" **סוּחָה**. The Sam. cod. reads **בְּסוּחֵי**, which is probably the correct reading. Gesenius explains **סוּח** by aphæresis for **בְּסוּחֵי**, which is possible, but without evidence. Tuch, Knobel, Delitzsch and others take it from the rad. **סוּח** (= Arab. **تَرَيَّ**, *to dress oneself*), whence the noun **מִסְוָה**. In this case it would be a contraction for **סוּוּחֵי**, like **רִי** for **רִיִּי**.

12. **חֲבֻלִילִי**. **חֲבֻלִיל** is the adjective and **י** the termination of the const. state; vid. Ges. § 88. 3. a. The word must be connected with the Arab. **حَلَكَ**, *to be jet black*, and **حَكَلَ**, *to be obscure and doubtful*. The LXX. render it by *χαρποιοὶ*; Vulg. *pulchriores*; Syr. **وَقُورٌ** "*flashing*"; Onk. and Ps.-Jon. **יִסְמְקִין** "*are red*"; Aq. *κατακαροι*. The Sam. cod. has **חֲבֻלִילֵי**, hiphil of **בָּלַל**, taken intransitively: "*his eyes are more-perfect (beautiful) than wine*," but the Sam. vers. gives **וְצִירָמוֹן** "*are red*" (connected with the Heb. rad. **חָמַר**, ע for ח).

13. **וְהוּא לְחוּף אֲנִיה**. "*And he shall be on a shore of*

ships", i. e. a shore much frequented by ships. על צירן. Some Mss., the Sam. cod. and vers., LXX., Vulg., Saad., Ps.-Jon., read עַר; whilst the ordinary reading על is that of the great majority of the Mss., Onk., and Syr. The difference is that על means: "his border shall be upon Sidon", i. e. he shall border on Sidon; and עַר, "shall extend to Sidon", as far as Sidon.

14. חמר גרם. "An ass of body", i. e. of large size, powerful; Vulg. *asinus fortis*, Aq. ὄνος ὀστώδης, Syr. paraphrastically גִּרְמָא, "a brave man". The Sam. has גְּרִים, probably an adjective גְּרִים=Arab. جَرِيمٌ, "bulky"; although Geiger, in his work *Urschrift und Uebersetzungen der Bibel*, p. 359—60, reads the word גְּרִים, and explains חמר גְּרִים as meaning - "an ass of strangers", that is bearing the burdens of, or subject to, the Phœnicians. Onk. gives a meaningless quid pro quo: עֲצִיר בְּנִכְסֵין, "rich in substance". The translation of the LXX. Ἰ. τὸ καλὸν ἐπιθυμῆσαι, "Issachar desired what was good", seems to depend on some such reading as חמר גְּרִם (Geiger); whilst the Jerus. Targ. has חמיר באורייתא, "he had desire after the law", probably reading חמר גְּרִם! בין המשפטים. "Between the cattle-pens". מִשׁ only occurs in this passage and in Judg. 5: 16. The root is שָׁפַח, "to fix" (connected with שָׁפַט, "to judge", and שָׁבַח "to be quiet, to rest"), the name being derived from the stakes driven into the earth. The phrase seems to indicate the easy life of the agriculturist. Onk. בין החמין, and so Vulg. *inter terminos*; Syr. بَيْنَ حِمْلَيْنِ, "between the roads"; Ps.-Jon. combines both translations: בין החמין בפרישת. אֲרִיחָא. The LXX. have here: ἀνὰ μέσον τῶν κληῖρας; but in Judg. 1. c. ἀνὰ μέσον τῆς διγομίας, "between two burdens"; which latter is the rendering of our A. V. in this passage, although in Judges it has the better translation "sheepfolds." Symm. ἀνὰ μέσον τῶν μεταχειμίων, "in the middle of two armies", and so

Saad. **בֵּין صَفِيْن**. Theod. retains the Hebrew word, which he writes *μωσφοεισταιμ*.

15. מְנוּחָה. "Rest"; LXX. *ἀνάπαυσις*, Vulg. *requies*, Saad. **الرَّاحَة**. Others, "resting-place" or "settlement"; Onk. **חִילְקָא**, "lot or portion", Syr. **مُحْمِه**, "his habitation". מוֹב. Taken substantively, and therefore not agreeing with מְנוּחָה; the Sam. has מוֹבָה עֲבַר. ויהי לַמֶּם עֲבַר. Not to be translated, as in our A. V., "and became a servant to tribute", but "and became liable to the service of a slave", that is to say, worked without receiving wages. עֲבַר is the genitive after מֶם (comp. 1 Kings 9: 21), otherwise we should have **לַמֶּם עֲבַר**. The simple phrase **הָיָה לַמֶּם** is more frequently used, e. g. Judg. 1: 30, 33.

16. **בְּצֹחַד שְׁבַמִּי יִשְׂרָאֵל**. "As one of the tribes of Israel" i. e. shall be recognised as an independent tribe, notwithstanding the small extent of his territory.

17. יְהִי is here used by poetic license for יְהִיָּה, which is the reading of the Sam. **שְׁפִיפִן** **עַל** **עָלִי** poet. for **עַל** **עָלִי**. A *ἀναξ* *λεγ*; apparently a diminutive from a noun corresponding to the Arab. **سُف** "a snake". Jerome renders it by *cerastes*, the Vulg. by *coluber*. Others suppose that the *basilisk* is meant, Onk. **חִירְמָן**, Syr. **سُفْمَنْ**. The LXX. render it by *ἐγκαθήμενος*, "lying in ambush" **עֲקִבִּי**. Dagh. euph.

18. This verse is confessedly obscure. Some critics consider it to be an interpolation, on account of the want of any apparent connexion with the other parts of the poem; but it would be difficult to see why such an interpolation should have been made, and if so, it must have been one of a very early date, as it occurs in all the Mss. and versions. The connexion is certainly hard to be perceived, but it has probably been correctly understood by the Targg. of Ps.-Jon.

and Jerus., the former of which paraphrases the verse thus:

אָמַר יַעֲקֹב כִּי חָמָא יְהוָה גִּדְעוֹן בֶּר יוֹאָשׁ וְיִחָא שְׁמִשׁוֹן בֶּר מָנוּחַ
דְּקִימִין לְפָרוֹקִין לֹא לְפִירְקָנִיה דְּגִדְעוֹן אֲנֵא מִסְפִּי וְלֹא לְפִירְקָנִיה
דְּשְׁמִשׁוֹן אֲנֵא מוֹדִיק דְּפִירְקָנִהוֹן פִּירְקֵן דְּשַׁעְתָּא אֲלֵהֵן לְפִירְקָנֵה
יְהוָה, סְבִיחַ וְאוֹרִינִיחַ יְיָ דְּפִירְקָנֵה פִירְקוֹן עַלְמִין
"Jacob said, when he beheld Gideon, the son of Joash, and Samson, the son of Manoah, who were to arise as deliverers: 'I look not to the deliverance wrought by Gideon, nor to the deliverance wrought by Samson, because the deliverance achieved by them is only a temporary deliverance; but I wait for, and look to, thy deliverance, O Lord, because thy deliverance is an eternal deliverance.'"

19. גַּד גִּדְּרֹר וְגַר. *"Gad, an army shall assail him, but he shall assail their rear"*. LXX. *πειρατήριον πειρατεύσει αὐτόν αὐτὸς δὲ πειρατεύσει αὐτὸν κατὰ πόδας*. *Πειρατήριον* is a piratical expedition. Vulg. *Gad, accinctus praeliabitur ante eum, et ipse accingetur retrorsum*; Syr. *ܥܡܬܐ ܬܥܬܒ ܥܡܬܐ ܬܥܬܒ*, *"Gad shall go forth with an army and shall lead along his followers"* (ܥܡܬܐ in a derived sense, like عَقَب in Arab. "posterity."). A. V. badly: *"he shall overcome at the last"*. אֲשֶׁר. *עַקְבָּם: אֲשֶׁר*. So we read, adopting the conjecture of Ev. Scheid, and separating the ׀ from the following verse. This is supported by the LXX., Syr., Vulg., and Saad., none of whom appear to have read מֵאֲשֶׁר.

20. מֵאֲשֶׁר. Vid. n. on v. 19. The usual reading is מֵאֲשֶׁר, which has been variously explained. J. D. Michaelis, Tuch, Knobel and Delitzsch take שֶׁמֶנֶה as a substantive, and render the clause: *"out of Asher (comes) fat, (which is) his food"*, comparing שֶׁמֶנֶה in Isaiah 25: 6; but שֶׁמֶנֶה nowhere occurs as a noun (whence, perhaps, it has been altered in the Sam. into שֶׁמֶן). Ewald takes the מֵן in a comparative sense, and translates accordingly: *"his food is too rich for Asher"*, i. e.

he has great superfluity, and hence can furnish royal dainties. Kalisch has: "*Of Asher the bread will be fat*", following Onk. אֶרְעִיָּה מְבֹא אֶשֶׁר, "*Of Asher the land shall be good*". מעדני־מלך, "*Royal dainties*", i. e. meat fit for the table of kings. It is not necessary to refer it with the LXX. and Syr. to the supplying of the table of the kings of Israel by the tribe of Asher.

21. אֵילָה שְׁלֹחָה. Either "*an outstretched*", i. e. "*a graceful*" or "*slender hind*;" or "*a hind let loose (A. V.)*" i. e. "*unfettered*," bounding swiftly away. So Aq. ἐλαφὸς ἀπεσταλμένος, Vulg. *cervus emissus*, Saad. كَيْلَّةٌ مُرْسَلَةٌ, "*as a hind sent forth*", and the Syr. paraphrastically اِمْرًا فَحِيْلًا, "*a swift messenger*". Knobel renders שְׁלֹחָה by "*scared*", comp. Isaiah 16: 2. Some have found here a prophecy in reference to the Galilean apostles (in Syr. مَجِيئًا)!! The LXX., whom Ewald follows, appear to have read the verse: נִפְתָּלִי אֵילָה שְׁלֹחָה הַזֶּה, אֶמְרֵי־שֹׁפָר, as they translate: Νεφθαλι στελεχος ανεμεινον, επιδοδους εν τω γενήματι κάλλος. The Masoretic reading, however, is decidedly preferable. הִנֵּן אֶמְרֵי שֹׁפָר. "*Who utters elegant words*", referring to the poets of the tribe, such as Deborah and Barak (Judges 5). So Rosenm., Tuch, Knobel, Delitzsch, &c. הִנֵּן agrees grammatically with נִפְתָּלִי, and not with אֵילָה. The rendering "*who bringeth forth beautiful young*" (Chald. אֶמֶר "*a lamb*") is bad. The Sam. has שׁוֹפָר, according to the Aramaic form שׁוֹפְרָא; but the Sam. vers. evidently read בּוֹפָר, as it gives the following marvellous translation: נִפְתָּלִי אֶנְדָּה. מִשְׁלֹחָה תִּהְיֶה מִיְמֵי פֶרְקָן, "*Naphtali is a letter (or messenger) sent, that gives words of redemption (or salvation)*".

22. בֶּן פֶּרֶת. בֶּן is in the construct state, although everywhere else it takes the form בֶּן־ with maqqeph; comp. שָׁם,

which form is used in the construct state as well as שָׁם. פָּרָה is the old form of פָּרָה or פָּרִיָּה (vid. Ges. § 79. rem. 2. b), and here equivalent to פָּרָה, "a heifer", "a hind", for antelopes are called by the Arabs بَقَرُ الْوَحْشِ, "wild oxen". בָּנוֹת, "the daughters", are the hinds that accompany the stag (on the verb in the sing. vid. Ges. § 143. 3); and שׁוֹר is to be taken in the sense of "an ambush" or "ambuscade" (vid. Ges. Thes.), made by the huntsman near the spring or pool, where the deer come to drink. The verse may, however, admit of an entirely different rendering, if we take פָּרָה in the sense of "a fruitful tree" (= פָּרִיָּה Isaiah 17: 6), here "a vine". The daughters are in this case "the branches", and שׁוֹר is used in its ordinary meaning of "a wall". "Joseph is the son of a vine, the son of a vine beside a spring; his branches run over the wall." We prefer the former translation, although the latter is adopted by most modern critics, c. g. Gesenius, Tuch, Knobel, Delitzsch, Kalisch, and Ewald (who, however, reads בָּנוֹת צִעָרָה, as signifying "daughters of ascent," i. e. "climbing branches"). The ancient versions differ widely. Onkelos: בְּרִי דִּי־סִי יוֹסֵף בְּרִי דִּי־חֲבֵרָה בְּנוֹפֵן דְּנִצִּיב עַל עֵינָא דְּמֵיָא תְּרִין שְׂבִטִין יִפְקֹן מִבְּנוֹהִי יִקְבְּלוֹן חוּלְקָא וְאַחֲסִנְתָּא "My son that increaseth is Joseph, my son that is blessed, like a vine that is planted beside a spring of water; two tribes shall proceed from his children; they shall receive a portion and a possession"; — an excellent specimen of the *literal accuracy* of Onkelos in this chapter. LXX. υἱὸς ὑψήμενος μου ζηλωτὸς, υἱὸς μου νεώτατος, πρὸς μὲ ἀνάστρεψον, reading with the Sam. בְּנִי צִעִירִי, and, apparently, שׁוֹר, עַלִי (ב and ר are easily confounded in the old Hebrew or Samaritan character, ר, ר); but how they extracted μου ζηλωτὸς out of עֵין עֵלִי is not clear, unless they took עֵין in the sense of "the eye" and

guessed that פרח עלי עין might mean: "one who grows up, or thrives, and is looked on with envy or admiration." Vulg. "*filius accrescens Joseph et decorus aspectu, filiae discurrerunt super murum*", following the LXX. in the first part of the verse, but alluding in the second, to all appearance, to the story told in the Targg. Ps.-Jon. and Jerus., that the Egyptian young ladies ascended the walls to behold the beauty of Joseph as he rode out in his chariot!!! Syr. **صَوْنًا بَلَدِيصًا مَحْشَفَ صَوْنًا**, literally translated: "a son of education is Joseph, a son of education; ascend, O fountain, O lofty building which riseth with a wall". This seems to be sheer nonsense. The translators apparently read **עָלִי עֵין** (imp. 2. s. f. of **עָלָה**), and connected **בְּנוֹת** with the verb **בָּנָה**.

23. **וּרְבוּ**. Vid. Ges. § 66. rem. 1. "*And they shoot at him*". **רָבָה** either is connected with **רָמָה**, or else this meaning is derived from the great number of the arrows; comp. **רִבְיָיִם**, "rain", from the number of drops, and **رَبَابَةٌ**, "*a bundle of arrows*". Ps. 18: 15, Job 16: 13, and Jerem. 50: 29, are referred to in proof of this meaning, but the first of these passages is doubtful, as **רָב** may there be an adverb, "*in great numbers*". Kalisch translates **וּרְבוּ** "*and they assembled in multitude*"; Gesen. in the Lex. Man. "*et exacerbant eum magno numero*" (comp. his Gram. § 139. 4. rem. 1.). Similarly, among the ancient versions, Syr. and Saad.; but the Sam. cod. has **וִירִיבָהוּ**, "*and they contend with him*". LXX., Vulg. and Onk. seem to have read **וּרְבוּ**, as their respective translations are *ἐλκοιδοῦσιν*, *jur-gati sunt*, **וְנִקְמָוּהוּ**. **בְּעָלֵי חֲצִים**. "Archers". Ges. § 104. 2. a. The Syr., has **مُؤَدِّمَاتِ** "*commanders of troops or bands*"; Onk. **בְּעָלֵי פִלְגֻתִּיהָ**, "*the lords of his heritage*", i. e. his brethren.

24. **בְּאִיחָהּ** is to be taken as a substantive "*in strength*".

The LXX. render: *καὶ συνετρίβη μετὰ κράτους τὰ τόξα αὐτῶν*, perhaps reading, as Capellus conjectures, *ק' וְהָשִׁיב אֶת־יָדָיו*. Similarly Syr. *ܩܥܕܐ ܨܬܝܬܐ ܩܥܕܐ*. Knobel conjectures that *וְהָשִׁיב* should be altered into *וְהָשִׁיר* or *וְהָשִׁיר*, from *שָׁרַר* “*to be firm*”; and he translates *בְּאֵיתָן* by “*for ever*”. *וַיִּפְּזוּ זְרָעֵי יָדָיו*. “*And the arms of his hands shall be agile*”, or “*the strength of his hands shall be active*”. *פָּזַן* is akin to the Arab. *فَزَّ*, “*to leap up and flee* (as a hind)”. Others, comparing the Syr. *ܩܥܕܐ*, “*hard*”, “*robust*”, render: “*the arms of his hands are strong*”. The former rendering is adopted by Saad. *اَهْتَرَّتْ ذِرَاعَاهُ*, and by Gesenius in the later editions of his *Lex. Man.*; but in the *Thes.* he prefers the second. The LXX., Syr., Vulg. and Sam. vers. take the word in a quite opposite meaning: LXX. *ἐξελύθη*, Syr. *ܐܠܥܝܢܐ*, Sam. vers. *מִלִּשְׁמֵי*, and Vulg. (supplying *vincula*) *dissoluta sunt vincula brachiorum et manuum illius*. Davidson conjectures that they read *וַיִּפְּזוּ*, from *פָּזַן*. *מִשָּׁם* *רָעָה אֲבִן יִשְׂרָאֵל*. Rosenmüller translates: “*from that time he (Joseph) was the shepherd and stone of Israel*”, comparing *מִשָּׁם* in Hos. 2: 17. (A. V. 2: 15). Joseph, he says, is called the Shepherd of Israel, because he fed and nourished his father and brethren, and the Stone, because he was the prop of the family. Ewald: “*from the hands of the Mighty One of Jacob, from thence where is (dwells) the Shepherd (guardian) of the stone of Israel*”, alluding, as he imagines, to ch. 28: 10—22. In our translation (p. 135) we have followed Tuch, Knobel, and other modern commentators. Among the ancient versions, Onk. and the Syr. read *מִשָּׁם*. The LXX. must have omitted either *רָעָה* or *אֲבִן*, as they have merely: *ἐκεῖθεν ὁ κατισχύσας Ἰσραὴλ*.

25. *וְאֵל שָׂרִי*. So we prefer to read with Tuch, Ewald, &c., following several Mss., the Sam. cod. and vers., and the Syr.

1. The ordinary reading of the Mss., adopted by V. D. H. and Theile, is וַיֵּאָחַז שְׂדֵי, which must, if correct, stand for וַיֵּאָחַז שְׂדֵי (vid. on the omission of מֶן, Ges. § 151. 4). שְׂדֵי, however, never stands alone in the Pentateuch. The LXX. appear to support our reading, as do also the Vulg. and Saad., but all three are doubtful. Some Mss. have מֵאֵל שְׂדֵי, whilst Knobel would read מֵאֵל שְׂדֵי. בְּרֵכַת הַחַיִּים וְנוֹרָא, i. e. springs of water.

26. בְּרֵכַת הַחַיִּים עַד. So we point the text, and translate: "*the blessings of the eternal mountains*", following the LXX. ὀρέων μονίμων, and most moderns, as Gesenius, Maurer, and Tuch, on account of the parallelism in this place, and the similar passages in Deut. 33: 15, Hab. 3: 6. In all probability we should read עַד הַחַיִּים, or else הַחַיִּים עַד, as in the second of the passages cited, though הַחַיִּים may perhaps be an ancient form of הָרִי. The Vulg., Syr., Onk., Saad. and all the Jewish commentators follow the Masoretic punctuation הַחַיִּים עַד (with a large disjunctive accent between the words), and consider הַחַיִּים to be the participle, with suffix, of הָרָה "*to conceive*"; parents, however, are never called in Heb. הַחַיִּים, but יֹלְדִים. The Sam. cod. and four Mss. have הַחַיִּים עַד (see above) in the same sense as the LXX., but the later Samaritans pronounced the words עַד הַחַיִּים "*of my mountain, even to —*" and understood it of mount Gerizzim, situated in the territory of the tribe of Joseph. Ewald imagines that בְּרֵכַת means here "*the summits*," and connects it with the Gr. πύργος! הַחַיִּים וְנוֹרָא. Supply עַל. We render the word "*ornament, glory*," following Gesenius, Tuch, Knobel, &c., and deriving it from the rad. אָוַר. Ewald gives it the meaning of "*boundary, limit*," from the rad. אָוַר, and so our A. V. "*unto the utmost bound of the everlasting hills.*" נוֹרָא אָוַר. "*The crowned or consecrated among his brethren*", i. e. "*the prince of his brethren.*" So Gesenius, Tuch, Knobel, &c. LXX. καὶ ἐπὶ κορυφῆς αὐτῶν ἡγήσατο

אֲדַעְפֹּנָם, "and upon the head of the brethren of whom he was the leader". Syr. *ܐܡܬܝܬܐ ܕܥܠ ܕܪܝܫܐ*, "upon the top of the crown of his brethren", apparently confounding נזיר with נזיר. Saad. took נזיר in the ordinary sense of "a Nazarite", rendering *وَهَامَةً نَاسِكَ*; and so Vulg. *in vertice Nazaræi inter fratres suos*. Onkelos, whom Rashi and several Jewish commentators and our A. V. follow, takes נזיר in the sense of the "separated one"; *וַיִּנְבְּרָא בְּיִשְׂרָאֵל רִאשׁוֹנָיו*, "and upon the man (who was) separated among his brethren," alluding to Joseph's early sufferings.

27. *ב' זאב יטרף*. "Benjamin is a wolf that tears in pieces". On the omission of the relative, vid. Ges. § 121. 3. a. footnote. *יאכל ער*. "He devours prey". LXX. badly *ἐδεται ἐτι*.

In order that the reader may more fully understand our views, we append the following translation of the entire poem. In some few instances we have given a free rendering.

"And Jacob called to his sons, and said: Gather yourselves together, that I may announce to you what shall befall you in after days.

"Assemble and listen, ye sons of Jacob,

"And hearken to Israel your father.

"REUBEN, my firstborn, thou,

"My strength and firstfruit of my vigour,

"Excelling in dignity and excelling in might,

"Thou that boildest over like water, excel not thou.

"For thou didst ascend the couch of thy father —

"Then thou didst defile it. My couch he ascended!

"SIMEON and LEVI are brethren,

"Instruments of violence are their swords.

"Into their council let not my soul enter,

"To their assembly let not my heart be united;

"For in their anger they slew men,

"And in their wanton cruelty they houghed oxen.

"Cursed be their anger, for it was violent,

"And their wrath, for it was cruel!

"I disperse them through Jacob,

"And I scatter them through Israel!

"JUDAH, thou — let thy brethren praise thee!

"Thy hand be on the neck of thine enemies,

"The sons of thy father bow down to thee!

"A lion's whelp is Judah;

"[Sated] with prey, my son, thou hast ascended [to thy den].

"He has crouched, he has lain down, like a lion, and like a lioness;

"Who shall arouse him?

"The sceptre shall not depart from Judah,

"Nor the staff [of power] from between his feet,*

"Until SHILOH come, †

"And the peoples obey him.

"He binds to the vine his ass,

"And to the choice vine his ass's colt;

"He washes in wine his garment,

"And in the blood of grapes his clothing;

"Dark are his eyes with wine,

"And white his teeth with milk.

"ZEBULON on the shore of the sea shall dwell,

"And he shall be on a shore of ships,

"And his border shall be upon Sidon.

"ISSACHAR is a strong ass,

"Lying down between the cattle-pens;

* Or: "*Nor a lawgiver from before him.*"

† Or: "*Until he comes to Shiloh.*"

“And he saw that rest was good,
“And that the land was pleasant,
“And so he bowed his shoulder to bear,
“And became a bonden thrall.
“DAN shall judge his people
“As one of the tribes of Israel.
“Dan shall be a serpent on the path,
“A snake upon the road,
“Which bites the heels of the horse,
“So that his rider falls backward.
“For thy help I wait, Jehovah!
“GAD — an army shall assail him,
“But he shall assail their rear.
“ASHER — rich is his food,
“And he produces royal dainties.
“NAPHTALI is a graceful hind;
“He utters words of beauty.
“JOSEPH is a stag —
“A stag at a spring;
“His hinds go up towards the ambuscade;
“And the archers harass him, and shoot at him,
“And assail him;
“But his bow shall continue sound,
“And his hands shall be strong and active.
“From the hands of the MIGHTY ONE of Jacob —
“From thence — from the Shepherd — the Rock of
Israel —
“From the God of thy father (may he help thee),
“And from God Almighty (may he bless thee),
“[Let there be] blessings of heaven above,
“Blessings of the deep that lies beneath,
“Blessings of the breasts and of the womb;

"May the blessings of thy father prevail over the blessings
of the eternal mountains,

"The glory of the everlasting hills ;

"Let them be upon the head of Joseph,

"On the head of the Prince among his brethren.

"BENJAMIN is a ravening wolf ;

"In the morning he devours prey,

"And at eve he divides booty."

28. אִישׁ אֶשֶׁר כָּבֹד וְגו'. "Structura hæc est: '*unicuique, quod secundum benedictionem ejus esset*', h. e. juxta id, quod ei eventurum esset, '*bene precatus est illis*'. בְּרָכָה cum dupl. acc. positum est, ut Deut. 12; 7, 15: 14." Maurer. Land would get rid of the somewhat harsh construction by reading אִישׁ אֶשֶׁר אֶשֶׁר פְּבַרְכָּחוּ. The Sam and several edd. omit אֶשֶׁר.

32. מִקְנֵה הַשָּׂדֶה. These words are in apposition to the preceding verses.

CHAP. L.

3, הַחֲנֻמִּים. Vid. on the plural, Ges. § 106. 2. a.

5. בְּרִיתִי. LXX. ὁπῶσα, and so Vulg., Ps.-Jon., Saad., followed by Gesenius, Tuch, Delitzsch, our A. V., &c. But Onk., Syr., von Bohlen and Knobel take it in the sense of "*I have bought*," which is perhaps preferable.

10. גֵּרֵן הָאֵמֶר. In all likelihood not "*the threshing-floor of Atad*," as if Atad was the name of a man or of a place, but, as a compound, "*the threshing-floor of thorns*," so called from some neighbouring thicket. בַּעֲבֵר הַיַּרְדֵּן. "*On the other side of Jordan*". The route taken was certainly circuitous, but probably chosen on account of the warlike escort, which accom-

panied the procession. Only the brethren of Joseph entered Canaan, the armed body remaining on the eastern side of the Jordan towards the desert. A warlike procession would hardly have been allowed to pass without opposition through the territory of the Philistines in the south of the Holy Land.

11. **יושב**. Collective. **אכל מצרים**. This name cannot mean "*the mourning of the Egyptians*," which would be **אָכַל מִצְרַיִם** (and *sq.* Knobel would read); neither need we suppose it to mean, with Gesenius, Tuch, and Delitzsch, "*the meadow of the Egyptians*"; but it is best to consider **אָכַל** as a verb in the 3. p. sing. pret. "*Egypt mourns*". Dr. Tregelles' translation, "*mourner of Egypt*", is incorrect, as that would require **אָכַל מִ** in the construct state.

15. **לֹא יִשְׁטַמְנוּ יוֹסֵף**. "*If Joseph should hate us and recompense us &c.* —" an aposiopesis; rightly LXX. *μή ποτε*.

19. **בִּי הִתַּחַת אֱלֹהִים אֲנִי**. "*For am I in the place of God?*" i. e. shall I take upon myself to punish you? So rightly Aq. *ὅτι μὴ θεὸς ἐγώ*, Synm. *μὴ γὰρ ἀντὶ θεοῦ ἐγὼ εἰμι*. Others incorrectly: "*for am I not under God?*" Syr. **قَدْ** **أَنَا** **تَحْتَ** **إِلَهِ**, "*for I am under God*"; LXX. *τοῦ γὰρ θεοῦ εἰμι ἐγώ*, "*for I am God's*" scil. servant. But Onk. and Saad. seem to have read **הִתַּחַת אֱלֹהִים** (from the noun **חָתָה**), for they translate: **וְיִי אֲנִי**, **וְיִי אֲנִי**, and **أَخَافُ اللَّهَ**, "*I fear God*". One Ms. of the Sam. too has **הִתַּחַת**. Vulg. loosely: *num Dei possumus resistere voluntati?*

20. **עָשָׂה**. Vid. Ges. § 74. rem. 2.

21. **וַיְדַבֵּר עִלְיָהֶם**. Vid. n. on ch. 34: 3.

26. **וַיִּשֶׂם**. "*And they placed him*". So Onk., LXX., and Syr. On the indetermin. 3rd pers. sing. vid. Ges. § 134 3. It is not to be rendered intransitively; vid. n. on ch. 24: 33.

A COLLATION VARIOUS READINGS

FOUND

IN THREE MSS. IN THE BODLEIAN LIBRARY, OXFORD,
AND ONE MS. IN THE UNIVERSITY LIBRARY, DUBLIN.

* * * *Instances of mere scriptio plena and defectiva are not included in
this collation.*

1: 18.	וְלִהְיֵהוּ א.	9. B. has לְקַן instead of
28.	בְּרִנָּה א.	אֶל קִין.
2: 7.	עָפָר א.	4: 12, 14. גַּע א.
19.	מֵה וְקָרְאֵלֹו א.	23. הָאֻזְנָה A. D.
„	B. omits כָּל־ before עוֹף.	5: 10. חֲמִשׁ א.
21.	תִּרְדָּמָה א.	14. עֶשֶׂר א.
„	מִצְלָעָיו B.	30. וְחֲמִשׁ א.
„	תַּחֲתָנָה B.	32. חֲמִשׁ D.
23.	לִקְחָה A. D.	6: 3. בְּשָׁנִים B. D.
3: 3.	חֲנֻעֵי כֹו א.	5. יָצָר B.
7.	וַיִּתְּפְרוּ א.	16. וּשְׁלִשִׁים א.
4: 4.	וּמַחֲלִבָּהוּ א.	19. הַחֵי B.
7.	חֲטָאָה א.	7: 11. וַאֲרֵבְחָה A.

13.	בַּעֲצָם A.	15.	וַיַּחֲלֵל D.
18.	D. reads וַיַּחֲלֵל for וַיַּחֲלֵל.	13 : 7.	מִקְנָה A twice.
23.	וַיִּמָּח B.; D.	10.	שָׁחַח A.
	reads the מ also without daghesh, but has no raphe, which is not used in this MS. except with בִּנְדַכְפָּח.	14 : 1.	כָּדָר־לְעֹמֶר B. everywhere.
8 : 3.	הָלוֹךְ A.	2.	וְשִׁמְאֹכָר A. B.
21.	יָצַר B.	4.	וְשִׁלְשֹׁר B. D.
9 : 11.	בַּעֲנָנִי D.	6.	בְּהִרְרָם B.
18.	שֵׁם הָם וַיִּפָּח B.	10.	A. D. : הִרְרָה נָסִי, but הִרְרָה נָסִי B.
21.	וַיִּשְׁכַּר D.	15.	After מְשִׁמָּאל A. exhibits אִישׁ, with an erasure, partly obliterated.
29.	חֲשַׁע A.	17.	שָׁוָה A.
10 : 10.	וּבִלְנָה B.	19.	קָנָה A.B. and so in v. 22.
14.	פְּתָרְסִים A.	23.	B. read אָם for וְאָם before revision.
17.	הַעֲרָקִי B.	16 : 3.	עָשָׂר A.
24.	וְשָׁלַח A.	"	לְשִׁבְחָה A.
26.	חֲצֵר־מֹות B.	14.	לְחִי B.
30.	מִמֶּשֶׁא B.	17 : 17.	A. reads now, instead of הִבַּח, the word הִנֵּם, but there are traces of the former reading having been the same as in the usual text, הִבַּח.
11 : 2.	בִּקְעָה A.	21.	הָאֲחֵרָה A.
"	שִׁנְעָר A.	23.	בַּעֲצָם A.
3.	וַיַּחֲמֹר A.	18 : 6.	עָנֹות A.B.D.
4.	פֶּן־נִפְיֹץ B.		
18.	רָעִי A.		
2 : 1.	אֲרָאָה A.		
2.	וַהֲיָה D.		
9.	הָלוֹךְ A.		

10.	שוב D.	16.	ויהמהמה B. D.
12.	והצחק A. B.	19.	תדבקני B.
"	ואדני A. B.	20.	אמלטהנא B.
13.	למה D.	34.	אמש A.
"	אמנם B.	20: 1.	יהנה for אדני B.
17.	המכפה A.B.D.	"	גם A.
21.	ארדהנא A; but	16.	ונבחה D.
"	B. has ארדהנא.	21: 2.	D. reads כאשר with כ deleted.
"	בלה A.	3.	אתשםכנו A.
23.	האף A.	12.	יהרא לה.
24.	A. has צריקים	19.	החמח B.
"	האף A.	22: "	2. In D. בנה has been
25.	הללה A. twice.		erased, but the vowels
26.	B. read originally		and the end of the let-
	אנשא; the affix תי was		ter ת remain.
	added, either by an-	4.	D. omits את before
	other hand, or in the		המקום.
	revision of the codex.	12.	ואלפעש A.
27.	עפר A.	13.	נאחו A.B.D.
31.	D. reads לא ויאמר לא,	14.	יראה D.
	but the first לא has been	17.	אברך B.
	partly erased.	"	ובחול A.
19: 8.	אוציאהנא A.	18.	והתברכו B.
"	אתהו A.	23: 9.	בתוככם B.
"	להו B. D.	10.	ישב A.
9.	D. reads הלצה without	18.	B. reads לכל instead
	metheg. B. הלצה.		of בכל.
15.	המלאכים B.	24: 3.	ישב B.
	with mappik in the א.		

11.	מחויץ A.	33.	לִי for לִי A.
12.	ועשה חסד A.	26: 3.	ואברכה A.B.D.
19.	לנמליך B.	4.	לורעה B.
21.	משחאה B.	"	והחברכו D.
23.	מקום A.	"	בזרעה B.
24.	B. omits אֱלֹהֵי.	13.	הלוד A.
33.	וישם, instead of וישם, A.B.D.	15.	עפר A.
39.	אלי A.	16.	עצמה A.
40.	מלאכו A.	18.	בארח D.
41.	חבא B.	"	להן B.twice.
42.	נא for נא A.	22.	אחרת A.
44.	אלי A.	25.	בנחל was evidently written in D. instead of בֵּאֵר, which is written over it.
"	לבך A.		
46.	ותמהר A.	29.	תעשה B. D.
47.	ילדהלו A.	"	רק-טוב A.
48.	ואברך A.B.D.	"	ונשלחך A.
51.	לבך A.	27: 4.	אהבתי A.
55.	אחיה A.	"	לִי for לִי A.
59.	עבר A.	7.	ועשה-לי A.
60.	ויברכו D.	9.	גדיי A.
"	זרעה A.	12.	במפעח A.
25: 3.	ויקשן A.	13.	קח-לי D.
15.	חדר A. B.	16.	גדיי A.
	So also D., although it is not noticed by Kennicott.	17.	עשהח A.
30.	נא A.	19.	בברך A.
32.	זה for זה D.	"	תברכני B.

21.	הָאֵתָהּ A.	17.	מָה-נוֹרָא C.
23.	וַיִּבְרָכְהוּ A. B.	18.	מִרְאִשְׁתִּי A.
25.	לִי for לִי A. D.	"	וַיִּצֶק B. C.
26.	וַיִּשְׁקָה-לִי A. D.	20.	נָדָר A.
27.	וַיִּבְרָכְהוּ A. B.	22.	תִּתֶּן-לִי A. D.
"	בָּרְכוּ B.	"	אֶעֱשֶׂרְנוּ D.
29.	וַיַּעֲבֹדֶה D.	29: 2.	בִּשְׂדֵה C.
"	וּמִקֵּר בֵּית A. B.	"	הַעֲדָרִים A. C.
31.	וַיָּבֵא C.	3.	וַיִּלְלוּ A.B.C.
"	בְּרַכְּבִנִי C. but B	7.	רָעִי A.
	has בְּרַכְּבִנִי.	8.	וַיִּלְלוּ A.B.C.
33.	וַיִּבְרָכְהוּ B. C.	11.	וַיִּשֶׁק C.
34.	A. B. בְּרַכְּבִנִי, but	13.	בְּשִׁמְעַ C.
	C. בְּרַכְּבִנִי.	20.	אֲחֵרִים A.
38.	הַבְּרָכָה A.	33.	וְגַם-נָוָה C. reads,
"	בְּרַכְּבִנִי A. B.		omitting אֶת.
41.	בְּרָכוּ B. C.	30: 11.	The reading of the קָרִי,
"	אָבָל A.		viz. בָּא נָד, is written
44.	וַיִּשְׁבֹּק C.		in full in the text of
45.	לוֹ for לוֹ C.		B., but the נ seems to
28: 2.	בְּחִיָּאל C.		have been corrected on
"	אֲחִי C.		revision.
5.	פִּדְיָה C.	13.	אֲשֶׁר C.
6	בְּבָרְכוּ B.	14.	וַיָּבֵא A.
9.	מַחֲלָה A.	15.	בְּנֵי A.
10.	תִּרְנָה A.	19.	בְּרִשְׁשִׁי C.
11.	מִרְאִשְׁתִּי A.	20.	וּבֹלֶן A. C.
15.	בְּבִלְ-אֲשֶׁר-חַת A. D.	26.	עֲבַדְתִּי A.
		27.	וַיִּבְרָכְנִי A.B.C.

28.	C. שְׁכַרְךָ	20.	C. הָאֲרָמִי
31.	C. אֲרָעָה	23.	A. reads אֶתּוֹ
33.	C. כִּיּוֹם מָחָר		instead of אֶתּוֹ.
35.	C. הָהוּא	27.	C. וְאֶשְׁלַחְךָ
"	C. omits וְכָל חוֹם	"	C. has וְכָתַף
	ובכשבים, but it appears		instead of כָּתַף.
	to have been formerly	28.	A. נְטִישְׁתִּי
	supplied in the margin,	"	C. עֲשֵׂה
	where there is an	30.	C. נִכְסֵיכֶם
	erasure.	32.	A. הַכֶּרֶתְךָ
36.	C. רָעָה אַחֲרָיו	"	C. וְקָחְךָ
37.	C. וַיִּפְצֵל	"	A. גִּבְבָּתָם
"	A.B.D. בָּהֶן	36.	C. וַיִּרְבֵּ
38.	C. בְּרִהְטִים	"	C. מָה ח'
"	A. C. בְּשִׁקְתוֹת	37.	C. מִצָּאָה
"	C. וַיַּחֲמֶנָה	38.	A. אֶבְלָתִי
41.	C. בְּרִהְטִים	39.	C. אַחֲמִנָּה
"	C. D. לַיַּחֲמֶנָה	41.	C. וְהִלִּי
42.	C. הָעֲטָפִים	44.	C. וְנִבְרָתָה
43.	C. וַיְהִי לוֹ צֶאֱן	46.	C. D. גֵּל
31: 5.	B. C. לָהֶן	47.	C. שֶׁהֲרוּתָהּ
6.	B. וְאַחֲמֶנָה	"	D. גֵּלְעָד
"	A. עֲבֹדָתִי	48.	D. הַגֵּל
9.	B. C. אֶבְיָקֶן	51.	D. הַגֵּל
12.	B. C. לָךְ	54.	B. לְאַבְלִי-לָחֶם
13.	C. לִי	32: 5.	A. לְאַרְנִי
15.	A. אֶכּוֹל	6.	A. לְאַרְנִי
18.	A. רָכְשׁוֹ	"	C. vid. Pref. §9.1.

9.	C. הָאָחַח	„	C. הַשְּׁפָחָה
10.	D. אָבִי	„	C. וְהַשְּׁפָחָהּ
11.	C. מְכַלְהֵחַ	9.	C. רַב
12.	C. וְהָבִנִי	10.	C. אֶל־נָא
15.	C. מֵאֲחִים	„	C. מִצֵּאתִי
17.	A. D. וְעִירָם, but C. וְעִירִים	11.	C. קַח־נָא
„	C. וְרִינוּחַ	„	C. הַבָּאֵת
18.	A.B.D. יִפְגֹּשֶׁךָ	„	A. בִּירְחָנִי
„	C. אָפָה	„	C. וְשִׁלִּי־כָל
19.	A. לְאֲדָנִי	„	C. וַיִּקַּח
20.	C. הָעֲדָרִים	12.	C. וְנִלְכָּה וְאִלְכָּה
21.	C. אָרְעָה	„	C. לְנִגְדֶּךָ
26.	C. יָרָךְ	14.	C. וְעִבְרָנָא
27.	C. לֹא	„	A. D. אֶחָדְנָהּ
30.	C. הַשָּׂאֵל	15.	In D. in אֶצִּינָה־ נָא, the word נָא is omitted, but עִמָּךְ is written twice, in the first instance without points.
31.	C. שָׁם	16.	C. שְׁעִירָה:
„	C. וְהַנָּצֵל	17.	C. בֵּית
33.	A. הַנִּשָּׂה, B. הַנִּשָּׂה.	„	C. שָׁם־
„	A. הַנִּשָּׂה. B. reads at present הַנִּשָּׂה, but a daghesh seems to have been erased in the שׁ.	19.	C. B. אֶהְיֶה
33: 1.	C. וְהֵנָּה	34: 2.	C. וְעֵנָּה
2.	C. הַשְּׁפָחִית	3.	C. עַל־לֵב
5.	C. D. לָךְ for לָךְ	8.	C. וַיִּרְכֹּךְ
6.	A. וְהַנִּשָּׁן	10.	C. וְהָאֲחוּי
		11.	C. אֶתֵּן

14. יְעוֹשׁ So A. without any קרי. 15. תִּימָן So B. C. D., but it is not noticed by Kennicott as the reading of D.—A. has a sec. man. תִּימָן, the original reading be- ing entirely obliterated. 16. אֶלְיָפוֹ D. 17. בְּשִׁמָּה C. 18. יַעֲלֵם D. 19. עָנָה D. 20. שְׁעִיר C. 21. לוֹטָן C. 22. וְהִימָם C. 23. עֲלֹן C. 24. בְּמִדְבָּר C. 25. וְאֶשְׁכֵּן C.D. and probably A. 26. וּבָרָן A. 27. שׁוֹכֵל C. 28. מִלֶּךְ-מֶלֶךְ C. 29. יוֹכֵב C. 30. חָשֵׁם A. 31. חָשֵׁם A. 32. הָרָר A. 33. בְּשִׁטְרָה מוֹאֵב C.	34. וְשָׁם C. 35. עֲוִיָּה C. 36. הָרָר A. 37. וַיִּמָּחַ C. 38. חָנָן A. 39. הָרָר C. 40. מִהֵיטָבָאֵל A. C. מִהֵיטָבָאֵל. 41. תִּמְנָע A.B.C.D. 42. קָנָן C. 43: 2. C. reads here יוֹסֵף, and so throughout the chapter. 44. פָּסִים C. 45. תִּסְבִּינָה C. 46. וְהִשְׁתַּחֲוִּיָּן C. 47. מִשׁוֹל B. 48. אֲחִיר C. 49. עֲשֵׂר C. 50. וְאֶחָד C. 51. וַיִּקְנָאוּ C. 52. אֶחָד C. 53. לֶךְ-נָא C. 54. אֶחָד C. 55. וַיִּמְצְאוּהוּ C. 56. חֵעָה C. 57. מִהֵחָ' C. 58. הַיְדִירָה-נָא C.

17.	C. וַיִּמְצְאוּם	14.	D. רָאִתָּה
18.	C. יִקְרַב	16.	C. מִהֲתִתֶּן
19.	D. אֶל אָחִיו	18.	C. אֶתְּוֹלָהּ
20.	B. בְּאַחַח	"	B. וַיִּתֵּן לָהּ
"	C. חִיָּה	21.	B. קִרְשָׁה
"	C. וַנִּרְאָהּ	23.	B. תִּקְחֶהּ-לָהּ
21.	C. נִבְנוּ	24.	C. בְּמִשְׁלָשׁ
22.	C. וַיֵּר		vid. Preface. § 9. 1.
25.	B. לֹא-בִלְלָהֶם	25.	C. לוֹ for לוֹ
27.	C. וַנִּמְכְּרֵנוּ	26.	C. יִסֶּף
"	C. אָחִיו	29.	C. וַתִּקְרָא but a later hand has writ- ten above the ה a י.
30.	C. אֵינֵנוּ	39: 1.	C. הַיָּרֵד
31.	A. שְׁעִיר	2.	C. and יוֹסֵף also in vv. 4, 6, 21.
32.	C. וַיִּשְׁלְחוּ	"	B. and מִצְלִיחַ also in v. 3.
35.	C. וַיִּקְמוּ כָל-בֵּי	4.	C. וַיִּשְׁרַח
"	A. וַיִּמָּאֵן	"	C. וַיִּפְקִידֶהּ
"	B. C. לְהַחֲנִיחַם	5.	D. בְּגִלְל
38: 1.	C. בָּעַח	"	C. כָּל אֲשֶׁר
2.	A. וַיִּקְחָהּ	6.	יִפְדֶּה-תָּאֵר וַיִּפֶּה C. מִרְאָה
8.	C. וַיִּבְטַח	8.	C. וַיִּמָּאֵן
"	C. וַיַּרְע	9.	C. מִמֶּנּוּ C. twice.
9.	C. וַיִּדַּע	10.	A. כִּי-בִרְהָ but C. has כִּי-בִרְהָ
"	A. D. כִּי לֹא		
12.	A. גִּזְוִי		
13.	C. עָלָהּ		
14.	C. וַתִּסָּר		
"	C. וַתִּבְכֶּם		
"	B. C. D. וַתִּחַעֲלֶהּ		

which perhaps indicates the double reading.

10.	וְלֹא שָׁמַע A.	41: 2.	וַיִּפֹּחַ מִרְאָה C.
11.	מֵאֲנָשִׁי C.	„	וַתִּרְעִינָה C.
„	שֵׁם C.	3.	אֲחֵרִיהֶן C. and
12.	וַיֵּצֵא C.		so in v. 6.
„	הַחוּצָה C. and	„	רְעוּת מִרְאָה C.
	also in vv. 13, 15, 18.	„	וַרְקוֹת C.
14.	לְצַחֵק C. and	4.	וַנִּקְוֹת C.
	also in v. 17.	„	וַיִּקָּץ C. and
15.	בְּשִׁמְעוֹ D.		so in v. 7.
20.	אֲסִירִי C.	7.	וַתִּבְלָעֵן C.
22.	הָאֲסִירִים A. B. D. but	8.	וַתִּפְּעֵם C.
	C. has הָאֲסִירִים.	10.	וַיִּתֵּן C.
„	עֲשֵׂה C.	• „	בְּמִשְׁמֶר C.
10: 4.	וַיִּשְׁרֹת D.	12.	וַנִּסְפֹּר-לֹו A. B. so
10.	סָרִיגִים for		D. וַנִּסְפֹּר.
	שָׂרִיגִים C.	19.	וַרְקוֹת C.
„	נִצָּה C.	20.	וַהֲבִיאֹת C.
11.	הָעֲנָבִים C.		Kennicott cites B. as
„	וְאֶתֶּן C.		having this reading,
14.	וַנִּבְרָתָנִי C.		but incorrēctly, as the
„	וַיִּטֵּב לָךְ C.		ו is there cancelled.
„	וַחֲצִאתָנִי C.	23.	אֲחֵרִיהֶן B. C.
21.	וַיִּתֵּן אֶת הַבֹּס C.	24.	הַחֲרָטְמִים B.
22.	פָּחַר לָהֶן C.	29.	D. reads שְׂבִלִים
23.	הַמִּשְׁקִים C.		unpointed, instead of
„	אֶת-יוֹסֵף C.		שָׁנִים. There is no cor-
			rection in the margin.
		33.	יָרָא B.
		35.	כָּר C.

38. הַנִּמְצָא C.
42. הָוָהב C.
45. פּוֹטִיפָרֶע A.B.C.
and so in v. 20.
50. יֵלֶד C. D.
51. A. וְנִשְׁנִי, or
probably נִשְׁנִי, as there
is a seeming erasure
in the ש.
- „ Instead of אֶת־כָּל־ע'
B. has מִכָּל־ע' with מ
unpointed. The reading
of the text is written
on the margin.
53. וְהַכִּילָנָה So C.
with , transposed.
- 42: 4. C. reads עִם אָחִיו
(עִם without points) in
the text, which is cor-
rected on the margin
into 'אֶת־א'.
21. בְּהַחֲנֹנִי A. but
C. בְּהַחֲנֹנִי.
25. וַיִּמְלֹא C.
34. וְאִדְעָה C.
- 43: 2. For אֱלֹהִים C.
has לָהֶם, but an א
seems to have been
written above the line.
8. טַפְּסִינוּ B.
9. אָעָרְבֵנוּ C.
- „ וְחִטָּאֵרִי A.
11. אִיפּוֹא B.
- „ עָשׂוּ A.
- „ בְּטָנִים B.
12. הַמּוֹשֵׁב B.
16. בְּצִהָרִים B. but
C. בְּצִהָרִים.
23. כִּסְפָּקָם A.
25. וַיָּכִינוּ C.
- „ בְּצִהָרִים B.
26. C. reads וַיָּכִיאוּ
without mappik in the א.
28. וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ C.
29. C. omits הַקָּטָן in
the text, but it is sup-
plied on the margin in
apparently a different
hand.
30. שָׁמָּה C.
34. וְחִרְבַּב A.
- 44: 1. אֵבֶל C.
2. וְאַחַד־כִּסְפָּה C.
- „ דָּבָר A.
9. וַיִּמְצָה C.
- „ לְאֶרְצִי A.
15. מִדְּהַרְהִם C.
16. C. does not have

daghesh euph. after מֶה in this verse.	manuscript as reading יִלְדָה.
45: 11. וְכָל־לִּבִּי A. C.	23. הָשִׁים A.
" תִּוְרָשׁ C.	24. וְנָצַר B.
16. C. reads עָבְדִּיו בַּל, but בַּל is unpointed and marked with two dots to indicate that it is incorrect; thus כָּל.	27. יֵלֵךְ לוֹ C.
17. עָשׂוּ A.	31. אַעֲלֶה B.
18. Cod. C. reads מִיב בַּל, the בַּל, how- ever, is unpointed.	32. רָעָה B.
23. וְעָשָׂר A.	34. רָעִי A. רָעָה .
46: 1. שְׁבַע A.B.D.	47: 1. וְאֶחָד C.
4. גַּם B.C.D.	3. רָעִי C.
5. בַּעֲגֻלוֹת A. B.	4. לְצֶאֱנָן A.
11. וְקָהָת C.	. " C. omits מִרְעָה לְצֶאֱנָן, but the words are supplied on the margin.
13. וּפְנֹה B. C.	11. רַעֲמִסִּים B.
14. סָרַד C.	13. וְתִלְהָה A. וְתִלְהָה
17. אֲשֶׁר instead of אֲשֶׁר C.	14. כְּאֶרֶץ D.
" וְסָרַח B. C.	26. אֶתְּ C.
20. אֶסְנֶה C.	27. וְאֶחָד A.
" פּוֹשֵׁפֶרֶעַ B.C.D.	30. אֶעֱשֶׂה A. C.
21. בָּלַע C.	48: 4. אֵלִי A.
" וְאֶשְׁבֹּאֵל גֵּרָה C.	7. בִּדְרֹךְ A.
22. יִלְדָה C. Kennicott wrongly quotes this	" שָׁם for שָׁם C.
	9. קָחֶם-גָּא C.
	13. מִנְשָׁה C.
	16. רַע A.
	" וְיִדְגִי A.

17.	אֶתָּה C.	23.	וַיִּמְדָּרְהוּ C.
19.	לָעַם A. D.	25.	וַיְבָרְכֵהָ A.B.C.
"	יִגְדֵּל וְאֵילָם C. which has no athnach in this verse.	"	וְרַחֵם B.
20.	וַיְבָרְכֵם B. C.	27.	C. לַעֲרֹב, but וְ is in- serted above the line.
21.	C. omits הֵנָּה in the text, but it is inserted on the margin.	30.	בְּשָׂרָה C.
49: 8.	וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ C.	31.	קִבְּרוּ B.
10.	שָׁלָה C.	50: 3.	הַחֲנֻטִּים A.
11.	בָּבֶם A. D.	5.	נָא for נָא A. C.
12.	שִׁינִים C.	17.	אָנָּה A.
13.	עַרְצִירָן C.	26.	B. supplies הַרְפָּאִים without points as a mar- ginal gloss on וַיַּחֲנֻטּוּ.
		"	וַיִּשְׁעֵם C.

24 יוסף: ויאמר אל-אחיו אנכי מת ואלהים^י פקד יפקד אתכם והעלה אתכם מן-הארץ הזאת אל-הארץ אשר בה נשבע לאברהם ליצחק וליעקב: וישבע יוסף את-בני ישראל לאמר פקד יפקד אלהים אתכם והעלהם^u את-עצמתי מזה^v:
26 וימת יוסף בן-מאה ועשר שנים ויחנמו אתו ויישם^w בארון במצרים:

י) Sam. והאלהים. u) Cdd. Sam. והעליהם. v) Cdd. Sam. LXX. Vulg. Syr insert אחכם. w) Cdd. Sam. Vulg. Saad. ויושם.

הַבְּנֵי עֵי" (אֶת-הָאֵבֶל בְּנֵי הָאָדָם וַיֹּאמְרוּ אֵבֶל-כָּבֵד זֶה
 לַמִּצְרִים עַל-כֵּן קָרָא שְׁמָהּ" אֵבֶל מִצְרַיִם" אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הִירְבּוּ:
 וַיַּעֲשׂוּ בָנָיו לוֹ" בְּנֵי" בְּאִשְׁרֵי צֹמֶם: וַיִּשְׁאוּ אֹתוֹ בָּנָיו אֶרֶצָה בְּנֵעַן¹²
 וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּמַעְרַת שְׂדֵה" הַמִּכְפֵּלָה אֲשֶׁר קִנָּה אֲבִרְהָם
 אֶת-הַשְּׂדֵה לְאַחֻזַּת-קָבֶר מֵאֵת עַפְרָן" הַחֹתֵן עַל-פְּנֵי מִמְרָא:
 וַיִּשְׁבֵּ" יוֹסֵף מִצְרַיִמָּה הוּא וְאָחָיו וְכָל-הָעַלְמִים אֲתָו לִקְבֹר
 אֶת-אֲבִיו אַחֲרֵי קָבְרוֹ אֶת-אֲבִיו: וַיֵּרְאוּ אֲחֵי-יוֹסֵף כִּי-מָת טו
 אֲבִיהֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ" יִשְׁמְטֵנוּ יוֹסֵף וְהַשֵּׁב" יִשִּׁיב לָנוּ אֵת כָּל-
 הָרָעָה אֲשֶׁר גָּמְלָנוּ אֹתוֹ: וַיֵּצֵאוּ אֵל-יוֹסֵף" לֵאמֹר אֲבִיךָ צִוָּה¹⁶
 לִפְנֵי מוֹתוֹ לֵאמֹר: כַּדְחַמְתֶּם" לְיוֹסֵף אֲנִי" שָׂא זֶה פֶּשַׁע¹⁷
 אֲחִיךָ וְחִטְּאָתָם כִּי-רָעָה נִמְלִיד וְעָתָה שָׂא זֶה לִפְשַׁע עֲבָדִי
 אֲלֵתִי אֲבִיךָ וַיִּבְךְ יוֹסֵף בְּדַבָּרָם אֵלָיו: וַיִּלְכְּדוּ גַם-אֲחָיו¹⁸
 וַיִּפְּלוּ לִפְנָיו" וַיֹּאמְרוּ הִנֵּנִי לְךָ לַעֲבָדִים" וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם" יוֹסֵף
 אֶל-תִּירְאוּ כִּי" הַחַחַת אֱלֹהִים אֲנִי: וְאַתֶּם חִשַּׁבְתֶּם עָלַי רָעָה כ
 אֱלֹהִים" חִשַּׁבָה לְטֶבֶה" לְמַעַן עֲשֶׂה" כִּי־זֶה הוּא הַחֲזִית"¹⁹
 עַם-הָרָב: וְעָתָה אֶל-תִּירְאוּ אֲנִי אֵבֶל אֲכַלְכֶּל אֲתֶכֶם וְאַתֶּם טַפְכֶּם²¹
 וַיִּנָּחֶם אֹתָם" וַיִּדְבֹּר עַל-לִבָּם"²² וַיִּשָּׁב יוֹסֵף בְּמִצְרַיִם הוּא
 וּבֵית"²³ אָבִיו וַיְחִי יוֹסֵף מֵאָה וָעֶשֶׂר שָׁנִים: וַיֵּרָא יוֹסֵף
 לְאֶפְרַיִם בְּנֵי שְׁלֹשִׁים" גַּם בְּנֵי מִכַּיִל בֶּן-מְנַשֶּׁה וְלָדָו עַל-בְּרָכִי"

s) Sam. אֶרֶץ הַכְּנָעַן. t) Sam. שָׂמו. u) Sam. לַמִּצְרִים. v) Cdd.
 3. Sam. לוֹ בָנָיו. w) Omitted by Cdd., LXX. Ms. A.; LXX. omit
 כָּאֲשֶׁר צֹמֶם, but Ms. A. retains those words. x) Omitted by LXX.
 Vulg. y) Sam. עַפְרָן. z) Sam. וַיִּשְׁבֹּב. a) Sam. לֹא. b) Sam.
 חֲמִטָּה. c) Omitted by Cdd. 2. d) Sam. עַל י. e) Sam. חֲמִטָּה.
 f) Sam. אֲנִי. g) Cdd. 1. Vulg. add אֶרֶצָה; LXX. omit from אֲחָיו
 גַּם אֲחָיו. h) Sam. לַעֲדִים, but cdd. as Heb. i) Sam. אֱלֹהִים.
 j) Omitted in Sam. k) Sam. וְהָאֱלֹהִים. l) Sam. לְטֹכָה. m) Sam.
 עֲשִׂיתִּי. n) Sam. לְהַחֲיוֹת. o) Sam. אֲחִים. p) Sam. אֵל לִי. q) LXX.
 Vulg. וְכָל בֵּית. r) Sam. בָּנִים שְׁלֹשִׁים. s) Sam. reads בָּנִים instead
 of בְּרָכִי.

קָנָה אֶבְרָהָם אֶת־הַשְּׂדֵה מֵאֵת עֶפְרָן^נ הַחִתִּי לְאַחֹת־קָבֶר:
 31 שָׁמָּה^א קָבְרוּ אֶת־אֶבְרָהָם וְאֶת שָׂרָה אִשְׁתּוֹ שָׁמָּה^ב קָבְרוּ
 אֶת־יִצְחָק וְאֶת רִבְקָה אִשְׁתּוֹ וְשָׁמָּה^ג קָבְרָתִי אֶת־לֵאָה:
 32 מִקְנֵה הַשְּׂדֵה וְהַמְעָרָה אֲשֶׁר־בּוֹ מֵאֵת בְּנֵי־חֵת^ד: וַיָּבֶל
 33 יַעֲקֹב לְצִנֹּת אֶת־בָּנָיו וַיֵּאֱסֹף רִגְלָיו אֶל־הַמַּטָּה וַיָּגַע וַיֵּאֱסֹף
 אֶל־עַמּוּ^ה:

נ 50

2 וַיִּפֹּל יוֹסֵף וַיֵּסֶף עָלָיו וַיִּשָּׂאֵם לָו: וַיֵּצֵא יוֹסֵף
 אֶת־עַבְדָּיו אֶת־הַרְפָּאִים לְחַנֹּט אֶת־אֲבִיו וַיַּחְנֹטוּ הַרְפָּאִים
 3 אֶת־יִשְׂרָאֵל: וַיִּמְלְאוּ־לוֹ אַרְבָּעִים יוֹם כִּי כֵן וַיִּמְלְאוּ יָמָיו
 4 הַחֲנֻמִּים וַיָּבֶקֶי אֹתוֹ מִצְרִיִּם^א שְׁבָעִים יוֹם: וַיַּעֲבְדוּ יָמָיו בְּבֵיתוֹ
 וַיַּדְבֵּר יוֹסֵף אֶל־בְּיֹתָא פִּרְעֹה לֵאמֹר אִם־נָא מִצְאָתִי חַן
 ה בְּעֵינֶיכֶם דְּבִרְוִי־נָא בְּאֻזְנֵי פִרְעֹה לֵאמֹר: אֲבִי הַשְּׂבִיעִינִי^ב
 לֵאמֹר הִנֵּה אֲנִי מֵת^ג בְּקִבְרִי אֲשֶׁר בְּרִיתִי^ד לִי בְּאֶרֶץ כְּנָעַן
 שָׁמָּה^ה תִּקְבְּרֵנִי וְעַתָּה אֶעֱלֶה־נָּא וְאֶקְבְּרָה אֶת־אֲבִי^ו וְאֶשׁוּבָה:
 6 וַיֹּאמֶר פִּרְעֹה עֲלֶה וּקְבֹר אֶת־אֲבִיךָ בְּאֶרֶץ הַשְּׂבִיעִי^ז:
 7 וַיַּעַל יוֹסֵף לְקָבֶר אֶת־אֲבִיו וַיַּעֲלֵם אֹתוֹ כָּל־עַבְדֵי פִרְעֹה וְקִנְיָ^ח
 8 בֵּיתוֹ וְכָל זֶקֶן אֶרֶץ־מִצְרַיִם: וְכָל בֵּית יוֹסֵף וְאֶחָיו^ט וְבֵית^י
 9 אֲבִיו רַק טַפָּם וְצִאָנָם וּבְקָרָם עֹבְדֵי בְּאֶרֶץ גִּשְׁשׁ: וַיַּעַל עִמּוֹ
 י גַּם־רָעַב גַּם־פִּרְשִׁים וַיְהִי הַמַּחֲנֶה כְּבֶד מָאֵד: וַיָּבֹאוּ עַד־נָחוֹ
 הָאָמָר אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן וַיִּסְפְּדוּ־שָׁם מִסְפֵּד גָּדוֹל וּכְבֶּד
 11 מָאֵד וַיַּעַשׂ לְאֲבִיו אָבֶל שְׁבָעַת יָמִים: וַיֵּרָא יוֹשֵׁב הָאֶרֶץ

c) Sam. עפרון. d) Sam. שם. e) Sam. ושם, Cdd. Syr. Saad. ושמה. f) Sam. ושם. g) Vulg. omits the entire verse. h) Sam. עמו. i) Sam. מצרימה. j) Sam. לפני מותו. k) LXX. omit מֵת—הנה. l) Sam. כרתי. m) Sam. שם. n) Sam. inserts כאשר השבעני. o) Sam. השבעך. p) Cdd. LXX. Syr. Saad. חקני; Cd. 1. Vulg. וכל זקני. q) Cdd. Sam. אחיו. r) Cd. 1. LXX. וכל בית.

- 19 וְהוּא יְגֵרָה (עֲקָבָם^א): גֵּר גֵּרֹד וְגֵרֹנִי
 כ וְהוּא יִתֵּן מַעֲדָנֵי-מֶלֶךְ: אֲשֶׁר^ה שְׂמִנָּה^ו לַחֲמוֹ
 21 הַנָּתַן אֶמְרֵי-שֹׁפָר^ז: נִפְתָּחִי אֵילָה שְׁלֹחָה^ח
 22 בֶּן פֶּרֶת יוֹסֵף בְּנֵית צַעֲדָה^ט עַל־שׁוּר:
 23 וַיִּשְׁמָחוּ בְּעַלֵּי חֲצִים: וַיִּמְרְרוּ וַרְבוּ^י
 24 וַיָּפֹזוּ וַרְעִי^י יָדָיו: וַיִּשָּׁב^א בְּאֵיתָן קִשְׁתּוֹ
 כה מִשֵּׁם^ב רָעָה אֲבֹן יִשְׂרָאֵל^ב כה מִיַּדִּי אֲבִיר יַעֲקֹב
 וְאֵל^ג שְׂדֵי וַיִּבְרַכְהוּ מֵאֵל אֲבִיךָ וַיַּעֲזֹרֶךָ
 בְּרַכַּת שְׁמַיִם מֵעַל^ד בְּרַכַּת שָׂרִים וְרַחֵם:
 26 תִּאֲזֹנֶת גִּבְעַת עוֹלָם בְּרַכַּת אֲבִיךָ^ה גָּבְרוּ עַל-בְּרַכַּת
 הוֹרֵי עַד^ו
 27 וַיִּקְדָּקֵךְ נָגִיד אֲחִיו: הַהִינִי^ז לְרֹאשׁ יוֹסֵף
 בְּבִקְרָא יֵאָכֵל עַד^ז בְּנִימִין וְאַבְיָט וְיִטְרֹף^ח
 וְלַעֲרֹב וַחֲלָק שָׁלָל:
 28 כָּל-אֵלֶּה שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל^ט שְׁנַיִם עָשָׂר וְזֹאת אֲשֶׁר-דִּבֶּר לָהֶם
 29 אֲבִיהֶם וַיִּבְרַךְ אוֹתָם^י אִישׁ אֲשֶׁר^א בְּבִרְכָּתוֹ בֵּרַךְ אֹתָם: וַיֹּצִן
 אוֹתָם^ב וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם^ב אֲנִי נֹאדָף אֶל-עַמִּי קִבְּרוּ אֹתִי אֶל-
 אֲבֹתִי אֶל-חַמְעֵרָה אֲשֶׁר בְּשָׂדֶה עֶפְרוֹן הַחֲתָנִי: בְּמַעֲרָה אֲשֶׁר ל
 בְּשָׂדֶה^ג הַמִּכְפֻּלָּה אֲשֶׁר-עַל-פְּנֵי מִמְּרָא בְּאֶרֶץ^ג בְּנֵעֹן אֲשֶׁר

c) Sam. יגידנו הוא יגיד. d) Vid. n. e) Vid. n. f) Sam.
 שמן. g) Sam. שלוחה. h) Sam. שופר. i) Sam. LXX. בני צעירי.
 j) Vid. n. k) Vid. n. l) Sam. ורועי. m) Cdd. וּמִשָּׁם. n) Omitted in LXX. o) Vid. n.
 reading וּמִשָּׁם, reading וּמִשָּׁם. p) Omitted in LXX. q) Vid. n.
 Sam. LXX. insert וַאֲחָךְ. r) Vid. n. s) Sam. חהיניה. t) Sam. קמץ ב"ק. u) Sam. עדי. v) Cdd. 3. LXX.
 יעקב. w) Sam. אחם. x) Omitted in Cdd. Sam. y) Sam. אחם.
 z) Sam. אשר בארץ. a) LXX. omit אשר בשדה. (b) Od. 1. Syr. אשר בארץ.

- 7 אָרור^ה אָפּס בִּי עוֹ
 אַחֲלָקם
 8 יְהוּדָה אַתָּה יוֹדוּךָ אַחִיד
 יִשְׁחָחוּ^ו לָךְ בְּגִי אַכִּיד^ז:
 9 גֹּר^ה אַרְיֵה יְהוּדָה
 פֶּלַע^ה רֶבֶץ פֶּאֲרִיָּה וְזִלְבִּיא^א מִי יִקִּימֵנוּ:
 י לֹא־יִסּוּר שֶׁבֶט מִיהוּדָה
 עַד כִּי־יָבֹא^א שְׁלֹה^א
 11 אֲסָרִי^ה לְגַפְּנִי עֵירֹה^ה
 בָּבֶס בִּינוֹן לְבָשׁוּ^ה
 12 חֲבִלִילִי^ה עֵינַיִם מִיָּוֶן
 13 זְבוּלֹן לְחוּף יַמִּים יִשְׁגֹּן
 וַיִּרְדָּחוּ עַל־צִידוֹן^ו:
 14 וַיִּשְׁעֶבֶר חֲמַר גֶּרֶם^ז
 טו וַיִּגְרָא מְנַחֵה כִּי טוֹב^ז
 וַיֵּט שִׁבְמוֹ לְסַפֵּל
 16 דָּן יִדִּין עָמּוֹ
 17 יְהוּדָה^ז נָחַשׁ עַל־יֶדְרֹךְ
 הַנִּשְׁעַל עֶקְב־רִסּוֹם^ה
 18 לִישׁוּעָתָה קָנִיתִי יְהוָה:

z) Sam. וּכְרָצוֹנָם. a) Vid. n. b) Sam. אָדִיר. c) Sam. וּכְרָחֵם. d) Sam. יָדִיד. e) Cdd. וַיִּשְׁחָחוּ. f) Cdd: 3. בְּנֵי אִמֶּךָ. g) Sam. גֹּר. h) Cdd. 2 add שֶׁכֶּב. i) Sam. וּכְלִבְיָה. j) Vid. n. k) Sam. יִבּוּא. l) Vid. n. m) Cdd. 16. וּלֹא. n) Cdd. 19. omit daghesh; Sam. יִקְדָּחוּ. o) Sam. אִסּוּרִי. p) Sam. and ק' עֵירוֹ. q) Cdd. 3. בְּגִי. r) Sam. אִיחָנוּ. s) Sam. לְבוּשׁוֹ. t) Sam. כְּסוּתוֹ; u) Sam. הַכִּלִּילִי; Cd. 1. הַכִּלִּילִי. v) Sam. אִיחָנוּ. w) Vid. n. x) Sam. חֲמֹר גִּרִּים, vid. n. y) Sam. מְנַחֵה כִּי טוֹבָה. z) Sam. וַיִּהְיֶה דָן. a) Sam. שִׁפּוֹן. b) Sam. ק' דְּגוּשָׁה (in עֶקְבִּי).

ה הוואת לזרעה⁵) אחריה אחות עולם: ועתה שני-בניך
הנולדים לך בארץ מצרים עד-באי אליה מצרימה לי-הם
6 אפרים ומנשה בראובן ושמעון⁶) יהיו-לי: ומלדתך אשר-
הולדת אחריהם לך יהיו על שם אחיהם יקראו בנחלתם:
7 ואני ו בבאי מפדן⁷) מתה עלי רחל⁸) בארץ פנען בדרך בעור
בברת-ארץ לבא⁹) אפרתה ואקברה שם בדרך אפרת¹⁰) הוא
8 בית לחם: וקרא ישראל את-בני יוסף ויאמר מי-אלה¹¹):
9 ויאמר יוסף אל-אביו בני הם אשר-נתן-לי אלהים בזה
י ויאמר קחם-נא אלי ואברכם: ויעני ישראל בברו מוק¹²)
לא¹³) יוכל¹⁴) לראות ויגש אחם אליו וישק להם ויחבק להם:
11 ויאמר ישראל אל-יוסף ראה פניך לא פללתי והנה הראה
12 אתי אלהים גם את-זרעך: ויוצא יוסף אתם מעם ברביו
13 וישתחוו¹⁵) לאסוי ארצה: ויקח יוסף את-שניהם¹⁶) את-אפרים
בימינו משמאל וישראל ואת-מנשה בשמאלו מימין וישראל
14 ויגש אליו: וישלח וישראל את-ימינו וילשת¹⁷) על-ראש
אפרים והיא הצעיר ואת-שמאלו על-ראש מנשה שכל
טו את-ידיו כי מנשה הבכור¹⁸): ויברך את-יוסף¹⁹) ויאמר
האלהים אשר הסתלקו אבתי לפניו אברכם ויזחק
16 האלהים הרעה אתי מעוריי²⁰) עד-היום הזה: המלאך²¹) הגאל
אתי מכל-רע וברך את-הזערים²²) ויקרא בהם שמי ושם

s) LXX. Vulg. לך ולזרעך. t) Sam. וכשמעון. u) Sam. LXX.
ב' הארץ לבוא. w) Sam. LXX. insert אמך. v) Sam. LXX. insert אמך.
x) Sam. אפרתה. y) Sam. adds לך. z) Sam. מוקנה. a) Cdd. LXX. Vulg. Syr. Saad. ולא. b) Sam. יכל. c) Cd. 1.
Sam. LXX. Syr. וישתחוו. d) Cd. 1. Vulg. Saad. omit שניהם. e) Sam.
LXX. instead of אח יוסף have *αὐτὸς*; Vulg. *filiis Joseph*; Syr. *جَدُّهُ*.
f) Sam. מעוריי. g) Sam. המלאך. h) Sam. מעוריי. i) Sam. המלאך. j) Sam.
inserts האלה.

והיה בבתואה^e) ונתתם חמישים^d) לפרעה וארבע הודו^e) יהיה 24
לכם לזרע השדה ולאכלכם ולאשר בכתיכם ולאכל לטפכם:
ויאמרו החיתנו^f) נמצא-חן בעיני אדני והיינו עבדים לפרעה: כה
וישם אתה יוסף לחק עד-היום הוזה על-אדמת מצרים. 26
לפרעה לחמש רך אדמת הפתנים לבדם^g) לא היתה לפרעה:
וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גשן ויאחזו בה ויפרו 27
וירבו מאד: פ ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה 28
ויהי^h) ימי-יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה:
ויקרו וימי-ישראל למות ויקרא ו לבנו ליוסף ויאמר לו אם-נא 29
מצאתי חן בעיניך שים-נא ידך תחת ירכי ועשיתⁱ) עמדי הסד
ואמת אל-נא תקברני במצרים: ושכבתי עם-אבותי ונסאתני ל 30
מצרים ויקברתני בקברתם ויאמר אנכי אעשה כדברך^j): ויאמר 31
השבעה^k) לי וישבע לו וישתחו^l) וישראל על-ראש המטה^m):

מח 48

ויהי אחריⁿ) הדברים האלה ויאמר ליוסף הנה אביך חלה א 32
ויקח את-שני בניו עמו את-מנשה ואת-אפרים^o): ויגד 2
ליעקב ויאמר הנה בנה יוסף בא אליך ויחזוק וישראל 3
וישב על-המטה: ויאמר יעקב אל-יוסף אל שדי^p) נראה 3
אלי בלוי^q) בארץ כנען ויברך אתי: ויאמר אלי הנני 4
מברך^r) והרביתך ונתתיו לקהל עמים ונתתי את-הארץ

e) Sam. בתואה. d) Sam. חמישה. e) Sam. הודות. f) Sam.
נא. g) Sam. לכרה. h) Cdd. Sam. ויהיו. i) Sam. inserts. j) Cdd. Sam.
כדריך. k) Sam. השבע. l) Sam. וישחחי. m) Vid. n.
n) Sam. אחר. o) LXX. insert: ἡλθε πρὸς Ἰακώβ. p) LXX.
ὁ θεός μου. q) Sam. בלוי. r) Sam. מברך.

14 מְצִלִּים וְאָרֶץ כְּנָעַן מִסְּנֵי הָרָעָב: וַיִּלְקֹט יוֹסֵף אֶת-כָּל-הַכֶּסֶף
הַמֵּצֵא בְּאֶרֶץ-מִצְרַיִם וּבְאֶרֶץ כְּנָעַן בַּשָּׂכָר אֲשֶׁר-הֵם שֹׂכְרִים
טו וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת-הַכֶּסֶף (" בֵּיתָה פִּרְעֹה: וַיְהִי הַכֶּסֶף מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם וּמֵאֶרֶץ כְּנָעַן") וַיָּבֹאוּ כָּל-מִצְרַיִם אֶל-יוֹסֵף לֵאמֹר
16 הִבֵּה-לָנוּ לֶחֶם וְלֶמֶה נָמוּת נָגִידָךְ כִּי אָפִים כֶּסֶף?": וַיֹּאמֶר יוֹסֵף
17 הֲבִי מִקְנֵיכֶם וְאַתְּנָה לָכֶם (" בְּמִקְנֵיכֶם אִם-אָפִים כֶּסֶף: וַיָּבִיאוּ
אֶת-מִקְנֵיהֶם אֶל-יוֹסֵף וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף לֶחֶם בְּכֹסֶם וּבְמִקְנֵה
הָעֵאֵן וּבְמִקְנֵה הַבָּקָר וּבְתַמָּרִים וַיִּנְתֵּן־לָם בְּכָל-מִקְנֵהֶם ("
18 בַּשָּׂנָה הָהִוא: וַתֵּחַם הַשָּׁנָה הַהִוא וַיָּבֹאוּ אֵלָיו בַּשָּׂנָה
הַשְּׁנִיָּה וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא-נִבְחַד מֵאֲדָנִי כִּי אִם-תָּם הַכֶּסֶף
וּמִקְנֵה הַבְּהֵמָה אֶל-אֲדָנִי לֹא נִשְׂאָר לִפְנֵי אֲדָנִי בְּלִיתִי אִם-
19 נָוִיתָנוּ וְאֲדָמְתָנוּ: לֶמֶה נָמוּת לְעֵינֶיךָ גַּם-אֲנַחְנוּ גַּם-אֲדָמְתָנוּ
קִנְיָתָנוּ וְאֶת-אֲדָמְתָנוּ בְּלֶחֶם וְנָחִיָּה (" וַיִּנְתֵּן־לָם עֲבָדִים
לְפִרְעֹה וְסֹךְ-זָרַע וְנִחְיָה וְלֹא נָמוּת וְהָאֲדָמָה (" לֹא תִשָּׁם:
כ וַיָּקֶן יוֹסֵף אֶת-כָּל-אֲדָמַת מִצְרַיִם לְפִרְעֹה כִּי-מָכְרוּ מִצְרַיִם ("
21 אִישׁ שָׂדֵהוּ כִּי-חֹזֶק עָלֵהֶם (" הָרָעָב וַתְּהִי הָאֶרֶץ לְפִרְעֹה: וְאֵת-
הָעָם הָעֶבְרִי אָחֻז לְעֶבְרִים (" מִקְצָה גְבוּל-מִצְרַיִם וְעַד-קֶצְהוּ (":
22 רַק אֲדָמַת הַכֹּהֲנִים לֹא קָנָה כִּי חֹזֶק לַכֹּהֲנִים מֵאֵת פִּרְעֹה
וַאֲבָלוּ אֶת-חֻקָּם אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם פִּרְעֹה עַל-כֵּן לֹא מָכְרוּ אֶת-
23 אֲדָמָתָם: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-הָעָם הֵן קָנִיתִי אֶתְכֶם הַיּוֹם
וְאֶת-אֲדָמְתְּכֶם לְפִרְעֹה הֵא-לָכֶם זָרַע וּדְרֹשְׁתֶּם אֶת-הָאֲדָמָה:

q) LXX. אח כל הכסף. r) Sam. בנער, but ead. as Heb. s) Sam.
הכסף, and so in v. 16 t) Sam. LXX. Vulg. ואחז לכם לחם. u) Sam.
מקניהם. w) Sam. ונחיה. x) Sam. והאדמה; so the Lond. Polygl.
and ead. but Kennicott reads as in the text. y) LXX. supply
לפירעה. z) Sam. עליהם. a) Sam. LXX. עבדים; vid. n.
b) Cdd. Sam. LXX. Vulg. עד קצוהו.

מז 47

וַיָּבֹא יוֹסֵף וַיֵּגֶד לְפָרְעֹה (וַיֹּאמֶר^c) אָבִי וְאֶחָיו וְצִאֲנָם וּבְקָרָם א
 וְכָל-אֲשֶׁר לָהֶם בָּאוּ מֵאֶרֶץ כְּנָעַן וְהֵם בְּאֶרֶץ גִּשְׁן: וּמִקְצֵה²
 אֶחָיו (לָקַח^d) חֲמִשָּׁה אָנָשִׁים וַיָּצִגֵם לִפְנֵי פָרְעֹה: וַיֹּאמֶר³
 פָּרְעֹה אֶל-אֶחָיו^e) מַה-מַּעֲשִׂיכֶם וַיֹּאמְרוּ אֶל-פָּרְעֹה רַעְיָה^f) צֹאן
 עֲבָדֶיךָ גַּם-אֲנַחְנוּ גַם-אֲבוֹתֵינוּ^g): וַיֹּאמְרוּ אֶל-פָּרְעֹה לְנוֹר⁴
 בְּאֶרֶץ כְּנָעַן כִּירְאִין מִרְעָה^h) לְצֹאן אֲשֶׁר לְעֲבָדֶיךָ כִּירְבֹד הָרָעִב
 בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְעַתָּה יֵשְׁבוּ-נָא עֲבָדֶיךָⁱ) בְּאֶרֶץ גִּשְׁן: וַיֹּאמֶר ה
 פָּרְעֹה אֶל-יוֹסֵף לֵאמֹר^j) אָבִיךָ וְאֶחָיךָ בָּאוּ אֵלַיךָ: אֵדָן מִצְרַיִם⁶
 לִפְנֶיךָ הוּא בְּמִיטֵב הָאָרֶץ הוֹשֵׁב אֶת-אָבִיךָ וְאֶת-אֶחָיךָ יֵשְׁבוּ
 בְּאֶרֶץ גִּשְׁן וְאִם-יִדְעָתָּ וְיִשְׁ-בָם^k) אֲנִישֵׁי-חֵיל וְשִׁמְתָם שָׂרֵי
 מִקְנֵה עַל-אֲשֶׁר-לִי: וַיָּבֹא⁷) יוֹסֵף אֶת-יַעֲקֹב אָבִיו וַיַּעֲמֵדְהוּ
 לִפְנֵי פָרְעֹה וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב אֶת-פָּרְעֹה: וַיֹּאמֶר פָּרְעֹה אֶל-⁸
 יַעֲקֹב בְּמָה יְמִי שְׁנֵי חַיֶּיךָ: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-פָּרְעֹה יְמִי⁹
 שְׁנֵי מִנּוּרִי^l) שְׁלֹשִׁים וּמָאתַיִם שָׁנָה מָעֵט וְרַעִים-הָיוּ יְמִי שְׁנֵי
 חַיִּי וְלֹא הִשְׁיוּ אֶת-יְמִי שְׁנֵי^m) חַיִּי אֲבֹתִי בְיָמֵי מִנּוּרֵיהֶםⁿ):
 וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב אֶת-פָּרְעֹה וַיֵּצֵא מִלִּפְנֵי פָרְעֹה: וַיּוֹשֶׁב יוֹסֵף¹¹
 אֶת-אָבִיו וְאֶת-אֶחָיו וִיהֲיוּ לָהֶם אֶחָדָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּמִיטֵב
 הָאָרֶץ בְּאֶרֶץ רַעַמְסֵס כְּאֲשֶׁר צִוָּה פָּרְעֹה: וַיָּבֹלְכֵל יוֹסֵף¹²
 אֶת-אָבִיו וְאֶת-אֶחָיו וְאֶת כָּל-בֵּית אָבִיו לָחֶם לְפִי הַטֹּף:
 וּלְחֶם אֵין בְּכָל-הָאָרֶץ כִּי-כָבֹד הָרָעִב מָאֵד וַחֲלָה^p) אָרֶץ¹³

c) Sam. inserts אֵלָיו. d) Sam. inserts עָמִי. e) Sam. LXX.
 Syr. Saad. יוֹסֵף אֵלָיו אֵחָיו. f) Cdd. Sam. רַעִי. g) Sam. אֲבוֹתֵינוּ. h) Sam.
 Syr. but cdd. as Heb. i) Omitted in LXX. j) LXX. omit what
 follows, from אֲבִיךָ as far as אֵדָן in v. 6. k) Sam. בָּם. l)
 1) Sam. יוֹשִׁי. m) Sam. מִנּוּרֵי. n) Cd. 1. Sam. LXX. omit שְׁנֵי.
 o) Sam. מִנּוּרֵיהֶם. p) Sam. וַחֲלָה.

22 וְחַפְּזִים^ע) וְאָרְד^פ): אֱלֹהִים בְּנֵי רַחֵל אֲשֶׁר יָלְדָה^א לְיַעֲקֹב כָּל-נֶפֶשׁ
 23 אַרְבַּעַה עָשָׂר^ב): וּבְנֵי-דָן חָשִׁים^ג): וּבְנֵי נַפְתָּלִי יַחְצִאל^ד) וּנְוִנִי
 24 כֹה וַיֵּצֵר^ה) וְשִׁלֹם^ו): אֱלֹהִים בְּנֵי בְלָהָה אֲשֶׁר-נָתַן לָכֵן לְרַחֵל בִּתּוֹ
 26 וַתֵּלֶד אֶת-אֵלֶּה לְיַעֲקֹב כָּל-נֶפֶשׁ שִׁבְעָה^ז): כָּל-זֶנֶפֶשׁ^ח) הַבָּאָה
 לְיַעֲקֹב מִצֻּרְמָה וַיֵּצֵא יִרְכֹו מִלְכָד נָשִׂי בְנֵי-יַעֲקֹב כָּל-נֶפֶשׁ
 27 שְׁשִׁים וָשֵׁשׁ: וּבְנֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר-יָלְדָה-לוֹ^ט) בְּמִצְרַיִם נֶפֶשׁ שְׁנָיִם^י)
 28 כָּל-הַנֶּפֶשׁ לְבֵית-יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצֻּרְמָה שִׁבְעִים^י): ׀ וְאֶת-
 יְהוּדָה שָׁלַח לִפְנֵי אֶל-יוֹסֵף (לְהוֹרֶת^י) לִפְנֵי גִשְׁנָה וַיָּבֹאוּ
 29 אֲרָצָה^י) גִּשְׁן: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף מְרַבְתֶּם וַיַּעַל לְקִרְיַת-יִשְׂרָאֵל
 אָבִיו גִּשְׁנָה וַיֵּרָא^י) אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל-צוּרָיו^י) וַיִּבֶךְ עַל-צוּרָיו
 ל עוֹד: וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל-יוֹסֵף אֲמֹתָה הִפָּעַם אֲחֵרִי רְאוּתִי^י)
 31 אֶת-פָּנָיָה^י) כִּי עוֹדָה חַי: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אֶחָיו וְאֶל-בֵּית
 אָבִיו^י) אָעֻלָּה וְאֶנִּידָה לְפָרְעָה וְאֶמְרָה^י) אֵלָיו אֲחִי וּבֵית-אָבִי
 32 אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ-כְּנָעַן בָּאוּ אֵלָי: וְהָאֲנָשִׁים רָעִי צֵאן כִּי-אֲנָשִׁי
 33 מִקְנֶה הָיוּ וְצֹאנִם וּבָקָרָם וְכָל-אֲשֶׁר לָהֶם הֵבִיאוּ: וְהָיָה^י)
 34 כִּי-יִקְרָא לָכֶם פֶּרְעָה וְאָמַר מַה-פְּעֻשֵׁיכֶם: וְאָמַרְתֶּם אֲנָשִׁי
 מִקְנֶה הָיוּ עַבְדֵּיךָ מִנְּעוּרֵינוּ^י) וְעַד-עַתָּה גַם-אֲנַחְנוּ גַם-אֲבֹתֵינוּ
 בַּעֲבוּר תַּשְׁבוּ בְּאֶרֶץ גִּשְׁן בִּרְחוּעַת מִצְרַיִם כָּל-רָעָה^י) צֵאן:

ע) Sam. ווארד, Numb. 26: 39. חופים. f) LXX. instead of ווארד have: *Ἡγοῶ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀράδ*. Syr. have for the latter *וְאָרְד*. Vid. n. on this entire verse. g) Cdd. Sam. LXX. Vulg. Syr. ילדה. h) Sam. ארבע עשרה; LXX. *δεκαοκτώ*. i) Cdd. חָשִׁים, Numb. 26: 42. שוּחִים. j) 1 Chr. 7: 13. יַחְצִיאל. k) Sam. יֵצֵר. l) Sam. and 1 Chr. 7. וְשִׁלֹם. m) Sam. שבע. n) Cd. 1. LXX. וְכָל-הַנֶּפֶשׁ. o) Cdd. Sam. ילדו לו. p) LXX. *ἐννέα*. q) LXX. *ἐβδουκονταπέντε*, and so Acts 7: 14. r) Sam. לוראוח. s) Sam. Vulg. ראוותי. t) Sam. ויראה. u) Sam. צוארו twice. v) Sam. ראוותי. w) Sam. omits וא. x) LXX. omit אביו בית. y) Sam. אמר. z) Omitted in LXX. a) Sam. מנערינו. b) הע' בצרי. Cdd. Sam. Syr. Vulg. Onk. רעי.

וַיְכִין^d) וַיַּחֲרֵם^e) וַשָּׂאֵל בְּהִנָּעֵנִית: וּבְנֵי לֵוִי גִרְשׁוֹן^f) קָהָת^g)
 וּמֶרְרִי: וּבְנֵי יְחִידָה עֶר וְאוֹנָן וְשִׁלָּה^h) וַפְּרִץ וְזָרַח וְיִמְתָּ עֶר
 וְאוֹנָן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּהִיו בְּנֵי-פְרִץ חֲצֹרֶן וְחִמִּילⁱ): וּבְנֵי יִשָּׁשְׁכָר
 חוֹלֶעַ וַפִּיחָ^j) וַיּוֹבֵב^k) וְשִׁמְרֹן^l): וּבְנֵי זָבֻלֹן^m) סָרַדⁿ) וְאֵלֹן
 וַיְחַלְאֵל^o): אֵלֶּה הָיוּ בְנֵי לֵאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב בְּפָדָן אַרְבָּם וְאֵת
 דִּינָה בְתוּלָה פְּלִנְפָשׁ בְּנֵי וּבְנוֹתֵיהֶם^p) שְׁלֹשִׁים וְשֵׁשׁ: וּבְנֵי זָרָה
 צִפְיוֹן^q) וְחִנִּי שׁוּבִי^r) וְאַצָּבֶן^s) עֵרִי^t) וְאַרְדִּי^u) וְאַרְאֵלִי^v): וּבְנֵי
 אֲשֶׁר יָמְנָה וַיִּשְׁנֶה וַיִּשְׁנֵי וַיְרִיעָה וַיִּשְׁרַח אֲחֵתָם וּבְנֵי בְרִיעָה חָכָר
 וּמִלְכִּיאֵל: אֵלֶּה בְנֵי וְלֵפָּה אֲשֶׁר-נָתַן לָכֵן לְלֵאָה בְתוּלָה וַתֵּלֶד
 אֶת-אֵלֶּה לְיַעֲקֹב שֵׁשׁ עָשָׂר נָפֶשׁ: בְּנֵי רָחֵל אֵשֶׁת יַעֲקֹב
 יוֹסֵף וּבְנִימֵן: וַיִּגְדֵּל יוֹסֵף בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יָלְדָה-לּוֹ כ
 אֲסֵנַת בַּת-פְּרוֹטִי פָרַע פְּתָן אֶן^w) אֶת-מְנַשֶּׁה וְאֶת-אֶפְרַיִם^x): וּבְנֵי
 בְנִימֵן בְּלָע וּבְכָרִי^y) וְאַשְׁבֵּל^z) גְּרָא^a) וְנַעֲמָן אֲחִי^b) וְרָאשִׁי^c) מַעֲשִׂים^d)
 21

d) 1 Chr. יִרִיב. e) Sam. וַיַּחֲרֵם, 1 Chr. יָרַח. f) 1 Chr. 6: 1.
 גִּרְשֹׁם. g) Cdd. mult. Syr. Vulg. Saad. וְקָהָת. h) Sam. שִׁלָּה.
 j) Sam. וְאוֹנָן וְחִמִּיל. j) So Numb. 26: 23; but 1 Chr. 6: 1.
 Sam. LXX. וְפִיחָה. k) Sam. LXX. and Numb. 26: 24. יְיָשׁוּב;
 1 Chr. 7: 1. יְיָשׁוּב כ', but יְיָשׁוּב ק'. l) Sam. וְשִׁמְרֹן. m) Sam.
 וְזָבֻלֹן. n) Syr. זָבֻלֹן. o) LXX. Ἀχολή. p) Sam. וּבְנוֹתֵיהֶם. q) Sam.
 and Numb. 26: 15. צִפְיוֹן. r) Cdd. Sam. LXX. Vulg. Syr. Saad.
 וְשׁוּבִי. s) LXX. Θασοβάν, reading חֲצֹבֶן, & (Λ) being confounded
 with Θ (Λ); Numb. 26: 16. וְאַצָּבֶן; Sam. Syr. וְאַצְבָּעֵן. t) Sam.
 LXX. Syr. עֵרִי. u) Syr. and Numb. 26: 17. וְאַרְדִּי. v) Sam. וְאַרְאֵלִי,
 Syr. וְאַרְאֵלִי. w) Sam. בַּת פְּרוֹטִי פָרַע כְּהֵנָּה. x) LXX. add: ἐγένοντο
 δὲ υἱοὶ Μανασσῆ, οὗ; ἔτεκεν αὐτῷ ἡ παλλακὴ ἡ Σύρα, τὸν
 Μαχίρ· Μαχίρ δὲ ἐγέννησε τὸν Γαλαάδ. υἱοὶ δὲ Ἐφραὶμ ἀδελ-
 φοῦ Μανασσῆ Σουταλαάμ καὶ Ταάμ, υἱοὶ δὲ Σουταλαάμ
 Ἐδῶμ. y) Syr. וְאַשְׁבֵּל. z) LXX. ἐγένοντο δὲ υἱοὶ Βαλά. a) Sam.
 גְּרָא. b) Sam. אֲחִים. c) Syr. וְרָאשִׁי. d) LXX. Μαμφίμ, Numb.
 26: 39. שְׁפִים, 1 Chr. 7: 12. שְׁפִים.

משל בקל-ארץ מצרים ויפג לבו כי לא-האמין^א) להם:
 27 וידברו אליו את כל-דברי יוסף אשר דבר אליהם וירא
 את-העגלות אשר-שלח יוסף לשאת אתו ותחיו רוח יעקב
 28 אביהם: ויאמר (ישׂראל^א) רב^ב) עוד-יוסף בְּנִי חֵי אִלְכָּה וְאֶרְאֶנּוּ
 בְּתָרֵם אָמוֹת:

מו 46

א ויפסע ישׂראל וכל-אשר-לו ויבא בארצה^א) שבע ויזבח ויבחים
 2 לאלהי אביו ויצחק: ויאמר אלהים ולישׂראל במראת
 3 הלילה ויאמר יעקב ויעקב ויאמר חנני: ויאמר^א) אנכי
 4 האל^א) אלהי אביך אל-תירא מירדה^א) מצרימה כי-לנוי גדול
 4 אשימה שם: אנכי ארר עמך מצרימה ואנכי אעלה גם-
 5 ה עלה ויוסף ושיח ידו^א) על-עיניך: ויקם יעקב מבאר שבע
 וישאו בני-ישׂראל את-יעקב^א) אביהם ואת-טפסם^א) ואת-נשיהם
 6 בעגלות אשר-שלח פרעה לשאת אתו: ויקחו את-מקניהם
 ואת-רכושם^א) אשר רכשו בארץ כנען ויבאו מצרימה יעקב
 7 וכל-זרעו אתו: בניו ובניו בניו אתו^א) בנותיו ובנות^א) בָּנוֹ וכל-
 8 זרעו הביא אתו מצרימה: ואלה שמות בני-ישׂראל
 9 הבאים מצרימה^א) יעקב ובניו בכר^א) יעקב ראובן: ובני^א) ראובן
 י חנוך ופלוא וחצרון^א) וכרמי: ובני שמעון ומואל^א) וימין ואחר^א)

k) Sam. האמן. l) Cd. 1. Vulg. Syr. Saad. omit. m) Cd. 1. LXX. Vulg. Syr. Onk. Saad. רב לי. n) Sam. באר. o) LXX. Vulg. insert לו. p) LXX. seem to have omitted האל here. q) Sam. מרדה. r) Sam. ידיו. s) Omitted in LXX. t) Cdd. את ט'. u) Cdd. LXX. Vulg. ואת כל ר'. v) Omitted in Cdd. Saad. w) Sam. בנו. x) LXX. insert: *ἀμα Ἰακώβ τῶ πατρὶ αὐτῶν*. y) Sam. בכור. z) Cdd. Vulg. Syr. בני. a) Cdd. mult. Sam. LXX. Onk. חצרון. b) Numb. 26: 12, 1 Chr. 4: 24. נמואל. c) Omitted in 1 Chr.

לָדָּ: וְכָל־לִּפְתִּי אֶתֵּן שָׁם בִּיַּעֲזֹר חֲמֵשׁ שָׁנִים רָעַב פֶּן־תּוֹרֶשׁ 11
 אֶתָּה וּבִיתָּךְ וְכָל־אֲשֶׁר־לָדָּ: וְהָנָה עֵינֵיכֶם רְאוּת וְעֵינֵי אֶחָי 12
 בְּנִימִין בִּרְפִי" (הַמְדַּבֵּר אֵלֵיכֶם: וְהַגִּדְתֶּם לְאָבִי אֶת־כָּל־כְּבוֹדִי" 13
 בְּמִצְרַיִם וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר רָאִיתֶם וּמַהֲרֶתֶם וְהִירַדְתֶּם אֶת־אָבִי
 הַנָּה: וַיִּפֹּל עַל־צוּאָרִי" (בְּנִימִין־אֶחָיו וַיִּבְךְּ וּבְנִימִין בָּקָה עַל־ 14
 צוּאָרִיו"): וַיִּנָּשֶׁק לְכָל־אֶחָיו וַיִּבְךְּ עֲלֵהֶם" (וְאַחֲרֵי כֵן דִּבְּרוּ 15
 אֶחָיו אִתּוֹ: וְהַקֹּל") נִשְׁמָע בֵּית פֶּרְעֹה לֵאמֹר בָּאוּ אֶחָי יוֹסֵף 16
 וַיִּטַּב בְּעֵינֵי פֶרְעֹה וּבְעֵינֵי עֲבָדָיו"): וַיֹּאמֶר פֶּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף 17
 אָמַר אֶל־אֶחֱיָה וְאֵת עָשׂוֹ טַעֲנוּ אֶת־בְּעִירְכֶּם וְלָכוּ־בָאוּ" (18
 אֶרְצָה בְּנֶעֱנָ: וְקָחוּ אֶת־אֲבִיכֶם וְאֶת־בְּתֻכֶּם וּבָאוּ אֵלַי וְאֶתְּנָה") 19
 לָכֶם אֶת־טוֹב") אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאָבְלוּ אֶת־חֶלֶב הָאָרֶץ: וְאֶתָּה 20
 צִוִּיתָה") וְאֵת עָשׂוֹ קָחוּ־לָכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עֲגֻלוֹת לְטַפְכֶּם
 וְלְנִשְׁיָכֶם וּנְשֹׂאתֶם אֶת־אֲבִיכֶם וּבָאתֶם: וְעֵינֵיכֶם אֶל־תִּתְּחֶם") עַל־ כ
 בְּלִיכֶם בִּי־טוֹב כָּל־אֶרֶץ מִצְרַיִם לָכֶם הוּא: וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי 21
 יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף עֲגֻלוֹת עַל־פִּי פֶרְעֹה") וַיִּתֵּן לָהֶם צֹדָה
 לְדֶרֶךְ: לְכֻלָּם נָתַן לְאִישׁ חֲלָפוֹת שְׂמֻלָּת") וּלְבְנִימִין נָתַן שְׁלֹשׁ 22
 מֵאוֹת כֶּסֶף וְחֲמֵשׁ חֲלָפֹת שְׂמֻלָּת: וּלְאֶבְרָיו שְׁלַח כֹּזָאֵת 23
 עֲשֶׂרָה חֲמֹרִים נִשְׂאִים מְטוֹכִים") מִצְרַיִם וַעֲשֶׂר אֶתְנָת נְשָׂאֵת") בֶּר 24
 וְלָחֶם וּמִזֹּן לְאֶבְרָיו לְדֶרֶךְ: וַיִּשְׁלַח אֶת־אֶחָיו וַיִּלְכוּ וַיֹּאמֶר 25
 אֲלֵהֶם") אֶל־תִּרְגְּזוּ") בְּדֶרֶךְ: וַיַּעֲלֻ מִמִּצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ") בְּנֶעֱנָ כה
 אֶל־יַעֲקֹב אֲבִיהֶם: וַיִּגְדּוּ לוֹ לֵאמֹר עוֹד יוֹסֵף") חַי וְכִי־הוּא 26

q) Sam. פִּי. r) Sam. כבדי. s) Sam. צואר. u) Sam. צוארו. כל
 u) Sam. עליהם. v) Sam. ויהקול. w) Cdd. 2. Vulg. Saad. כל
 עבדיו. x) Sam. ובאו. y) Sam. ואחן. z) Cd. 1. Vulg. LXX.
 את כל טוב. a) Sam. צוית. b) Sam. אל חחום. c) LXX.
 add: τοῦ βασιλέως. d) Sam. חליפת שמלות twice. e) Sam. Syr.
 insert ארץ. f) Sam. אחנות נשאות. g) Sam. אליהם, and so in v. 27.
 h) Sam. חחרנו. i) Cdd. Sam. ארצה. j) LXX. Vulg. add בנך.

הַנֶּעֱרַר מֵעַם אָבִי^ז) לֵאמֹר אִם-לֹא אֲבִיאֲנִי אֵלֶיךָ^א) וְחִטָּאתִי לְאָבִי
 33 כָּל-הַיָּמִים: וַעֲתָה גֹשֶׁב-נָא עֲבָדְךָ תַּחַת הַנֶּעֱרַר עָבַד לְאֲדֹנִי
 34 וְהַנֶּעֱרַר גָּעַל^ב) עַם-אֲחִיו: כִּי-אֵיךְ אֶעֱלֶה אֶל-אָבִי וְהַנֶּעֱרַר אֵינְנו
 אֲתִי^ג) פֶּן אֲרֹאֶה כְּרָע^ד) אֲשֶׁר יִמָּצֵא אֶת-אָבִי:

מה 45

א וְלֹא-יָבֵל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנִּצָּבִים עָלָיו לַיִּקְרָא הוֹצִיא^ה)
 כָּל-אִישׁ מֵעָלָיו^ו) וְלֹא-עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהַתְּרֹדֵעַ יוֹסֵף אֶל-אֲחָיו:
 2 וַיִּתֵּן אֶת-קִלְוִי^ז) בְּבָבִי וַיִּשְׁמְעוּ מִצְרַיִם^ח) וַיִּשְׁמְעוּ^ט) בֵּית פְּרֹעֹה:
 3 וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אֲחָיו אֲנִי יוֹסֵף הָעוֹד אָבִי חַי וְלֹא-יָבֵלוּ
 4 אֲחָיו לְעֵנֹת אִתּוֹ כִּי נִבְהָלוּ מִפְּנָיו^י): וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אֲחָיו
 גְּשׁוּ-נָא אֵלַי וַיִּגְשׁוּ וַיֹּאמֶר אֲנִי יוֹסֵף אֲחִיכֶם אֲשֶׁר-מִבְרַתֶּם
 ה אֲתִי מִצְרַיִם: וַעֲתָה אֶל-תַּעֲצָבו וְאֶל-יָחַל בְּעֵינֵיכֶם כִּי-
 6 מִבְרַתֶּם אֲתִי הִנֵּה כִּי לְמַחִיָּה שְׁלַחְנִי אֱלֹהִים לִפְנֵיכֶם: כִּי-
 זֶה שְׁנֵתִים הִרְעָב^י) בְּקֶרֶב הָאָרֶץ וְעוֹד הַמָּשׁ שָׁנִים אֲשֶׁר אֵין
 7 חֶרֶשׁ וְקֶצִיר: וַיִּשְׁלַחְנִי אֱלֹהִים לִפְנֵיכֶם לְשׁוֹם^כ) לָכֶם שְׂאֲרִית^כ)
 8 בָּאָרֶץ וְלִהְיוֹת לָכֶם לְפָלִיטָה^כ) גְּדֹלָה: וַעֲתָה לֹא-אַתֶּם שְׁלַחְתֶּם
 אֲתִי הִנֵּה כִּי הָאֱלֹהִים וַיִּשְׁמְעֵנִי^כ) לָאֵב לִפְרֹעֹה וּלְאֲדֹנָיו לְכָל-
 9 בֵּיתוֹ וּמִשָּׁל בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם: מִהֲרֹה וְעָלִי אֶל-אָבִי
 וְאֶמְרָתֶם אֵלָיו זֶה אָמַר בְּנֵךְ יוֹסֵף שָׁמְנִי אֱלֹהִים לְאֲדֹנָיו לְכָל-
 י מִצְרַיִם רָדָה אֵלַי אֶל-תַּעֲמֹד: וַיִּשְׁכַּת בְּאָרֶץ-גֹּשֶׁן וְהָיְתָה
 קְרוֹב אֵלַי אֶתָּה וּבְנֶיךָ וּבְנֵי בְנֶיךָ וְצִאֲנָה^כ) וּבִקְרָה וְכָל-אֲשֶׁר-

z) Sam. אביו, Syr. אבינו. a) LXX. add: καὶ στήσω αὐτὸν ἐνὸς σου. b) Sam. יעלה. c) Cdd. LXX. אחנו. d) Sam. ברעה. e) Sam. ודוציא. f) Sam. מעליו. g) Sam. קולו. h) LXX. πάντες οἱ Αἰγύπτιοι. i) Sam. וישמעו. j) Omitted in LXX. k) Sam. רעב. l) Sam. לשים. m) Sam. שארות. n) Sam. פלטה. o) Sam. וישמני. p) Sam. צאנך.

17 לְאֲדָנָי גַם-אֲנֹחֲנוּ גַם אֲשֶׁר-נִמְצָא הַנִּבְעֵע בְּיָדוֹ: וַיֹּאמֶר
 חֲלִילָה לִּי מַעֲשֹׂוֹת וְאַתָּה הָאִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא הַנִּבְעֵע בְּיָדוֹ הוּא
 יְהִיָּה לִי עֶבֶד וְאַתָּם עִלּוּ לְשִׁלּוֹם אֶל-אֲבִיכֶם: ׀
 18 וַיָּגֶשׁ אֵלָיו יְהוּדָה וַיֹּאמֶר בִּי אָדֹנָי יִדְבָּר-נָא עִבְדְּךָ דָּבָר
 19 בְּאָזְנוֹ אָדֹנָי וְאַל-יִחַר אַפְּךָ בְּעַבְדְּךָ כִּי כְמוֹד בְּפִרְעָה: אָדֹנָי
 20 שָׁאַל אֶת-עַבְדִּיו לֵאמֹר הִנֵּשׁ-לָכֶם אָב אוֹ-אָח: וַנֹּאמֶר אֶל-כ
 21 אָדֹנָי יִשְׁלַנּוּ אָב וְכֵן וְיִלְד^h) וְקָנִים קָטָן וְאֶחָיוⁱ) מִתּוֹ וַיִּתֵּר הוּא
 22 לְבָדּוֹ לְאִמּוֹ וְאָבִיו אָהָב: וַתֹּאמֶר אֶל-עַבְדֶּיךָ הוֹרְדוּהוּ^j) אֵלָי
 23 וְאֶשְׁמָחָה עֵינֵי עָלָיו: וַתֹּאמֶר אֶל-אָדֹנָי לֹא-יֻכַּל הַנָּעַר לָעֹבֵב
 24 אֶת אָבִיו וְעֹבֵב אֶת-אָבִיו וְמָת: וַתֹּאמֶר אֶל-עַבְדֶּיךָ אִם-לֹא
 25 יִכַּד אֲחִיכֶם הַקָּטָן אֶתְכֶם לֹא תִסָּפֹן^k) לְרָאוֹת פָּנָי: וַיְהִי בִּי
 26 עָלֵינוּ אֶל-עַבְדְּךָ אָבִי^l) וַנֵּגֶד-לֹא^m) אֶת דְּבָרֵי אָדֹנָי: וַיֹּאמֶר אָבִינוּ כֹּה
 27 שָׁבוּⁿ) שְׁבַרְרֵלְנוּ מִעַט-אֶבֶל: וַנֹּאמֶר^o) לֹא נוּכַל לָרֶדֶת אִם-יֵשׁ
 28 אֲחִינוּ הַקָּטָן אִתָּנוּ וְנִרְדָּנוּ בִּי-לֹא נוּכַל לְרָאוֹת פָּנָי^p) הָאִישׁ
 29 וְאֶחָיו הַקָּטָן אֵינְנוּ אִתָּנוּ: וַיֹּאמֶר עַבְדְּךָ אָבִי^q) אֵלָינוּ^r) אַתָּם
 30 יִדְעֶתֶם בִּי שְׁנַיִם וְלָדָה-לִי אֲשֶׁתִּי: וַיֵּצֵא הָאֶחָד^s) מִמָּאֲתִי וַיֹּאמֶר
 31 אֵד טָרַף טָרַף וְלֹא רָאִיתִיו עַד-הַנֶּה: וּלְקַחְתֶּם גַּם-אֶת-זֶה
 32 מִעִם פָּנָי וְקִרְוֹהוּ^t) אָבוֹן^u) וְהוֹרְדֶתֶם אֶת-שִׁיבְתִּי בְרָעָה שְׂאֵלָה:
 33 וְעַתָּה כָּבֹאִי אֶל-עַבְדְּךָ אָבִי^v) וְהַנָּעַר אֵינְנוּ אִתָּנוּ^w) וְנִפְשׁוּ קְשׁוּרָה ל
 34 בְּנִפְשׁוֹ: וְהִזָּה בְּרָאוֹתָו בִּי-אֵין הַנָּעַר^x) וְמָת וְהוֹלִידוּ עַבְדֶּיךָ
 35 אֶת-שִׁיבַת עַבְדְּךָ אָבִינוּ בְּיָגוֹן^y) שְׂאֵלָה: בִּי עַבְדְּךָ עָרַב אֶת-

h) Sam. ויליד. i) Sam. אחיו. j) Sam. הורידו. k) Sam.
 תוסיפון. l) Cdd. 2. Sam. LXX. Syr. Vulg. Saad. אבינו. m) Sam.
 ונגיד לו. n) Sam. שובו. o) Cd. 1. Syr. insert לאבינו. p) Sam. אח
 פני. q) LXX. Vulg. Syr. אבינו. r) Sam. אלני. s) Sam. אחד.
 t) Sam. וקראהו. u) LXX. add: *ἐν τῇ ὁδῷ*. v) LXX, Vulg. Syr.
 אחנו. w) Cd. 1. Sam. אחי. x) Sam. LXX. Vulg. insert
 y) Sam. ביאנון.

3 בָּסָף שִׁבְרוּ וַיַּעַשׂ בְּדָבָר יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר: הַזֶּקֶן אֹר וְהָאֲנָשִׁים
 4 שְׁלָחוּ הַמֶּלֶךְ) וְחִמְרֵיהֶם: הֵם יָצְאוּ אֶת־הָעֵר לֹא^{a)} (הַרְחִיקוּ^{r)}
 וַיּוֹסֶף אָמַר לְאֲשֶׁר עַל־בֵּיתוֹ קוֹם רִדְף אַחֲרֵי הָאֲנָשִׁים
 וְהַשְׁגַּתֶּם וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם^{s)} לָמָּה שְׁלַמְתֶּם רָעָה תַּחַת טוֹבָה^{t)}:
 ה הֲלוֹא זֶה אֲשֶׁר יִשְׁתָּה אֲדֹנִי בֹו וְהוּא נָחַשׁ וְנָחַשׁ בֹּו תִרְעַתֶּם
 6 אֲשֶׁר עָשִׂיתֶם: וַיִּשְׁגּוּ וַיִּדְבֹּר אֲלֵהֶם אֶת־הַדְּבָרִים^{u)} הָאֵלֶּה:
 7 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לָמָּה יִדְבֹּר אֲדֹנִי בְּדָבָרִים הָאֵלֶּה חֲלִילָה לְעַבְדֶּיךָ
 8 מַעֲשׂוֹת בְּדָבָר הַזֶּה: הֵן בָּסָף אֲשֶׁר^{v)} מְצָאנוּ בְּפִי אִמְתָּחֲתָנוּ
 הַיִּשְׁכְּנוּ^{w)} אֵלֶיךָ מֵאֶרֶץ כְּנָעַן וְאִיךָ נִגְנַב מִבֵּית אֲדֹנֶיךָ בָּסָף אֹו
 9 זָהָב: אֲשֶׁר יִמְצָא אִתּוֹ מֵעַבְדֶּיךָ וְמֵת וְגַם־אֲנָחְנוּ^{x)} נִהְיָה לְאֲדֹנִי
 י לְעַבְדִּים: וַיֹּאמֶר גַּם־עָתָה בְּדַבְרֵיכֶם כֵּן־הוּא אֲשֶׁר יִמְצָא
 11 אִתּוֹ יִהְיֶה־לִּי עֹבֵד^{y)} וְאַתֶּם תִּהְיוּ נָקִים^{z)}: וַיִּמָּחְרוּ וַיּוֹרְדוּ^{a)} אִישׁ
 12 אֶת־אִמְתָּחֲתוֹ^{b)} אֶרְצָה וַיִּפְתְּחוּ אִישׁ אִמְתָּחֲתוֹ: וַיַּחֲפֹשׂ בְּגָדוֹ
 13 הַחֵל וּבִקְטָן כֻּלָּה וַיִּמְצָא הַגִּבִּיעַ בְּאִמְתָּחֲתוֹ בְּנִימָן: וַיִּקְרְעוּ שְׁמֹלֹתָם
 14 וַיַּעֲמִם^{c)} אִישׁ עַל־חֻמְרוֹ וַיֵּשְׁבוּ^{d)} הָעִירָה: וַיָּבֹא יְהוּדָה וְאָחִיו
 טו בִּיתָה יוֹסֵף וְהוּא עוֹרְנו שֹׁם וַיִּפְּלוּ לְפָנָיו אֶרְצָה: וַיֹּאמֶר לָהֶם
 יוֹסֵף מַה־הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתֶם הֲלוֹא יָדַעְתֶּם כִּי־נָחַשׁ
 16 נִחַשׁ אִישׁ אֲשֶׁר בָּמִנִּי^{e)}: וַיֹּאמֶר יְהוּדָה מַה־נֹּאמַר לְאֲדֹנִי מַה־
 נִדְבֹּר וּמַה־נִּצְטָדֵק הָאֱלֹהִים^{f)} מְצָא אֶת־עֵינַי עַבְדֶּיךָ הַנֵּנוּ עֹבְדִים

p) Sam. הם. q) Cdd. 2. Vulg. Syr. ולא. r) Sam. הרחקו.
 s) Sam. מליהם, and so in v. 6. t) LXX. add: *ἵνα τί ἀλλέγειτέ μου τὸ λόγῳ τὸ ἀργυροῦν*; Vulg. "scyphus quem furati estis", and connects it with the following verse. Syr. also similarly adds
 אֶת הַדְּבָרִים וַיִּשְׁכְּנוּ אֵלֶיךָ מֵאֶרֶץ כְּנָעַן וְאִיךָ נִגְנַב מִבֵּית אֲדֹנֶיךָ בָּסָף אֹו. u) Sam. omits
 v) Sam. הכסף אסר. is the reading of both the Lond. and Paris Polygl., but not of Kennicott. w) Sam. הושכנו. x) Sam.
 יומה גם א'. y) Sam. קמץ ב"ק, and so in v. 17. z) Sam. נקואים. a) Sam.
 ויורדו. b) Sam. omits אִתּוֹ. c) Sam. שמלוחם ויעמם. d) Sam.
 וישבו. e) Sam. כמוני. f) Cdd. 3. Sam. LXX. Vulg. Syr. Saad. ומה. g) Sam. והאלהים.

מִשְׁמוֹן בְּאִמְתַּחֲתִיכֶם בְּסִפְסָם בָּא אֵלַי וַיֹּצֵא אֹתָם שְׂמֵעוֹן:
 וַיָּבֹא הָאִישׁ אֶת-הָאֲנָשִׁים בֵּיתָה יוֹסֵף^a) וַתֵּן-מִלֵּם וַיִּרְחֲצוּ
 רַגְלֵיהֶם וַתֵּן מִסָּפִיא^b) לְחִמְרֵיהֶם: וַיְכַנֵּנוּ אֶת-הַמִּנְחָה עַד-כֹּה
 בּוֹא^c) יוֹסֵף בְּצֻהָרִים כִּי שָׁמְעוּ בִּירְשָׁם וַאֲכָלוּ לָחֶם: וַיָּבֹא 26
 יוֹסֵף הַבֵּיתָה וַיְבִיאוּ^d) לוֹ אֶת-הַמִּנְחָה אֲשֶׁר-בִּידָם הַבֵּיתָה
 וַיִּשְׁתַּחֲוֶה-לוֹ^e) אַרְצָה: וַיִּשְׁאַל לָחֶם לְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר הַשְׁלֹם 27
 אֲבִיכֶם הֵקֵן אֲשֶׁר אִמְרַתֶּם הַעֲוִדְנוּ^f) חַי: וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם לְעַבְדְּךָ 28
 לְאֶבְיָנוּ עֲוִדְנוּ חַי^g) וַיִּקְרָא וַיִּשְׁתַּחֲוֶה^h): וַיֵּשֶׂא עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת- 29
 בְּנֵימִין אֶחָיו כִּן-אִמּוֹ וַיֹּאמֶר הִזֶּה אֲחִיכֶם הִקְטָן אֲשֶׁר אִמְרַתֶּם
 אֵלַי וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יְחִנֶּה בְּנִי: וַיִּמָּהֵר יוֹסֵף כִּי-נִבְמְרוּ רַחֲמָיו לִ
 אֶל-אֶחָיוⁱ) וַיִּבְקֹשׁ לְבָבוֹת וַיָּבֹא הַחֲדָרָה^j) וַיִּבְךְ שָׁמָּה^k): וַיִּרְחֹץ 31
 פָּנָיו וַיֹּצֵא וַיִּתְאַפֵּק וַיֹּאמֶר שִׁימוּ לָחֶם: וַיִּשְׁימוּ^l) לוֹ לִבְדּוֹ 32
 וּלְהֶם לְבָדָם וּלְמִצְרַיִם הָאֲכָלִים אֹתוֹ לְבָדָם כִּי לֹא יוֹכְלוּ
 הַמִּצְרַיִם לֶאֱכֹל אֶת-הָעֶבְרִים לָחֶם כִּי-תוֹעֵבָה הוּא לְמִצְרַיִם:
 וַיִּשְׁכְּנוּ לְפָנָיו הַבָּבֶל בְּכַבְרָתוֹ^m) וַהֲצִיעִיר כְּצַעֲרָתוֹⁿ) וַיִּתְמָהוּ 33
 הָאֲנָשִׁים אִישׁ אֶל-רֵעֵהוּ^o): וַיֵּשֶׂא מִשְׁאֵת מֵאֵת פָּנָיו אֲלֵהֶם^p) 34
 וַתֵּרֶב מִשְׁאֵת בְּנִימִן מִמִּשְׁאֵת כָּלָם חֲמֵשׁ יָרוֹת וַיִּשְׁתָּו
 וַיִּשְׁכְּרוּ עִמּוֹ:

מר 44

וַיֹּצֵא אֶת-אֲשֶׁר עַל-בֵּיתוֹ לֵאמֹר מַלֵּא אֶת-אִמְתַּחֲתֵי הָאֲנָשִׁים א
 אֶכֶל כְּאֲשֶׁר יוֹכְלוּן שְׂאֵת וְשִׁים בְּכֶף-אִישׁ בְּפִי אִמְתַּחֲתוֹ:
 וְאֶת-גִּבְעֵי גִבְעֵי הַכֶּף תָּשִׂים בְּפִי אִמְתַּחֲתֵי הַקָּטָן וְאֶת 2

a) LXX. omit יוסף — ויבא. b) Sam. מספה. c) Sam. כא.
 d) עוֹדְנוּ. e) Sam. אפים. f) Cdd. LXX. Vulg. add אפים. g) Sam. וידנו.
 h) So rightly Sam. and 'p. V. D. H. וַיִּשְׁתַּחֲוֶה. i) Sam. על א'. j) Sam.
 הברכה. k) Sam. שם. l) Sam. וישמו. m) Sam. כנכירתו. n) Sam.
 כצעירתו. o) Sam. על ר'.

אֶבְרֹן וְאֶפְרָא וְזֶה קָרוֹ מִזְמֶרֶת הָאָרֶץ בְּכָלֵיכֶם וְהוֹרִידוּ
 לְאִישׁ מִנְּהָה מַעֵט צָרִי וּמַעֵט דְּבָשׁ נִכְאֹת וְלֹט^ט) בְּטָנִים
 12 וְשָׂקִידִים^י): וְכֶסֶף מִשְׁנֶה קָחוּ בְיָדְכֶם וְאֶת־הַכֶּסֶף הַמְּוָשֵׁב בְּפִי
 13 אֲמַתְחֲתִיכֶם תְּשִׁיבוּ בְיָדְכֶם אוֹלֵי מִשְׁנֶה הוּא^י): וְאֶת־אֲחִיכֶם
 14 קָחוּ וְקוּמוּ שׁוּבוּ^י) אֶל הָאִישׁ: וְאֵל שְׂדֵי^י) וְיָתֵן לָכֶם רְחֻמִּים
 לִפְנֵי הָאִישׁ וְשָׁלַח לָכֶם אֶת־אֲחִיכֶם אַחֲרָי^י) וְאֶת־בְּנֵימִין וְאֶנִּי
 טו כְּאֲשֶׁר שָׁלַחְתִּי שְׂבָלְתִּי וַיִּקְחוּ הָאֲנָשִׁים אֶת־הַפְּנִיחָה הַזֹּאת
 וּמִשְׁנֶה^א) -כֶּסֶף^י) לִקְחוּ בְיָדָם וְאֶת־בְּנֵימִין וַיִּקְמוּ וַיֵּרְדּוּ מִצְרָיִם^ב)
 16 וַיַּעֲמְדוּ לִפְנֵי יוֹסֵף: וַיֵּרָא יוֹסֵף אֶתָּם אֶתָּם^א) -בְּנֵימִין^ב) וַיֹּאמֶר
 לְאֲשֶׁר עַל־בֵּיתוֹ הִבָּא אֶת־הָאֲנָשִׁים הַבְּיָחָה וּטְבַח טְבַח וְהָבֵן
 17 כִּי אֲתִי וְאֶכְלוּ הָאֲנָשִׁים בַּצֹּהֲרִים: וַיַּעַשׂ הָאִישׁ כְּאֲשֶׁר אָמַר
 18 יוֹסֵף וַיָּבֵא הָאִישׁ אֶת־הָאֲנָשִׁים בֵּיתָה יוֹסֵף: וַיֵּירְאוּ הָאֲנָשִׁים
 כִּי הוּבָאוּ בֵּית^ב) יוֹסֵף וַיֹּאמְרוּ עַל־דְּבַר הַכֶּסֶף הַשֶּׁבִּי^ב)
 כְּאֲמַתְחֲתִינוּ בַּתְּחִלָּה אֲנַחְנוּ מִדָּבָרִים לְהַתְנַלֵּל עָלֵינוּ וְלִהְיוֹתֵנוּ
 19 עֲלֵינוּ וְלִקְחָתָ^ג) אֲתָנוּ לַעֲבָדִים וְאֶת־חַמְדֵּינוּ: וַיִּגְשׁוּ אֶל־הָאִישׁ
 כ אֲשֶׁר עַל־בֵּית יוֹסֵף וַיִּדְּבְרוּ אֵלָיו פָּתַח הַבַּיִת: וַיֹּאמְרוּ^ג) כִּי
 21 אֲדֹנֵי יָרֵד יִרְדּוּ בַּתְּחִלָּה לְשִׁבְר־אֶכָּל: וַיְוַלֵּי כִּי־בָּאנוּ אֶל־הַפְּלֹז
 וְנִפְתַּחְתָּ^ד) אֶת־אֲמַתְחֲתֵינוּ וְהִנֵּה כֶּסֶף־אִישׁ בְּפִי אֲמַתְחֲתוֹ כִּסְפֵנוּ
 22 בְּמִשְׁקָלוֹ וְנִשְׁב^ה) אֲתָנוּ בְיָדֵינוּ^ו): וְכֶסֶף אַחֲרֵי הוֹרְדֵנוּ^ז) בְּיָדֵנוּ^ח)
 23 לְשִׁבְר־אֶכָּל לֹא^ז) יִדְּעֵנִי מִי־שֵׁם כִּסְפֵנוּ כְּאֲמַתְחֲתֵינוּ: וַיֹּאמֶר
 שְׁלֹם לָכֶם אֶל־תֵּירְאוּ אֱלֹהֵיכֶם וְאֱלֹהֵי אֲבִיכֶם^ז) נָתַן לָכֶם

e) Sam. ולוט. f) Sam. ושקידים. g) Sam. משנא היא. The Masorites do not point here. h) Cdd. Sam. Syr. Vulg. Saad. ושובו. i) LXX. ὁ δὲ θεός μου. j) Sam. האחר. k) Cdd. 28 read ומשנה, but vid. n. on v. 12. l) Cd. 1. הכסף. m) Cdd. Sam. מצרימה. n) Sam. ואת. o) LXX. add τὸν ὁμολήτριον. p) Sam. כיחה. q) Sam. המושב. r) Sam. לקחה. s) Cdd. 2. Syr. supply בידנו. t) Sam. ונפחה. u) Sam. ונשיב. v) Cdd. LXX. בידנו. w) Sam. לקחנו. x) Cdd. בידנו. y) Cdd. Saad. ולא. z) Cdd. 2. Sam. LXX. אכתיכם.

בְּנִימָן תִּקְחוּ עָלַי הֵיוּ בָלָנָה: וַיֹּאמֶר רְאוּבֵן אֶל-אָבִיו לֵאמֹר 37
 אֶת-שְׁנֵי בְנֵי חַמֹּת אִם-לֹא אֲבִיאֲנִי אֵלֶיךָ חֲנָה אֶחָד עַל-יָדִי
 וְאֲנִי אֲשִׁיבֶנּוּ אֵלֶיךָ: וַיֹּאמֶר לֹא-יָרֵד בְּנֵי עִמְכֶם כִּי-אֶחָיו 38
 מֵת וְהוּא לְבָדוֹ נִשְׁאָר וּקְרָאָהוּ אִסּוֹן בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר תֵּלְכוּ-בָּהּ
 וְהוֹרִדְתֶּם אֶת-שִׁבְתִּי בְּיָנוֹן שְׂאוּלָה^p):

מג 43

וְהָרַע-בְּכָר בְּאֶרֶץ: וַיְהִי כֹאֲשֶׁר בָּלוּ לַאֲכָל אֶת-הַשֹּׂבֶר אֲשֶׁר^N 2
 הָבִיאוּ מִמִּצְרָיִם וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֲבִיהֶם שְׁבוּ^q) שִׁבְרוּ-לָנוּ
 מַעֲט-אֶבֶל: וַיֹּאמֶר אֲלֵיוֹ וְהוֹדָה לֵאמֹר הָעֵד הַעֲדָ^r) בְּנֵי הָאִישׁ^s) 3
 לֵאמֹר לֹא-תִרְאוּ פָנַי בְּלִחְתִּי אֲחִיכֶם^t) אֲתָכֶם: אִם-יִשְׁלַח 4
 אֶת-אֶחָיו אֲחִינוֹ אֲחִינוֹ נִרְדָּה וְנִשְׁבְּרָה לָךְ אֶבֶל: וְאִם-אֵינְךָ מִשְׁלַח 5
 לֹא נֵגֵד כִּי-הָאִישׁ אָמַר אֲלֵינוּ לֹא-תִרְאוּ פָנַי בְּלִחְתִּי אֲחִיכֶם 6
 אֲתָכֶם: וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל לְמָה הִרְעַתֶּם לִי לְהַגִּיד לְאִישׁ 7
 הָעוֹד לָכֶם אֵח: וַיֹּאמְרוּ שְׂאוּל^u) שְׂאֵל-הָאִישׁ לָנוּ וְלִמְזֹלְדָתָנוּ 8
 לֵאמֹר הָעוֹד אֲבִיכֶם חַי הַיֵּשׁ לָכֶם אָח וְנִגַּד-לָ^v) עַל-פִּי
 הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַיְדוּעַ^w) יִגַּד כִּי יֹאמֶר חוֹרִידוֹ אֶת-אֲחִיכֶם: 9
 וַיֹּאמֶר וְהוֹדָה אֶל-יִשְׂרָאֵל אָבִיו שְׁלַחָה^x) הַנָּעַר אֲתִי וְנִקְוָה 10
 וְנִלְכָּה וְנִחְיָה וְלֹא נָמוּת גַּם-אֲנַחְנוּ גַם-אַתָּה גַם-מִסְפֵּנוּ^y): 11
 אֲנִכְלִי אֶעֱרֹבֶנּוּ מִיָּדִי^z) חֲבִיבֵנוֹ אִם-לֹא הָבִיאֲתִיו^a) אֵלֶיךָ וְהִצַּנְתִּיו 12
 לְפָנֶיךָ וְחִמַּאתִּי לָךְ^b) כָּל-הַיָּמִים: כִּי לֹא־הָיָה הַתְּמַחֲמָהוּ^c) י
 כִּי-עָתָה שָׁבֵנוּ וְהָ פְעָמִים: וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם^d) יִשְׂרָאֵל אֲבִיהֶם 13

p) Sam. ביאנון שאלה. q) Sam. שובו. r) Sam. העיד. s) LXX.
 add: ὁ κύριος τῆς γῆς. i) LXX. add. הקטן. u) Sam. שאל.
 v) Sam. ונניד לו. w) Sam. הידוע. x) Sam. שלח. y) Cdd.
 mult. טפינו. z) Cd. 1. Saad. ומידי. a) Sam. הביאתיו. b) Cdd.
 3. Syr. Onk. ed 1. and ch. 44: 32 לאכי. c) Sam. לו לא
 התמחמהנו. d) Sam. אליהם, and so in vv. 23, 34.

הלוֹא אִמְרָתִי^a) אֲלֵיכֶם וְלֹא שָׁמַעְתֶּם
 23 וְגַם-דָּמּוּ הַגָּז נִדְרָשׁ: וְהֵם לֹא יָדְעוּ כִּי שָׁמַע יוֹכָף כִּי הַמַּלְאִךְ
 24 בִּינְתָם: וַיִּסָּב מֵעֲלִיָּהָ וַיִּבָּךְ וַיָּשָׁב אֶלְהֶם וַיְדַבֵּר אֲלֵהֶם
 כֹּה וַיִּקַּח מֵאֲהֶם אֶת-שִׁמְעוֹן וַיֵּאסֶר אוֹתוֹ לְעִנְיָהָם: וַיֵּצֵא יוֹסֵף
 וַיִּמְלֵאוּ אֹתוֹ בְּלִיָּהֶם בָּרֹךְ וְלֹהֵשִׁיב בְּסִפֵּיהֶם^b) אִישׁ אֶל-שָׁקוֹ^c) וּלְתַח
 26 לָהֶם צָדָה לְדָרֶךְ וַיַּעַשׂ^d) לָהֶם בּוֹ: וַיֵּשְׂאוּ אֶת-שִׁבְרָם עַל-
 27 הַמַּלְאִכִּים וַיִּלְכוּ מִשָּׁם: וַיִּפְתַּח הָאֲחִיר אֶת-שָׁקוֹ לְתַת מִסְפּוֹ^e)
 לְחַמְרוֹ בַּמַּלּוֹן וַיֵּרָא אֶת-בְּסָפּוֹ וְהִנֵּה-הוּא בְּפִי אֲמַתְהֶתּוֹ:
 28 וַיֹּאמֶר אֶל-אֶחָיו הוֹשֵׁב בְּבִטְיָ וְגַם הַגָּז^f) בְּאֲמַתְהִי וַיֵּצֵא
 לָבָם וַיַּחֲרִדוּ אִישׁ אֶל-אֶחָיו^g) לֵאמֹר מִה-זֹּאת עָשָׂה אֱלֹהִים
 29 לָנוּ: וַיָּבֹאוּ אֶל-יַעֲקֹב אֲבִיהֶם אֶרְצָה בְּנָעַן וַיַּגִּידוּ^h) לוֹ אֵת
 ל כָּל-הַקֶּרֶתⁱ) אֲתָם לֵאמֹר: וַדָּבָר הָאִישׁ אֲדֹנִי הָאָרֶץ אֲחֵנוּ קָשִׁית
 31 וַיִּתֵּן אֹתָנוּ^j) כְּמִרְגָּלִים אֶת-הָאָרֶץ: וַנֹּאמֶר אֲלָיו בָּנִים אֲנַחְנוּ
 32 לֹא הֵינּוּ מִרְגָּלִים: שְׁנַיִם-עָשָׂר אֲנַחְנוּ אָחִים^k) בְּנֵי אָבִינוּ
 33 הָאֲחִיר^l) אֵינָנו וְהַקָּטָן הַיּוֹם אֶת-אָבִינוּ בְּאָרֶץ בְּנָעַן: וַיֹּאמֶר
 אֲלֵינוּ הָאִישׁ אֲדֹנִי הָאָרֶץ בְּזֹאת אִדַּע כִּי בָנִים אַתֶּם אֲחֵיכֶם
 34 הָאֲחִיר הַנִּיחָו אֹתִי וְאֶת-רַעְיוֹן בְּפִיכֶם קָחוּ וְלָכוּ: וְהִבִּיאוּ
 אֶת-אֲחֵיכֶם הַקָּטָן אֲלַי וְאִדַּעָה כִּי לֹא מִרְגָּלִים אַתֶּם כִּי
 לֹה בָנִים אַתֶּם אֶת-אֲחֵיכֶם^m) אַתֶּן לָכֶם וְאֶת-הָאָרֶץ תִּסְתַּחֲרוּ: וַיְהִיⁿ)
 הֵם מְרִיקִים שִׁקְיָהֶם וְהִנֵּה-אִישׁ צָרוּר-בְּסָפּוֹ בָּשָׁקוֹ וַיֵּרָאוּ
 36 אֶת-צָרָרוֹת בְּסִפֵּיהֶם הַמָּה^o) וַאֲבִיהֶם וַיֵּרְאוּ: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם
 יַעֲקֹב אֲבִיהֶם אֹתִי שִׁבְלַתְּם יוֹסֵף אֵינָנו וְשִׁמְעוֹן אֵינָנו וְאֶת-

a) Sam. דברתי. b) Sam. את כספיהם. c) Sam. על סכו. d) Cd.
 1. Vulg. Syr. ויעשו. e) Sam. מספה. f) Sam. inserts הוא. g) Sam.
 1. Vulg. Syr. ויגדו. h) Sam. ויגדו. i) Sam. כל הקרות. j) LXX. add *ἐν φυλακῇ*,
 doubtless a mere gloss. k) Sam. אחים אנחנו. l) Cdd. 2. Sam.
 Syr. והאחר. m) Cdd. 4. LXX. Syr. Vulg. Saad. ואת א'. n) Sam.
 ויהיו. o) Sam. הם.

m) Sam. **אליהם**, and so in vv. 9, 12, 14, 18, 24 twice, 36. n) Sam. **הכירוהו**. o) Omitted in Cdd. 3. LXX. Vulg. Syr. p) Sam. **עבדיך**. q) Sam. **אנחנו**. r) Omitted by Cd. 1. Vulg. s) Sam. **אליכם**. t) Sam. adds: **ויאמרו לא יוכל הנער לעזוב את אביו ועזב את אביו ומה**: u) Sam. **האחד**. v) Sam. **והביאו את שבר**. w) Sam. **חביאון**. x) Sam. **עלינו כל**. y) Cd. 1. Sam. **בשרת**. z) Sam. **תמותיו**.

51 לוֹ אֶמְנַח בַּח־פּוֹמִי פָּרַע כִּהֵּן אֹן: וַיִּקְרָא יוֹסֵף אֶת־שָׁם¹
הַכֹּכֹד מִנְשָׁה כִּי־נִשְׁנִי אֱלֹהִים אֶת־כָּל־עַמְלִי² וְאֵת כָּל־בֵּית
52 אָבִי: וְאֵת שֵׁם הַשָּׁנִי קָרָא אֶפְרַיִם כִּי־הִפְרֵנִי אֱלֹהִים בְּאֶרֶץ
53 עֲנִי: וַתִּכְלֶינָה³ שְׁבַע שָׁנִי הַשְׁבַּע אֲשֶׁר הָיָה⁴ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם:
54 וַתִּחְלֶינָה⁵ שְׁבַע שָׁנִי הָרָעָב לָבוֹא כְּאֲשֶׁר אָמַר יוֹכָב וַיְהִי
נֶה רָעָב⁶ בְּכָל־הָאֲרָצוֹת וּבְכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם הָיָה לָחֶם: וַתִּרְעַב
כָּל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיַּצְעֵק הָעָם אֶל־פַּרְעֹה לֵאמֹר וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה
56 לְכָל־מִצְרַיִם לָבוֹ אֶל־יוֹסֵף אֲשֶׁר־יֹאמַר⁷ לָבֶם תַּעֲשׂוּ⁸: וַהֲרַעֲב
הָיָה עַל כָּל־פָּנָי⁹ הָאֶרֶץ וַיִּפְתַּח יוֹסֵף אֶת־כָּל־אֲשֶׁר בָּהֶם
57 וַיִּשְׁכַּר¹⁰ לְמִצְרַיִם וַיַּחֲזֹק הָרָעָב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם¹¹: וְכָל־הָאֲרֶץ¹²
בָּאוּ מִצְרַיִם לִשְׁבֹּר אֶל־יוֹכָב כִּי־חָזַק הָרָעָב בְּכָל־הָאֲרֶץ¹³:

מב 42

א וַיֵּרָא יַעֲקֹב כִּי יֵשְׁכַב בְּמִצְרַיִם וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו¹ לָמָּה
2 תִּתְדָּאוּ²: וַיֹּאמֶר הִנֵּה³ שְׁמַעְתִּי כִּי יֵשְׁכַב בְּמִצְרַיִם רְדוּ־
3 שָׁמָּה וּשְׁכְרוּ־לָנוּ מִשָּׂם וְנִחְיָה וְלֹא נָמוּת: וַיִּרְדּוּ אַחֲיוֹיֹכָב
4 עֲשָׂרָה לִשְׁכַּר בָּר מִמִּצְרַיִם⁴: וְאֶת־בְּנֵימִן אָחִי יוֹסֵף לֹא־שָׁלַח
הַיַּעֲקֹב אֶת־אֲחָיו כִּי אָמַר פֶּן־יִקְרָאֵנִי אֶסּוֹן: וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל
6 לִשְׁכַּר בְּתוֹךְ הַבָּאִים כִּי־הָיָה⁵ הָרָעָב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: וַיּוֹסֶף
הוא השליט על־הָאֲרֶץ הוא⁶ הַמִּשְׁכִּיר⁷ לְכָל־עַם⁸ הָאֲרֶץ

1) Sam. כל. 2) Sam. onits. 3) Sam. onit. 4) Cdd. 4. Sam. והוא. 5) Sam. והחלנה. 6) Sam. והרעב. 7) Cdd. Sam. והיו. 8) Sam. והחלנה. 9) Sam. והחלנה. 10) Cdd. 5. Sam. LXX. Syr. Vulg. Saad. "ואשר". 11) Sam. והחלנה; בהם כר וישכיר. 12) Cdd. Sam. כל. על פני כל. 13) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 14) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 15) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 16) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 17) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 18) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 19) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 20) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 21) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 22) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 23) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 24) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 25) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 26) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 27) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 28) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 29) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 30) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 31) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 32) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 33) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 34) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 35) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 36) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 37) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 38) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 39) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 40) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 41) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 42) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 43) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 44) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 45) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 46) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 47) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 48) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 49) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 50) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 51) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 52) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 53) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 54) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 55) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 56) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 57) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 58) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 59) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 60) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 61) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 62) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 63) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 64) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 65) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 66) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 67) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 68) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 69) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 70) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 71) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 72) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 73) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 74) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 75) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 76) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 77) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 78) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 79) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 80) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 81) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 82) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 83) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 84) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 85) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 86) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 87) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 88) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 89) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 90) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 91) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 92) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 93) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 94) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 95) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 96) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 97) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 98) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 99) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. 100) Cdd. 1. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא.

כֹּר תַחַת יַד-פְּרָעָה אָכַל בָּעָרִים וְשָׁמְרוּ^c): וְהָיָה הָאָכַל לִפְקֻדּוֹן³⁶
 לָאָרֶץ לְשִׁבְעַת שָׁנֵי הָרָעָב אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה^d בָּאָרֶץ מִצָּרִים וְלֹא-
 תִּכְרַח הָאָרֶץ בָּרָעָב: וַיִּטֹּב הַדָּבָר בְּעֵינֵי פְרָעָה וּבְעֵינֵי כָל-³⁷
 עַבְדָּיו: וַיֹּאמֶר פְּרָעָה אֶל-עַבְדָּיו הִנֵּמְצָא כֹּהֵן אִישׁ^e אֲשֶׁר
 יוֹחַ אֱלֹהִים בּוֹ: וַיֹּאמֶר פְּרָעָה אֶל-יוֹסֵף אֶחָדִי הוֹדִיעַ אֱלֹהִים
 אוֹתָהּ^f אֶת-כָּל-זֹאת אִינִי נָכוֹן וְחָכָם בְּמֹד: אֵתָּה תִּהְיֶה עַל-³⁸
 בֵּיתִי וְעַל-פִּידִי יִשָּׁק כָּל-עַמִּי בְּךָ הַבָּסָא אֲנִי מִסָּה: וַיֹּאמֶר³⁹
 פְּרָעָה אֶל-יוֹסֵף רְאֵה נִתְּתִי אֶחָד עַל כָּל-אָרֶץ מִצְרָיִם:
 וְיֹסֵף פְּרָעָה אֶת-טַבַּעְתּוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתֵּן אֹתָהּ עַל-יַד יוֹסֵף
 וַיִּלְבָּשׁ אֹתוֹ בְּגָדֵי-שֵׁשׁ וַיַּשֵּׂם רֶכֶז הַזָּהָב⁴⁰ עַל-צַוְאָרוֹ: וַיַּרְבֵּב⁴¹
 אֹתוֹ בְּמִקְרָבֶת הַמִּשְׁנָה אֲשֶׁר-לוֹ וַיַּקְרָא⁴² לִפְנֵי אֶבְרָהָם וְנִתְּן⁴³
 אֹתוֹ עַל כָּל-אָרֶץ מִצְרָיִם: וַיֹּאמֶר פְּרָעָה אֶל-יוֹסֵף אֲנִי פְרָעָה
 וּבְלָעֲדִידִךָ לֹא-אֲרִים אִישׁ אֶת-דִּידְךָ וְאֶת-רִגְלְךָ בְּכָל-אָרֶץ מִצְרָיִם:
 וַיַּקְרָא פְּרָעָה שְׁם-יוֹסֵף צִפְנֵת פַּעֲנָה⁴⁴ וַיִּתֵּן-לוֹ אֶת-אַסְנֵת בַּת-⁴⁵
 פּוֹטִי פָרַע כֶּתֶן אֵן⁴⁶ לְאִשָּׁה וַיֵּצֵא יוֹסֵף עַל-אָרֶץ⁴⁷ מִצְרָיִם⁴⁸:
 וַיּוֹסֶף בֶּן-שְׁלֹשִׁים שָׁנָה בָּעָמְדוֹ לִפְנֵי פְרָעָה-מֶלֶךְ מִצְרָיִם
 וַיֵּצֵא יוֹסֵף מִלִּפְנֵי פְרָעָה וַיַּעֲבֹר בְּכָל-אָרֶץ מִצְרָיִם: וַתַּעַשׂ⁴⁹
 הָאָרֶץ בְּשָׁבַע שָׁנֵי הַשְּׁבַע לְקַמְצִים: וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל⁵⁰
 שִׁבְעַת שָׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ בָּאָרֶץ⁵¹ מִצְרָיִם וַתִּתֵּן-אָכָל בְּעָרִים אָכָל
 שְׂדֵה-הָעִיר אֲשֶׁר סָבִיבָתֶיהָ נָתַן בַּחוּבָה: וַיַּצְבֵּר יוֹסֵף כָּר⁵²
 כָּחוֹל הַיָּם הַרְבֵּה מְאֹד עַד כִּי-תִדְּרֹל לְסֹפֵר כִּי-אֵין מִסְפָּר:
 וְלְיוֹסֵף יָלְדָּה⁵³ שְׁנֵי בָנִים בְּתָרִם תָּבֹא שְׁנַת הָרָעָב אֲשֶׁר יִלְדֶּה-⁵⁴

c) Sam. ישמרו. d) Sam. תהיינה. e) Omitted by Cdd. 8.
 Syr. Onk. f) Cd. 1. Saad. איש נכון. g) Sam. אחד. h) Sam.
 רכיד זהב. i) Cdd. 3. Sam. LXX. Syr. Vulg. Saad. ויקרא. j) Sam.
 ונתן. k) Sam. צפניה פענה. l) Sam. פוטיפרע כהנאן, and so in
 v. 50. m) Cdd. 4. Syr. Saad. בכל ארץ. n) LXX. omit מצרים—ויצא.
 o) Sam. האכל. p) Sam. שבע השנים אשר היה השבע בארץ. q) למד
 קמיעה; Sam. ילדו.

בְּחִלְמִי וְהִנֵּה ׀ שְׁבַע שְׁבָלִים עֹלֹת^ע) בְּקִנְיָה אֶחָד מִלֵּאָה וְטָבוֹחַ^י):
 23 וְהִנֵּה שְׁבַע שְׁבָלִים צִנְמוֹת^א) דִּקְוֹת שְׂדֵפוֹת^ב) קָדִים צִמְחוֹת
 24 אַחֲרֵיהֶם^י): וְחִבְלָעַן^ג) הַשְּׁבָלִים הִדְקָת^א) אֶת שְׁבַע הַשְּׁבָלִים
 כֹּה הַטָּבוֹחַ^י) וְאָמַר אֶל-הַחֲרִטָּמִים וְאִין מִיֵּיד לִי: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף
 אֶל-פְּרֹעֶה חֵלֹם פְּרֹעֶה אֶחָד הוּא אֶת אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים עָשָׂה
 26 הַיֵּיִד^מ) לְפְרֹעֶה: שְׁבַע פָּרַח^א) הַטָּבוֹחַ שְׁבַע שָׁנִים הִנֵּה וְשְׁבַע
 27 הַשְּׁבָלִים הַטָּבוֹחַ שְׁבַע שָׁנִים הִנֵּה חֵלֹם אֶחָד הוּא: וְשְׁבַע
 הַפָּרוֹת הַדִּקְוֹת וְהָרַעַת הָעֹלֹת^ע) אַחֲרֵיהֶן שְׁבַע שָׁנִים הִנֵּה
 וְשְׁבַע הַשְּׁבָלִים הַדִּקְוֹת^פ) שְׂדֵפוֹת^ב) הַקָּדִים יִהְיוּ שְׁבַע שָׁנִי רָעָב:
 28 הוּא הַדִּבָּר אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל-פְּרֹעֶה אֲשֶׁר^י) הָאֱלֹהִים עָשָׂה
 29 הָרָאָה אֶת-פְּרֹעֶה: הִנֵּה שְׁבַע שָׁנִים בָּאוֹת שְׁבַע זָרוֹל בְּכָל-
 ל אֶרֶץ מִצְרָיִם: וְקָמוּ שְׁבַע שָׁנִי רָעָב אַחֲרֵיהֶן וְנִשְׁבַּח כָּל-
 31 הַשְּׁבַע בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם וְכָלֹה הָרָעָב אֶת-הָאֶרֶץ: וְלֹא-יִדַּע
 הַשְּׂעָל בְּאֶרֶץ מִסְּגֵי הָרָעָב הֵהוּא אַחֲרֵי-כֵן^א) כִּי-כָבֵד הוּא מְאֹד:
 32 וְעַל הַשָּׁנֹת^י) הַחֵלֹם אֶל-פְּרֹעֶה פָּעַמִּים פִּרְנָבוֹן הַדִּבָּר מֵעַם
 33 הָאֱלֹהִים וּמִמַּתֵּר הָאֱלֹהִים לַעֲשׂוֹהוּ^ו): וַעֲתָה יִרְאֵ^א) פְּרֹעֶה אִישׁ
 34 נָכוֹן וְחָכָם וַיִּשְׁתַּחֲוֶ^ו) עַל-אֶרֶץ מִצְרָיִם: יַעֲשֶׂה^ח) פְּרֹעֶה וַיִּפְקֹד
 פָּקִידִים עַל-הָאֶרֶץ וַחֲמִשָּׁ^י) אֶת-אֶרֶץ מִצְרָיִם בְּשִׁבְעֵי שָׁנֵי הַשְּׁבַע:
 לֹה וַיִּקְבְּצוּ^ז) אֶת-כָּל-אֲבָל^א) הַשָּׁנִים הַטָּבוֹחַ הַבָּאֹת^י) הָאֵלֶּה וַיִּצְבְּרוּ

e) Sam. עלות. f) Sam. מליאות וטובות. g) Sam. צנימות; omitted by LXX. Vulg. h) Cdd. Sam. ושדפוח. i) Cdd. Sam. אחריהן. j) Sam. וחבלענה. k) Sam. הדקות; LXX. add: *καὶ ἀνεμόσφοροι*. l) Sam. הטובות, and so twice in v. 26. m) Sam. אניד. n) Sam. הדקות. o) Sam. והרעות העלות; LXX. omit הרעת. p) Sam. הדקות. q) Cdd. 3. Sam. LXX. Vulg. ושדפוח. r) Cdd. Sam. אה אשר. s) Sam. ואחרי כן. t) Sam. ועלה שנית. u) Sam. לעשוהו. v) Sam. פקדים על-הארץ וחמש. x) Sam. יעש. y) Sam. ויחמש; Cd. 1. LXX. Syr. וחמשון. z) Sam. ויקבץ. a) Sam. adds שבע. b) Sam. הטובות הבאות.

חֲלֹמוֹ) וְאִין-פֹּתַר אוֹתָם^g) לְפָרְעָה: וַיְדַבֵּר שָׂר הַמִּשְׁקִים אֶת-^h)
 פֶּרְעָה לֵאמֹר אֶת-חֲטָאִי אָנִי מִזְכִּיר הַיּוֹם: פֶּרְעָה קָצַף עַל-
 עַבְדָּיו וַיִּתֵּן אוֹתוֹⁱ) בְּמִשְׁמַר בֵּית שָׂר הַמִּטְבָּחִים אוֹתִי וְאֶת שָׂר
 הָאִפִּים: וַנַּחֲלֶמָה^j) חֲלוֹם בְּלִילָה אֶחָד אָנִי וְהוּא אִישׁ
 בְּפִתְרוֹן^k) חֲלֹמוֹ חֲלֵמְנוּ: וְשֵׁם אֹתָנוּ נָעַר עַבְדִּי עֶבֶד לְשָׂר
 הַמִּטְבָּחִים וְנִסְפָּר-לוֹ וַיִּפְתָּר-לָנוּ אֶת-חֲלֵמֵינוּ אִישׁ בְּחֻלְמוֹ
 פִּתְרִי^l): וְהָיָה כֹּאשֶׁר פָּתַר-לָנוּ כֵּן הָיָה אוֹתִי הַשִּׁיב עַל פִּנִּי
 וְאוֹתוֹ תִּלְהֶם^m): וַיִּשְׁלַח פֶּרְעָה וַיִּקְרָא אֶת-יוֹסֵף וַיְרִיעֵהוּ מִן-
 הַבּוֹר וַיַּנְלֵה וַיַּחֲלֵף שְׂמֻלֹתָיו וַיָּבֵא אֶל-פֶּרְעָה: וַיֹּאמֶר פֶּרְעָה
 אֶל-יוֹסֵף חֲלוֹם חֲלֵמֵתִי וּפְתָר אֵין אֹתוֹ וְאָנִי שָׁמַעְתִּי עָלֶיךָ
 לֵאמֹר תִּשְׁמַעⁿ) חֲלוֹם לִפְתֹּר אוֹתוֹ: וַיַּעַן יוֹסֵף אֶת-פֶּרְעָה לֵאמֹר
 בְּלִעְדֵי אֱלֹהִים יַעֲנֶה^o) אֶת-שְׁלוֹם פֶּרְעָה: וַיְדַבֵּר פֶּרְעָה אֶל-^p)
 יוֹסֵף בְּחֻלְמֵי הַנְּנִי^q) עֹמֵד עַל-שֵׁפֶת הַיָּאָר: וְהִנֵּה מִן-הַיָּאָר
 עֹלָה^r) שִׁבְעַת פָּרוֹת בְּרִיאֹת בָּשָׂר וַיִּפֹּת^s) הָאָר וַתִּרְשְׁנָה בְּאָחוּ:
 וְהִנֵּה שִׁבְעַת פָּרוֹת אַחֲרוֹת עֹלֹת אֶתְרֵיהֶן^t) דִּלּוֹת וַרְעוֹת תָּאָר
 מֵאֲרֵי וַתָּקוּחַ^u) בָּשָׂר לֹא-רָאִיתִי^v) בְּהִנֵּה^w) בְּכָל-אַרְצֵ-מִצְרַיִם לָרַע:
 וְהִנֵּה הַפָּרוֹת הַרְקִית וַהֲרַעוֹת אֶת שִׁבְעַת הַפָּרוֹת הָרֵאשֹׁנוֹת^x) כֹּ
 הַבְּרִיאֹת^y): וַתִּבְאֶנָּה אֶל-קִרְבָּנָה^z) וְלֹא נֹדַע בֵּי-בָאוּ אֵל-
 קִרְבָּנָה^a) וּמִרְאִיהֶן^b) רָע כֹּאשֶׁר בַּתְּחִלָּה וַאֲיִקֶץ^c): וְאַרְאֵה^d)

f) Sam. Syr. Saad. חלמיו. g) Sam. אחם. פתר אחם. h) Sam. אל.
 i) Sam. Saad. אחם. j) Sam. ונחלם. k) Sam. כפחרנו. l) LXX.
 omit פתר — אח חלם'. m) Sam. חלא. n) Sam. החשמע. o) Sam.
 LXX. לא יענה; vid. n. p) Sam. אח. q) Sam. והנני. r) Sam.
 עלות. s) Sam. ייפוח. t) LXX. insert: *ἐκ τοῦ ποταμοῦ*. u) Cdd.
 ידקית. v) Cdd. Syr. ולא ר'. w) Sam. בהן. x) Sam. הראשונות.
 y) Cdd. Sam. והבריאות. z) Sam. ויחבאון אל קרבנה. a) Sam. קרבנה.
 b) Cdd. Sam. ומראה. c) Sam. ואקץ; LXX. *ἐξέγερθεις δὲ*
ἐξαιμῶν. d) Sam. יאראה.

18 וַיֵּצֵא יוֹסֵף וַיֹּאמֶר זֶה פִּתְרוֹנוֹ שְׁלֹשָׁה הַסָּלִים שְׁלֹשָׁה יָמִים
 19 הֵם: בָּעוֹד | שְׁלֹשָׁה יָמִים וַיֵּשֶׂא פִרְעֹה אֶת-רֹאשׁוֹ מִעֲלֵידָה
 כ וַתֵּלֶךְ אוֹתָהּ עַל-עֵץ^q וְאָבַל הָעוֹף אֶת-בְּשָׂרָהּ מִעֲלֵידָה: וַיְהִי |
 בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יוֹם הַלֵּלֶת^r אֶת-פִּרְעֹה וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּה לְכָל-עֲבָדָיו
 וַיֵּשֶׂא אֶת-רֹאשׁוֹ | שָׂר הַמִּשְׁקִים וְאֶת-רֹאשׁ שָׂר הָאֲפִים בְּתוֹךְ
 21 עֲבָדָיו: וַיָּגֵשׁ אֶת-שָׂר הַמִּשְׁקִים עַל-מִשְׁקָהוּ וַיִּתֵּן הַכּוֹס^s עַל-
 22 כַּף פִּרְעֹה: וְאֵת שָׂר הָאֲפִים תֵּלַח^t בְּאֲשֶׁר פָּתַח לָהֶם יוֹסֵף:
 23 וְלֹא-זָכַר שַׂר-הַמִּשְׁקִים אֶת-יוֹסֵף וַיִּשְׁכַּח: פ

מא 41

א וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנָתַיִם יָמִים וּפִרְעֹה חָלַם וַהֲנֵה עֹמֵד עַל-הַיָּאָר:
 2 וַהֲנֵה מִן-הַיָּאָר עֹלָת^u שִׁבְעַת פָּרוֹת וַפּוֹת מִרְאָה וּבְרִיאוֹת^v בָּשָׂר
 3 וַתִּרְעִינָה^w בָּאָחוּ: וַהֲנֵה שִׁבְעַת פָּרוֹת אַחֲרוֹת עֹלֹת אַחֲרֵיהֶן
 מִן-הַיָּאָר רָעוֹת מִרְאָה וּדְקוֹת^x בָּשָׂר וַתַּעֲמֹדְנָה אֶצֶל הַפָּרוֹת
 4 עַל-שִׁפְתַּת הַיָּאָר: וַתֹּאבְלֶנָה הַפָּרוֹת רָעוֹת הַמִּרְאָה וּדְקוֹת^y
 הַבָּשָׂר אֶת שִׁבְעַת הַפָּרוֹת יִפְתּוּ^z הַמִּרְאָה וַהֲבִרְיָאוֹת^a וַיִּיקֶץ^b
 ה פִּרְעֹה: וַיִּישָׁן וַיַּחֲלֹם שְׁנִית וַהֲנֵה | שִׁבְעַת שִׁבְלִים עֹלֹת
 6 בְּקִנְיָה אַחֵר בְּרִיאוֹת וּטְבוֹת^c: וַהֲנֵה שִׁבְעַת שִׁבְלִים וּדְקוֹת
 7 וַיִּשְׁדּוּפְתּוּ^d קָרִים צִמְחֹת אַחֲרֵיהֶן: וַתִּבְלַעְנָה הַשִּׁבְלִים
 הַדְּקוֹת אֶת שִׁבְעַת הַשִּׁבְלִים הַבְּרִיאוֹת וַהֲמִלְאוֹת^e וַיִּיקֶץ פִּרְעֹה
 8 וַהֲנֵה תֵּלֹם: וַיְהִי כִּבְקֹר וַתִּפְּסַעַם רוּחוֹ וַיִּשְׁלַח וַיִּקְרָא אֶת-
 כָּל-חֹרְטֵי מִצְרַיִם וְאֶת-כָּל-חֲכָמֶיהָ וַיִּסְפֹּר פִּרְעֹה לָהֶם אֶת-

q) Sam. וְהָיָה אַחֲרָיָהּ עַל הָעֵץ. r) Sam. הוֹלֵדֶת. s) Sam. אֶת הַכּוֹס.
 t) Sam. חָלָה. u) Sam. עֹלֹת. v) Sam. וּבְרִיאוֹת. w) Sam. וַתִּרְעִינָה,
 and so in v. 18. x) Cdd. 3. Sam. וּדְקוֹת. y) Cdd. 5. Sam. וּדְקוֹת.
 z) Sam. יִפְתּוּ. a) Sam. וַהֲבִרְיָאוֹת. b) Sam. וַיִּיקֶץ, and so in v. 7.
 c) Sam. וּטְבוֹת. d) Sam. וַשִּׁדּוּפְתּוּ, and so in v. 23. e) Sam. וַהֲמִלְאוֹת.

שֶׁר הַטֹּבָחִים^a) אֶל-בֵּית הַפֶּהָר מְקִים אֲשֶׁר יוֹסֵף אָסוּר שָׁם:
 וַיִּפְקֹד שֶׁר הַטֹּבָחִים אֶת-יוֹסֵף אִתָּם וַיִּשְׂרָת אִתָּם וַיְהִיו 4
 יָמִים בְּמִשְׁמֶרֶת: וַיַּחֲלֹמוּ חֲלוֹם שְׁנֵיהֶם אִישׁ חֲלֹמוֹ בְּלִילָה הַ
 אֶחָד אִישׁ בְּפָתְרוֹנוֹ^b) חֲלֹמוֹ הַמִּשְׁקָה וְהָאֵפָה אֲשֶׁר לְמֶלֶךְ -
 מִצִּלִּים אֲשֶׁר אֲסוּרִים בְּבֵית הַפֶּהָר: וַיָּבֹא אֲלֵיהֶם יוֹסֵף 6
 בְּבֹקֶר וַיֵּרָא אִתָּם וְהֵנֵם וַעֲפִים: וַיִּשְׁאַל אֶת-סָרִיסֵי פָרְעָה 7
 אֲשֶׁר אִתּוֹ בְּמִשְׁמֶרֶת בֵּית אֲדֹנָיו לֵאמֹר מִדַּע פְּנִיכֶם רָעִים
 הַיּוֹם: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הָלוֹם חֲלָמְנוּ וּפְתָר אֵין אִתּוֹ וַיֹּאמֶר 8
 אֲלֵהֶם^c) יוֹסֵף הֲלוֹא לֵאלֹהִים פְּתָרָנִים סִפְרָנוּא לִי: וַיֹּסֶפֶר 9
 שְׂרֵי-הַמִּשְׁקִים אֶת-חֲלֹמוֹ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ בְּחֻלּוֹמִי^d) וְהִנֵּה-נֹפֶן
 לִפְנֵי: וּבִנְפֹן שְׁלֹשָׁה שָׁרִיגִים^e) וְהוּא כְּפָרְחַת^f) עֲלֵתָה נִצָּה י
 הַבְּשִׁילוֹ^g) אֲשַׁבְּלִתִּיהָ עֲנָבִים: וְכֹס פָּרְעָה בְּיָדִי וְאֶקַּח אֶת- 11
 הָעֲנָבִים וְאֶשְׁתַּח אִתָּם אֶל-כּוֹס^h) פָּרְעָה וְאֶתֵּן אֶת-הַכּוֹס עַל-
 כַּף פָּרְעָה: וַיֹּאמֶר לוֹ יוֹסֵף וְהַ פְּתָרָנוּ שְׁלֹשֶׁת הַשָּׁרָגִים 12
 שְׁלֹשֶׁת יָמִים הֵם: בְּעוֹד שְׁלֹשֶׁת יָמִים יֵשֵׁא פָרְעָה אֶת- 13
 רֹאשׁוֹ וְהִשִּׁיבָה עַל-כַּנֶּה וְנִבְחַתⁱ) כּוֹס-פָּרְעָה בְּיָדוֹ בְּמִשְׁפַּט
 הָרֹאשׁוֹ^k) אֲשֶׁר הָיְתָה מְשֻׁקָּהוּ: כִּי אִם-זָכַרְתָּנִי אִתָּךְ בְּאֲשֶׁר 14
 יֵשֵׁב לְךָ וְעָשִׂיתָ-נָּא עִמָּדִי חֶסֶד וְהִזְכַּרְתָּנִי אֶל-פָּרְעָה
 וְהוֹצֵאתָנִי מִן-הַבֵּית הַזֶּה: כִּי-גָנַב גָּנַבְתִּי^l) מֵאֶרֶץ הָעֵבְרִים ט
 וְנָם-פָּה לֹא-עָשִׂיתִי מֵאוֹמָה כִּי-שָׂמוּ^m) אֹתִי בְּבֹר: וַיֵּרָא 16
 שְׂרֵי-הָאִפִּים כִּי-טוֹב פָּתָר וַיֹּאמֶר אֶל-יוֹסֵף אֶת-אֲנִי בְּחֻלּוֹמִיⁿ)
 וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה סִלֵּי חֲרִי עַל-רֹאשִׁי: וּבִסֵּל הָעֵלְיוֹן מִכָּל מֵאֲכָל 17
 פָּרְעָה מִעֲשֵׂה אֵפָה וְהָעוֹף^o) אֲכָל אִתָּם^p) מִן-הַסֵּל מִעַל רֹאשִׁי:

a) LXX. omit שר הטבח. b) Sam. כפחרנו. c) Sam. אליהם.
 d) Sam. בחלמי. e) Sam. שרנים. f) Sam. כמפרחת. g) Sam.
 דראישון. h) Sam. על כוס. i) Sam. ונחזה. k) Sam. הבשלו.
 l) Sam. גנבתי. m) Sam. מלרע. n) Sam. בחלמי. o) LXX. add: τοῦ
 οὐρανοῦ, and so also in v. 19. p) Sam. מעל.

14 פִּרְעוֹן בְּנֵדוּ בְיָדָהּ וַיָּנֶם^h) הַחוּצָה: וַתִּקְרָא לְאַנְשֵׁי בֵיתָהּ וַתֹּאמֶר לָהֶם לֹאמַרⁱ) רְאוּ תָבִיא לָנוּ אִישׁ עֹבְדֵי לְצַחֵק בְּנוֹנוֹ בָּא אֵלַי לִשְׂבָּב^j) עִמִּי וְאֶקְרָא בְּקוֹל גָּדוֹל: וַיְהִי כַשְׁמְעוֹ בֵּית־הַרִימְתִּי^k). קוֹלִי וְאֶקְרָא וַיַּעֲזֹב בְּנֵדוּ אֶצְלִי^l) וַיָּנֶם וַיֵּצֵא^m)

16 הַחוּצָה: וַתֵּנֶחַ בְּנֵדוּ אֶצְלָהּ עַד־בּוֹאⁿ) אֲדֹנָיו אֶל־בֵּיתוֹ:

17 וַתִּדְבֹר אֵלָיו בְּדִבְרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר בָּא אֵלַי הָעֹבֵד הָעֹבְדִי

18 אֲשֶׁר־הִבֵּאתָ לָנוּ לְצַחֵק בִּי^o): וַיְהִי כַהֲרִימִי^p). קוֹלִי וְאֶקְרָא

19 וַיַּעֲזֹב בְּנֵדוּ אֶצְלִי וַיָּנֶם^q) הַחוּצָה: וַיְהִי כַשְׁמַע אֲדֹנָיו אֶת־דִּבְרֵי אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר דִּבְרָה אֵלָיו לֵאמֹר בְּדִבְרִים הָאֵלֶּה עָשָׂה כֹלִי עֲבָדָה וַיַּחַר אַפּוֹ: וַיִּקַּח אֲדֹנִי וַיֹּסֶף אֹתוֹ וַיַּתְּנֵהוּ אֶל־בֵּית הַפֶּהֱרִי^r) מְקוֹם אֲשֶׁר־אֶסְבִּירִי^s) הַמִּלֵּךְ אֲסֻרִּים. וַיְהִי־שָׁם

21 בְּבֵית הַפֶּהֱרִי: וַיְהִי יְהוָה אֶת־יוֹסֵף וַיֵּט אֵלָיו חֶסֶד וַיִּתֵּן

22 חֵן בְּעֵינֵי שָׂר בֵּית־הַפֶּהֱרִי: וַיִּתֵּן שָׂר בֵּית־הַפֶּהֱרִי בִיד־יוֹסֵף^t)

אֶת כָּל־הָאֲסֻלִּים^u) אֲשֶׁר בְּבֵית הַפֶּהֱרִי וְאֶת כָּל־אֲשֶׁר עֲשִׂים שָׁם

23 הוּא הָיָה עֹשֶׂה: אֵין שָׂר בֵּית־הַפֶּהֱרִי רָאָה אֶת־כָּל־מְאוֹמָהּ בִּידוֹ^v) כְּאֲשֶׁר יְהוָה אֹתוֹ וְאֲשֶׁר־הוּא^w) עֹשֶׂה יְהוָה מַצְלִיחַ^x): פ

מ 40

א וַיְהִי אַחֲרֵי הַדִּבְרִים הָאֵלֶּה חֲטָאוּ מִשְׁקָה מִלֶּךְ־מִצְרַיִם וַהֲאֵפָה

2 לְאֲדֹנֵיהֶם לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם^y): וַיִּקְצֹף פָּרְעֹה עַל שְׁנֵי סֶרְסִיּוֹ עַל

3 שָׂר הַמִּשְׁקִים וְעַל שָׂר הָאוֹפִים^z): וַיִּתֵּן אֹתָם בְּמִשְׁמֶר בֵּית

h) Cdd. Sam. LXX. add וַיָּנֶם; Cd. 1. Vulg. omit וַיָּנֶם. i) Omitted in Cdd. 3. Vulg. Syr. j) LXX. λέγων Κοιμηθήσεται κ. τ. λ. k) Sam. הרמי. l) Sam. כידי. m) Omitted in Cdd. 3. Vulg. Ps.-Jon. n) Sam. בא. o) LXX add: καὶ ἐπέ μοι Κοιμηθήσομαι μετὰ σοῦ, p) Sam. כהרמי. q) Cdd. 4. LXX. Syr. insert וַיֵּצֵא. r) Cd. 1. Sam. cdd. 10. הסחר. s) Vid. n. t) LXX. insert τὸ δεσποτέρησον καὶ. u) Vid. n; Sam. האסורים. v) LXX. insert: πάντα γὰρ ἦν διὰ χειρὸς Ιωσήφ. w) Cdd. 3. Sam. Syr. Vulg. אשר. x) LXX. add: ἐν ταῖς χερσίν. y) Cd. 1. Vulg. Saad. omit למלך מצרים. z) Sam. האפים.

ל"ט 39

ויוסף הוֹרֵד מִצְרַיִם וּיְקַנְהוּ פִּוּטִּיפֹר סָלִים פִּרְעָה שָׂרָא
הַפִּטְחִים אִישׁ מִצְרֵי מִיַּד הַיִּשְׁמַעְאֵלִים אֲשֶׁר הוֹרְדוּהוּ שָׂמָה^p):
וַיְהִי יְהוָה אֶת־יוֹסֵף וַיְהִי אִישׁ מַצְלִיחַ וַיְהִי בְּבֵית^q) אֲדֹנָיו
הַמִּצְרִי: וַיֵּרָא אֲדֹנָיו כִּי יְהוָה אִתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר־הוּא עֹשֶׂה
יְהוָה מַצְלִיחַ בְּיָדוֹ: וַיִּמָּצֵא יוֹסֵף חֵן בְּעֵינָיו^r) וַיִּשְׂרָת אִתּוֹ
וַיִּפְקְדוּהוּ עַל־בֵּיתוֹ וְכָל־יֶשְׁלוֹ^s) נָתַן בְּיָדוֹ: וַיְהִי מִאֲזֶה הַפִּקְדוּ^t) הֵא
אִתּוֹ בְּבֵיתוֹ וְעַל כָּל־אֲשֶׁר יֵשְׁלוֹ וַיִּבְרַךְ יְהוָה אֶת־בֵּית הַמִּצְרִי
בְּגִלְל יוֹסֵף וַיְהִי בְּרֶכֶת יְהוָה בְּכָל־אֲשֶׁר יֵשְׁלוֹ בְּבֵית וּבְשָׂדֶה:
וַיַּעֲבֹד כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ^u) בְּיַד יוֹסֵף וְלֹא־יָדַע אֹהֶל מִאֻמָּה כִּי
אִם־הִלָּחֵם אֲשֶׁר־הוּא אוֹכֵל^v) וַיְהִי יוֹסֵף וַיִּפְה־תָּאֵר וַיִּפְה
מִרְאֶה^w): וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתֵּשֶׂא אִשְׁת־אֲדֹנָיו אֶת־
עֵינֶיהָ אֶל־יוֹסֵף וַתֹּאמֶר שְׂכָבָה עִמִּי: וַיֹּמְאֵן וַיֹּאמֶר אֶל־אִשְׁת־
אֲדֹנָיו חֵן אֲדֹנִי לֹא־יָדַע אֹתִי מִדֵּבְרֵי^x) וְכָל־אֲשֶׁר־יֵשְׁלוֹ
נָתַן בְּיָדִי: אֵינֶנּוּ גְדוֹל בְּבֵית הַזֶּה מִמֶּנִּי וְלֹא־חָשַׁד מִפְּנֵי
מִאֻמָּה כִּי אִם־אוֹתָהּ^y) כְּאִשָּׁה אֶת־אִשְׁתּוֹ^z) וְאֵדָה אֶעֱשֶׂה
הַדָּבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה וְתִשָּׂאתִי לְאֵלֹהִים: וַיְהִי כִּדְבָרָה אֶל־יוֹסֵף
יוֹם וָיוֹם^a) וְלֹא־שָׁמַע אֵלֶיהָ לְשָׂבָב אֲצִלָּה לְהִיטֹת עִמָּה: וַיְהִי
כִּהְיוּם^b) הַזֶּה וַיָּבֵא^c) הַכְּזִיקָה לַעֲשׂוֹת מְלֹאכְתּוֹ^d): וַאֲיֵן אִישׁ
מֵאֲנָשֵׁי הַבָּיִת שֵׁם בְּנָיֹת: וַתִּתְּפָשְׁוּהוּ בְּכַנְדוֹ^e) לֵאמֹר שְׂכָבָה
עִמִּי וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ^f) בְּיָדָהּ וַיָּנֶם וַיִּצָּא^g) הַחוּצָה: וַיְהִי כִּרְאוּתָהּ 13

p) Sam. הורידו שם. q) Sam. בית. r) Sam. LXX. בעני אדניו. s) Cdd. 3. Sam. וכל אשר יש לו. t) Sam. הפקד. u) Sam. omits לו. v) Sam. אכל. w) LXX. add σφόδρα (מאד). x) Sam. מאומה בביתו. y) Sam. אחי. z) Sam. אחי א'. a) Sam. יום. b) Sam. ביום. c) Sam. LXX. Vulg. Syr. add יוסף. d) Sam. adds בכית. e) Sam. בבגדיו. f) Sam. ויעזב בגדיו, and so in vv. 13, 15, 16, 18. g) Omitted in Cdd.

17 יָדַע כִּי כָלָהּ הָיָה וּתְאֵמַר מִה־תִּתֶּן־לִי כִּי תִבּוֹא אֵלַי: וַיֹּאמֶר
 אֲנִכִּי אֲשַׁלַּח נָדִי־עֵינִים מִן־הַצֹּאן וּתְאֵמַר אִם־תִּתֶּן^{a)} עֲרֹבֹן
 18 עַד שְׁלֹחֹהּ: וַיֹּאמֶר מֶה הָעֲרֹבֹן אֲשֶׁר אֶתֶּן־לָךְ^{b)} וּתְאֵמַר
 חֲתָמֶךָ^{c)} וּפְתִילֶךָ וּמִטָּה אֲשֶׁר בְּיָדְךָ וַיִּתֵּן־לָהּ וַיָּבֹא אֵלֶיהָ וַתֵּהָרֶה
 19 לֹו: וַתִּקַּם וַתֵּלֶךְ וַתִּסַּר צַעֲיָתָהּ מֵעֲלֶיהָ וַתִּלְבָּשׁ בְּגָדֵי אֶלְמוֹנוּתָהּ:
 כ וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־נָדִי הָעֵינִים בְּיַד רַעְהוּ הָעֶדְלָמִי לִקְחַת
 21 הָעֲרֹבֹן מִיַּד הָאִשָּׁה וְלֹא מָצְאוּהָ: וַיִּשְׁאַל אֶת־אֲנָשֵׁי מִקְדָּה^{d)}
 לֵאמֹר אֵיךְ הִקְדָּשָׁה הִוא^{e)} בְּעֵינֵינוּ עַל־הַדָּרָךְ וַיֹּאמְרוּ לֹא־
 22 הָיְתָה בָּזָה קִדְּשָׁהּ: וַיֵּשֶׁב אֶל־יְהוָה וַיֹּאמֶר לֹא מָצָאתִיהָ
 וְגַם אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם אָמְרוּ לֹא־הָיְתָה בָּזָה קִדְּשָׁהּ: וַיֹּאמֶר
 23 יְהוָה תִּקַּח־לָהּ פֶּן נִהְיָה לְבוֹז^{f)} הִנֵּה שְׁלַחְתִּי הַנָּדִי^{g)}
 24 תְּחִלָּה וְאֵתָה לֹא מָצָאתָהּ: וַיְהִי וּבְמִשְׁלָשׁ^{h)} חֳדָשִׁים וַיָּבֹר
 לַיהוָה לֵאמֹר וְנִתַּח תִּמְרִי בְּלִילֶךָ וְגַם הִנֵּה הָרָה לְזִנּוּנִיםⁱ⁾ וַיֹּאמֶר
 כֹּה יְהוָה הוֹצִיאֶיהָ וַתִּשְׁתַּרְף: הוּא מוֹצֵאתָ וְהוּא שְׁלַחָה אֶל־
 חֲמִיָּהּ לֵאמֹר לֹאִישׁ אֲשֶׁר־אֵלֶיהָ לֹו אֲנִכִּי הָרָה וּתְאֵמַר הַדָּר־
 26 זֶה לָמִי הַחֲתֻמָּת וְהַפְתִּילִים^{j)} וְהַמִּטָּה הָאֵלֶּה: וַיָּבֹר יְהוָה
 וַיֹּאמֶר צִדְקָה מִפְּנֵי כִּי־עַל־כֵּן לֹא־נִתְּתִיהָ לְשִׁלָּה בְּנִי וְלֹא־
 27 יִסַּף עוֹד לְדַעְתָּהּ: וַיְהִי בַּעֲת לְדַעְתָּהּ וְהִנֵּה חֲמוּסִים^{k)} בְּבִטְנָהּ:
 28 וַיְהִי בְּלִדְתָּהּ וַיִּתֵּן־יָד וַתִּקַּח הַמִּלְלָת וַתִּקְשֹׁר עַל־יָדוֹ שְׁנֵי
 29 לֵאמֹר זֶה יֵצֵא רִאשׁוֹנָה^{l)}: וַיְהִי וּבְמִשְׁכִּיב יָדוֹ וְהִנֵּה יֵצֵא אַחִיו
 וּתְאֵמַר מִה־פִּרְצָתָ עָלֶיךָ^{m)} פֶּרֶץ וַיִּקְרָא שְׁמוֹⁿ⁾ פֶּרֶץ: וְאַחֲרָיָה^{o)}
 ל יֵצֵא אַחִיו אֲשֶׁר עַל־יָדוֹ הַשְּׁנִי וַיִּקְרָא^{p)} שְׁמוֹ וְרַח ׀

a) Cdd. 2. חתן לי. b) Sam. ליד. c) Sam. חתומך. ce) Sam. המקים. d) Sam. ההיא. e) Sam. נהי לבו. f) Sam. את הנדי. g) Sam. חמטים. h) Sam. כמשלח. i) Sam. הזחים והפחיל. j) Sam. לזנים. k) Sam. ראיסון. l) Sam. ראשון. m) Cdd. Sam. Syr. Saad. וקרא. n) Sam. ואחרי כן. o) Sam. וקרא.

לח 38

ויהי בעת ההוא ויגד יהודה מאת אחיו ויט ער-איש עדלמי א
 ושמו חירה^m): וירא-שם יהודה בת-איש כנעני ושמו שוע 2
 וינסחה ויבא אליה: ופתר ותלד בן ויקראⁿ) את-שמו ער: ופתר 3
 עוד ותלד בן ותקרא^o) את-שמו אינן: ויחסף עוד ותלד בן 4
 ותקרא את-שמו שלה^p) והיה בכניכ^q) בלדתה אחו: וינסח 6
 יהודה אשה לער בכורו^r) ושמה תמר: ויהי ער בכור יהודה 7
 דע בעיני יהודה וימסרו יהודה^s): ויאמר יהודה לאונן בא 8
 אל-אשת אחיד ויבס אתה ותקם^t) ורע לאחיד: וידע אונן 9
 כי לא לו יהיה הנרע ותלה אם-בא אל-אשת אחיו ושחת
 ארצה לבלתי נתן-רע לאחיו: וידע בעיני יהודה אשר^u) י
 עשה וימס גס-אחו: ויאמר יהודה לתמר בלחו שכי אלמנה 11
 בית-אביך עד-יגדל שלה בני כי אמר פן-ימות גס-הוא
 באחיו ותלד תמר ותשכב בית אביה: וירבו הימים ותמס 12
 בת-שוע^v) אשת-יהודה וינחם יהודה ויפל על-גנוני צאנו
 הוא וחירה רעהו העדלמי תמננה: ויגד לתמר^w) לאמר 13
 הנה חמיר עליה תמננה לנו צאנו: ותסר בגדי אלמנותה 14
 מעליה ותבס^x) בצעירה ותתעלה ותשכב בפתח עינים אשר
 על-דרך תמננה כי ראחל כי-גדל שלה והוא לא-נתנה לו
 לאשה: ויראה יהודה ויחשבה לזונה כי כסטה פניה^y): וט 15
 ויט אליה אל-הדרך ויאמר הבה^z) נא אבוא אליך כי לא 16

m) Sam. חירה, and so in v. 12. n) Cdd. Sam. Ps.-Jon. (Onk.) וחקרא. o) Cd. 1. Syr. ויקרא. p) LXX. Σηλώμ. q) Sam. ויהי בכוכה; LXX. αὐτὴ δὲ ἦν ἐν Χασβί. r) Sam. בכרו. s) LXX. אלוהים. t) Sam. והקים. u) Sam. את אשר. v) LXX. omit נח here, referring incorrectly שמו in v. 2 to Judah's wife, or reading there שמה. w) Sam. LXX. add כלחו. x) Sam. ורחכס. y) LXX. add: καὶ οὐκ ἐπέγευσεν αὐτήν. z) Sam. הבא.

22 נָפֶשׁ: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם^u) וְרֹאבוֹן אֶל־תִּשְׁפָּכֶדְדֶם הַשְׁלִיכוּ אֹתוֹ
 אֶל־הַבּוֹר הַזֶּה אֲשֶׁר בְּמִדְבָּר וְיֵד אֶל־תִּשְׁלַחְדְּכֶם לְמַעַן הַצִּיל
 23 אֹתוֹ מִיָּדָם לְהַשִּׁיבֻ אֶל־אָבִיו: וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־בָּא יוֹסֵף אֶל־
 אֶחָיו וַיִּפְּשִׁיטוּ^v) אֶת־יוֹסֵף אֶת־דִּבְתָּנָתוֹ אֶת־בְּתָנֶת^w) הַפָּסִים אֲשֶׁר
 24 עָלָיו: וַיִּקְחֵהוּ^x) וַיִּשְׁלְכוּ אֹתוֹ הַבְּרָה^y) וְהַבּוֹר לֶקֶט^z) אֵין בּוֹ מַיִם:
 כֹּה וַיִּשְׁבּוּ לְאָכַל־לֶחֶם וַיִּשְׂאוּ עֵינֵיהֶם וַיִּרְאוּ וַחֲנָה אֶרְחַת
 יִשְׁמַעְאֵלִים בָּאָה מִגְּלָעָד וּנְמָלִיתָם נְשָׂאִים נִבְאָל וְצָרִי וְלֵט
 26 הַזִּלְכִּים^a) לְהוֹרִיד מִצְרַיִמָּה: וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל־אֶחָיו מִה־
 27 בָּצַע בִּי נִחְרַג אֶת־אֶחָיו וְכַסִּינוּ אֶת־דָּמֹ: לָכוּ וּנְמַכְרֶנּוּ^b)
 לַיִּשְׁמַעְאֵלִים וְיִדְנֵנוּ אֶל־תַּחֲיֵי־כֹ^c) פֶּיר־אֶחָיו בְּשָׁרֵנוּ^d) הוּא וַיִּשְׁמְעוּ
 28 אֶחָיו: וַיַּעֲבְרוּ אַנְשִׁים מִדִּינִים סַחְרִים וַיִּמְשְׁכוּ וַיַּעֲלוּ אֶת־
 יוֹסֵף מִן־הַבּוֹר וַיִּמְכְּרוּ אֶת־יוֹסֵף לַיִּשְׁמַעְאֵלִים בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף
 29 וַיָּבִיאוּ אֶת־יוֹסֵף^e) מִצְרַיִמָּה: וַיָּשָׁב רֹאבוֹן אֶל־הַבּוֹר וַהֲגִה
 לֵאמֹר יוֹסֵף בָּבוֹר וַיִּקְרַע אֶת־בְּגָדָיו: וַיָּשָׁב אֶל־אֶחָיו וַיֹּאמֶר
 31 הִגִּיד אֵינֶנּוּ וְאֵנִי אָנֹה אֵנִי־בָא: וַיִּקְחוּ אֶת־בְּתָנֶת יוֹסֵף
 32 וַיִּשְׁחֲטוּ שְׂעִיר עִזִּים וַיִּטְבְּלוּ אֶת־הַבְּתָנֶת בָּדָם: וַיִּשְׁלְחוּ
 אֶת־בְּתָנֶת הַפָּסִים וַיָּבִיאוּ^f) אֶל־אֲבִיהֶם וַיֹּאמְרוּ זֶאת מִצָּאֵנוּ
 33 הַבֶּר־נָא הַבְּתָנֶת בְּנֶה הוּא אִם־לֹא: וַיִּכִּירָה^g) וַיֹּאמֶר בְּתָנֶת
 34 בְּנִי חַיָּה^h) רָעָה אֲבִלְתָּהוּⁱ) טָרַף טָרַף יוֹסֵף: וַיִּקְרַע יַעֲקֹב
 שְׂמֹלְתָיו וַיִּשָּׂם שָׁק בְּמַתָּנוֹ וַיַּחֲאֶכֶל עַל־בָּנָו יָמִים רַבִּים:
 לֹה וַיִּקְמֹ קֶדֶד־בָּנָיו וְכָל־בְּנֵיָו לִנְחָמֹ וַיִּמָּאן לְהַתְנַחֵם וַיֹּאמֶר
 36 פֶּיר־אֶרֶד אֶל־בְּנֵי^j) אָבִל^k) שְׂאֵלָה וַיִּבְרַךְ אֹתוֹ אָבִיו: וְהַמְּדִינִים
 מָכְרוּ אֹתוֹ אֶל־מִצְרַיִם^l) לְפֹטִיפֶר סָרִיס פֶּרֶעָה שֶׁר הַמִּצְרַיִם: פ

u) Sam. אליהם. v) Sam. ויפשטו. w) Cdd. Vulg. ואת כ'. x) Sam. ויקחו; Cd. 1. adds שרה. y) Sam. הבור. z) Sam. ריק. a) Sam. ולוט הלכים. b) Sam. נמכרנו. c) Sam. חהיה בו. d) Sam. ובשרנו. e) Cd. 1. Vulg. Syr. Saad. אחו. f) Sam. ויביאוה. g) Sam. ויכירה. h) Sam. היא חיה. i) Sam. אכלחו. j) Sam. על בני. k) Sam. אביל. l) Sam. והמדינים מכרו את יוסף מצרימה.

והנה קמה אלפתי וגם נצצה והנה חסבינה^v) אלמתיכם
 ותשתחוו^w) לאלמתי: ויאמרו לו אחיו המלך^x) תמלך עלינו
 אם^y)-משיל^z) תמשל בנו ויוספו עוד שגא אהו על-חלמתי^a)
 ועל-דבריו: ויחלם עוד חלום אחר ויספר אותו^b) לאחיו
 ויאמר הנה חלמתי חלום עוד והנה השמש והירח ואחר
 עשר כוכבים משתחווים לי: ויספר אל-אביו ואל-אחיו^c).
 ויגערבו אביו ויאמר לו מה תחלום הנה אשר חלמם הבוא^d)
 גביא אני ואמתי ואחיי להשתחות לך ארצה: ויקנאו^e) בו
 אחיו ואביו שער את-הדבר: וילכו אחיו לרעות את-צאן^f)
 אביהם בשבם: ויאמר ישראל אל-יוסף הלא אחיך רעים
 בשבם לכה^g) ואשלחת אליהם ויאמר לו הנני^h) ויאמרⁱ) לו
 לך-גא ראה^j) את-שלום אחיך ואת-שלום הצאן והשכני^k) דבר
 ושלחם מעמק חברון ויבא שבמה: וימצאם איש^l) והנה טו
 תעה בשדה וישאלהו האיש לאמר מה-תבקש: ויאמר^m)
 את-אחי אנכיⁿ) מבקש הנידה-גא לי איפה הם רעים: ויאמר^o)
 האיש נסעו מזה כי שמעתי^p) אמרים נלכה דתנה וילך יוסף
 אחר^q) אחיו וימצאם בדתן^r): ויראו אתו מרחק ובטרום יקרב
 אליהם ויחנפלו אתו לחמיתו: ויאמרו איש אל-אחיו הנה
 בעל החלמות הלזה^s) בא: ועתה לכו ונהרגו ונשליכהו^t)
 באחד הברזות^u) ואמרנו חיה רעה אכלתהו^v) ונראה מדיהיו^w)
 חלמתי: וישמע ראובן ויצלהו^x) מידם ויאמר לא נכני^y)

v) Sam. חסבנה. w) Sam. וזשתחוויה. x) Sam. המלך. y) Cdd.
 אם. z) Sam. משל. a) Sam. חלמתי. b) LXX. insert: τῷ πατρὶ αὐτοῦ
 καὶ. c) Sam. לאביו ולאחיו; LXX. omit אחיו—ויספר. d) Sam. הבא.
 e) Sam. נקוד על אח. f) Sam. לך. g) LXX. supply ישראל. h) Cdd. 2.
 Sam. וראה. i) Sam. והשיכני. j) Cd. 1. Sam. האיש. k) Sam. אני. l) Sam.
 שמעתי. m) Sam. אחרי. n) Sam. כדוחין. o) Sam. הלו. p) Sam.
 יהיה. q) Sam. הבורות. r) Sam. אכלתו. s) Sam. ונראה מדיהיו
 ויצלו. t) Sam.

37 וַיִּמָּחַ שְׂמֻלָּהּ וַיִּמְלֶךְ תַּחֲתָיו שְׂאוֹל מִרְחֻבוֹת הַנֶּהָר: וַיָּמָחַ שְׂאוֹל
 38 וַיִּמְלֶךְ תַּחֲתָיו בַּעַל חֲנָן בֶּן-עֶבְדִּיר: וַיָּמָחַ בָּעַל חֲנָן בֶּן-עֶבְדִּיר^א
 39 וַיִּמְלֶךְ תַּחֲתָיו הָדָד^ב וְשָׁם עִירוֹ פֶּעִי^ג וְשָׁם אִישׁוֹ מְהִיטְבָּאֵל^ד
 מ בַּת-מִטְרָד בַּת^ה מִי וְהָב: וְאַלֶּה שְׂמוֹת אֱלֹהֵי עֶשָׂו לְמִשְׁפְּחֹתָם
 לְמִקְמָתָם בְּשִׁמְתָּם^ו אֱלֹהֵי תַמְנֵעַ אֱלֹהֵי עֲלֹנָה^ז אֱלֹהֵי יַחַת^ח:
 41 אֱלֹהֵי אֱהֲלִיבָמָה אֱלֹהֵי אֵלָה אֱלֹהֵי פִינֶן: אֱלֹהֵי קֶנָּה אֱלֹהֵי חִימֹן
 42 אֱלֹהֵי מִבְּצָר: אֱלֹהֵי מַנְדִּיאֵל אֱלֹהֵי עֵיבָם^ט אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי אֲדֹרִים
 43 לְמִשְׁבְּחָם^י בְּאֶרֶץ אַחֲזָהּ הוּא עָשָׂו אָבִי אֲדֹרִים:
 לו 37

2 וַיָּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִנְיָרִי^א אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: אֵלֶּה הַתִּלְרוֹת^ב
 יַעֲקֹב יוֹסֵף בֶּן-שָׁבַע עֲשָׂרָה שָׁנָה הָיָה רָעָה אֶת-אָחִיו בְּצָאֵן^ג
 וְהוּא נָעַר אֶת-בְּנֵי כְלָהָה וְאֶת-בְּנֵי זִלְפָּה וְנָשִׂי אָבִיו וַיָּבֵא
 3 יוֹסֵף אֶת-דִּבְחָם רָעָה אֶל-אֲבִיהֶם: וַיִּשְׂרָאֵל אֶתְּבֵן אֶת-יוֹסֵף
 מִכָּל-בָּנָיו כִּי-בְנֵי-נָקִים הוּא לוֹ וַעֲשָׂה^ד לוֹ כְּתֻנֹת^ה פָּסִים:
 4 וַיִּרְאֵהוּ אָחִיו כִּי-אֵתוֹ אֶתְּבֵן מִכָּל-אָחִיו^ו וַיִּשְׁנְאוּ אֹתוֹ
 ה וְלֹא יָבִילוּ דְבָרָם לְשָׁלֵם^ז: וַיַּחֲלֵם יוֹסֵף חֲלוֹם וַיַּגִּד לְאָחִיו
 6 וַיִּסְפוּ^ח עוֹד שָׁנָא אֹתוֹ: וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שְׁמְעוּ-נָא הַחֲלוֹם
 7 הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתִּי: וְהִנֵּה אֲנִינִי מֵאֲלֵמִים אֲלֵמִים בְּתִיף הַשָּׁרָה

c) Cdd. 2. Sam. Vulg. and 1 Chr. 1: 50 omit ע' כן; Syr. ܡܢ. d) Sam. חדר; Cdd. Sam. cdd. 5. Syr. 1 Chr. 1: 50 ܚܕܪ; Cd. 1. LXX. read כן כדר. e) 1 Chr. 1: 50. פָּעִי; LXX. Φογαίρα. f) Sam. מחיטבאל. g) Syr. בן. h) Sam. לשפחותם למקומותם בשמותם. i) 1 Chr. עליה; LXX. Γωλά, reading עולה. j) LXX. Ἰεθέρ. k) LXX. Ζαρβαν; Syr. ܙܪܒܐܢ. l) Sam. לשפחותם. m) Sam. מנרי. n) Sam. ויעש. o) LXX. add τοὺ πατέρας, and so in v. 12. p) Sam. ביתנו. q) Sam. ביתנו, and so throughout. r) Cdd. 4. Sam. LXX. Vulg. בניו. s) Sam. לשלום. t) Sam. ויספיו, and so in v. 8. u) LXX. omit ויספו—אֹתוֹ.

וְדִשְׁנֹן^a) וְאָצֵר וְדִשְׁנֹן^b) אֵלֶּת אֱלֹפִי הַחֲרִי בְּנֵי שְׁעִיר בְּאֶרֶץ 21
 אָדָם: וַיְהִי בְנֵי-לוֹטָן חֲרִי וְהַיִּמָּם^c) וְאַחֹת לוֹטָן^d) תַּמְנָע: 22
 וְאַלְהָ בְּנֵי שׁוּבֵל עֵלְטָן^e) וּמִנְחָת וְעִיבֵל שְׁפֹ^f) וְאַיִנָּם^g): וְאַלְהָ 23
 בְּנֵי-צִבְעֹן אֵיגָה^h) וַעֲנָה הָיָה עֲנָה אֲשֶׁר מֵצָא אֶת-הַיִּמָּםⁱ) בְּמִדְבָּר.
 בְּרַעְתּוֹ אֶת-הַתְּמָרִים לְצִבְעֹן אָבִיו: וְאַלְהָ בְּנֵי-עֵנָה דִּשְׁנֹן^j) כֹּה
 וְאַהֲלִיכְמָה בַּת-עֵנָה: וְאַלְהָ בְּנֵי דִשְׁנֹן^k) הַמִּדְּוָן^l) וְאַשְׁכָּן^m) וַיְחַרְןⁿ) 26
 וְכָרֵן: אֵלָה^o) בְּנֵי-אָצֵר בְּלָהֵן וְעֵעֹן^p) וַעֲקֹן^q): אֵלָה^r) בְּנֵי-דִשְׁנֹן 27
 עֵיז וְאֶרֶן^s): אֵלָה אֱלֹפִי הַחֲרִי אֱלֹף לוֹטָן אֱלֹף שׁוּבֵל אֱלֹף 28
 צִבְעֹן אֱלֹף עֵנָה: אֱלֹף דִּשְׁנֹן אֱלֹף אָצֵר אֱלֹף דִּשְׁנֹן אֵלָה ל
 אֱלֹפִי הַחֲרִי לְאַלְפֵיהֶם^t) בְּאֶרֶץ שְׁעִיר^u): פ 31
 הַמְּלָכִים אֲשֶׁר-מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אָדָם לִפְנֵי מֶלֶךְ-מֶלֶךְ לִבְנֵי
 יִשְׂרָאֵל^v): וַיִּמְלֹךְ בְּאָדָם בָּלַע בֶּן-בְּעֹר וְשֵׁם עִירוֹ דִּנְהָבָה: 32
 וַיָּמָת בָּלַע וַיִּמְלֹךְ תַּחֲתָיו יוֹכָב בֶּן-רֹרַח מִבְּצָרָה: וַיָּמָת 33
 יוֹכָב וַיִּמְלֹךְ תַּחֲתָיו הָשֵׁם^w) מֵאֶרֶץ תַּחֲתֵימֵי: וַיָּמָת חָשֵׁם לֹה 34
 וַיִּמְלֹךְ תַּחֲתָיו הֶרְדֵּי^x) בֶּן-בֶּרֶד^y) הַמִּבְּהָ אֶת-מֶרְדֵּן^z) בְּשָׂרָה מִזֶּאֱבָ
 וְשֵׁם עִירוֹ עֵוִיָּה^a): וַיָּמָת הֶרְדֵּי וַיִּמְלֹךְ תַּחֲתָיו שְׁמֵלָה יִמְשִׁרָקָה^b): 36

a) Sam. וְדִשְׁנֹן. b) LXX. *Πισών*, so vv. 28, 30. c) 1 Chr. 1:39. הַיִּמָּם, Syr. *ܡܝܡܝܢ*. d) Sam. לוֹטָן. e) 1 Chr. 1:40. עֵלְטָן; LXX. *Γωλάμ*. f) Cd. 1. Sam. Vulg. Syr. וְשֵׁפֹ. 1 Chr. 1:40. וְשֵׁפִי; LXX. *καὶ Σωφάρ*, and so Syr. *ܫܦܐܪ*. g) Cdd. 2. וְאַוִּנָּן; LXX. *Ἰνάν*, Syr. *ܝܢܐܢ*. h) V. D. H. וְאַיִה; vid. n. i) Vid. n. j) Sam. דִּשְׁנֹן, and so in v. 30. k) So rightly LXX. Vulg. Syr., as proved from v. 28; vid. n. l) Syr. and 1 Chr. 1:41. תַּחֲמָרֵן. m) Cdd. Sam. LXX. Syr. and 1 Chr. 1:41. וְאַשְׁכָּן. n) Sam. יַחֲרֹן. o) Cdd. Sam. LXX. Syr. Vulg. וְאַלְהָ. p) Sam. וַעֲקֹן. q) 1 Chr. 1:42. וַעֲקֹן. r) Cd. 1. Sam. LXX. Vulg. Syr. וְאַלְהָ. s) Sam. וְאֶרֶן; Cdd. Vulg. Ps.-Jon. LXX. cod. Alex. וְאַרֶם. t) Sam. לְאַלְפֵיהֶם. u) Cdd. 3. LXX. אָדָם. v) Cdd. 2. LXX. read *יִשְׂרָאֵל*, omitting *לִבְנֵי*. w) LXX. *Ἀσώμ*. x) Sam. cdd. 2. חֶרְדֵּי. y) LXX. *Βαρῶδ*. z) Sam. דְּמֶרְדֵּי. a) 1 Chr. 1:46. עֵוִיָּה, where however Cdd. mult. read *עֵוִיָּה*; LXX. *Γετθαίμ*; Syr. *ܕܡܝܢ*. b) LXX. have *Σαμαδα ἐκ Μασσεκααδ*.

6 בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: וַיִּקַּח עֶשָׂו אֶת-נָשָׁיו וְאֶת-בָּנָיו וְאֶת-בְּנֹתָיו וְאֶת
 כָּל-נַפְשׁוֹת בֵּיתוֹ וְאֶת-מִקְנֵהוּ וְאֶת-כָּל-בְּהֶמְתּוֹ וְאֶת כָּל-כְּנִיָּנוֹ
 אֲשֶׁר רָכַשׁ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיֵּלֶךְ אֶל-אֶרֶץ [שְׁעִיר¹] מִפְּנֵי יַעֲקֹב² אֲחִיו:
 7 כִּי-רָחֵק הָיוּ רְכוּשָׁם רַב מִשִּׁבְתָּם וַיֵּחָדּוּ וְלֹא וַיָּלֶךְ אֶרֶץ מִגְדֵּי הַיַּם³
 8 לְשֹׂאֵת אֹתָם מִפְּנֵי מִקְנֵיהֶם: וַיָּשֶׁב עֶשָׂו בְּהָר שְׁעִיר עֶשָׂו הוּא
 9 אֱדוֹם: וְאַלְהָה הִלְדוּת עֶשָׂו אֶבְי אֱדוֹם בְּהָר שְׁעִיר: אֵלָּה⁴ שְׁמוֹת
 כְּנָעֲנֵי עֶשָׂו אֲלִיפֹ בֶן-עֵדָה אִשְׁתּוֹ עֶשָׂו רְעִיאל בֶּן-רִשְׁמֵשׁ אִשְׁתּוֹ עֶשָׂו:
 11 וַיְהִי בְנֵי אֲלִיפֹ תִימָן אוֹמֵר צָפוֹ⁵ וַנְּעֹתָם וקָנוּ: וְחַמְנָע וְהִיתָה
 12 פִּילֶגֶשׁ גְּאֻלִּיפֹ בֶן-עֶשָׂו וַתֵּלֶךְ לְאִלְיָפֹ אֶת-עַמְלֹק אֵלָּה בְנֵי עֵדָה
 13 אִשְׁתּוֹ עֶשָׂו: וְאַלְהָה בְנֵי רְעִיאל נָחַת⁶ וְנָרַח שְׁפָה וּמִוָּה אֵלָּה הָיוּ
 14 בְנֵי בִשְׁמַת אִשְׁתּוֹ עֶשָׂו: וְאַלְהָה הָיוּ בְנֵי אֶהְלִיבָמָה בַּת-עֵנָה בִּרְצֻקָּעוֹן⁷
 אִשְׁתּוֹ עֶשָׂו וַתֵּלֶךְ לְשֹׁעֵר אֶת-יַעֲוֹשׁ וְאֶת-יַעֲלָם וְאֶת-קָרַח:
 טו אֵלָּה אֲלֹפִי בְנֵי-עֶשָׂו בְנֵי אֲלִיפֹ בְּבוֹר עֶשָׂו אֲלֹף תִּימָן⁸ אֲלֹף
 16 אוֹמֵר⁹ אֲלֹף צָפוֹ אֲלֹף קָנוּ: * אֲלֹף קָרַח *¹⁰ אֲלֹף נְעֹתָם אֲלֹף
 17 עַמְלֹק אֵלָּה אֲלֹפִי אֲלִיפֹ בְּאֶרֶץ אֱדוֹם אֵלָּה בְנֵי עֵדָה: וְאַלְהָה¹¹
 בְנֵי רְעִיאל בֶּן-עֶשָׂו אֲלֹף נָחַת אֲלֹף נָרַח¹² אֲלֹף שְׁפָה אֲלֹף
 מִוָּה אֵלָּה אֲלֹפִי רְעִיאל בְּאֶרֶץ אֱדוֹם אֵלָּה בְנֵי בִשְׁמַת אִשְׁתּוֹ
 18 עֶשָׂו: וְאַלְהָה בְנֵי אֶהְלִיבָמָה אִשְׁתּוֹ עֶשָׂו אֲלֹף יַעֲוֹשׁ אֲלֹף
 יַעֲלָם אֲלֹף קָרַח אֵלָּה אֲלֹפִי אֶהְלִיבָמָה בַּת-עֵנָה אִשְׁתּוֹ
 19 עֶשָׂו: אֵלָּה בְנֵי-עֶשָׂו וְאַלְהָה אֲלֹפִיהֶם¹³ הוּא אֱדוֹם: ׀ אֵלָּה¹⁴
 כ בְּנֵי-שְׁעִיר הַחִלִּי וְשָׁבִי¹⁵ הָאֶרֶץ לוֹטָן וְשׁוּבָל וְצִבְעוֹן וְעֵנָה:

l) Vid. n. m) Sam. יַעֲקֹב. n) Sam. מִגְדֵּי הַיָּם. o) Cdd. 3. Sam. LXX. Syr. Vulg. וְאֵלָּה. p) Sam. וְאִמֵּר וצָפוֹ; 1 Chr. 1: 36 has צָפוֹ; LXX. Σωφάρο, and so in v. 15. q) Sam. נָחַת, and so in v. 17. r) Sam. LXX. (Vulg.) בֶּן צ'. s) So Cdd. Sam. and 'q, also 1 Chr. 1: 36; but V. D. H. חוֹמֵן. t) Sam. אִמֵּר. u) Vid. n. v) Cdd. 2. Sam. וְאֵלָּה. w) Sam. וְזָרַע, but cdd. as above. x) Sam. Syr. insert עֶשָׂו y) Cdd. 2. Sam. LXX. Syr. וְאֵלָּה. z) Sam. יוֹשְׁבֵי.

מצבה על-קברתה הוא מצבת קברת-רחל ער-היום: וישע 21
 ישראל ויט אלה^י (מהלל^ה) למגדל-עדר^י: ויהי בשבן 22
 ישראל בארץ הוא וילך ראובן וישבב את-בלהה פילגש
 אביו^ו וישמע ישראל^ל: פ ויהיו בני-יעקב שנים עשר: 23
 בני לאה בכור יעקב ראובן ושמעון^י ולוי ויהודה ויששכר 24
 וזבולון^ז: בני^א רחל יוסף ובנימין: ובני בלהה שפחת רחל כה 26
 דן ונפתלי: ובני זלפה שפחת לאה גר ואשר אלה בני 27
 יעקב אשר ילדו^ו בפרן ארם: ויבא יעקב אל-יזחק אביו 28
 ממרא קרית הארבע הוא חברון^ו אשר-גר-שם אברהם ויזחק:
 ויהיו ימי יזחק מאת שנה ושמנים שנה: ויגוע יזחק וימת 29
 ויאסף אל-עצמו^ו זקן ושבע ימים ויקברו אתו עשו ויעקב
 בניו^ו: פ

לו 36

ואלה תולדות^י עשו הוא אדם: עשו לקח את-נשיו מבנות כנען^נ
 את-עדה בת-אילון החתי ואת-אהליבמה בת-ענה בת-צבון^ע
 * החי^י: ואת-בשמת^י בת-ישמעאל אחות נביות^י: וילד עדה 3
 לעשו את-אליפו ובשמת וילדה את-רעואל: ואהליבמה וילדה 4
 את-יעיש^י ואת-יעלם ואת-קרח אלה בני עשו אשר ילדו-לו

i) Sam. אמהו. u) Sam. מהאלה, but cdd. read as above.
 v) LXX. omit the whole of this verse; vid. v. 16. w) LXX. supply
 יעקב. x) Vid. n. y) Cdd. Vulg. שמעון. z) Sam. חובלן. a) Cd. 1.
 Sam. LXX. Syr. Saad. ובני. b) Cdd. Sam. ילדו. c) LXX. insert
ἐν γῇ Χαναάν. d) Sam. עמו. e) Syr. adds: *وَأَسْمَاءُ*
عَبْدَتَا, "in the sepulchre which Abraham his father bought."
 f) Sam. תולדות, and so in v. 9. g) Sam. LXX. Syr. Vulg. in many
 mss. בן. h) Vid. n. i) Sam. מחלה, so vv. 4, 10, 13, 17. j) Sam.
 נכאוח. k) So Cdd. mult. Sam. and ק in this place, and so also
 v. 18, LXX. Syr. 1 Chr. 1: 35; but V. D. H. יעיש, and so in v. 14.

6 בְּנֵי יַעֲקֹב^x): וַיֵּבֶא יַעֲקֹב לְוִיָּה אִשׁוֹ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן הוּא^y בֵּית־
 7 אֵל הוּא וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר־עִמּוֹ: וַיָּבֹן שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם
 אֵל^z בֵּית־אֵל כִּי שָׁם נִגְלוּ^a אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים בְּבִרְחוֹ מִפְּנֵי^b אָחִיו:
 8 וַתֵּמֶת דְּבָרָה^c מִיִּנְקַת רִבְקָה וַתִּשְׁקֶבֶר מִתַּחַת לְבֵית־אֵל תַּחַת
 9 הָאֵלֹן וַיִּקְרָא^d שְׁמוֹ אֵלֹן בְּכוֹת^e: פ וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶל־
 י יַעֲקֹב עוֹד^f בְּבָאוֹ מִפָּדֵן אָרָם וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ^g: וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֱלֹהִים
 שְׁמֶךָ יַעֲקֹב^h לֹא־יִקְרָא שְׁמֶךָ עוֹדⁱ יַעֲקֹב כִּי אָמַר יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה
 11 שְׁמֶךָ וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים אֲנִי אֵל
 שְׁדִי^j בְּרָה וְרַבָּה גּוֹי וְקָהַל גּוֹיִם יִהְיֶה מִמֶּךָ וּמַלְכִים מִחֻלְצִיד
 12 יֵצְאוּ: וְאֶת־הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאַבְרָהָם וְלְיִצְחָק לָךְ אֶתְנַנָּה^k
 13 וְלִזְרַעְךָ אַחֲרָיִךְ אֶתֶּן אֶת־הָאֶרֶץ: וַיַּעַל מִעָלוֹ אֱלֹהִים בַּמָּקוֹם
 14 אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֹתוֹ: וַיֵּצֵב יַעֲקֹב מַצֵּבָה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֹתוֹ^l
 טו מַצֵּבָה אָבֹן וַיִּסֹּף עָלֶיהָ נֶסֶךְ וַיִּצַּק עָלֶיהָ שָׁמֶן: וַיִּקְרָא יַעֲקֹב
 אֶת־שֵׁם הַמָּקוֹם אִשׁוֹ דְּבָר אֹתוֹ שָׁם אֱלֹהִים בֵּית־אֵל:
 16 וַיִּסְעוּ^m מִבֵּית אֵלⁿ וַיְהִי־עוֹד בְּבִרְת־הָאֶרֶץ לְבֹאֹ אֶפְרָתָה וַתֵּלֶד
 17 רָחֵל וַתִּקְשׁ בְּלִדְתָּהּ: וַיְהִי כִהְקִשְׁתָּהּ^o בְּלִדְתָּהּ וַתֹּאמֶר לָהּ
 18 הִמְלִידָתְךָ אֶל־תִּירְאִי כִי־גַם־גֵּה לָךְ^p בָּן: וַיְהִי בַּצָּאֵת נִפְשָׁהּ
 19 כִּי מָהָה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ^q בְּרָאִי־נִי וְאָבִיו קָרָא־לוֹ בְּנִימִין^r: וַתֵּמֶת
 כ רָחֵל וַתִּשְׁקֶבֶר בְּרֶרֶךְ אֶפְרָתָה^s הוּא בֵּית לָהֶם: וַיֵּצֵב יַעֲקֹב

x) LXX. ישראל. y) Sam. has here הוא, but the Masorites point הוּא. z) Omitted in Cd. 1. LXX. Vulg. Syr. a) Sam. נגלה. b) Cdd. LXX. Syr. add עָשָׂה. c) Sam. דבורה. d) LXX. supply יַעֲקֹב. e) Sam. בכיה. f) LXX. insert *ἐν Αιουζᾶ*. g) Sam. LXX. add אלהים. h) LXX. Vulg. Syr. omit יַעֲקֹב שְׁמֶךָ. i) Sam. עוד שָׁמֶךָ. j) LXX. *Ἐγὼ ὁ θεός σου*. k) LXX. insert *σοὶ ἔσται*. l) LXX. add אלהים. m) LXX. *ἀπάρας δὲ Ἰακώβ*. n) LXX. omit v. 21. altogether, and insert here: *ἐπῆξε τῇ τρυφῇ αὐτοῦ ἐπέλειπε τοῦ πυργοῦ Ἰαδέρ*. o) Sam. בהקשותה. p) Sam. לך. q) Sam. אה שמו. r) Sam. everywhere uses the form בנימין. s) Cdd. אפרת.

חֲרָפוּ וַיָּבֹאוּ עַל־הָעֵיר בַּטַּח וַיַּהֲרֹגוּ כָּל־זָכָר׃ וְאֶת־חֲמוּל וְאֶת־
 שָׂם בְּנוֹ הָרֹגוּ לְפִי־חֶרֶב וַיִּקְחוּ אֶת־דִּינָה^g) מִבֵּית שָׂם וַיֵּצְאוּ׃
 וּבְנִי^f) יַעֲקֹב בָּאוּ עַל־הַחֲלָלִים וַיָּבֹאוּ הָעֵיר אֲשֶׁר סָמְאוּ אֲחוֹתָם^e):
 וְאֶת־צֹאנָם^h) וְאֶת־בָּקָרָם וְאֶת־תְּמָרֵיהֶם וְאֶת אֲשֶׁר־בְּעִיר וְאֶת־
 אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה לָקְחוּ׃ וְאֶת־כָּל־חֵילָם וְאֶת־כָּל־טָפְסָםⁱ) וְאֶת־נְשֵׁיהֶם^j)
 יָשְׁבוּ וַיָּבֹאוּ וְאֵת^k) כָּל־אֲשֶׁר בַּבַּיִת׃ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־שַׁמְעוֹן ל
 וְאֶל־לֵוִי עֲבַרְתֶּם אִתִּי לְהַבְאִישְׁנִי בַיָּשָׁב^l) הָאָרֶץ בְּבִגְדֵי וּבִפְתָּוִי
 וְאֲנִי מִתִּי מִסָּפֵר וְנֹאכָפוּ עָלַי וְחַבּוּנִי^m) וְנִשְׁמַדְתִּי אֲנִי וְבִיתִי׃
 וַיֹּאמְרוּ הַכּוֹנֵנָה יַעֲשֶׂהⁿ) אֶת־אֲחוֹתָנוּ׃
 פ 31

לה 35

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־יַעֲקֹב קוּם עֲלֶה בֵּית־אֵל וְשַׁב־שָׁם וַעֲשֶׂה־א
 שָׁם^a) מִזְבֵּחַ לְאֵל הַנִּרְאָה אֵלֶיךָ בְּבִרְחֹתְךָ מִפְּנֵי עֲשׂוֹ אֲחִיךָ׃
 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־בֵּיתוֹ וְאֵל כָּל־אֲשֶׁר עִמּוֹ הִסְרוּ^b) אֶת־אֱלֹהֵי
 הַנֶּבֶל אֲשֶׁר כְּתֻבָּם^c) וְהַטְּחֵהוּ וְהַחֲלִיפוּ^d) שְׁמֹלְתֵיכֶם׃ וְנִקְוָה^e)
 וְנַעֲלֶה בֵּית־אֵל וְנַעֲשֶׂה־שָׁם^f) מִזְבֵּחַ לְאֵל הַעֲנָה אִתִּי בַיּוֹם
 צָרְתִּי וַיְהִי עֹמְדִי בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר הִלַּכְתִּי׃ וַיַּחֲנוּ אֶל־יַעֲקֹב אֵת^g)
 כָּל־אֱלֹהֵי הַנֶּבֶל אֲשֶׁר בָּיָדָם וְאֶת־הַנּוֹזְמִים אֲשֶׁר בְּאֲזִינֵיהֶם
 וַיִּטְמְנוּ אֹתָם יַעֲקֹב תַּחַת הָאֵלֶּה^h) אֲשֶׁר עָם־שָׂםⁱ): וַיִּסְעוּ^j) וַיְהִי וְה
 חָתַח אֱלֹהִים עַל־הָעֵרִים אֲשֶׁר סָבִיבוֹתֵיהֶם^k) וְלֹא רָדְפוּ אַחֲרֵי

e) Cd. 1. Syr. insert אחתם. f) V. D. H. בני; vid. n.
 g) Sam. אחתם; Cd. 1. LXX. Syr. insert דינה. h) Cdd. Sam. LXX.
 Syr. Saad. ואת; Cdd. 2. read כל; Cd. 1. inserts כל after
 את throughout the verse. i) Cdd. Sam. Vulg. Saad. omit כל.
 j) Sam. את. k) Sam. להבישני כיושב. l) Sam. והכני. m) Sam.
 והך וונה יעשו. n) Omitted in Cd. 1. Vulg. o) Sam. הסירו. p) Sam.
 כהיכב. q) Sam. והלפו. r) Sam. ונקים. s) LXX. Vulg. שם. t) Sam.
 והאלה. u) LXX. add: και ἀπώλεσεν αὐτὰ ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας.
 v) LXX. και ἐξήρπεν Ἰσραὴλ ἐκ Σηχίμων. w) Sam. סביבותיהם.

12 אָתָּן*): הִרְבּוּ עָלַי מָאֹד מְהֵרָה וּמִהֶן וּמֵאִתָּנָה¹) בְּאִשֶּׁר תֹּאמְרוּ
 13 אֵלַי וְחַנּוּלִי אֶת-הַנֶּעַר לְאִשָּׁה: וַיַּעַנּוּ בְנֵי-יַעֲקֹב אֶת-שְׁלֹמֹה וְאֶת-
 חֲמוֹר²) אָבִיו בְּמִרְמָה וַיִּדְבְּרוּ אֲשֶׁר טָמְא³) אִזּוֹ דִּינָה אֶחָתָם:
 14 וַיֹּאמְרוּ⁴) אֲלֵיהֶם לֹא נֹכַח לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר⁵) הַזֶּה לְחַת אֶת-
 טו אֶחָדָנוּ לְאִישׁ אֲשֶׁר-לוֹ עָרְלָה בִּי-חֲרָפָה הוּא לָנוּ: אֲדָבֹנָא
 16 נָאוֹת לָבָם⁶) אִם תִּהְיוּ כְמוֹנוֹ לְהַמְלִי⁷) לָכֶם כָּל-זָכָר: וְנָתַנוּ
 אֶת-בְּנֹתֵינוּ לָכֶם וְאֶת-בָּנֵיכֶם נִקַּח-לָנוּ וַיֵּשְׁבּוּ אִתָּכֶם וְהָיוּ
 17 לָעָם⁸) אַחֵד: וְאִם-לֹא הִשְׁמָעוּ אֲלֵינוּ לְהַמּוֹל וְלִקְהַנוּ אֶת-בָּתְנוּ
 18 וְהִלָּכְנוּ: וַיִּמָּכּוּ דַבְרֵיהֶם בְּעֵינֵי חֲמוֹר וּבְעֵינֵי שְׁלֹמֹה בֶן-חֲמוֹר⁹):
 19 וְלֹא-אֶחָד הִנָּעַל לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר כִּי חָפֵץ בַּבְּתִּיעָקֵב וְהוּא נִבְדָּר
 כ מִכָּל בֵּית אָבִיו: וַיָּבֹא חֲמוֹר וּשְׁלֹמֹה בָנוּ אֶל-שַׁעַר עִירָם וַיִּדְבְּרוּ
 21 אֶל-אֲנָשֵׁי עִירָם לֵאמֹר: הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה שְׁלָמִים הֵם אֲהֵנוּ
 וַיֵּשְׁבוּ¹⁰) בְּאֶרֶץ וַיִּסְתְּרוּ אֹתָהּ וְהָאָרֶץ הִנֵּה רַחֲבַת-יָדַיִם¹¹)
 לִפְנֵיהֶם אֶת-בָּנֵהֶם¹²) נִקַּח-לָנוּ לְנָשִׁים וְאֶת-בְּנֹתֵינוּ נָתַן לָהֶם:
 22 אֲדָבֹנָא וְאִתּוֹ¹³) לָנוּ הָאֲנָשִׁים לְשִׁבְתָּ אֲהֵנוּ לִהְיוֹת לָעָם אַחֵד
 23 בְּהַמּוֹל לָנוּ כָּל-זָכָר בְּאִשֶּׁר הֵם נִמְלִים: מִקְנֵיהֶם¹⁴) וּמִקְנֵיהֶם
 וְכָל-בְּהֶמְתָּם¹⁵) הֵלֹא לָנוּ הֵם אֵךְ נִצְיָתָה¹⁶) לָהֶם וַיֵּשְׁבוּ אִתָּהּ:
 24 וַיִּשְׁמָעוּ אֶל-חֲמוֹר וְאֶל-שְׁלֹמֹה בָנוּ כָּל-יִצְחָק שַׁעַר עִירוֹ וַיַּמְלִלוּ
 כה כָּל-זָכָר¹⁷) כָּל-יִצְחָק שַׁעַר עִירוֹ¹⁸): וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי¹⁹) בְּהִיוֹתָם
 בְּאֲבִים וַיִּקְחוּ שְׁנֵי-בְנֵי-יַעֲקֹב שְׁמֵעוֹן וְלֹוֹי אֶתִּי דִינָה אִישׁ

k) LXX. *δῶσομεν*. l) Sam. מִהֵרָה וּמִחַנּוּלִי וְאִתּוֹ. m) Omit-
 ted in Cd. 1. Vulg. n) Sam. LXX. Syr. טָמְא. o) LXX. add:
Συνεβίων και Αενι οι ἀδελφοι Δεινας. p) Sam. אֶחָד הִרְבּוּ. q) LXX.
 insert: *και κατοικησόμεν εν ἱμῶν*. r) Sam. כְּמוֹנוֹ לְהַמּוֹל. s) Sam.
 כְּעָם. t) Sam. בָּנוּ. u) Sam. LXX. Syr. יֵשְׁבוּ. v) Sam. רַחֲבַת יָדַיִם.
 w) Sam. בְּנוֹתָם. x) Sam. יִאֲוֹתוּ. y) Cdd. mult. Sam. מִקְנֵיהֶם.
 z) LXX. omit. כל. a) Sam. נָאוֹת. b) LXX. add: *την ἀρχαυ τῆς*
ἀκροβυστίας. c) LXX. Vulg. Saad. omit עִירוֹ שַׁעַר עִירוֹ.
 d) Sam. הַשְּׁלִישִׁי.

אֲשֶׁר אָחִי וְיֹאמֶר לָמָּה זֶה אֲמָצֵא-חֵן בְּעֵינֵי אָדָמִי: וַיִּשָּׁב 16
 בַּיּוֹם הַהוּא עָשׂוּ לְדַרְכּוֹ שְׁעִירָה: וַיַּעֲקֹב נָסַע סִפְתָּהָ^x וַיָּבֶן 17
 לוֹ בַּיִת וּלְמִקְנֵהוּ עָשָׂה סִפְתָּ^y עַל-בֶּן מְרָא שֵׁם-הַמָּקוֹם
 סִכּוֹת: ׀ וַיִּבֹּא יַעֲקֹב שָׁלוֹם^z עִיר שְׁכֵם אֲשֶׁר בְּאַרְץ 18
 כְּנָעַן בְּבֹאֵי מִסְדֵּן אֲרָם וַיַּחֲנוּ אֶת-פְּנֵי הָעִיר: וַיֵּקֶן אֶת-חֶלְקֶת 19
 הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר נָתַתָּה-שָׁם אֶחָלוּ מִיַּד בְּנֵי-חָמֹר^a אָחִי שְׁכֵם בְּמִטָּה
 קִישִׁיטָה: וַיַּצֵּב-שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא-לוֹ אֵל^b אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: ׀ כ

לד 34

וַיֵּצֵא דִינָה בַת-לֵאָה אֲשֶׁר יִלְדָה לַיַּעֲקֹב לְרֵאִית בְּכֹנוֹת הָאָרֶץ: א
 וַיֵּרָא אֹתָהּ שְׁכֵם בֶּן-חָמֹר הַחִטִּי נָשִׂיא הָאָרֶץ וַיִּקַּח אֹתָהּ 2
 וַיִּשְׁכַּב אִתָּהּ וַיַּעֲנֶה: וַתְּדַבֵּק נַפְשׁוֹ בְּדִינָה בַת-יַעֲקֹב: וַיֵּאָהֵב 3
 אֶת-הַלְוִעִי^c וַיְדַבֵּר עַל-לֵב^d הַנָּעַר: וַיֹּאמֶר שְׁכֵם אֶל-חָמֹר^e 4
 אָבִיו לֵאמֹר קַח-לִי אֶת-הַיְלָדָה הַזֹּאת לְאִשָּׁה: וַיַּעֲקֹב שָׁמַע 5
 כִּי טָמְא^f אֶת-דִּינָה בָתּוֹ וַבָּנָיו הָיוּ אֶת-מִקְנֵהוּ בַשָּׂדֶה וַהֲחִרִישׁ^g
 יַעֲקֹב עַד-בָּאָם: וַיֵּצֵא חָמֹר אָבִי-שְׁכֵם אֶל-יַעֲקֹב דֹּבֵר אִתּוֹ: 6
 וַבָּנֵי יַעֲקֹב בָּאוּ מִן-הַשָּׂדֶה כְּשִׁמְעָם וַיַּתְעֲצֹבוּ הָאֲנָשִׁים וַיַּחֲר 7
 לָהֶם מְאֹד כִּי נָבְלָה עָשָׂה כִּישְׂרָאֵל לְשָׁכַב אֶת-בַּת-יַעֲקֹב וְכֵן
 לֹא יַעֲשֶׂה: וַיְדַבֵּר חָמֹר אִתָּם לֵאמֹר שְׁכֵם בְּנִי חָשָׁקָה נַפְשׁוֹ 8
 בְּבָתְלָם תָּנוּ נָא אֹתָהּ לוֹ לְאִשָּׁה: וַהֲתַחַתְנוּ אִתָּנוּ כְּנָתִיכֶם 9
 תַּחְתָּנוּ-לָנוּ וְאֶת-בְּנֵיהֶנוּ תִּקְחוּ לָכֶם: וְאִתָּנוּ תִּשְׁבוּ וְחָאָרְיִן 10
 תִּהְיֶה^h לְפָנֵיכֶם שְׂבוּ וּסְחָרוּיָהּ וְהָאִתָּנוּⁱ בָּהּ: וַיֹּאמֶר שְׁכֵם 11
 אֶל-אָבִיהָ וְאֶל-אֶחָיהָ אֲמָצֵא-חֵן בְּעֵינֵיכֶם וְאֲשֶׁר^j תֹּאמְרוּ אֵלַי

x) Sam. סכותה. y) Sam. סכות. z) Sam. שלום. a) LXX. omit כני.
 l) Omitted in LXX. c) Sam. and 'ק הגערה twice, and so in v. 12.
 d) Sam. אל לב. e) Sam. omits חמור. f) LXX. add: *ó viós 'Εμμοίρ.*
 g) Sam. וחריש, h) LXX. insert *πλατεία*. i) Sam. וסחרוה סחרוה.
 j) Cd. 1. וכל אשר.

לג 33

א וַיֵּשֶׁא יַעֲקֹב עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה עֲשׂו^g) בָּא וְעַמּוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ
 2 וַיַּחֲזֵץ אֶת־הַיְלָדִים עַל־לֵאָה וְעַל־רָחֵל וְעַל שְׁתֵּי הַשְּׁפָחוֹת: וַיֵּשֶׁם
 אֶת־הַשְּׁפָחוֹת וְאֶת־יְלִדֵיהֶן רֹאשֻׁנָּה^h) וְאֶת־לֵאָה וַיְלִדֶיהָ אַחֲרָנִים
 3 וְאֶת־רָחֵל וְאֶת־יוֹסֵף אַחֲרָנִים: וְהוּא עָבַר לִפְנֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחֲוִיⁱ)
 4 אֶרְצָה שִׁבְעַת פַּעַמִּים עַד־נִשְׁתָּו עַד־אָחִיו: וַיִּרְגֶּז־עֲשׂו לִקְרָאתוֹ
 ה וַיַּחֲבֹקְהוּ וַיִּפֹּל עַל־צַוְאָרוֹ^j) וַיִּשְׁקֶהוּ^k) וַיִּבְכּוּ: וַיֵּשֶׂא אֶת־עֵינָיו^l)
 וַיֵּרָא אֶת־הַנָּשִׁים וְאֶת־הַיְלָדִים וַיֹּאמֶר מִי־אַלֶּה לָּךְ וַיֹּאמֶר
 6 הַיְלָדִים אֲשֶׁר־חָנָן אֱלֹהִים אֶת־עַבְדְּךָ: וַתִּגְשֵׁן^m) חַשְׁשָׁחוֹת הָנָה
 7 וַיְלִדֶיהָ וַתִּשְׁתַּחֲוֶינָן: ⁿ) וַתִּגַּשׁ גַּם־לֵאָה וַיְלִדֶיהָ וַיִּשְׁתַּחֲוֶינָן וְאַחֲרֵי
 8 נִגַּשׁ יוֹסֵף וַיִּשְׁתַּחֲוֶינָן: וַיֹּאמֶר מִי לָךְ כָּל־הַמַּחֲנֶה הַזֶּה
 9 אֲשֶׁר פָּגַשְׁתִּי וַיֹּאמֶר לְמַצֵּאתִי^o) בְּעֵינִי אֲדָנִי: וַיֹּאמֶר עֲשׂו יֵשׁ־לִי
 י רֶכֶב אָחִי וְהִי^p) לָךְ אֲשֶׁר־לָךְ: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־נָא^q) אִם־נָא
 מַצֵּאתִי חַן בְּעֵינֶיךָ וְלִקְחָתָּ מִנִּחְתִּי מִיָּדִי כִּי עַל־כֵּן רָאִיתִי פְנֶיךָ
 11 בְּרָאִתִּי^r) פָּנַי אֱלֹהִים וַתִּרְצֵנִי: קַח־נָא אֶת־בְּרִכְתִּי אֲשֶׁר הִבֵּאתָ^s)
 לָךְ כִּי־חֲנַנִי אֱלֹהִים^t) וְכִי יֵשׁ־לִי כָל וַיִּפְצַר־בּוֹ וַיִּקַּח:
 12 וַיֹּאמֶר נִסְעָה וְנִלְכְּהָ וְנִלְכְּהָ לְגִנְדָּד: וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲדָנִי יִדְעַ
 13 כִּי־הַיְלָדִים רַבִּים וְהַצֹּאן וְהַבָּקָר עֲלוֹתָ^u) עָלַי וּדְפָקִים^v) יוֹם
 14 אֶחָד וְסָחוּ כָל־הַצֹּאן: וַעֲבֹר־נָא אֲדָנִי לִפְנֵי עַבְדְּךָ וְאֲנִי אֶתְחַלֶּה^w)
 לְאִשִּׁי לְרָגֵל הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר־לִפְנֵי וְלָרָגֵל הַיְלָדִים עַד אֲשֶׁר־
 מו אָבִיא^x) אֶל־אֲדָנִי שְׁעִירָה: וַיֹּאמֶר עֲשׂו אֲצִיגֶהָ־נָא עִמָּךְ מִן־הָעַם

g) Cd. 1. LXX insert אחיו. h) Sam. ילדיהן ראשונה. i) Sam. והושנה. j) Omitted by Sam. k) וישקהו כלו נקוד (נ. צוארו י. יישחתי. m) Sam. וילדינה וחשחניה. n) LXX. *iva euss o patis sou xaxou.* o) Sam. ויהי. p) LXX. omit אל נא. q) Sam. כראותי. r) Cd. 1. Sam. LXX. Vulg. Syr. Saad. הבאתי. s) Cd. 1. יהיה. t) Sam. עאלה. u) Sam. דפקים. v) Sam. אחנהלה. w) Sam. אבוא.

וַאֲמַרְתָּ לְעֶבֶדְךָ לְיַעֲקֹב הוּא מְנַחֵחַ הוּא שְׁלוּחַ לְאֶדְנִי לַעֲשׂוֹ 19
 וְהִנֵּה גַם־הוּא אֶתְרִינוּ: וַיְצֹ גַם" אֶת־הַשְּׂלִישִׁי כ
 גַם אֶת־כָּל־הַחֲלָכִים אַחֲרֵי הָעֶדְרִים לֵאמֹר כִּדְבַר הוּא תִּדְבָּרוּן
 אֶל־עֲשׂוֹ בְּמִצְאָתָם אֹתוֹ: וַאֲמַרְתָּם גַם הִנֵּה עֶבֶדְךָ יַעֲקֹב" 21
 אַחֲרֵינוּ כִּי־אָמַר אֲבִיכֶם פָּנָיו בְּמִנְחָה הִחֲלִיכָתָּ לְפָנָיו" וְאַחֲרֵי־
 כֵן אָרְאָה פָּנָיו אוֹלִי יֵשָׁא פָנָיו: וַתַּעֲבֹר הַמִּנְחָה עַל־פָּנָיו 22
 וְהוּא לָן בְּלִילָה־הַהוּא בְּמַחֲנֶה: וַיָּקָם וּ בְּלִילָה הוּא" וַיִּקָּח 23
 אֶת־שְׁתֵּי נָשָׁיו וְאֶת־שְׁתֵּי שִׁפְחָתָיו וְאֶת־אֶחָד עֶשֶׂר וְלָדָיו" 24
 וַיַּעֲבֹר אֶת סָעֵבֶר יִבְק" 25: וַיִּקָּחֶם וַיַּעֲבֹרֶם אֶת־הַנָּחַל וַיַּעֲבֹר 24
 אֶת־אֲשֶׁר־לוֹ" 26: וַיּוֹתֵר יַעֲקֹב לְבָדּוֹ וַיֵּאָבֶק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת כַּה
 הַשָּׁחַר: וַיֵּרָא כִּי לֹא זָכַל לוֹ וַיַּנֵּעַ בְּכַף־יָדָיו וַתִּקַּע בֶּה־ 26
 יָרֵךְ יַעֲקֹב בַּהֲאָבֶקוֹ עִמּוֹ: וַיֹּאמֶר שְׁלַחֲנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר 27
 וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלְּחֶךָ כִּי אִם־בִּרְכָּתִי: וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַה־ 28
 שְׁמֶךָ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב: וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֹאמֶר עוֹד שְׁמֶךָ כִּי 29
 אִם־יִשְׂרָאֵל כִּי־שָׁרִיתָ עִם־אֱלֹהִים וְעַם־אֲנָשִׁים וַתּוֹכַל: וַיִּשְׁאָל ל
 יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִגִּידָה־נָא שְׁמֶךָ וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶה תִּשְׁאָל לְשִׁמִּי
 וַיִּבְרָךְ אֹתוֹ שֵׁם: וַיִּקְרָא יַעֲקֹב שֵׁם הַמָּקוֹם פְּנוּאֵל" 31 כִּי־רָאִיתִי
 אֱלֹהִים פָּנִים אֶל־פָּנִים וַתִּנָּצַל נַפְשִׁי: וַיִּזְרַח־לּוֹ הַשָּׁמֶשׁ 32
 כַּאֲשֶׁר עָבַר אֶת־פְּנוּאֵל וְהוּא צֹלֵעַ" 33 עַל־יָרְכוֹ" 34: עַל־כֵּן לֹא־יֹאבְלוּ 33
 בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־גִּיד הַנָּשָׂה" אֲשֶׁר עַל־כָּף הַיָּרֵךְ עַד הַיּוֹם
 הַזֶּה כִּי נָגַע בְּכַף־יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנָּשָׂה:

u) Cd. 1. Sam. וגם; LXX. insert τῶν προτέρων καὶ. v) Cd. 1. Sam. וגם. w) Sam. LXX. Vulg. insert כַּאֲשֶׁר בּוֹ"ק x) Cdd. LXX. קָמַץ בּוֹ"ק. y) Sam. והוא. z) Sam. ילדיו. a) Sam. הויבן. b) Cd. 1. Sam. LXX. Vulg. Syr. Saad. לוֹ אִם כָּל אֲשֶׁר לוֹ. c) So Cdd. Syr. Vulg.; the Sam. has אֵל פָּנָיו; V. D. H. with the majority of Cdd. פְּנוּאֵל. d) Sam. עליו. e) Syr. in Lond. Polygl. adds *وَلَمَّا كَانَ يَسْعَى*, "for the thigh of Jacob had been strained"; but not Lee's edition. f) Sam. הגשם twice.

ה לפָּנָיו אֶל-עֵשָׂו אָחִיו אֲרָצָה" שְׁעִיר שָׂדֶה אֲדָוָה: וַיֵּצֵא
 אֹתָם לֵאמֹר כֹּה תֵאמְרוּן לְאֹדְנִי לַעֲשׂו כֹּה אִמְרָ עֲבָדְךָ יַעֲקֹב
 6 עַם-לָבָן בָּרַחְתִּי וְאַחֲרָ עַד-עֵתָה: וְהִי-לִי שׂוֹר וְחִמְרִי צֶאֱנָן")
 וַעֲבַד וְשִׁפְחָה וְאֶשְׁלַחָה לְהַגִּיד לְאֹדְנִי") לְמִצְאָתָן בְּעֵינֶיךָ:
 7 וַיֵּשְׁבִי הַמַּלְאָכִים אֶל-יַעֲקֹב לֵאמֹר בָּאנוּ אֶל-אָחִיךָ אֶל-
 עֵשָׂו וְגַם הֵלֵךְ לְקִרְאָתְךָ וְאַרְבַּע-מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ: וַיִּירָא
 8 יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֵר לוֹ וַיַּחַץ אֶת-הָעֵם אֲשֶׁר-אִתּוֹ וְאֶת-הַצֹּאֵן
 9 וְאֶת-הַבָּקָר וְהַגְּמָלִים לְשְׁנֵי מַחֲנוֹת: וַיֹּאמֶר אִם-יָבֹוא עֵשָׂו
 אֶל-הַמַּחֲנֶה הָאֶחָד") וְהָבִיאוּ וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר לְפָלִיטָה"):
 י וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֱלֹהִי אָבִי אֲבָרְכֶם וְאֱלֹהִי אָבִי יִצְחָק יִהְיֶה
 הָאֵמֶר אֵלַי שׁוֹב לְאֶרְצָה") וּלְמוֹלֶדְתְּךָ וְאִיטִיבָה") עַמְּךָ:
 11 קָטַנְתִּי מִכָּל הַחֲסִידִים וּמִכָּל-הָאֵמֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת-עַבְדְּךָ
 כִּי בְּמִקְלִי עָבַרְתִּי אֶת-הַיַּרְדֵּן הַזֶּה וְעַתָּה הֵייתִי לְשְׁנֵי מַחֲנוֹת:
 12 הַצִּלְלִי נָא מִיָּד אָחִי מִיָּד עֵשָׂו כִּי-רָא אֲנִכִּי אִתּוֹ פָּן-יָבֹוא
 13 וְהִכֵּנִי אִם עַל-בָּנִים") : וְאַתָּה אֲמַרְתָּ הַיָּטִיב אִיטִיב") עַמְּךָ
 וְשִׁמְתִּי אֶת-זֶרְעִי בְּחוֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא-יִסָּפֵר מְרֹב: וְגַלְלָן שָׁם
 14 בְּלִילָה הַהוּא וַיִּקָּח מִן-הַבָּקָר כְּבֹדוֹ מִנְחָה לַעֲשׂו אָחִיו: עֵינִים
 טו מֵאֲתָנִים וְחִישִׁים עֲשָׂרִים רְחֵלִים מֵאֲתָנִים וְאִילִים עֲשָׂרִים:
 16 גְּמָלִים מִיִּנְיָקוֹת") וּבְנֵיהֶם שְׁלֹשִׁים פָּרוֹת אַרְבָּעִים וּפָרִים
 17 עֶשְׂרֶה אֲתָנֹת") עֲשָׂרִים וְעֵירִים") עֲשָׂרָה: וַיִּתֵּן בְּיַד-עֲבָדָיו
 עֵדֶר עֵדֶר לְכֹדוֹ וַיֹּאמֶר אֶל-עֲבָדָיו עֲבְרוּ לִפְנֵי") וְרוּחַ תְּשִׁימוּ
 18 בֵּין עֵדֶר וּבֵין עֵדֶר: וַיֵּצֵא אֶת-הָרֹאשׁוֹן") לֵאמֹר כִּי יִפְגַּשְׁךָ עֵשָׂו
 אָחִי וְשִׁאלְךָ לֵאמֹר לְמִי-אַתָּה וְאָמַרְתָּ תֵּלֶךְ וּלְמִי אָמַרְתָּ לִפְנֶיךָ:

g) Sam. ארץ. h) Cdd. 2. Sam. Vulg. LXX. Syr. Saad. וצאן.
 i) LXX. add עשו. j) Sam. האחר. k) Sam. לפלטה. l) Sam.
 אל ארצך. m) Sam. ואיטיב. n) Sam. האם על הבנים; LXX. και
 μητέρα. o) Sam. היטב איטיב. p) Sam. מינקות. q) Sam. מחנות.
 r) Sam. ועירים. s) Cdd. לפניו. t) Sam. הראישון.

לה ותאמר^א) אל-אביה אל-יחל בעיני אדני כי לוא^ב) אוכל לקום
מסניד^ג בידך נשים^ד) לי ויחפש^ה) ולא מצא את-החרפים:
36 ויחר ליעקב וירב בלבן ויצען יעקב ויאמר ללבן מה-פשעני
37 מה^ו) חטאתי כי דלקת אחרי: כי-מששש^ז) את-כל-כלי מח-
מצאת מכל כלי-ביתך שים כה נטר אחי ואחיד ויזכירו
38 בין שנינו: זה עשרים שנה אנכי עמך רחלית ועוד לא
39 שכלו ואילי^ח) צאנה לא אכלתי: טרפה לא-הבאתי אליך
אנכי אחטנה מידי חבשנה^ט) ונבתי יום ונבתי^י) לילה:
מ. הייתי ביום אכלני חרב^י) וקרח בלילה ותבר שני מעיני:
41 זה-לי עשרים שנה בביתך עבדתך ארבע-עשרה שנה
בשתי בנותי ושש שנים בצאנה ותחלף את-משכבתי עשרת
42 מנים: לילי^י) אילתי אבי אלהי^י) אברהם ופחד וצחק היה
לי כי עתה ריקם שלחתי את-ענאי ואת-יניע^י) כפי ראה
43 אלהים ויוכח^י) אמש: ויצען לבן ויאמר אל-יעקב הבנות
בנותי^י) והבנים בני והצאן צאני וכל אשר-אתה ראה לי-הוא
ולבנותי^י) מה-אעשה לאלה היום או לבניהן^י) אשר ילדו:
44 ועתה לכה נכרתה^י) ברית אני ואתה והיה לעד ביני ובינך^י):
מה^י) ויקח יעקב אגן וירימה^י) מצבה: ויאמר יעקב לאחיו
46 לקטו אבנים ויקחו אבנים ויעשורגל^י) ויאכלו שם^י) על-הגל^י):

s) Cd. 1. Syr. add רחל. u) Sam. הנשים. v) Sam. ויחבש. LXX. insert: *εὐ ὧν τῶ οἰκῶν*. w) Cdd. mult. Sam. LXX. Syr. Onk. cdd. 8. Ps.-Jon. ומה. x) Sam. וכי מ'. y) Sam. אילי. z) Omitted by Sam. LXX. a) Sam. ננוכה ו' וננוכה. b) Sam. ינע. c) Sam. לו לא. d) Omitted by LXX. Saad. e) Sam. וירימה. f) Sam. ויזכירו. g) Sam. כנתי. h) Sam. ולכנתי. i) Sam. לכניהם. j) Cdd. mult. Vulg. Ps.-Jon. Onk. cdd. 4. ונכרתה. k) LXX. add: *εἶπε δὲ αὐτῷ Ἰδοὺ οἱ θῆκας μετ', ἡμῶν ἐστὶν ἰδε ὁ θεὸς μαρτυρῶν ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ*. l) Sam. וירמה. m) Omitted in Cdd. 2. Vulg. Saad. n) LXX. add: *καὶ ἔπειτα αὐτῷ λέγει Ὁ θουὺς οὗτος μαρτυροῦν ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ ἡμέτερον*.

לָלֶכְן" בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כִּי בָרַח יַעֲקֹב: וַיִּקַּח אֶת-אֶחָיו עִמּוֹ 23
וַיֵּרָדוּ אֶתְרֵיו הָרָדָה שְׂבָעַת יָמִים וַיִּדְבֹּק אֹתוֹ בְּתֹר הַגִּלְעָד:
וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל-לֶכְן הָאֲרָמִי בַתְּלָם^v) הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הַשְׁמָר 24
לֶךְ, פֶּן-תִּדְבֹּר^w) עִם-יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד-רָע^x): וַיִּשָּׂג לֶכְן אֶת-יַעֲקֹב כִּי
וַיַּעֲקֹב תָּקַע אֶת-אֶהֱלוֹ בָּהָר וּלְכָן תָּקַע אֶת-אֶחָיו בְּתֹר הַגִּלְעָד: 25
וַיֹּאמֶר לֶכְן לַיַּעֲקֹב מָה עָשִׂיתָ וַתִּגְנֹב אֶת-לִבִּי וַתִּנְהַג אֶת- 26
בְּנֵי^y) בְּשִׁבוֹת חָרָב: לָמָּה נִחַבְתָּ^z) לְבָרְתָּ וַתִּגְנֹב אֹתִי
וְלֹא-הִנָּדַתָּ לִּי וְאֲשַׁלַּחַךְ בְּשִׁמְחָה וּבְשָׂרִים^a) בְּתֹף^b) וּבְכִנּוֹר^c):
וְלֹא נִטְשָׁתָנִי לַנֶּשֶׁק לִבְנִי וּלְבִנְתִּי^d) עַתָּה^e) הַסְּפֵלֶתָ עִשּׂוֹ^f): 28
יִשְׂרָאֵל יָדִי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם^g) רָע וְאֵלֹהִי אָבִיכֶם^h) אֵמֵשׁ וְאָמַר 29
אֵלַי לֹאמַר הַשְׁמָר לֶךְ מִדְּבַר עִם-יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד-רָעⁱ): וְעַתָּה לִ
הַלֵּךְ הַלֵּכֶתָ כִּי-נִכְסַח נִכְסַּפְתָּה^j) לְבֵית אָבִיךָ לָמָּה וַתִּגְבֹּת אֶת-
אֱלֹהִי: וַעֲנֵן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לָלֶכְן כִּי^k) יִרְאֵתִי כִּי אֲמַרְתִּי פֶן- 31
תִּגּוֹל אֶת-בְּנוֹתַי מִעַמִּי^l): עַם^m) אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת-אֱלֹהֵיךָ לֹא
יִתִּיחַ נֶגֶד אֶחָיו הַזֶּרֶקֶתָ מָה עָמְדִי וְקַח-לֶךְⁿ) וְלֹא-יִרָע יַעֲקֹב
כִּי רָחֵל^o) וַנִּגְבַּחְתֶּם: וַיָּבֹא לֶכְן^p) בְּאֶהֱל-יַעֲקֹב וַנִּבְאֶהֱל לָאָה 33
וּבְאֶהֱל שְׁתֵּי הָאִמְהוֹת^q) וְלֹא מִצָּא וַיֵּצֵא מִבְּהֵמָה לָאָה וַיָּבֹא
בְּאֶהֱל רָחֵל: וְרָחֵל לָקְחָה אֶת-הַתִּרְפִּים וַתִּשְׁמַם^r) בְּכֹר הַנֶּמֶל 34
וַתִּשָּׂב עֲלֵיהֶם וַיִּמְשָׁשׁ לֶכְן אֶת-כָּל-הָאֶהֱל וְלֹא מִצָּא^s):

u) LXX. add τῶ Σύρῳ. v) Sam. בחלום. w) Cdd. מדבר.
x) Cdd. 21. Onk. cdd. 4, ועד רע. y) Sam. בנוחי. z) Sam. נחכה.
a) Sam. בשרים. b) Cdd. LXX. Vulg. Syr. Saad. וכחף. c) Sam.
ובכר. d) Sam. ולבנתי. e) Cdd. LXX. Vulg. וערה. f) Sam.
עשות. g) Sam. LXX. עמך. h) Cd. 1. Sam. LXX. אחיך. i) Cdd.
Onk. cdd. 7. ועד רע. j) Sam. נכספה. k) Sam. כה. l) LXX. add:
καὶ πάντα τὰ ἐμά. m) LXX. insert before ע: καὶ εἶπεν Ἰακώβ.
n) LXX. insert: καὶ οὐκ ἐπέγνω παρ', αὐτῶν οὐθ'ε. o) LXX. in-
sert: ἡ γυνὴ αὐτοῦ. p) Sam. LXX. add ויחבש. q) Sam. השחוח.
r) Sam. וחשימם. rr) LXX. omit from וימשש to the end of the verse.

יהיה שְׂבָרָךְ וְיִלְדוּ כָל-הַצֹּאן נִקְדִּים וְאִם-כֹּה יֹאמֶר עֲקָדִים
 9 יהיה שְׂבָרָךְ וְיִלְדוּ כָל-הַצֹּאן עֲקָדִים: וַיֵּצֵל אֱלֹהִים^x) אֶת-מִקְנֶה
 י אֲבִיכֶם^y) וַתִּסְרְלֵי: וַיְהִי בַעַל יִתֵּם הַצֹּאן וְאִשָּׁא עֵינֵי וְאֶרְא^z)
 בַּחֲלוֹם וַהֲנִה הַעֲתָדִים^a) הָעֵלִים עַל-הַצֹּאן עֲקָדִים נִקְדִּים^b)
 11 וַיִּכְרְדִים: וַיֹּאמֶר אֵלֵי מִלֶּאדָה הָאֱלֹהִים בַּחֲלוֹם יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הֲנִנִי:
 12 וַיֹּאמֶר שֵׁא-נָא עֵינֶיךָ וַיֵּרְאָה כָל-הַעֲתָדִים^c) הָעֵלִים עַל-הַצֹּאן
 עֲקָדִים נִקְדִּים וַיִּכְרְדִים כִּי רָאִיתִי אֶת כָּל-אֲשֶׁר לָכֵן עָשָׂה לָךְ:
 13 אֲנִכִּי הָאֵל בֵּית-אֵל אֲשֶׁר מִשְׁחַת^d) שָׁם מִצְבֵּה אֲשֶׁר^e) נִדְרָה
 לִי שָׁם נִדְרַ עֲתָה^f) קוֹם צֵא מִן-הָאָרֶץ הַזֹּאת וְשׁוּב אֶל-אֶרֶץ
 14 מוֹלַדְתְּךָ: וַתַּעַן רָחֵל וַלֵּאָה וַתֹּאמְרָה לָזֶה הָעוֹד לָנוּ חֶלֶק
 טו וַנַּחֲלֶה בְּבֵית אֲבִינוּ: הֲלוֹא נִכְרִיתָ^g) נַחֲשָׁבְנוּ לָזֶה כִּי מִכְּרָנוּ^h)
 16 וַנֵּאכַל גַּם-אֲכֹלⁱ) אֶת-בְּסָפְנוּ: כִּי כָל-הָעֵשָׂר^j) אֲשֶׁר הִצִּיל
 אֱלֹהִים^k) מֵאֲבִינוּ לָנוּ הוּא וּלְבָנֵינוּ וְעֲתָה כָּל אֲשֶׁר אָמַר
 17 אֱלֹהִים אֵלֶיךָ^l) עָשָׂה: וַיָּקָם יַעֲקֹב וַיִּשָּׂא אֶת-בָּנָיו וְאֶת-נָשָׁיו^m)
 18 עַל-הַנֶּמְלִים: וַיָּנֶה אֶת-כָּל-מִקְנֵהוּ וְאֶת-כָּל-רֶכְשׁוֹⁿ) אֲשֶׁר
 רָכַשׁ^o) מִקְנֵה קִנְיָנוּ אֲשֶׁר רָכַשׁ^p) בְּפֶדֶן אָרֶם לְבֹא אֶל-יִצְחָק
 19 אָבִיו אֶרְצָה כְּנָעַן: וּלְכֵן הִלֵּךְ לָגֹז^q) אֶת-צֹאֲנוֹ וַתִּנָּבֵר רָחֵל
 כ אֶת-הַתְּרָפִים אֲשֶׁר לְאֲבִיהָ: וַיִּנָּבֵר יַעֲקֹב אֶת-לֵב לְכֵן הָאֲרָמִי
 21 עַל^r)-כִּלּוֹ^s) הַגִּיד לָזֶה כִּי בָרַח הוּא: וַיִּכְרַח הוּא וְכָל-אֲשֶׁר-לֹ
 22 וַיָּקָם^t) וַיַּעֲבֵר אֶת-הַנֶּהָר וַיִּשָּׂם אֶת-סָפְנוֹ הַר הַגִּלְעָד: וַיָּגֵד

x) Sam. יהוה. y) Cdd. mult. Sam. אביכֶם. z) Sam. ויִרְאָה. a) Sam. העֲתָדִים, so in v. 12; LXX. *oi tragotai kai oi xrioi*, so in v. 12. b) Sam. נִקְדִּים. c) Sam. את כל העֵי. d) LXX. insert *mot*. e) Cdd. Sam. LXX. Syr. Vulg. Saad. ואִשָּׁא. f) Cdd. Sam. LXX. Vulg. וְעֲתָה. g) Sam. כְּנִכְרִיתָ. h) Sam. מִכְּבָנוּ. i) Sam. אֲכַל. j) LXX. add: *kai tēn dōxan*. k) Sam. יהוה. l) Sam. אליך אֱלֹהִים. m) Cdd. 2. Sam. LXX. וְאֶת נָשָׁיו וְאֶת בָּנָיו. n) Sam. רֶכְשׁוֹ. o) Sam. בִּזְקָה. p) Cd. 1. LXX. Onk. Syr. Vulg. Saad. omit אשר רֶכַשׁ. q) Sam. לָנוּ. r) Cdd. 4. Sam. עָר. s) Sam. כִּלְיוֹ. t) Omitted in LXX. Vulg.

לְבָנוֹת^א) מִחֹשֶׁף הַלָּבָן אֲשֶׁר עַל-הַמִּקְלוֹת: וַיֵּצֵא אֶת-הַמִּקְלוֹת^ב 38
 אֲשֶׁר פָּעַל בְּרֹהִיטִים בְּשִׁקְתוֹת^ג) הַיָּמִים אֲשֶׁר תָּבֵאֵן^ד) הַצֹּאֵן
 לִישׁוֹת לְנֶכַח הַצֹּאֵן וַיַּחֲמֶנָה בְּבֹאֵן^ה) לִישׁוֹת: וַיַּחֲמִי^ו) הַצֹּאֵן 39
 אֶל-הַמִּקְלוֹת^ז) וַתִּלְדֵּן^ח) הַצֹּאֵן עֲקָרִים נִקְדִּים^ט) וּטְלָאִים: וַהֲבִשְׁבִּים^י מ
 הַפָּרִיר יַעֲקֹב וַיִּתֵּן פָּנָיו הַצֹּאֵן אֶל-עֶקֶר^{יא}) וּכְלָחוּם בְּצֹאֵן לָבָן
 וַיֵּשֶׁת לוֹ עֲדָרִים לְבָדוֹ וְלֹא שָׁתָם עַל-צֹאֵן לָבָן: וַהֲיָה^{יב}) בְּכָל
 יָחַם הַצֹּאֵן הַמְקָשְׂרוֹת^{יג}) וְשָׁם^{יד}) יַעֲקֹב אֶת-הַמִּקְלוֹת לְעֵינֵי הַצֹּאֵן
 בְּרֹהִיטִים לִיַּחֲמֶנָה בַּמִּקְלוֹת: וּבְהַעֲטִיף הַצֹּאֵן לֹא יָשִׁים^{יה}) וַהֲיָה 42
 הַעֲטָפִים^{יז}) לָלָבָן וְהַקָּשָׁרִים לַיַּעֲקֹב: וַיִּפְרֹץ הָאִישׁ מֵאֵר מֵאֵר 43
 וַיְהִי-לוֹ צֹאֵן רַבּוֹת^{יח}) וַיִּשְׁפְּחוּתָּ וַעֲבָדִים^{יט}) וְנַמְלִים וַחֲמָרִים:

לא 31

וַיִּשְׁמַע^א) אֶת-דִּבְרֵי בְנֵי-לָבָן לֵאמֹר לָקַח יַעֲקֹב אֶת בַּלְאֲשֶׁר א
 לְאֶבְיָנוּ וּמֵאֲשֶׁר לְאֶבְיָנוּ עָשָׂה אֶת כָּל-הַכָּבֵד^ב) הַזֶּה: וַיֵּרָא יַעֲקֹב 2
 אֶת-פָּנָיו לָבָן וַהֲנֶה אֵינֶנּוּ^ג) עִמּוֹ בְּחִמּוֹל שְׁלֹשִׁים: וַיֹּאמֶר יֵהוּה^ד) 3
 אֶל-יַעֲקֹב שׁוּב אֶל-אֶרֶץ אַבְוִתֶּיךָ וּלְמוֹלְדָּתְךָ^ה) וְאַהֲרִיהָ עִמָּךְ:
 וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וַיִּקְרָא לְרַחֵל וּלְלֵאָה הַשְׂדֵּה אֶל-צִיָּאָנוּ: וַיֹּאמֶר 4
 לָהֶן רֵאָה אָנֹכִי אֶת-פָּנָיו אֲבִיכֶן כִּי-אֵינֶנּוּ אֵלַי בְּחִמּוֹל שְׁלֹשִׁים^ו) ה
 וְאַלְתִּי אֲבִי הִיָּה עִמָּדִי: וְאַתָּנָה יִדְעָנָן^ז) כִּי בְּכָל-כְּחִי עָבַדְתִּי 6
 אֶת-אֲבִיכֶן: וְאַבִּיכֶן תִּחַל כִּי וַהֲיִחַלְף^ח) אֶת-מִשְׁבְּרֹתִי עֲשֶׂרֶת 7
 מַגִּים וְלֹא-נָתַנּוּ אֱלֹהִים לְהַרְעָ^ט) עִמָּדִי: אִם-כֵּן יֹאמֶר נִקְדִּים^י

z) LXX. add: *καὶ περισύρουσιν τὸ χλωρόν*, evidently a mere gloss. a) Sam. בהשקוֹת. b) Sam. רחבאהן. c) Sam. כבבאהן. d) Sam. ויחמנה. e) Sam. על המ'. f) Sam. ויחלדנה. g) Cdd. 2. LXX. Vulg. איל עקד. h) Onk. Ps-Jon. Saad. כל עקד. i) Sam. LXX. איל עקד. j) Sam. יורי. k) Sam. ישם. l) Sam. ישם. m) Cdd. 2. Sam. והיו העטופים. n) LXX. add *καὶ βόες*. o) Sam. עבדים. p) LXX. Syr. add יעקב. q) Sam. הכבוד. r) Sam. אינם; and so in v. 5. s) Sam. מבחיד ואל מולדתך. t) Sam. שלשום. u) Sam. לררע. v) Sam. ויחלף. w) Sam. ויחלף.

יוסף ויאמר יעקב אל-לִבְּן שְׁלַחְנִי ואלֹכְהָ אֶל-מִקְוֵי
 26 וְלִאֲרָצִי^g): תִּנָּה אֶת-נָשִׁי וְאֶת-יְלָדֵי אֲשֶׁר עִבְדְּתִי אִתָּהּ בְּהֵן
 27 וְאֹלְכָה בִּי אִתָּה יְדַעַת אֶת-עִבְדְּתִי אֲשֶׁר עִבְדְּתִיהָ: וַיֹּאמֶר
 אֵלָיו לִבְּן אֲבִיךָ מִצְאֹתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ נְחֹשְׁתִּי וַיִּבְרַכְנִי יְהוָה
 28 בְּנִלְלָהּ: וַיֹּאמֶר^h) נִקְבָּה שְׁבָרָה עָלֵי וְאִתָּנָה: וַיֹּאמֶרⁱ) אֵלָיו
 29 אִתָּה יְדַעַת אֶת אֲשֶׁר-עִבְדְּתִיךָ וְאֵת אֲשֶׁר-הָיָה מִקְנֶה^j) אִתִּי:
 ל בִּי מַעֲט אֲשֶׁר-הָיָה לִּי לְפָנַי וַיִּסְרַח לְרֹב וַיִּבְרַךְ יְהוָה^k) אִתָּה
 31 לְרַגְלִי וַעֲתָה מִתִּי אֶעֱשֶׂה גַם-אֲנֹכִי לְבִיתִי: וַיֹּאמֶר מַה אֲתֹרֶךְ
 לָךְ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לֹא-תִתְּנֶנִּי לִי מֵאִמָּתָה אֲם-תַּעֲשֶׂה-לִּי הַדָּבָר^l)
 32 הַזֶּה אֲשׁוּבָה אֶרְעָה^m) צֹאנֶךָ אֲשֶׁמֶר: אֶעֱבֹרⁿ) בְּכָל-צֹאנֶךָ הַיּוֹם
 הַזֶּה^o) מִשָּׁם כָּל-שֹׂה וְנָקָר^p) וּמְלֹא וְכָל-שֹׂה-חֹם בְּבָשִׁיִּם
 33 וּמְלֹא^q) וְנָקָר בְּעֵינִים וְהָיָה שְׂבָרִי: וַעֲנָה-הוּא בִּיּוֹם
 מָחָר בִּי-תְבוּאָה^r) עַל-שְׂבָרִי לְפָנֶיךָ כָּל אֲשֶׁר-אֵינְנִי נָקָר וּמְלֹא
 34 בְּעֵינִים וְחֹם בְּבָשִׁיִּם גָּנוֹב הוּא אִתִּי: וַיֹּאמֶר לִבְּן הֵן לִי
 לֹא יִהְיֶה^s) כְּדִבְרְךָ^t): וַיִּסֹּר בִּיּוֹם הַהוּא אֶת-הַתְּיָשִׁים הַהֶעֱקָדִים
 וְהַטְּלָאִים וְאֵת כָּל-הַעֲיֹפִים הַנִּקְרָאוֹת וְהַטְּלָאִים^u) כָּל^v) אֲשֶׁר-לִבְּן בּוֹ
 36 וְכָל-חֹם בְּבָשִׁיִּם וַיִּתֵּן בְּיַד-בְּנָיו: וַיָּשֶׂם הָרֶדֶק שְׁלֹשַׁת יָמִים
 37 בֵּינוֹ^w) וּבֵין יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב רָעָה אֶת-צֹאן לִבְּן הַנִּזְתָּרֶת^x): וַיִּקְחָהּ
 לֹא יַעֲקֹב מִקָּל לְבָנָהּ לָח וְלֹא וַעֲרָמוֹן וַיִּסְפֹּץ בָּהֶן^y) פְּצָלוֹת

g) Sam. ואל ארצי. h) Omitted in LXX. Vulg. i) LXX. Syr. add יעקב. j) Sam. מקניך. k) LXX. יהוה אלהים. l) Sam. אח הדבר. m) Sam. ארעי. n) Sam. מעברה; vid. n. o) Sam. הסיר. p) Sam. נקוד twice; so also in v. 33. q) Sam. המלוא, but cdd. as Heb. r) Sam. תבואה. s) Sam. והוא יורה. t) Cdd. Sam. כדברך. u) Sam. והטלאים. v) Cdd. LXX. Syr. ואת כל. w) Sam. LXX. Saad. כרם. x) Sam. adds . . . ויאמר יעקב ויאמר . . . אל ארץ אביך ואיטיב עמך: With the exception of these words, the rest of the insertion is identical with ch. 31: 11—14. y) Sam. LXX. כרם.

שְׁנֵי לְעֶקֶב: וַתֹּאמֶר רַחֵל נִפְתְּלֵתִי עִם-
 אַחֵתִי⁸ גַם-זִכְלֵתִי⁹ וַתִּקְרָא שְׁמוֹ¹⁰ נִפְתָּלִי: וַתֵּרָא לָאָה כִּי עָמְדָה
 מִלֶּדֶת וַתִּקַּח אֶת-זֹלְפָה שִׁפְחָתָהּ וַתִּתֵּן אֹתָהּ לְעֶקֶב לְאִשָּׁה:¹¹
 וַתֵּלֶד¹² וַזֹּלְפָה שִׁפְחָתָה לָאָה לְעֶקֶב בֶּן:¹³ וַתֹּאמֶר לָאָה בְּנִי-
 וַתִּקְרָא אֹת-שְׁמוֹ גֹּד: וַתֵּלֶד זֹלְפָה שִׁפְחָתָה לָאָה בֶּן שְׁנֵי
 לְעֶקֶב: וַתֹּאמֶר לָאָה בְּאֶשְׁרֵי כִי אֲשֶׁרוּנִי בְנֹת וַתִּקְרָא
 אֶת-שְׁמוֹ אֲשֶׁר: וַיֵּלֶד רְאוּבֵן בִּימֵי קִצְרֵי-חַטִּים¹⁴ וַיִּמָּצֵא
 דּוֹדָאִים בְּשָׂדֶה וַיָּבֹא אֹתָם אֶל-לָאָה אִמּוֹ וַתֹּאמֶר רַחֵל אֵל-
 לָאָה¹⁵ הִנֵּי-נָא לִי מְדוּדָאִי בְּגֶדֶד¹⁶: וַתֹּאמֶר לָהּ הֲמַעַטְלָה קִחְתְּךָ מֵו-
 אֶת-אִישִׁי וְלָקַחְתָּ גַם אֶת-דּוּדָאִי¹⁷ בְּנִי וַתֹּאמֶר רַחֵל לָכֵן¹⁸ יוֹשֵׁב
 עִמָּלִי¹⁹ הֲלֵילָה תִּכְתּוּ דּוּדָאִי בְּגֶדֶד: וַיָּבֹא עֶקֶב מִן-רֶשֶׁתָּהּ בַּעֲרֹב
 וַתִּצֵּא לָאָה לִקְרָאתוֹ וַתֹּאמֶר אֵלַי תָּבוֹא²⁰ בִּי שָׂכָר שִׁבְרֹתֶיךָ
 בְּדוּדָאִי בְּנִי וַיִּשָּׁכַב עִמָּה בַּלַּיְלָה הוּא²¹: וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶל-
 לָאָה וַתִּהְיֶה וַתֵּלֶד לְעֶקֶב בֶּן חֲמִישִׁי: וַתֹּאמֶר לָאָה נָתַן
 אֱלֹהִים אֶשְׁרֵי אֲשֶׁר-נָתַתִּי שִׁפְחָתִי לְאִישִׁי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ²²
 יִשְׂשָׁכָר: וַתִּהְיֶה עוֹלָה לָאָה וַתֵּלֶד בֶּן-שְׁשִׁי לְעֶקֶב: וַתֹּאמֶר²³
 לָאָה זִכְרֹנִי אֱלֹהִים וְאֵתִי וְכֹד טוֹב הַפַּעַם יִזְכְּלֵנִי אִישִׁי כִּי-
 יִלְדֵתִי לוֹ שֵׁשָׁה בָנִים וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ זְבֻלֹן²⁴: וְאַחֲרַיִם
 יִלְדָה בָּתָל וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמָהּ דִּינָה: וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת-רַחֵל
 וַיִּשְׁמַע אֲלֶיהָ אֱלֹהִים וַיַּפְתֵּחַ אֶת-רַחֲמָהּ: וַתִּהְיֶה וַתֵּלֶד בֶּן
 וַתֹּאמֶר אֶקָּח אֱלֹהִים אֶת-חֶרְפָּתִי: וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ יוֹסֵף
 לֵאמֹר יוֹסֵף יִהְיֶה לִּי בֶן אַחֵר: וַיְהִי בְּאַשְׁרֵן יִלְדָה רַחֵל אֶת-כָּה

r) Sam. נִפְתְּלִי. s) Sam. אַחֵתִי. t) Cdd. Sam. תָּם. u) Sam.
 אֶת שְׁמוֹ; so cdd., but Lond. Polygl. & cdd. אֶת שְׁמוֹ. v) LXX. add:
 καὶ εἰσιλθε πρὸς αὐτήν. w) LXX. וַתִּהְיֶה וַתֵּלֶד, and so in v. 12. x) LXX.
 add τῇ ἀδελφῇ. y) Sam. כְּנִי, and so in v. 15. z) Sam. דּוּדִי. a) LXX.
 οὐχ οὕτως. b) Sam. עִמָּלִי. c) Sam. LXX. add הֵלִילָה. d) Sam.
 הוּא. e) Sam. אֶת שְׁמוֹ. f) Sam. וְזִכְרֹנִי.

ל לִבְנוֹת לְרִחֵל^א) בָּתוּ אֶת־בִּלְהָה שִׁפְחָתָהּ לָהּ לְשִׁפְחָהּ: וַיָּבֹא גַם
 אֶל־רִחֵל וַיֵּאָקֶב גַּם־אֶת־רִחֵל מִלֵּאָה וַיַּעֲבֹד עִמּוֹ עַד שְׁבַע־
 31 שָׁנִים אַחֲרֵיהֶן: וַיֵּרָא יְהוָה^ב) כִּי־שָׁנְיָאָה לָאָה וַיִּפְתַּח אֶת־רִחְמָהּ
 32 וְרִחֵל עָקְרָה: וַתֵּהֶרֶל לָאָה^ג) וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ^ד) (רְאוּבֵן^ה) כִּי
 33 אָמַרְהָ כִּי־רָאָה יְהוָה כְּעֲנִי^ו) כִּי עָתָה יִאָּחֶבֶנִי אִישִׁי: וַתֵּהֶר
 עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר כִּי־שָׁמַע יְהוָה כִּי־שָׁנְיָאָה אֲנֹכִי וַיִּתֵּן־
 34 לָרִי גַם־אֶת־יוֹה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ שִׁמְעוֹן: וַתֵּהֶר עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן
 וַתֹּאמֶר עָתָה הִפְעַם יִלְוֶה^ו) אִישִׁי אֵלַי^ז) כִּי־יִלְדֹתִי לוֹ שְׁלִשָּׁה
 לֵהֲבָנִים עַל־כֵּן קָרָא־שְׁמוֹ^י) לֵוִי: וַתֵּהֶר עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר
 הִפְעַם אֹרְחָה^י) אֶת־יְהוָה עַל־כֵּן קָרָאָה שְׁמוֹ יְהוֹרָה וַתִּעְמָד
 מִלְּרָח:

ל 30

א וַתֵּרָא רִחֵל כִּי לֹא יִלְדָּה לַיַּעֲקֹב וַתִּקְנֶה רִחֵל בָּאֲחֻתָּהּ^א) וַתֹּאמֶר
 2 אֶל־יַעֲקֹב הִדָּה־לִי בָנִים וְאִם־אֵין מִתָּה אֲנֹכִי: וַיַּחֲרֹאֲף
 יַעֲקֹב בְּרִחֵל וַיֹּאמֶר הִתַּחַת אֱלֹהִים אֲנֹכִי אֲשֶׁר־מָנַע מִמֶּנִּי
 3 פְּרִי־בֶטֶן: וַתֹּאמֶר^ב) הִנֵּה אֲמַתִּי בִלְהָה בָּא אֵלַיהָ וַתֵּלֶד עַל־
 4 בִּרְכִי וְאֶבְנָה גַם־אֲנֹכִי מִמֶּנָּה: וַתִּתֵּן־לוֹ אֶת־בִּלְהָה שִׁפְחָתָהּ
 ה לְאִשָּׁה וַיָּבֹא אֵלֶיהָ יַעֲקֹב: וַתֵּהֶר בִּלְהָה^ג) וַתֵּלֶד לַיַּעֲקֹב בֶּן:
 6 וַתֹּאמֶר רִחֵל דִּנְיָ אֱלֹהִים וְגַם שָׁמַע דִּקְלָי^ד) וַיִּתֵּן־לִי בֶן עַל־כֵּן
 7 קָרָאָה שְׁמוֹ דִּין: וַתֵּהֶר עוֹד וַתֵּלֶד בִּלְהָה שִׁפְחָתָהּ רִחֵל בֶּן

· d) LXX. omit רִחֵל. e) LXX. יהוה אלהים. f) LXX. insert ליעקב.
 g) Cdd. Sam. ואת שמו, and so in v. 33. h) Syr. ܠܕܝܢ through-
 out. i) LXX. insert: *καὶ ἔδωκέ μοι υἱόν*. j) Sam. ילוי. k) Sam.
 לי. l) Sam. קראה ש'. m) Sam. אורי. n) Sam. באחוחה. o) LXX. Syr.
 Vulg. insert לָהּ. p) LXX. add: *ἡ παιδίσκη Ραχὴλ*. q) Sam.
 בקולי.

אָבִיָּהּ הוּא וְכִי בִן־דָּבָקָה הוּא וְפָרִץ וְשֹׁנִי^l) לְאִבֶּיהָ^m): וַיְהִי 13
 כְּשָׁמַע לָבֵן אֶת־שָׁמַע וַיַּעֲקֹב בֶּן־אָהֳלוֹ וַיֵּרֶץ לְקִרְאָתוֹ
 וַיַּחֲבֹק־לוֹ וַיִּגְשֶׁק־לוֹ וַיְבִיאוּהוּⁿ) אֶל־בֵּיתוֹ וַיֹּסֶפֶר לָלָבֵן אֶת־
 כָּל־חֲדָבְרֵי הָאֵלֶּה: וַיֹּאמֶר לוֹ לָבֵן אֵהָ^o) עֲצָמֵי וּבְשָׂרֵי אָתָּה 14
 וַיָּשָׁב עִמּוֹ חֲדָשׁ יָמִים: וַיֹּאמֶר לָבֵן לַיַּעֲקֹב הֲכִי־אֶתִּי אָתָּה 15
 וַעֲבָדְתָּנִי חֲנֹם הַיָּדָה לִי מִה־מִּשְׁכָּרְתְּךָ: וַיִּלְלָבֵן שְׁתֵּי בָנִים 16
 שֵׁם הַיָּדֵלֶלֶה לֵאמֹר וְשֵׁם הַקָּטָן־רַחֵל: וַעֲיָנִי לָאֵה רַבּוֹת 17
 וְרַחֵל הָיְתָה יִפְתָּ־תָאֵר וַיִּפֹּת מִרְאָהּ^p): וַיֹּאחֲזֵב יַעֲקֹב אֶת־רַחֵל 18
 וַיֹּאמֶר אֶעֱבֹדָהּ שִׁבְעַת שָׁנִים בְּרַחֵל בְּתוֹךְ הַקָּטָן־הַזֶּה: וַיֹּאמֶר לָבֵן 19
 טוֹב תַּתִּי אֹתָהּ לָךְ מִתַּתִּי אֹתָהּ לְאִישׁ אֲחֵר שָׁבָה^q) עִמָּדִי:
 וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרַחֵל שִׁבְעַת שָׁנִים וַיְהִי בְעֵינָיו בְּיָמִים אַחֲדִים כ־
 כְּמֵחֶבְתּוֹ אֹתָהּ: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־לָבֵן הֲבֵי־אֶת־אִשְׁתִּי כִּי 21
 מָלְאִי יָמִי וְאֶבְרָאָהּ^r) אֵלֶיךָ: וַיֹּאחֲזֵק לָבֵן אֶת־כָּל־אֲנָשֵׁי^s) הַמָּקוֹם
 וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּהּ: וַיְהִי בְעָרֶב נִקְחָל אֶת־לֵאָה בָּתּוֹ וַיָּבֵא אֹתָהּ 23
 אֵלָיו^t) וַיָּבֵא־אֵלֶיךָ^u): וַיִּתֵּן לָבֵן לָהּ^v) אֶת־זֶלְפָּה שַׁפְּחָתוֹ לְלֵאָה 24
 בָּתּוֹ שַׁפְּחָה^w): וַיְהִי בְבֹקֶר וַהֲנִיָּה־הוּא לֵאָה וַיֹּאמֶר^x) אֶל־לָבֵן כֹּה־
 מִה־זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי הֲלֹא^y) בְּרַחֵל עָבָדְתִּי עִפְּוֹ וְלָמָּה^z) רַפִּיתָנִי:
 וַיֹּאמֶר לָבֵן לֹא־יַעֲשֶׂה כֵן בְּמִקְוֵמִנִי^a) לְתֵת הַצְעִירָה לְפָנַי 26
 הַבְּכִירָה: מָלֵא שִׁבְעַת זֹאת וְנִתְּנָה^b) לָךְ גַּם־אֶת־זֹאת בְּעַבְדָּהּ 27
 אֲשֶׁר תַּעֲבֹד עִמָּדִי עוֹד שִׁבְעַת־שָׁנִים אַחֲרוֹת: וַיַּעַשׂ יַעֲקֹב כֵּן 28
 וַיִּמְלֵא שִׁבְעַת זֹאת וַיִּתֵּן־לוֹ אֶת־רַחֵל בָּתּוֹ לֹא־שָׁה: וַיִּתֵּן 29

l) Sam. וְחֹנִי. m) LXX. add: κατὰ τὰ ὀνόματα ταῦτα.
 n) Sam. וַיְבִיאוּהוּ. o) Omitted by LXX. Vulg. p) LXX. perhaps insert מאר. q) Sam. שָׁב. r) Sam. וְאֶבְרָאָה. s) Cdd. 2. Saad. omit כל. t) Cd. 1. LXX. אל יעקב. u) Sam. LXX. add יעקב. v) Omitted in Cdd. 2. and Sam. w) Cdd. Sam. לְשַׁפְּחָה. x) LXX. add יעקב. y) Sam. הֲלֹא. z) Cd. 1. Vulg. Syr. לָמָּה. a) Cdd. Sam. בְּמִקְוֵמִי. b) Sam. LXX. Syr. Vulg. Saad. וְנִתְּנָה. c) Omitted in Cdd. Syr. Saad.

21 לְלִבְשׁ: וְשָׂבִיתִי בְּשָׁלוֹם אֶל-בֵּית אָבִי וְהָיָה יְהוָה לִי לֵאלֹהִים:
 22 וְהָאֵבֶן הַזֶּה הָיְתָה אֲשֶׁר-שָׂמִיתִי מִצֵּבָה וְהָיָה בֵּית אֱלֹהִים וְכָל
 אֲשֶׁר תִּפְתֹּן-לִי עֹשֶׂר אֲעִשְׂרֶנּוּ לָךְ:

כח 29

2 וַיֵּשֶׁא יַעֲקֹב רִגְלָיו וַיֵּלֶךְ אֶרְצָה^{a)} בְּנִי-קָדִם^{b)}: וַיֵּרָא וְהִנֵּה בְּאֵר
 בְּשֵׂדָה וְהִנֵּה-שָׁם שְׁלֹשָׁה עֶדְרֵי-צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ בִּי מֶן-
 הַבָּאָר הַהוּא וַיִּשְׁקוּ הָעֶדְרִים וְהָאֵבֶן^{c)} נִדְּלָה עַל-פִּי הַבָּאָר:
 3 וַיִּנָּאֶסְפוּ-שָׁמָּה^{d)} כָּל הָעֶדְרִים^{e)} וַיִּגְלְלוּ אֶת-הָאֵבֶן מֵעַל פִּי הַבָּאָר
 וְהִשְׁקוּ אֶת-הַצֹּאן וַהֲשִׁיבוּ אֶת-הָאֵבֶן עַל-פִּי הַבָּאָר לְמַקְוֶה^{f)}:
 4 וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אֲחֵי מִצְרַיִם אַתֶּם וַיֹּאמְרוּ מִדְּרָגָה אֲנַחְנוּ:
 ה וַיֹּאמֶר לָהֶם הִירְעַתֶּם • אֶת-לֶבֶן בְּרִנְחֹר וַיֹּאמְרוּ יִרְעֵנוּ:
 6 וַיֹּאמֶר לָהֶם הַשָּׁלוֹם לָךְ וַיֹּאמְרוּ שָׁלוֹם וְהִנֵּה רִחַל בָּתָּו בָּאָה
 7 עִם-הַצֹּאן: וַיֹּאמֶר^{g)} הֵן עוֹל הַיּוֹם נִדְּלוּ לֹא-עֲשֵׂת הָאֶסֶף הַמִּקְנֶה
 8 הַשִּׁקְוִי הַצֹּאן וְלָבוּ רָעוּ: וַיֹּאמְרוּ לֹא נוּכָל עַד אֲשֶׁר יֵאָסְפוּ
 כָּל-הָעֶדְרִים^{h)} וַיִּגְלְלוּ אֶת-הָאֵבֶן מֵעַל פִּי הַבָּאָר וְהִשְׁקִינוּ הַצֹּאן:
 9 עוֹרְנוּ מִדְּבַר עֵמֶס וְרִחַלⁱ⁾ בָּאָה עִם-הַצֹּאן אֲשֶׁר לְאָבִיהָ בִּי
 י רָעָה הוּא^{j)}: וַיְהִי כִּאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת-רִחַל בַּת-לָבָן אֲחֵי
 אָמֹו וְאֶת-צֹאן לָבָן אֲחֵי אָמֹו וַיֵּגֶשׁ יַעֲקֹב וַיִּגַּל אֶת-הָאֵבֶן
 11 מֵעַל פִּי הַבָּאָר וַיִּשֶׁק אֶת-צֹאן לָבָן אֲחֵי אָמֹו: וַיִּשֶׁק יַעֲקֹב
 12 לְרִחַל וַיֵּשֶׂא אֶת-קָלֶיהָ^{k)} וַיִּבֶךְ: וַיֵּגֶד יַעֲקֹב לְרִחַל בִּי אֲחֵי

a) Sam. ארץ. b) LXX. add: πρὸς Αἰβαν τὸν υἱὸν Βαθου-
 ηλ τοῦ Σύρου, ἀδελφὸν δὲ Παθέκκας μητρὸς Ἰακώβ και Ἡσαῦ.
 c) Sam. ואבן. d) Sam. שם. e) Sam. הרעים. f) Sam. למקומה.
 g) Cd. 1. Sam. Syr. Saad. insert להם; LXX. Syr. Vulg. insert
 יעקב. h) Sam. LXX. הרעים. i) LXX. και ιδου Ραχὴλ ἡ θυγά-
 τηρ Αἰβαν. Vulg. et ecce Rachel. j) LXX. add: τὰ πρόβατα
 τοῦ πατρὸς αὐτῆς. Vulg. gregem. k) Sam. וקלו.

אָבִיו וְאֶל־אִמּוֹ וַיֵּלֶךְ פָּדָה אָרָם: וַיֵּרָא עָשׂוּ כִי רָעוּת בָּנֹת 8
 בְּנֵעָן בְּעֵינֵי יִצְחָק אָבִיו: וַיֵּלֶךְ עָשׂוּ אֶל־יִשְׁמָעֵאל^{l)} וַיִּקַּח אֹתָהּ 9
 מִתְּלֹת¹⁾ בְּתֻלֵּי־יִשְׁמָעֵאל בֶּן־אֲבִרְהָם אֲחִיזַח נָכוֹת^{k)} עַל־נָשָׁיו לוֹ
 לְאִשָּׁה: וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ¹⁾ חֲרָנָה: וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם 11
 וַיֵּלֶן שֵׁם בֵּרְכָא הַשָּׁמֶשׁ וַיִּקַּח מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֶׁם מִרְאשָׁתוֹ^{m)}
 וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא: וַיַּחֲלֹם וְהִנֵּה סֹלֶם מַצֵּב אֶרְצָה וְרָאשׁוֹ 12
 מֵנִיעַ הַשָּׁמַיְמָהⁿ⁾ וְהִנֵּה מַלְאָכֵי אֱלֹהִים עֲלִים וְיֹרְדִים בָּהֶם:
 וְהִנֵּה^{o)} יְהוָה נֹצֵב עָלָיו וַיֹּאמֶר־אֲנִי יְהוָה^{p)} אֱלֹהֵי אֲבִרְהָם 13
 אָבִיךָ וְאַלְהֵי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לָךְ אֶתְנַנָּה
 וְלֹדְרָעָה: וְהִנֵּה וְרָעַף בְּעַפְרֵי הָאָרֶץ וַיַּרְצֵתָ גִּפְתָּהּ וְקִדְמָהּ 14
 וַעֲפָנָהּ^{q)} וַגִּנְבָּהּ וַנְּבָרְכֵי בָהּ כְּלִי־מִשְׁפָּחָתָהּ^{r)} הָאֲדָמָה וּבִדְרָעָהּ:
 וְהִנֵּה אֲנֹכִי עֹפֵד וְשִׁמְרָתִיךָ^{s)} בְּכָל־אֲשֶׁר־תֵּלֶךְ וְהַשְׁכַּחְתִּיךָ^{t)} אֶל־טו
 הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם־עָשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר־
 דִּבַּרְתִּי לָךְ: וַיִּיקָץ^{u)} יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אָבֵן יֵשׁ יְהוָה 16
 בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי: וַיֵּרָא וַיֹּאמֶר מַה־נֹּרָא 17
 הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אֲבִיתִי אֱלֹהִים וְזֶה שְׁעַר הַשָּׁמַיִם:
 וַיִּשְׁלֹם יַעֲקֹב בַּבֹּקֶר וַיִּקַּח אֶת־הָאָבֵן אֲשֶׁר־שָׁם מִרְאשָׁתוֹ 18
 וַיִּשֶׂם אֹתָהּ מַצְבֵּה וַיִּצֹק שָׁמֶן עַל־רֹאשָׁהּ: וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם־ 19
 הַמָּקוֹם הַהוּא בֵּית־אֵל וְאוֹלָם לַחַי^{v)} שֵׁם־הַעִיר לְרֹאשְׁנָהּ^{w)}:
 וַיֵּבֶר יַעֲקֹב־אֶבֶן לְאֹמֶר אֶם־יְהִיֵּה אֱלֹהִים^{x)} עִמָּדִי וְשָׁמְרֵנִי כ־
 בְּדֶרֶךְ הַזֶּה אֲשֶׁר אֲנִי הוֹלֵךְ^{y)}: וַנַּחֲךָ לִי לְחֵם לְאֶבֶל וּבְגָד

j) Sam. omits וְיִשְׁמָעֵאל אֵל. k) Sam. נכמות. l) Sam. Syr.
 Saad. ללכת. m) Sam. מראשתו, and so in v. 18. n) Sam. השמים.
 o) LXX. Vulg. omit והנה. p) Omitted by LXX. q) Sam. וצפונה.
 r) Sam. משפחות. s) Sam. ושמרתך. t) Sam. והשכחתך. u) Sam.
 ויקץ. v) Sam. לחה. w) Sam. לראשונה. Cd. 1. Onk. cd. 1.
 כראשונה. x) Sam. יעקב, but Paris Polygl. and cdd. as Heb.
 y) LXX. יהוה אלהים. z) Sam. אני הולך.

41 וישמע עשו את־יעקב על־הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בָּרְכוּ אָבִיו וַיֹּאמֶר
עֲשׂו בָלְבּוֹ וַיִּקְרְבוּ יָמָיו אַכְלֵ אָבִי וַאֲהַרְנֶה אֶת־יַעֲקֹב אָחִי:
42 וַיֵּגֶד לְרִבְקָה אֶת־דִּבְרֵי עֲשׂו בְּנֵה הַגִּדְלָיִם וַתִּשְׁלַח וַתִּקְרָא
לְיַעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן וַתֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה עֲשׂו אָחִיךָ מִתְנַחֵם
43 לָךְ לְהַרְגֶּךָ: וַעֲתָה בְּנֵי שָׁמַע בְּקִלְיִי^z וְקִוִּים בְּרַחֲמֶיךָ^y אֶל־לְבָן
44 אָחִי חַרְנָה: וַיִּשְׁכַּת עִמּוֹ יָמִים אַחֲרֵים עַד אֲשֶׁר־תָּשׁוּב
מִהַחַיִּת אָחִיךָ: עַד־שׁוּב^b אָף־אָחִיךָ מִמָּוֶה וְשָׁכַח אֶת אֲשֶׁר־
עָשִׂיתָ לוֹ וַיִּשְׁלַחֲתִי וּלְקַחְתִּיךָ מִשָּׁם לָמָּה אֲשַׁבֵּל גַּם־שְׁנֵיכֶם
46 יוֹם אֶחָד: וַתֹּאמֶר רִבְקָה אֶל־יִצְחָק קִצְרִיתִי בְּחַיִּי מִסְּפֵי
בָּנוֹת^c הֵת אִם־לָקַח יַעֲקֹב אִשָּׁה מִבָּנוֹת־חַיִּת כְּאֵלֶּה^d. מִבָּנוֹת
הָאָרֶץ לָמָּה לִּי חַיִּים:

כח 28

א וַיִּקְרָא יִצְחָק אֶל־יַעֲקֹב וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ וַיְצַוְהוּ וַיֹּאמֶר לוֹ לֹא־
2 תֵּקַח אִשָּׁה מִבָּנוֹת בְּנֵעַן: קִוִּים לָךְ פְּדִינָה אֲרָם בִּיחָה^e כְּתוּאֵל
3 אָבִי אִמֶּךָ וְקַח־לָךְ מִשָּׁם אִשָּׁה מִבָּנוֹת לְבָן אָחִי אִמֶּךָ: וְאַל
4 שְׁדִי^f וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ וַיִּפְרֹךְ וַיִּרְבֶּךְ וַהֲיִיתָ לְקַחֵל עַמִּים: וַיִּתֵּן־
לָךְ אֶת־בְּרִכַּת אַבְרָהָם^g לָךְ וּלְעֵדְעָה אִתָּךְ לְרִשְׁתָּהָ^h אֶת־אֶרֶץ
הַמִּגְרִיף אֲשֶׁר־נָתַן אֱלֹהִיםⁱ לְאַבְרָהָם: וַיִּשְׁלַח וַיִּצְחָק אֶת־
יַעֲקֹב וַיֵּלֶךְ פְּדִינָה אֲרָם אֶל־לְבָן בֶּן־בְּחוּאֵל הָאֲרָמִי אָחִי רִבְקָה
6 אִם יַעֲקֹב וַעֲשׂו: וַיֵּרָא עֲשׂו כִּי־בָרַךְ יִצְחָק אֶת־יַעֲקֹב וַיִּשְׁלַח
אֹתוֹ פְּדִינָה אֲרָם לְקַחֲחֹלֹ לוֹ מִשָּׁם אִשָּׁה בְּבָרְכוֹ אֹתוֹ וַיֵּצֵא
7 עָלָיו וַיֹּאמֶר לֹא־תִקַּח אִשָּׁה מִבָּנוֹת בְּנֵעַן: וַיִּשְׁמַע יַעֲקֹב אֶל־

y) Sam. הגדול. z) Sam. בקולי. a) LXX. insert: *eis tēn Mesopotamian*. b) Sam. שב. c) LXX. insert בגי. d) LXX. Vulg. omit חת כאלה. e) Sam. ביח. f) Sam. שרה. LXX. *ὁ θεὸς μου*. g) Cd. 1. Sam. insert אביך; LXX. *τὸν πατρός μου*. h) Sam. לרשת. i) Sam. יהוה.

ויהי כאשר כלה יצחק לברך את-יעקב^א ויהי אתה יצא ל
 יצא יעקב מאת פני יצחק אביו ועשו אחיו בא מצידו^ב:
 ויעש^ג ויס-הוא מטעמים ויבא לאביו ויאמר לאביו יקום^ד 31
 אבלי ויאכל מציד בננו בעבר^ה תברכני נפשך: ויאמר לו^ו
 יצחק אביו מי-אתה ויאמר אני בנות בברך עשו: ויחיר^ז 32
 יצחק חרדה גדלה עד-מאד ויאמר מי-אפוא הוא^ח הוצר^ט 33
 צור ויבא לו ויאכל מבול בטרם תבוא ואברכהו גם-ע^י
 ברוך יהיה: בשמע^כ עשו את-דברי^{כא} אביו ויצעק צעקה 34
 גדלה ומרה עד-מאד ויאמר לאביו^{כב} בברכני גם-אני אבי: לה
 ויאמר^{כג} בא אחיה במרמח ויקח ברכתי^{כד}: ויאמר הכי^{כה} קלא 36
 שמו יעקב ויעקבני זה פעמים את-ברתי^{כז} לקח^{כח} והנה עתה
 לקח ברכתי ויאמר הלא-אצלתי^{כח} לי ברכה: ויען יצחק 37
 ויאמר לעשו הן גביר שמטיו לך ואת-כל-אחיו נתתי לו
 לעבדים ודגן וחירש סמכתי ולכה^{כט} אפוא מה אעשה בני:
 ויאמר עשו אל-אביו הברכה אחת הוא-לך אבי בברכני גם- 38
 אני אבי^ל וישא עשו קלו^ל ויבה: ויען יצחק אביו ויאמר 39
 אליו

הנה^מ משמני הארץ יהיה מושבך
 ומפל^נ השמים מעל^נ:

מ

ועל-חרבך תחיה

ואת-אחיה תעבד

ויהי כאשר תריד^ס

ופרקת עליו^{סא} מעל צוארך:

z) LXX. insert בננו. a) Omitted in Sam. b) Sam. ויעש, but ead. as Heb. c) Sam. יקום. d) Sam. בעבור. e) Sam. אליו. f) Sam. omits והוא, and has הפו instead of אפוא. g) Sam. ונח. h) Sam. LXX. insert כשמע. i) Cd. 1. LXX. insert יצחק. j) Omitted in Cd. 1. LXX. Vulg. k) LXX. add לו. l) Sam. ברכתי. m) Sam. הכי. n) Sam. כבודי. o) קמץ בו"ק. p) Sam. ואלה. q) Sam. לך. r) LXX. insert: καταρχήτος δὲ Ἰωάν. s) Sam. קולו. t) Sam. ויהי. u) Edd. Sam. מכל. v) Sam. ממעל. w) Sam. חמור. x) Sam. עולו.

טו ותעש אמו' מטעמים בְּאֶשֶׁר אָהֵב אָבִיו: וּתְקַח רִבְקָה אֶת־
 בְּנִי עֲשׂו בְּנֵה הַגְדֹּל הַחֲמִידָה^ט) אֲשֶׁר אֶתִּיה בְּבִית וּתְלַבֵּשׁ אֶת־
 16 יַעֲקֹב בְּגָה הַקָּמָן: וְאֵת עֶרְתָּ גְדִי^י) הַעֲזִים הַלְבִּישָׁה עַל־יָדָיו
 17 וְעַל חִלְקָת צִנְאוֹ^{יז}): וּתְתֵן אֶת־הַמָּטְעָמִים וְאֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר
 18 עָשָׂתָה בְּיַד יַעֲקֹב בְּנֵה: וַיָּבֹא אֶל־אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר
 19 הֲנִי מִי אֶתָּה בְּנִי: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־אָבִיו אֲנִכִּי עֲשׂו בְּכֻרְךָ
 עֲשִׂיתִי בְּאֶשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֵלַי קִוִּי־נָא יִשְׁכְּה^{יח}) וְאֶבְלָה מִצִּידִי
 כ בַּעֲבוּר הַבְּרֵכִי נִפְשָׁה: וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל־בְּנוֹ מִהֲוָה מִתְּרַת
 21 לְמַצָּא בְּנִי וַיֹּאמֶר כִּי הִקְרָה^{יט}) יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ לְפָנָי: וַיֹּאמֶר
 יִצְחָק אֶל־יַעֲקֹב נִשְׁחֶנָּא וְנִאֲמָשָׁה^כ) בְּנִי הֵאֱתָה זֶה בְּנִי עֲשׂו
 22 אֶס־לָא: וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב אֶל־יִצְחָק אָבִיו וַיִּמְשְׁחוּ^{כא}) וַיֹּאמֶר הַקֹּל^כ)
 23 קוֹל יַעֲקֹב וְהַיָּדַיִם יְרִי. עֲשׂו: וְלֹא הִבִּירוּ כִּי־הָיוּ יָדָיו בְּיָדֵי
 24 עֲשׂו אֲחִיו שְׁעֶרֶת^{כב}) וַיִּבְרְכֵהוּ: וַיֹּאמֶר אֶתָּה^{כג}) זֶה בְּנִי עֲשׂו וַיֹּאמֶר
 כה אָנִי: וַיֹּאמֶר הַגִּישָׁה^{כד}) לִי וְאֶבְלָה^{כה}) מִצִּיד^{כז}) בְּנִי לִמְעַן תִּבְרַכְךָ
 26 בְּקִשְׁי וַיִּגַּשׁ־לּוֹ וַיֹּאכֵל וַיָּבֹא לוֹ יֵין וַיִּשְׁתֵּ: וַיֹּאמֶר אֵלָיו
 27 יִצְחָק אָבִיו נִשְׁחֶנָּא וְנִאֲמָה־לִּי בְּנִי: וַיִּגַּשׁ וַיִּשְׁק־לּוֹ וַיִּרַח
 אֶת־רִיחַ בְּנָדָיו וַיִּבְרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר רָא^{כז}) רִיחַ בְּנִי כְּרִיחַ שְׂדֵה^{כח})
 אֲשֶׁר בְּרָכִי^{כט}) יִהְיֶה:

מִטְלֵ הַשָּׁמַיִם	28 וַיִּתֵּן־לָהּ הָאֱלֹהִים
וְרֵב דָּגָן וְחִירָשׁ ^ל):	וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ
וַיִּשְׁתַּחֲוֶי ^מ) לָהּ לְאֵמִים	29 יַעֲבֹדוּךָ עַמִּים
וַיִּשְׁתַּחֲוֶי לָהּ בְּנִי אִמָּה	הַיְּהוָה ^נ) גְּבִיר לְאֶחֱיָהּ
וַיִּבְרַכְךָ ^ס) בְּרִיד:	אֲבִיָּה ^ס) אָרוּר

e) Sam. החמיר. f) Sam. גרי. g) Sam. צוארו.
 h) Sam. שבע. i) Sam. הקרא. j) Sam. ואמושך. k) Sam. והמשהו.
 l) Sam. הקול. m) Sam. שעירות. n) Sam. האתה. o) Sam. והגשה.
 p) Sam. ואכל. q) LXX. ἀπὸ τῆς θήρας σου; so Vulg. r) Sam.
 s) Sam LXX. Vulg. השדה מלא. t) Sam. ברכוהו. u) Sam.
 וזירש. v) So Cdd. mult. Sam. and 'ק, but V. D. H. וְיִשְׁתָּהוּ; vid. n.
 w) Sam. הווי. x) Cdd. ארך. y) Cdd. ומכרך.

כו 27

ויהי כִּדְרוֹן וַיִּחַק וַתִּכְתֹּב. ^a) עֵינָיו מִרְאָתָהּ ^b) וַיִּקְרָא אֶת־עֲשִׂי ו
בְּנֵי הַגְּדֹל ^c) וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו ^d) הֲנִנִי: וַיֹּאמֶר הִנֵּה־
נָא ^e) וְקִנְיָתִי לֹא־ ^f) יָדַעְתִּי יוֹם מוֹתִי: וַעֲתָה שְׂאֵ־נָא בְלִידָהּ ^g)
וְקִשְׁתָּהּ וְצֵא הַשָּׂדֶה וְצִדְדָהּ ^h) לִי צִדְדָהּ ⁱ): וַעֲשֵׂה־לִּי מִטְעָמִים
כְּאִשֶּׁר אֶהְבֹּתִי וְהִבִּיאָהּ ^j) לִי וְאֶבְלָהּ ^k) בְּעֶבֶר תִּבְרַכְהָ נִפְשִׁי
בְּטָרִם אָמוֹת: וְרִבְקָה שִׁמְעָה בְּדָבָר וַיִּחַק אֶל־עֲשִׂי בְנֵה
וַיֵּלֶךְ עָשָׂה הַשָּׂדֶה לְצֹד צִיד לְהָבִיא ^l): וְרִבְקָה אָמְרָה אֶל־
יַעֲקֹב בְּנֵה ^m) לֹא־אֶמֶר הִנֵּה שְׁמִעְתִּי אֶת־אֲבִידָהּ בְּדָבָר אֶל־עֲשִׂי
אֲחִידָהּ לֹא־אֶמֶר: הִבִּיאָהּ ⁿ) לִי צִיד וַעֲשֵׂה־לִּי מִטְעָמִים וְאֶבְלָהּ
וְאֶבְרַכְבָּהּ ^o) לִפְנֵי יְהוָה לִפְנֵי מוֹתִי: וַעֲקֵה בְנֵי שְׁמַע בְּקִלְיָ ^p)
לְאִשֶּׁר אָנִי מְצִיָּה אֲחֵדָה: לָךְ־נָא אֶל־הַצֹּאֵן וְקַח־לִי מִשָּׁם
שְׁנֵי גְדֵי עֹזִים טָבִים ^q) וְאֶעֱשֶׂה אִתָּם מִטְעָמִים לְאֲבִידָהּ בְּאִשֶּׁר
אֶהְבֹּ: וְהִבֵּאתָ לְאֲבִידָהּ וְאֶבְלָהּ בְּעֶבֶר ^r) אִשֶּׁר וְיִבְרַכְהָ ^s) לִפְנֵי מוֹתִי:
וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־רִבְקָה אָמֹן הֵן ^t) עָשָׂה אֲחִי אִישׁ שְׂעִיר ^u) וְאֶנְכִּי
אִישׁ חֵלֶק: אֲנִי וּמִשְׁנֵי אָבִי וְהִנֵּיתִי בְּעֵינָיו כְּמִתְעַתָּה
וְהִבֵּאתִי עָלַי קָלָלָהּ וְלֹא בְרַכָּהּ: וְתֹאמַר לֹא אָמֹן עָלַי קָלָלָהּ
בְּנֵי אָדָם ^v) שְׁמַע בְּקִלְיָ ^w) וְלֵךְ קַח־לִי: וַיֵּלֶךְ וַיִּקַּח וַיָּבֵא לְאָמֹן

g) Sam. וּתְכַתִּיב. h) Sam. מִרְאִיתָהּ. i) Sam. הַגְּדֹל. j) Omit-
ted in LXX. Vulg. k) Cd. 1. LXX. Vulg. Syr. omit. נָא. l) פָּחַח
בְּחִתּוֹ. m) Cd. 1. LXX. Vulg. Syr. Saad. וְלֹא. n) Sam. חִלְתִּידָהּ.
o) Sam. וְעֹד. p) Sam. and ק' וְצִיד. q) Sam. וְהִבֵּאתָ. r) Sam.
יִבְרַכְהָ. s) LXX. τῷ πατρὶ αὐτοῦ (לְאָבִיו). t) LXX. insert הַקָּטָן. u) Sam.
הִבֵּא. v) Sam. וְאֶבְרַכְהָ. w) Sam. בְּקִלְיָ; LXX. omit. x) Sam.
כְּעִבֹר; LXX. insert before τ' ἀπαλούς καὶ. y) Sam. כְּעִבֹר.
z) LXX. insert אֲבִידָהּ. a) Sam. הִנֵּה. b) Sam. שְׂעִיר. c) Sam. אָף.
d) Sam. בְּקִלְיָ.

23 וַיִּפְרִינֵנוּ בְּאֶרֶץ: וַיַּעַל מֶשֶׁשׁ בָּאָר שִׁבְעָ: וַיֵּלֶא אֱלֹוֹ יְהוָה
 24 בְּלִילָה הַהוּא וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אַבְדִּי אֶל-תִּירָא
 כִּי-אַתָּה אֲנֹכִי וּבְרַבְתִּיךָ וְחַרְבִּיתִי אֶת-זֶרְעֲךָ בְּעַבְדִּי אַבְרָהָם
 כֹּה עָבָדִי^q): וַיָּבֶן יָשָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה וַיִּטֹּשֶׁשׁ^r אֶהְלֹו
 26 וַיִּכְרוּ-שָׁם עַבְדֵי-יִצְחָק בָּאָר^s): וַאֲבִימֶלֶךְ הַקֵּד אֱלֹוֹ מִגֵּר
 27 וַאֲחֻזַּת מִרְעָהוּ וַיִּסְכַּל^t שֶׁר-צָבָאוּ: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים^u) יִצְחָק
 מְדֻעַ בָּאתֶם אֵלַי וְאַתֶּם שְׂנֵאתֶם אֹתִי וְתִשְׁלַחֲנִי מֵאַתְּכֶם:
 28 וַיֹּאמְרוּ רָאוּ רָאִינוּ כִּי-הִיָּה יְהוָה וְעַמָּךְ וְנֹאמַר תְּהִי^v) נָא
 29 אֵלָה בֵּינוֹתֵינוּ בֵּינוֹנוּ^w) וּבִינָךְ וּנְבָרְכָהּ בְּרִית עִמָּךְ: אִם-תַּעֲשֶׂה
 עִמָּנוּ רָעָה^x) בָּאֲשֶׁל לֹא נִגְעָנוֹךְ וּבָאֲשֶׁר עָשִׂינוּ עִמָּךְ רַק-טוֹב
 לְנִשְׁלַחְךָ בְּשָׁלוֹם אִתָּהּ עֹתָה^y) בְּרוּךְ יְהוָה: וַיַּעַשׂ לָהֶם
 31 מִשְׁתָּהּ וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ: וַיִּשְׁפִּימוּ^z) בְּבֶקֶר וַיִּשְׁבְּעוּ אִישׁ לְאָחִיו^a)
 32 וַיִּשְׁלַחֶם יִצְחָק וַיִּלְכְּדוּ מֵאֲתָו בְּשָׁלוֹם: וַיְהִי וּבְיוֹם הַהוּא
 וַיִּבְאֹו עַבְדֵי יִצְחָק וַיַּגִּדוּ לוֹ עַל-אֲדֹת הַבָּאָר אֲשֶׁר חִפְּרוּ
 33 וַיֹּאמְרוּ לוֹ^b) מִצָּאנוּ מַיִם: וַיִּקְרָא אֹתָהּ שִׁבְעָה^c) עַל-כֵּן שֵׁם-
 34 הַעֵיִר בָּאָר שִׁבְעָ עַד הַיּוֹם הַזֶּה: ׀ וַיְהִי עֹשׂוֹ כֵן
 אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיָּקַח אִשָּׁה אֶת-יְחִידָת בַּת-בָּאָרִי^d) הַחֲתָנִי וְאֶת-
 לֶה בְּשֵׁמֹת בַּת-אֵילָן וְהָתִינִי^e): מֵרַת רוּחַ לְיִצְחָק וּלְרַבְקָה:
 ׀

q) Cđ. 1. inserts אביך before עבדי. LXX. τὸν πατέρα σου, reading אביך, and Saad. omits עבדי. r) נ"א בערי (in ויט). s) LXX. add: ἐν τῇ φάραγγι Γεράρων (בנחל גר). t) Sam. ופי כל. u) Sam. אליהם. v) Sam. חרדה. w) Sam. בינונו בינו. x) Sam. לא. y) Sam. עתה אתה. z) Sam. וישכמו. a) Sam. לרעהו. b) Cdd. 2. LXX. לא; vid. n. c) Cdd. 2. Syr. Aq. Symm. Vulg. read שבע. d) LXX. Βεωχ. e) Sam. בן אילון הדני, so also LXX. cod. Alex. and Syr. f) Sam. וחרונה.

מִלֶּךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעַד הַחֲלוֹן וַיֵּרָא וַהֲנֵה יֹצֵחַק מִצִּחֻק אֵת
 רִבְקָה אִשְׁתּוֹ: וַיִּקְרָא אַבְיִמֶלֶךְ לְיוֹצֵחַק וַיֹּאמֶר אֵלָּה הִנֵּה 9
 אִשְׁתְּךָ הִוא וְאִידָא אִמְרָתָא אֲחֵתִי הִוא וַיֹּאמֶר אֵלָּה יֹצֵחַק כִּי
 אִמְרָתִי פֶן-אֵמִית עָלֶיהָ: וַיֹּאמֶר אַבְיִמֶלֶךְ מַה-זֹּאת עֲשִׂיתָ
 לָנוּ כְּמַעֲט שָׂכַב אִחֲךָ הָעַם אֶת-אִשְׁתְּךָ וַהֲבֵאתָ עָלֵינוּ אֲשָׁם:
 וַיֵּצֵא אַבְיִמֶלֶךְ אֶת-כָּל-הָעָם⁹ לֵאמֹר הִנֵּנִי בְּאִישׁ הַזֶּה וּבְאִשְׁתּוֹ 11
 מוֹת יוֹמָת: וַיִּזְרַע יֹצֵחַק בְּאֶרֶץ הַחֹמָה וַיִּמְצָא בִשְׁנָה הָרִאשׁוֹנָה 12
 מֵאָה שְׁעָרִים¹⁰ וַיִּבְרְכֵהוּ יְהוָה: וַיִּגְדֵּל הָאִישׁ וַיִּגְדַּל הָלוֹף¹¹ 13
 וַיִּגְדֵּל עַד כִּי-גָדַל מָאָד: וַיְהִי-לּוֹ מִקְנֵה-צֹאן וּמִקְנֵה בָקָר וַעֲבֵדָה 14
 רַבָּה וַיִּקְנֵאוּ אֹתוֹ פְּלִשְׁתִּים: וְכָל-הַבְּאֵרֹת¹² אֲשֶׁר חָפְרוּ עֲבָדֵי 15
 אָבִיו בְּיָמֵי אֲבֹתָהֶם¹³ אָבִיו סָתְמוֹם פְּלִשְׁתִּים וַיִּמְלְאוּם עֶפְרוֹ:
 וַיֹּאמֶר אַבְיִמֶלֶךְ אֶל-יֹצֵחַק לֵךְ מֵעַפְנוּ כִּי-עֲצַמְתָּ מִסָּנוּ מָאָד: 16
 וַיִּגְדֵּל מִשָּׁם יֹצֵחַק וַיֵּחַן בְּנַחַל-גֶּרָר וַיֵּשֶׁב שָׁם: וַיֵּשֶׁב¹⁴ יֹצֵחַק 17
 וַיַּחְפֹּר וְאֶת-בְּאֵרֹת¹⁵ הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בְּיָמָיו¹⁶ אֲבֹתָהֶם אָבִיו 18
 וַיִּסְתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים אֲחֵרֵי מוֹת אֲבֹתָהֶם¹⁷ וַיִּקְרָא לָהֶן שֵׁמוֹת.
 כְּשֵׁמוֹת¹⁸ אֲשֶׁר-קָרָא לָהֶן אָבִיו: וַיַּחְפְּרוּ עֲבָדֵי-יֹצֵחַק בְּנַחַל¹⁹ 19
 וַיִּמְצְאוּ-שָׁם בְּאֵר מַיִם חַיִּים: וַיְרִיבֵי רָעִי גֶרָר עִם-רָעִי כ
 יֹצֵחַק לֵאמֹר לָנוּ הַמַּיִם וַיִּקְרָא שֵׁם-הַבְּאֵר עֶשֶׂק כִּי הִתְעַשְׂקוּ
 עִמּוֹ: וַיַּחְפְּרוּ²⁰ בְּאֵר אַחֲרָת²¹ וַיְרִיבֵי גַם-עָלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ 21
 שְׁמִנָּה: וַיַּעֲתֵק מִשָּׁם וַיַּחְפֹּר²² בְּאֵר אַחֲרָת וְלֹא רָבוּ עָלֶיהָ 22
 וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רַחֲבוֹת²³ וַיֹּאמֶר כִּי-עָתָה הִרְחִיב יְהוָה לָנוּ

b) Sam. LXX. עמו. c) Cdd. LXX. Syr. Symm. Theod. (Onk.) יְעָרִים:
 d) Sam. הלך. e) Sam. הבארות. f) Omitted by LXX. g) Sam.
 עבדי. h) Sam. בארות. i) Sam. LXX. Vulg. עבדי. Syr. inserts
 before אביו. j) LXX. add אביו. k) Sam. כשמות. l) LXX. add
 נגר; vid. v. 17. m) LXX. ἀπὸ τοῦ ὄρους ἀεὶ καὶ ἐν ὄρε. n) Sam.
 and so in v. 22. o) Cd. 1. Sam. Syr. Saad. ויחפרו. p) Sam.
 רחובות.

29 יַעֲקֹב: וַיֹּדֶר^g) יַעֲקֹב נָגִיד וַיָּבֹא עָשׂו מִן־הַשָּׂדֶה וְהוּא עֵנִי:
 ל וַיֹּאמֶר עָשׂו אֶל־יַעֲקֹב הֲלָעִיטָנִי^h) נָא מִן־הָאֲדָמָהⁱ) הָאָדָם הַזֶּה כִּי
 31 עָנָה אֲנִי עַל־כֵּן קָרָא שְׁמִי אָדָם: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מִכֶּרֶה כִּי־אִם
 32 אֶת־בְּכֹרְתְךָ לִי: וַיֹּאמֶר עָשׂו הִנֵּה אֲנִי הוֹלֵךְ^j) לָמוֹת וּלְמַהֲרֵה
 33 וְהָ לִי בְכֹרֶה^k): וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הַשְׁבָּעָה^l) לִי^m) בְּיָוֶם וַיִּשָּׁבַע
 34 לוֹ וַיִּמָּכֶר אֶת־בְּכֹרְתּוֹ לְיַעֲקֹב: וַיַּעֲקֹב נָתַן לְעָשׂו לֶחֶם וַיִּגְוֶד
 עֲשׂוֹשִׁיםⁿ) וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתַּ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ וַיָּבֹא עָשׂו אֶת־הַבְּכֹרֶה: פ

כו 26

א וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ מִלְכָּר הָרָעַב הָרֹאשׁוֹן^o) אֲשֶׁר הָיָה בִּימֵי
 אֲבֹרָהָם וַיֵּלֶךְ יִצְחָק אֶל־אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ־פְּלִשְׁתִּים לְגִרָה:
 2 וַיָּבֹא אֵלָיו יְהוֹה וַיֹּאמֶר אֶל־חֶרֶד מִצְרִימָה שָׁכֵן בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר
 3 אָמַר אֱלֹהִי: גִּירָה^p) בְּאֶרֶץ הַזֹּאת וְאַחֲיָה עִמָּךְ וַאֲבִרְכָּךְ כִּי־לֶחֶם
 וּלְזֶרַעַךְ אָסֹן אֶת־כָּל־הָאֲרָצָה^q) (הָאֵל^r) וְהַקְטַלִּי אֶת־הַשְׁבָּעָה^s)
 4 אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאֲבֹרָהָם אָבִיךָ: וְהַרְבִּיתִּי אֶת־זֶרְעֶךָ כְּכֹדֶכְבִּי
 הַשָּׁמַיִם וְנִתַּחֲתִי לְזֶרַעַךְ אֶת כָּל־הָאֲרָצָה הַזֹּאת וְהַחֲבִדְכִי כְּזֶרַעַךְ
 הַכָּל גִּוִּי^t) הָאֲרָץ: יַעֲקֹב אֲשֶׁר־שָׁמַע אֲבֹרָהָם^u) בְּקִלְיָ^v) וַיִּשְׁמַר
 6 מִשְׁמֵרָתִי מִצּוֹתַי חֻקֹּתַי^w) וְתוֹרָתִי: וַיָּשָׁב יִצְחָק בְּגִרָה:
 7 וַיִּשְׁאַלּוּ אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ^x) וַיֹּאמֶר אֶחָדִי הוּא כִּי יָבֹא
 לְאִמְרִי אִשְׁתִּי^y) פֶּן־יִהְיֶנִּי^z) אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם עַל־דְּבָרָהּ כִּי־טוֹבָתָהּ
 8 מִרְּאֵה הוּא: וַיְהִי כִּי־אָרְכוּ־לוֹ^a) שָׁם הַיָּמִים וַיִּשְׁקֹף אֲבִימֶלֶךְ

g) Sam., according to Lond. Polygl. and Kenn. וַיֹּדֶר, but Paris Polygl. & Cdd. as Heb. h) Sam. העלטיני. i) Sam. האדום. j) Sam. הלך. k) Sam. כבורה. l) Sam. השבע. m) Omitted in Cdd. 4. Vulg. Saad. n) Sam. עד שים. o) Sam. הראישון. p) Sam. גיר; LXX. Vulg. גיר. q) Sam. הארצות; so in v. 4. r) Cd. 1. Sam. האלה; so in v. 4. s) Sam. השבעה. t) Sam. גוי. u) Sam. LXX. add אמר. v) Sam. בקלי. w) Sam. חקתי. x) Sam. על אשתו. y) Sam. רבקה. z) Sam. adds היה. a) Sam. reads כאשר instead of כי.

נָבִיט וְקָרָא¹⁴ (וְאָדָם¹⁵) וּמִבָּשָׂם: וּמִשְׁמַע וְדוֹמָת וּמִשָּׂא: חֲדָר¹⁶ (וְחִמָּא¹⁷) וְטוֹר¹⁸ (נָפִישׁ¹⁹) וְקָרְמָה: אֱלֹהִים בְּנֵי יִשְׁמָעֵאל וְאֵלֶּה שְׁמֹתָם בְּחֻצֵּיהֶם וּבְמִירְתָּם²⁰ (שְׁנַיִם עָשָׂר נְשִׂאִים²¹) לְאִמָּהֶם: וְאֵלֶּה שְׁנֵי חֲנִי יִשְׁמָעֵאל מֵאֵת שְׁנֵה וְיִשְׁלָשִׁים שְׁנֵה וְשִׁבְעֵה שְׁנַיִם וַיָּנֶעַ וַיָּמָת²²) וַיֵּאָסֶף אֶל־עַמּוּי²³: וַיִּשְׁבְּנוּ מִחֻוִּלָּה עַד שׁוֹר²⁴) אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי מִצְרַיִם בְּאֶבְרָה אֲשִׁירָה עַל־פְּנֵי כָל אֲחָיו נָפִל: וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן־אֲבִרָהּ אֲבִרָהּ הוֹלִיד אֶת־יִצְחָק: וַיְהִי יִצְחָק בֶּן־אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקָחָתָּו אֶת־רִבְקָה כַּבְּתוּיָאֵל הָאֲרָמִי מִפֶּדֶן אָרָם אֲחֹת לָבָן הָאֲרָמִי לוֹ לְאִשָּׁה: וַיַּעֲתֹר יִצְחָק לַיהוָה²⁵) לִנְכַח אִשְׁתּוֹ פִּי עֲקָרָה הוּא וַיַּעֲתֹר לוֹ יְהוָה וַתַּהַר רִבְקָה אִשְׁתּוֹ: וַיִּתְרַצְצוּ הַבְּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם־כֵּן לִפְנֵי לָמָּה זֶה אֲנִי וַתִּלְדָּה לְדָרְשׁ אֶת־יְהוָה: וַיֹּאמֶר יְהוָה לָהּ שְׁנֵי גֵימִים²⁶) בְּבִטְנָהּ²⁷ וּשְׁנֵי לְאִמִּים מִמֶּעֶד וַיִּפְרְדוּ וּלְאִם מִלָּאָם וַיֵּאמֶץ²⁸) וְכַב יַעֲקֹב צִעִיר²⁹):

וַיִּמָּלְאוּ יָמֶיהָ לְלֵדָת וְהָיָה חֹמֶם³⁰) בְּבִטְנָהּ: וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן³¹) 24 אֲדָמוֹנִי כָּל כָּל בְּאֶדְרָת שְׁעָר וַיִּקְרָאוּ שְׁמוֹ עֵשָׂו: וְאַחֲרָיו־כֵּן כַּה יֵצֵא אֲחָיו וַיְהִי אֲחִיזָה בְּעֵקֶב עֵשָׂו וַיִּקְרָא³²) שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיִּצְחָק בֶּן־שְׁשִׁים שָׁנָה בְּלֵדָת אֲהֶם: וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֵשָׂו אִישׁ יָדַע צִיד אִישׁ שָׂרָה וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֲהָלִים: וַיֵּאָהֱב וַיִּצְחָק אֶת־עֵשָׂו בְּרִצְיָד³³) בְּפִיו וְרִבְקָה אֲהָבָת אֶת־

m) Sam. נבאוח קדר. n) Syr. ٱلْجَم. o) V. D. H. חדר; vid. n. p) Sam. וחיסה. q) Syr. وَحِيس. r) Sam. תפיש. s) Sam. שמות. t) Sam. וימות. u) Sam. נשיאים. v) Sam. ובמירוחם כחצרוחם. w) Syr. ٱلْجَم. x) Sam. אל יהוה. y) Cdd. Sam. and p' גוים. z) Sam. בבטנה. a) קמץ כו' ק. b) Cd. 1. Sam. הצעיר. c) Sami. חאמים. d) Sam. הראשון. e) Cd. 1. Sam. ויקראו. f) Sam. צידו.

כה 25

2 וַיִּסַּף אֲבָרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וּשְׁמָהּ קַטּוּרָה: וַתֵּלֶד לוֹ אֶת־
 זְמָרָן^p) וְאֶת־יִזְחָק וְאֶת־מֶרְן וְאֶת־מֶרְדֵּי וְאֶת־יִשְׂבָּק וְאֶת־שׁוּחַ:
 3 וַיִּקְשֶׁן יִלְדָּה^q) אֶת־שָׂבָא וְאֶת־דִּוָּן^r) וּבְנֵי דִוָּן הָיוּ אֲשׁוּרִים^s) וְלִטְשָׁיִם^t)
 4 וְלִאֲמִיִּים^u): וּבְנֵי מֶרְדֵּי עֵיפָה^v) וְעַפְלָה^w) וְחִלְנָה^x). וַאֲבִירָע וַאֲלִדְעָה
 ה' בְּלִילָאָה בְּנֵי קַטּוּרָה: וַיִּתֵּן אֲבָרָהָם אֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ לְיִצְחָק^y):
 6 וּלְבְנֵי הַפִּילִגְשִׁיִּם אֲשֶׁר לְאֲבָרָהָם נָחַן אֲבָרָהָם מִתְּנָח^z)
 וַיְשַׁלְּחֵם מֵעַל יִצְחָק בְּנוֹ בְּעֵרְנוֹ חַי קְדָמָה אֶל־אֶרֶץ קְדָם^a):
 7 וְאֵלֶּה יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אֲבָרָהָם אֲשֶׁר־חַי מֵאָה שָׁנָה וְשִׁבְעִים
 8 שָׁנָה וְחֲמֵשׁ שָׁנִים: וַיָּנֹוּעַ וַיָּמָת אֲבָרָהָם בְּשִׁיבָה מֵיבָה
 9 וְזָקֵן וּשְׁבָע [יָמִים]^b) וַיָּאָסֶף אֶל־עַמּוּיֹם^c): וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ יִצְחָק
 וַיִּשְׁמָעֵאל בְּנָיו אֶל־מַעֲרַת הַמַּכְפֵּלָה אֶל־שָׂרָה עֵפְרָיִם^d) בְּדֹצְחָר
 י הַחֲתִי אֲשֶׁר^e) עַל־פְּנֵי מִמְרָא: הַשָּׂרָה^f) אֲשֶׁר־קָנָה אֲבָרָהָם
 11 מֵאֵת בְּנֵי רֵיחָת שָׂשָׁה קָבָרָה^g) אֲבָרָהָם וְשָׂרָה אִשְׁתּוֹ: וַיְהִי אַחֲרָיִ
 מִיתָ אֲבָרָהָם וַיִּבְרַךְ אֱלֹהִים אֶת־יִצְחָק בָּנוֹ וַיִּגְשֶׁב יִצְחָק עִם־
 12 בָּאָר לְחֵי רְאִי: פ וְאֵלֶּה תֵּלְדֶּה^h) יִשְׁמָעֵאל בְּרֵאֲבָרָהָם
 13 אֲשֶׁר יִלְדֶּהⁱ) הַנָּר הַמִּצְרִית^j) שְׂשָׁחַת שָׂרָה לְאֲבָרָהָם: וְאֵלֶּה
 שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׁמָעֵאל בְּשָׂחָתָם^k) לְחֹלְדָתָם כְּכָר^l) יִשְׁמָעֵאל

p) Sam. זמרון. q) Sam. חוליד. r) Syr. ܙܡܪܢ. s) Sam. אשורים;
 Syr. ܐܬܬܝܪܝܢ. t) Sam. ולטשאים. u) Syr. ܐܡܝܝܝܡ. v) LXX. Γεράρα.
 w) Cdd. 2. Sam. LXX. ואפר. Syr. ܡܥܦܪ. x) Sam. וחנוך. y) Sam.
 LXX. Syr. add בנו. z) Sam. מחנוח. a) Sam. קדמה. b) V. D. H.
 ושב. Vid. n. c) Sam. עמ. d) Sam. עפרון. e) Omitted in Cd.
 1. Vulg. f) LXX. add: καὶ τὸ παύλαιον. g) Sam. שם קבור.
 h) Sam. חולדה. i) Cd. 1. Vulg. add לו. j) Sam. ומצרית. k) Sam.
 בשמותם. l) Sam. בכור.

אשר-עשו וילינו וקיומו') בכפר ויאמר שלחני' (לארני:
 ויאמר') אחיה ואמה תשב והנער אתנו ימים או עשור אחר') נה
 תלך: ויאמר אליהם') אל-תאחרו אלי ויהיה הצליח דרכי') 56
 שלחני ואלכה לארני'): ויאמרו נקרא לנער ונשאלה') את- 57
 פיה: ויקראו לרבקה ויאמרו אליה') החלבי עם-האיש 58
 הזה ותאמר אלה: וישלחו את-רבקה אחתם ואת-מינקתה') 59
 ואת-עבד אברהם ואת-אנשיו: וידברו את-רבקה') ויאמרו
 לה אחתנו את-הי') לאלפי רבקה וירש ורעד') את-שער
 שנאי'): ותקם רבקה ונערתיה ותרבבנה על-הגמלים 61
 ותלכנה אחרי האיש ויקה העבד את-רבקה וילך: ויצחק 62
 בא מביא') באר לחי ראי והוא יושב') בארץ הנגב: ויצא 63
 יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וישא עניו וירא והנה
 גמלים') באים: וישא רבקה את-עיניה ותרא את-יצחק 64
 ותפל מעל הגמל: ותאמר אל-העבד מי-האיש הלזה') סה
 הלך בשדה לקראתנו ויאמר העבד הוא ארני ותקח
 הצעיר ותתבס: ויספר העבד ליצחק את כל-הדברים אשר 66
 עשה: ויבאה') יצחק האלהל שרה') אמו ויקח את-רבקה 67
 והיילו לאשה ויאהבה וינתם ויצחק אחרי אמו: פ

v) Sam. ויקמו. w) Sam. שלחני. LXX. Vulg. Syr. insert ואלכה,
 as in v. 56. x) Sam. ויאמרו. y) Sam. ואו חדש ואחר. vid. n.
 z) Sam. אליהם. a) Sam. אח דרכי. b) Sam. אל ארני. c) Sam.
 ונשאל. d) Sam. לה. e) Sam. מינקתה. f) Cd. 1. LXX. ms. A.
 Syr. Vulg. insert אחתם. Vulg. omits רבקה. g) Sam. אחי הוי.
 h) Sam. ורעד. i) Cdd. 2. Sam. איכיו. j) Sam. LXX. במדבר.
 k) Sam. ישב. l) Sam. הגמלים. m) Sam. הלז. n) Sam. ויביאה. LXX.
 ελθὼν δὲ, o) LXX. omit שרה here and insert it before אמו at the
 end of the verse.

43 אָדָם) הָלַךְ עָלֶיהָ: הִנֵּה אָנֹכִי נֹעֵב עַל-עֵינַי הַזֵּים וְהִנֵּה
הַעֲלֵמָה הֵיכָאֵת (לְשׂאֵב) וְאִמְרָתִי אֵלֶיהָ (הַשְׁקִינִי נָא) מַעֲרִימִים
44 מִבֶּרֶךְ): וְאִמְרָה אֵלַי נִסְאֲתָה שָׂחָה וְגַם לְנִמְלִיד אֲשָׁאֵב הוּא
מִהֶאֱשָׁה אֲשֶׁר-הִכִּיחָם) יְהוּה לְכֹן-אֲדָנִי): אֲנִי טָרָם אֲבֹלָה לְדָבָר
אֶל-לִבִּי) וְהִנֵּה רִבְקָה יֹצֵאת וּבְדָה עַל-שִׁכְמָהּ וְתָרַד הָעֵינָה)
46 וְהַשְׂאֵב וְאִמְרָה אֵלֶיהָ הַשְׁקִינִי נָא): וְתִמְחֹר וְתוֹרֵד בְּדָה)
מִעֲלֶיהָ וְתִאֲמַר שָׂחָה וְגַם-נִמְלִיד אֲשָׁקָה וְאֲשָׁאֵב) וְגַם הַנְּמָלִים
47 הַשְׁקִיחָה: וְאֲשָׁאֵל אֶתָּה וְאִמְרָה בְּתַמִּי אֶתָּה) וְתִאֲמַר בְּתִ-
בְּחוּאֵל בֶּן-נָחוֹר אֲשֶׁר יִלְרְדֻלוּ מִלִּפְנֵי וְאֲשָׁם) הַנְּזֹם עַל-
48 אֶפְסָה וְהַצְמִידִים עַל-יָדֶיהָ: וְאִקְרָה וְאֲשָׁתַחֲתֶה לִיהוּה וְאִבְרָה
אֲתִיהוּה אֱלֹהֵי אֲדָנִי אֲבָרְהָם אֲשֶׁר הִנְחֵנִי בְּדֶרֶךְ אֲמִת לְקַחַת
49 אֶת-בֶּת-אֲחִי אֲדָנִי לְבָנִי: וְעַתָּה אִם-יִשְׁלָם עֲשִׂים חֶסֶד וְאֲמִת
אֶת-אֲדָנִי תִגִּידוּ לִי) וְאִם-לֹא תִגִּידוּ לִי וְאִפְנֶה עַל-דִּמְיוֹן) אוֹ
נַ עַל-שִׁמְאֵל): וַיַּעַן לָכֵן וּבְתִיאוֹל נִיאֲמָרוּ מִיְהוּה יֵצֵא הַדִּבָּר)
51 לֹא נִיבֵל דָּבָר אֵלֶיהָ רַע אוֹיֵבוֹב): הִנֵּה-רִבְקָה לִפְנֵיהָ קָח וְגִלָּה
52 וְהָיָה אִשָּׁה לְכֹן-אֲדָנֶיהָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוּה: וַיְהִי כַּאֲשֶׁר
שָׁמַע עֶבֶד אֲבָרְהָם אֶת-דִּבְרֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחֲוֶה אֶרְצָה לִיהוּה:
53 וַיּוֹצֵא הָעֶבֶד) כְּלִי-בֶסֶף וּבָלִי וְהֵב וּבָגָדִים וַיִּתֵּן לְרִבְקָה
54 וּמִגְדָּנֹת) נָתַן לְאֶחְיָה) וְלֵאמֹר: וַיֵּאבְדּוּ וַיִּשְׁתּוּ הוּא וְהָאֲנָשִׁים

a) Sam. אֲנִי. b) Cd. 1. Syr. Vulg. add מִים; LXX. *καὶ αἱ θυγατέρες τῶν ἀντιρώπων τῆς πόλεως ἐκπορεύονται ἀντλῆσαι ὕδωρ*. c) Sam. השקני נא. d) Sam. מִבֶּרֶךְ. e) Sam. הוֹכִיחַ. f) LXX. instead of 'אֵל לִכֹן have: *ἐαυτοῦ θεράποντι Ἰσαάκ*, and add: *καὶ ἐν τούτῳ γιώσσομαι ὅτι πεποιθήκας ἔλεος τῷ κυρίῳ μου Ἀβραάμ*. g) Cd. 1. Syr. omit אל לבי h) Sam. העין. i) Sam. Syr. add מִים מִבֶּרֶךְ; Vulg. *da mihi paululum bibere*. j) LXX. insert: *ἐπὶ τὸν βραχίονα αὐτῆς*. Comp. vv. 15, 18. k) Sam. יִשְׁתַּחֲוֶה. l) LXX. insert *ἀνάγει-λόν μοι*. m) Sam. יִשְׁתַּחֲוֶה. n) LXX. omit לי. o) Sam. הִמִּין. p) Sam. הַשְׂאֵב. q) Cdd. 2. add הוּהוּ. r) Sam. יִשְׁתַּחֲוֶה. s) Sam. עֶבֶד. (t Sam. יִמְגְדָנֹת. u) Cd. 1. לאבִּיהָ; LXX. Vulg. Syr. *לְאֶחְיָה* in the plur.

וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי אֲדָנִי אֲבָרְכֶם אֲשֶׁר לֹא־עֹבֵב חֲסִדּוֹ 27
וַיֹּאמְרוּ מִעַם אֲדָנִי) אֲנֹכִי בִּדְרֹךְ נִתְּנִי יְהוָה בֵּית אֲחִי אֲדָנִי:
וְחִרְץ הַנָּעַר וְחִגְדִּי) לְבֵית אִמָּה בְּדִבְרֵים הָאֵלֶּה: וְלִרְבֵּקָה 28
אֶחָ וּשְׁמוֹ לָבֵן וְיִרְצָן לָבֵן אֶל־הָאִישׁ הַחוּצָה אֶל־הָעֵינִי: 29
וַיְהִי כִּרְאֹתָא) אֶת־הַנָּעַם וְאֶת־הַצְמִידִים) עַל־יְדֵי אֶחָדוֹ וַיִּשְׁמְעוּ ל־
אֶת־דִּבְרֵי רֵבֶקָה אֶחָדוֹ לֹא־מַר בְּה־דִּבְרֵי אֱלִי הָאִישׁ וַיָּבֹא אֶל־
הָאִישׁ וַהֲנֶה עִמָּד עַל־הַנְּמָלִים עַל־הָעֵינִי: וַיֹּאמֶר בּוֹא 31
יְהוָה לָמָּה תַעֲמֹד בְּחוּץ וְאֲנֹכִי פְּנִיתִי תְּפִיתִי וּמָקוֹם לְנִמְלִים:
וַיָּבֹא הָאִישׁ תְּפִיתָה וַיִּפְתַּח הַנְּמָלִים וַיִּתֵּן תָּבֵן וַיִּסְפּוּא 32
לְנִמְלִים וּמִים לְרִחֹץ רַגְלָיו וּרְגְלֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ:
וַיִּשָּׂם) לְפָנָיו לְאַכֹּל וַיֹּאמֶר לֹא אֲכַל עַד אֶם־דִּבְרַתִּי דִּבְרִי 33
וַיֹּאמֶר) דִּבֶּר: וַיֹּאמֶר עֲבַד אֲבָרְכֶם אֲנֹכִי: וַיְהוָה בֵּרַךְ אֶת־ 34
אֲדָנִי מֵאֵד וַיִּגְדֹּל וַיִּתֵּן־לוֹ צֹאן וּבָקָר וְכֶסֶף) וְהוֹב וְעֶבְדָּם)
וּשְׂפֹחֹת וּנְמָלִים) וַיַּחֲמִר: וַיִּתְּלֵד שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אֲדָנִי בֵן לְאֲדָמִי 36
אֲחֵרִי וַקִּנְתָּה) וַיִּתֵּן־לוֹ אֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ: וַיִּשְׁבַּעַנִי אֲדָנִי 37
לֹא־אֶמַר לֹא־תִקַּח אִשָּׁה לִבְנִי מִבְּנוֹת הָעֵבְרָנִים אֲשֶׁר אֲנִי יֹשֵׁב
בְּאֶרֶץ: אִם־לֹא) אֶל־בֵּית־אָבִי תִלָּךְ וְאֶל־מִשְׁפַּחְתִּי וְלִקְחָתָה 38
אִשָּׁה לִבְנִי): וַיֹּאמֶר אֶל־אֲדָנִי אֲנִי) לֹא־תִלָּךְ הָאִשָּׁה אַחֲרִי: 39
וַיֹּאמֶר אֲלֵי יְהוָה אֲשֶׁר־הִחֲלִיתִי לְפָנָיו וַיִּשְׁלַח מַלְאָכּוֹ 40
אִתּוֹ וַהֲצִלִּים דִּרְבֵּךְ) וְלִקְחָתָה אִשָּׁה לִבְנִי מִמִּשְׁפַּחְתִּי וּמִבֵּית
אָבִי: אֹו תִנָּקֶה) מֵאֲלֹתַי כִּי תָבֹא אֶל־מִשְׁפַּחְתִּי וְאִם־לֹא 41
יִתְּנוּ לָךְ וְהָיִיתָ גִּיּוֹר) מֵאֲלֹתַי: וַיֹּאכֵא) הַיּוֹם אֶל־הָעֵינִי וַיֹּאמֶר 42
יְהוָה אֱלֹהֵי אֲדָנִי אֲבָרְכֶם אִם־יִשְׁע־נָא מִצְלִיחַ דִּרְבִּי אֲשֶׁר

i) Sam. adds. אברהם. j) Sam. וחגד. k) Sam. כראשו. l) Sam. העמידים. m) Sam. בא. n) Sam. and ק' וישם. o) Sam. ושעה נחמלים. p) Sam. כסף. q) Sam. LXX. עבדים. r) Sam. נחמלים. s) Sam. וקניו. t) Sam. כי אם לא. u) LXX. Syr. add משם. v) Sam. נקיא. w) Cdd. 6. דרכך. x) Sam. תנקיא. y) Sam. נקיא. z) Sam. ואבוא.

13 עם אדני אברהם: הנה אנכי נצב על-עין המים ובנות
 14 אנשי העיר וצאתי^h) לשאב מים: והיה הנערⁱ) אשר אמר
 אליה הטיגא כדך^j) ואשתה ואמרה שתה וגם-גמליך אשקה^k)
 אתה הבחלה^l) לעבדת ליצחק ובה אדע פיעשית חסד עם-
 טו אדני^m): ויהי-הוא טרם בלה לדברⁿ) והנה רבקה יצאת אשר
 ילדה לבתואל בך מלכה אשת נחור אחי אברהם ובדה על-
 16 שכמה: והנער טבת^o) מראה מאד בתולה. ואיש לא ידעה
 17 ותרד העונה^p) ותמלא בדה ותעל: וגרץ העבד לקראתה
 18 ויאמר הגמלאי^q) גא מעט-מים מבדה: ותאמר שתה אדני
 19 ותמהר ותדר^r). פדה על-ידה ותשקהו: ותכל להשקותו^s)
 כ ותאמר גם לגמליך אשאב^t) עד אם-כלו לשות^u): ותמהר
 ותער^v) בדה אליהשקת^w) ותרג עוד אל-הבאר^x) לשאב ותשאב
 21 לכל-גמליו: והאיש משתאה^y) לה מחריש^z) לדעת ההצליח
 22 יהיה דרכו אם-לא: ויהי כאשר כלו הגמלים^a) לשות^b). וינקח
 האיש גום ורחב בקע משקלו^c) ושני צמידים עלי-ידיה עשרה
 23 זהב משקלם: ויאמר^d) בתמי את^e) הגירי נא לי חגש בית^f)
 24 אביך מקום לנו ללון: ותאמר אליו בת-בתואל אנכי בך
 כה מלכה אשר ילדה לנחור: ותאמר אליו גם-תבן גם-מספא^g)
 26 רב עפנו גם-מקום^h) ללוןⁱ): וינקד האיש וישתחו ליהוה:

h) Sam. יצאת. i) Sam. and 'ק; הנערה; and so in vv. 16, 28, 55, 57. j) Sam. כריך. k) LXX. insert: *ὡς ἂν παύσωνται πίνουσαι*. l) Sam.. הוכח. m) Sam. LXX. add אברהם. n) Sam. LXX. Vulg. add וחור. o) Sam. טוכה. p) Sam. העין. q) Sam. הרמני. r) Sam. וחור. rr) Sam. להשקותו. s) Sam. קמץ כו"ק. t) Sam. לשחות. u) Sam. וחור. v) Sam. ומחריש. w) Sam. משה. x) Sam. הרבר. y) Sam. להשקות. z) LXX. insert כל before הגמלים. a) Sam. לשחות. b) Sam. inserts והאיש משתאה. c) LXX. *καὶ ἐπὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ ἐπὶ*. d) Sam. וישם על אפם. e) Sam. כבית. f) Sam. מספה; and so in v. 32. g) Cdd. Sam. Syr. גם. h) Sam. ללון.

כר 24

וּאֲבָרָהָם וְקָן כָּא בְּיָמִים וַיְהִי בֶרֶךְ אֶת־אֲבָרָהָם בְּכָל: וַיֹּאמֶר א
אֲבָרָהָם אֶל־עֶבְדוֹ וְקָן בִּיהוּ הַמַּשְׁל בְּכָל־אֲשֶׁר־לִי שִׁים־נָא 2
יִרְדָּה תַּחַת יְרֵכִי: וְאֲשָׁפִיעֶנָּה בִּיהוּה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֵלֹהֵי 3
הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא־תִקַּח אִשָּׁה לִבְנִי^{a)} מִבְּנוֹת הַבְּנֵעִי אֲשֶׁר אֲנִי
יוֹשֵׁב^{b)} בְּקִרְבּוֹ: כִּי^{c)} אֶל־אֶרֶצִי^{d)} וְאֶל־מוֹלְדֹתַי תֵּלֵךְ וְלִקְחָתָּ 4
אִשָּׁה לִבְנִי לְיִצְחָק^{e)}: וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֲעֹדֶר אֵינִי לֹא־תִאֲכָה ה
הָאִשָּׁה לְלֶכֶת אַחֲרַי אֶל־הָאָרֶץ הַזֹּאת הֲהִשָּׁב אֲשִׁיב אֶת־בְּנִי^{f)}
אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יֵצְאָתָּ מִשָּׁם: וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲבָרָהָם הֲשֹׁמֵר 6
לִּי סֹן־תְּשִׁיב אֶת־בְּנִי שָׁמָּה: יְהוּה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם^{g)} אֲשֶׁר 7
לָקַחְנִי מִבֵּית אָבִי וּמֵאָרֶץ מוֹלְדֹתִי וְאֲשֶׁר דִּבֶּר־לִי וְאֲשֶׁר־
נִשְׁבַּע־לִי לֵאמֹר^{h)} לְזֶרְעֶךָ אֶתֵּן אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת הוּא וְיִשְׁלַח
מִלְּאָכּוֹ לִפְנֵיךָ וְלִקְחָתָּ אִשָּׁה לִבְנִיⁱ⁾ מִשָּׁם: וְאִם־לֹא תֵאֲכָה 8
הָאִשָּׁה לְלֶכֶת אַחֲרַיָּה^{j)} וְנִקִּיתָ מִשְׁבָּעְתִּי וְזֹאת^{k)} רַק אֶת־בְּנִי
לֹא תִשָּׁב^{l)} שָׁמָּה: וַיֵּשֶׁם הָעֹבֵד אֶת־יְדוֹ תַּחַת יֶרֶךְ אֲבָרָהָם 9
וְאֵדְנִי וַיִּשְׁבַּע לֹא עַל־הַדָּבָר הַזֶּה: וַיִּקַּח הָעֹבֵד עֲשָׂרָה גִּמְלִים י
מִגִּמְלֵי אֲדָנָיו וַיִּלְךָ^{m)} וְקָל־כֶּבֶד אֲדָנָיו בִּיָּדוֹ וַיָּקָם בַּיּוֹם וַיֵּלֶךְ אֶל־
אַרְם גְּהָרִים אֶל־עִיר נָחוֹר: וַיִּבְרָךְ הַגִּמְלִים מִחוּץ לְעִיר 11
אֶל־בָּאָרⁿ⁾ הַמַּיִם לָעַת עָרֹב לָעַת צֵאת הַשָּׂאֲבָת^{o)}: וַיֹּאמֶר 12
יְהוּה אֱלֹהֵי אֲדָנִי אֲבָרָהָם הִקְרָה־נָּא^{p)} לִפְנֵי הַיָּם וַעֲשֵׂה־תְּחִסָּר

s) LXX, add יצחק. t) Sam. שָׁב. u) Cdd. Sam. כִּי אִם; vid. n.
v) LXX. add οὐ ἐπεσφύησεν. w) LXX. Vulg. add מִשָּׁם. x) LXX.
insert: καὶ ὁ Θεὸς τῆς γῆς. y) LXX. insert σοὶ. z) Cd. 1. adds ליצחק.
a) Sam. אחריק; so Lond. Polygl. and cdd. 6. Kennicott, but
Paris Polygl. as Heb. b) Omitted in LXX. and Vulg. c) LXX.
Insert: ἐλ: εἰς τὴν γῆν ταύτην. d) Cd 1. LXX. omit. e) Sam. על כִּי.
f) Sam. השאבות. g) Sam. נא הקרא.

את-נפשכם^ב) לקבר את-מתי מלפני שמעוני ופגעו-לי
 9 בטפרון בן-צחר^ג): ויהן-לי את-מערת המכפלה אשר-לו
 אשר בקצה שדהו בבסף מלא ויחננה לי בתיכם לאחות-
 י קבר-^ד): ועפרון ישב בתיך בני-חת ויגן עפרון החתי את-
 11 אברהם באוגי בני-חת לכל באי שער-עירו לאמר: לא-אדני^ה)
 שמעוני השדה נתתי לך והמערה אשר-בו לך נתתיה
 12 לעיני^ו) בני-עמי נתתיה לך קבר מתך: וישלחו אברהם
 13 לפני עם-הארץ: וידבר אל-עפרון באוגי עם-הארץ לאמר
 אך אם-אתה לוי^ז) שמעוני נתתי בסף השדה קח ממני ואקברה
 14 את-מתי שמה^ח): ויגן עפרון את-אברהם לאמר: לוי^ט) אדני
 שמעוני ארץ ארבע מאות^י) שקל-בסף ביני ובינך מה-הוא^א)
 16 ואת-מתך קבר: וישמע אברהם אל-עפרון וישקל אברהם
 לעפרון^ב) את-הבסף אשר דבר באוגי בני-חת ארבע מאות
 17 שקל בסף עבר לסחר: ויקם ו שדה עפרון אשר במכפלה
 אשר לפני^ג) ממרא השדה והמערה אשר-בו וכל-העץ אשר
 18 בשדה^ד) אשר בכל-גבולו^ה) סביב: לאברהם למקנה לעיני בני-
 19 חת בכל^ו) באי^ז) שער-עירו: ואחרי-כן קבר אברהם את-שגרה
 אשתו אל-מערת שדה המכפלה על-פני^ח) ממרא הוא חברון
 כ בארץ כנען: ויקם השדה והמערה אשר-בו לאברהם לאחות-
 קבר מאת בני-חת:
 ס

b) Sam. omits את. c) Sam. adds יהחיי. d) Sam. in Lond. Polygl. and cdd. קרב, in Paris Polygl. same as Heb. e) Vid. n. f) LXX. insert כל. g) Cd. 1. Sam. LXX. Onk. לי. h) Sam. שם. i) V. D. H. as in vv. 5, 6; but vid. n. j) Sam. מאות. k) Sam. reads here על פני, although it is fem. l) Sam. לעפרון. m) Cdd. Sam. על פני. n) Omitted in Cdd. Vulg. o) Sam. גבולו. p) Cdd. Sam. cdd. 3. Onk. cdd. 4. לכל. Comp. v. 10. q) Sam. בעי, but cdd. 7. באי. r) Cdd. mult. LXX. Onk. Syr. Vulg. אשר על פני; Cd. 1. פני.

אִיכּוֹ: וְהַחֲבָרְכִי בִּירְעָה בְּלִי גִי' 18
 בְּקִלִּי¹⁾: וַיֵּשֶׁב אֲבָרְהָם אֶל-נַעֲרָיו וַיִּקְמוּ²⁾ וַיֵּלְכוּ יַחְדָּו אֶל- 19
 בְּאֶר-שָׁבַע וַיֵּשֶׁב אֲבָרְהָם בְּבֶאֱרַשְׁבַּע: פ וַיְהִי אַחֲרָיו³⁾ הַדְּבָרִים -
 הָאֵלֶּה וַיָּגֵד לְאֲבָרְהָם לֵאמֹר הִנֵּה יִלְדָה מִלְּכָה גַם-הוּא בְּנִים 20
 לְנַחֲשׁוֹר אַחִיד: אֶת-עֹנָן בָּבָרוּ וְאֶת-בִּזּוֹ אֶחָיו וְאֶת-קִמּוֹאֵל אֶבְי 21
 אָרָם: וְאֶת-כְּשֹׁד⁴⁾ וְאֶת-הִזֹּן וְאֶת-פִּלְדֶּשׁ⁵⁾ וְאֶת-יִדְלָה⁶⁾ וְאֵת 22
 בְּחוּאֵל: וּבְחוּאֵל יִלְד⁷⁾ אֶת-רִבְקָה שְׁמֶנָּה אֵלֶּה וַיִּלְדָה מִלְּכָה 23
 לְנַחֲשׁוֹר אֶחָיו אֲבָרְהָם: וַיִּסְלַנְשׁוּ וַשְׁמָה רְאוּמָה⁸⁾ וַתֵּלֶד גַּם-הוּא 24
 אֶת-טִיבַח וְאֶת-זָחַם וְאֶת-תַּחֲשׁ⁹⁾ וְאֶת-מַעֲכָה:

כג 23

וַיְהִי חַיִּי שָׁרָה מֵאָה¹⁾ שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשִׁבְעָה שָׁנִים א
 שְׁנֵי חַיֵּי שָׁרָה:²⁾ וַתָּמָת שָׁרָה בְּקִרְיַת אַרְבַּע³⁾ הוּא חֶבְרוֹן 2
 בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹא אֲבָרְהָם לִסְפֹּד לְשָׁרָה וּלְכַכְחָה:⁴⁾ וַיָּקָם 3
 אֲבָרְהָם מֵעַל פָּנָיו מִחוּ וַיִּדְבֹּר אֶל-בְּנֵי-חֵת לֵאמֹר: גֵּר-וָתִּישָׁב 4
 אֲנִכִּי עִמָּכֶם תָּנוּ לִי אֲחוֹת-קָבָר עִמָּכֶם וְאֲקַבְּרָה מִתּוֹ⁵⁾ מִלְּפָנַי: 5
 וַיַּעֲנוּ בְנֵי-חֵת אֶת-אֲבָרְהָם לֵאמֹר: לוֹ שְׁמַעְנוּ⁶⁾ אֲדֹנָי נָשִׂיא 6
 אֱלֹהִים אִתָּהּ בְּחוּבָנוּ בְּמִדְבַּר קַבְרֵינוּ⁷⁾ קָבָר אֶת-מִיתָהּ אִישׁ 7
 מִפָּנָיו אֶת-קָבָרוֹ לֹא-יִקְלָה מִמָּוָה מִקָּבֶר מִתָּהּ: וַיָּקָם אֲבָרְהָם 7
 וַיִּשְׁתַּחוּ⁸⁾ לַעֲם-הָאֶרֶץ לְבְנֵי-חֵת: וַיִּדְבֹּר אִתָּם לֵאמֹר אֲסִי-שׁ⁹⁾ 8

i) Sam. גו. j) Sam. בקולי. k) Cd. 1. omits. l) Sam. אחר.
 m) Syr. ܡܫܝܬܐ. n) Sam. פילדש; Syr. ܦܝܠܕܫ. o) LXX. Ἰελαδά; Syr.
 ܝܠܕܐ. p) Sam. הוליד. q) Sam. רומה. r) Sam. הוא ח. s) Sam.
 LXX. בקריח הארבע. u) Sam. שני חיי שרה. v) Sam. אל עמק. w) Sam. אה מתי.
 x) V. D. H. שמענו; vid. n. y) Cdd. קברנו. z) Sam. וישתחווי.
 and so in v. 12, ch. 24: 26, 52. Similarly ch. 24: 49. a) Sam. ישח.

ה אֲבָרְהָם אֲדַעֲיָנוּ וַיֵּרָא אֶת־הַמָּקוֹם מֵרָחֵק: וַיֹּאמֶר אֲבָרְהָם
אֶל־נַעֲרָיו שְׁבוּ־לָכֶם פֹּה עִם־הַחֹמֶר וְאֲנִי וְהַנֶּעֱר נִלְכָּה
6 עַד־כֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנִשְׁכַּח" אֲלֵיכֶם: וַיִּקַּח אֲבָרְהָם אֶת־עַצְי
הָעֵלָה וַיֵּשֶׁם עַל־יִצְחָק בָּנוֹ וַיִּקַּח בָּרוֹ אֶת־הָאֵשׁ וְאֶת־
7 הַמֵּאֲבָלֹת וַיִּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו: וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל־אֲבָרְהָם
אָבִיו וַיֹּאמֶר הֲנִנִי בְנִי וַיֹּאמֶר הִנֵּה הָאֵשׁ
8 וְהַעֲצִים וְאַיִה הַשָּׂה לָעֵלָה: וַיֹּאמֶר אֲבָרְהָם אֱלֹהִים יִרְאֶה־
9 לוֹ (וַהֲשֵׁה" לָעֵלָה בְנִי וַיִּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו: וַיָּבֹאוּ אֶל־הַמָּקוֹם
אֲשֶׁר אָמַר־לוֹ הָאֱלֹהִים וַיִּזְן שָׁם אֲבָרְהָם אֶת־הַמִּזְבֵּחַ
וַיַּעֲרֶךְ אֶת־הָעֲצִים" וַיַּעֲקֹל אֶת־יִצְחָק בָּנוֹ וַיֵּשֶׁם אֹחַל עַל־
י הַמִּזְבֵּחַ מִמַּעַל לָעֲצִים: וַיִּשְׁלַח אֲבָרְהָם אֶת־חִדּוֹ וַיִּקַּח אֶת־
11 הַמֵּאֲבָלֹת לְשַׂחַט אֶת־בְּנוֹ: וַיִּקְרָא אֵלָיו מִלֵּאף יְהוָה מִן־
12 הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר" אֲבָרְהָם וְאֲבָרְהָם וַיֹּאמֶר חֲנָנִי: וַיֹּאמֶר
אֶל־תְּשַׁלַּח יָדְךָ אֶל־הַנֶּעֱר" וְאֶל־תַּעֲשֵׂ" לוֹ מֵאִמָּה כִּי עָתָה
יִדְעָתִי כִּי־יִרְאֶה אֱלֹהִים אֹתָהּ וְלֹא תִשָּׁבֶת אֶת־בְּנֶךָ אֶת־יְחִידָךְ
13 מִמֶּנִּי: וַיֵּשֶׁא אֲבָרְהָם אֲדַעֲיָנוּ וַיֵּרָא וְהִנֵּה־אֵיל אַחֵר" (אֲחוּ"י)
בִּפְסָף בִּקְרָנָיו וַיִּלָּךְ אֲבָרְהָם וַיִּקַּח אֶת־הָאֵיל וַיַּעֲלֵהוּ לָעֵלָה")
14 תַּחַת בָּנוֹ": וַיִּקְרָא אֲבָרְהָם שֵׁם־הַמָּקוֹם" הָהוּא יְהוָה וַיִּרְאֶה
טו אֵשׁל וַיֹּאמֶר הַיּוֹם בָּרַךְ יְהוָה וַיִּרְאֶה: וַיִּקְרָא מִלֵּאף יְהוָה אֶל־
16 אֲבָרְהָם שְׁנֵית מִן־חֲשָׁמִים: וַיֹּאמֶר כִּי נִשְׁבַּעְתִּי נָאִם־יְהוָה
כִּי יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת־הַדִּבָּר הַזֶּה וְלֹא תִשָּׁבֶת אֶת־בְּנֶךָ
17 אֶת־יְחִידָךְ": כִּי־בָרַךְ" אֲבָרְכְךָ וְהִרְבֵּה אֲרֻכָּה אֶת־יָרְעֶךָ כְּבֹרְכִי
הַשָּׁמַיִם וְכָחֹל אֲשֶׁר עַל־שִׁפְתַי הַיָּם וַיִּרְשֵׁ" וַיַּרְעֶךָ אֶת שְׁעַר

u) Sam. וַיִּשְׁתַּחֲוֶה וַיִּשְׁכַּח. v) Omitted in LXX. w) Sam. שֵׁה. x) Sam.
עַל הַנִּי. y) Cd. 1. and LXX. Ms. A. add אֵלָיו. z) Sam. וְהַנֶּעֱר וְעַצִּים.
a) Sam. וְהַנֶּעֱר. b) Vid. n. bb) Cdd. mult. נִאָּךְ. c) Sam. עֵלָה. d) Cd.
1. LXX. add יִצְחָק. e) Sam. 'אֵת שֵׁם הַמִּי'. f) Sam. Syr. LXX.
Vulg. add מִמֶּנִּי. g) Sam. בָּרוּךְ. h) Sam. וַיִּדַּשׁ.

והיבטח^א) אברהם את-אבימלך על-אדות בָּאֵר הַמַּיִם אֲשֶׁר גָּזְלוּ כֵּה
 עבְדֵי אֲבִימֶלֶךְ: וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ לֹא יָדַעְתִּי מִי^ב) עֲשֵׂה^ג) אֶת־
 הַדָּבָר הַזֶּה וְנִסְ-אֹתָהּ לֹא־הִנֵּדְתָּ לִי וְנִסְ אֲנִכִי לֹא שָׁמַעְתִּי -
 בְּלִילֵי הַיּוֹם: וַיִּקַּח אֲבִרְהָם צֹאן וּבָקָר וַיִּתֵּן לְאֲבִימֶלֶךְ
 וַיִּבְרָתוּ שְׁנֵיהֶם בְּרִית: וַיָּצַב אֲבִרְהָם אֶת־שִׁבְעָה^ד) בְּכֶשֶׁת הַצֹּאן^ה)
 לְבִדְהָן: וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ אֶל־אֲבִרְהָם^ו) מָה הָיָה שִׁבְעָה בְּכֶשֶׁת^ז)
 הָאֵלֶּה^ח) אֲשֶׁר הִצַּבְתָּ לְבִדְהָנָה^ט): וַיֹּאמֶר^י) בִּי אֶת־שִׁבְעָה בְּכֶשֶׁת הִתְקַח לִי
 מִיָּדִי בְּעֵבוֹל תִּהְיֶה־לִּי ● עֲדָה כִּי חִפְּרִי אֶת־הַבָּאֵר הַזֶּה:
 עַל־כֵּן קָרָא לְמָקוֹם הַהוּא בָּאֵר שִׁבְעָה כִּי שָׁם נִשְׁבַּעְו שְׁנֵיהֶם: 31
 וַיִּבְרָתוּ בֵּית בְּבָאֵר שִׁבְעָה וַיָּקָם אֲבִימֶלֶךְ וַיִּכְלֹל שֵׁר־צָבָאוֹ 32
 וַיֵּשְׁבוּ אֶל־אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים: וַיָּטַע^א) אִשָּׁל בְּבָאֵר שִׁבְעָה וַיִּקְרָא־ 33
 שָׁם בְּשֵׁם יְהוָה אֵל עֹלָם^ב): וַיִּגַּר אֲבִרְהָם בְּאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים 34
 יָמִים רַבִּים: פ

כב 22

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה- וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת־אֲבִרְהָם א
 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲבִרְהָם^א) וַיֹּאמֶר הִנְנִי: וַיֹּאמֶר קַח־נָא אֶת־ 2
 בְּנֶךְ אַחִי־יְחִידֶךָ^ב) אֲשֶׁר־אַהֲבָתָּ אֶת־יִצְחָק וְלֶךְ־לְךָ אֶל־אֶרֶץ
 הַפְּרִיזָה^ג) וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לְעֹלָה^ד) עַל אֶתֶר הַהָרִים אֲשֶׁר אָמַר
 אֱלֹהֶיךָ: וַיֵּשְׁבִם אֲבִרְהָם בְּבָקָר וַיַּחֲכֹשׁ אֶת־חֲמֹלּוֹ וַיִּקַּח אֶת־ 3
 שְׁנֵי נַעֲרָיו אֹתָו וְאֵת יִצְחָק בְּנֵו וַיִּבְקַע עֵצִי עֹלָה^ה) וַיָּקָם וַיִּלְךָ^ו)
 אֶל־הַמָּקָם אֲשֶׁר־אָמַר־לוֹ הָאֱלֹהִים: בַּיּוֹם^ז) הַשְּׁלִישִׁי וַיֵּשֶׂא 4

a) Sam. יוֹכִיחַ. b) Sam. מֵה. c) LXX. add σοι. d) Sam. omits את. e) Sam. כְּבִשְׁתוֹ צֹאן. f) Sam. לֹא־בִרְהֵם. g) Sam. הַכְּבִשְׁתוֹ. h) LXX. add: τὴν προσβάτῳ τούτῳ. i) Sam. לְבִדְהָן. j) Cd. 1. Sam. LXX. add אֲבִרְהָם. k) Sam. הַכְּבִשְׁתִּי. l) Sam. LXX. Vulg. add אֲבִרְהָם. m) Sam. הָעוֹלָם. n) Cdd. 2. LXX. Vulg. אֲבִרְהָם אֲבִרְהָם. o) Sam. וַיַּחֲדִיךָ, and so in vv. 12, 16. p) Sam. הַמִּזְרָחָה. q) Sam. עֹלָה. r) Sam. הָעֹלָה. s) LXX. add καὶ ἡλθεν. t) Cdd. 3. Onk. ed. 1. Saad. כִּיֹּם. u)

14 לְנוֹי^ד) אָשִׁימְנוּ כִּי וְרָעָה הוּא: וַיֵּשְׁבוּ אֲבֵרָתָם וּבְכָר וּבְקָרָה
 לֶחֶם וְחֶמֶת מִיָּם וַיִּתֵּן אֶל־הֶגֶר שָׁם^ה) עַל־שִׁכְמָהּ וְאֶת־הַיֶּלֶד^ו)
 טו וַיִּשְׁלַחַהּ וַתֵּלֶךְ וַתֵּחַע בְּמִדְבָּר בְּאֵר שָׁבַע: וַיָּבִלוּ הַפְּסִים
 16 מִן־הַחֶמֶת וַתִּשְׁלַךְ אֶת־הַיֶּלֶד תַּחַת אֶחָד הַשִּׁיחִים^ז): וַתֵּלֶךְ
 וַתָּשָׁב לָהּ מִנֶּגֶד הַרְחֹק^ח) בְּמַטְחֵי קֶשֶׁת כִּי אָמְרָה אֶל־אַרְטָה
 17 בְּמֹת הַיֶּלֶד^ט) וַתָּשָׁב מִנֶּגֶד וַתֵּשֶׂא אֶת־קֶלְהָ^י) וַתִּבְרָךְ^י): וַיִּשְׁמַע
 אֱלֹהִים אֶת־קוֹל הַנַּעֲרָ^י) וַיִּקְרָא מֵאֵלֶּה אֱלֹהִים אֶל־הֶגֶר מִן־
 הַשָּׂמַיִם וַיֹּאמֶר לָהּ מַה־לְּךָ^י) הֵגֶר אֶל־תִּירָאִי כִּי־שָׁמַע אֱלֹהִים
 18 אֶל־קוֹל^י) הַנַּעַר בְּאֶשֶׁר הוּא־שָׁם: וַיִּקְרָא שְׁמִי אֶת־הַנַּעַר
 19 וְהַחַיִּיקִי^י) אֶת־יֶדְדִי^י) בּוֹ כִּי־לְנוֹי יִגְדֹּל אָשִׁימְנוּ: וַיִּפְקַח אֱלֹהִים
 אֶת־עֵינֶיהָ וַתֵּרָא בְּאֵר מַיִם^י) וַתֵּלֶךְ וַתִּמְלֵא אֶת־הַחֶמֶת מִיָּם
 כ וַתִּשָּׂק אֶת־הַנַּעַר: וַיְהִי אֱלֹהִים אֶת־הַנַּעַר וַיִּגְדֵּל וַיָּשָׁב
 21 בְּמִדְבָּר וַיְהִי רַבְּחָ^י) קֶשֶׁת: וַיָּשָׁב בְּמִדְבָּר פָּאֲרָן וַתִּקְחֵהּ לֹא אִמּוֹ
 22 אִשָּׁה מֵאֶרֶץ^י) מִצְרַיִם: פ וַיְהִי בָּעֵת הַהוּא וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ^י)
 וּפִיכֹל^י) שָׂר־צָבָאֵל אֶל־אֲבֵרָתָם לֵאמֹר אֱלֹהִים עִמָּךְ בְּכָל־אֲשֶׁר־
 23 אַתָּה עֹשֶׂה: וַעֲתָה הַשְׁכַּעַה־לִּי^י) בְּאֱלֹהִים הַנָּהָ^י) אִם־תִּשְׁקַר
 לִי וּלְנִינִי וּלְנִבְכָּי בַּחֲסֹד^י) אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמָּךְ תַּעֲשֶׂה עִמָּדִי וְעַם־
 24 הָאָרֶץ אֲשֶׁר־גִּרְתָּהּ^י) בָּהּ: וַיֹּאמֶר אֲבֵרָתָם אֲנִכִּי אֲשַׁבֵּעַ^י):

d) Sam. LXX. Vulg. add גרול. e) Sam. שים, LXX. καὶ ἐπιθῆναι. f) LXX. omit י. g) Sam. השחים. h) Sam. הרחיקה. i) LXX. τοῦ παιδίου μου. j) Sam. קולה. k) LXX. ἀναβοῆσαν δὲ το παιδίον ἐλάουσεν. l) LXX. add: καὶ τοῦ τόπου οὗ ἦ. m) Sam. מליך. n) Cdd. Sam. אח קי. o) Sam. וחוקי. p) Cd. 1. Sam. Syr. יריך. q) LXX. add ζῶντος. r) Sam. רכי. s) LXX. omit ארץ. t) LXX. insert: καὶ Ὁχολῶθ ὁ συμπαγωγὸς αὐτοῦ, so also in v. 32. Comp. ch. 26: 26. u) Sam. ופי כל, so v. 32. v) Sam. השבע לי. w) Omitted in LXX. Vulg. x) Sam. וכחוסד. y) Sam. השבע. z) Sam. השבע.

בְּסוּחַ עֵינָיִם לְבָלִי" (אֲשֶׁר אֶתְּרִי) וְאֶת־בְּלִי (וְנִכְחַת"י): וַיִּחְסַלֵּל 17
 אֲבָרָהָם אֶל־הָאֱלֹהִים וַיִּרְפָּא אֱלֹהִים אֶת־אֲבִימֶלֶךְ וְאֶת־
 אִשְׁתּוֹ וְאִמְהָתָיו" וַיִּגְדּוּ: בִּי־עֶצֶר עֶצֶר יְהוָה" בְּעַד כָּל־רָחֹם 18
 לְבֵית אֲבִימֶלֶךְ עַל־דֶּבַר שְׂרָה אִשְׁתּוֹ אֲבָרָהָם: ׀

כא 21

וַיְהִי בְּקֹדֶם אֶת־שְׂרָה בְּאִשְׁרֵי אָמֵר וַיַּעַשׂ יְהוָה לְשְׂרָה א
 בְּאִשְׁרֵי דְבָר: וַתַּהַר וַתֵּלֶד שְׂרָה" לְאֲבָרָהָם בֶּן לִזְקֻנֶיּוֹ לְמוֹעֵד 2
 אֲשֶׁר־דִּבְּרָ" אִתּוֹ אֱלֹהִים: וַיִּקְרָא אֲבָרָהָם אֶת־שְׁם־בְּנֵי הַנּוֹלָד־ 3
 לוֹ אֲשֶׁר־יִלְדָה־לוֹ שְׂרָה וַיִּצְחָק: וַיִּמַּל אֲבָרָהָם אֶת־יִצְחָק בְּנֵי 4
 בֶּן־שְׁמֹנֶת יָמִים בְּאִשְׁרֵי צִנּוּר אִתּוֹ אֱלֹהִים: וְאֲבָרָהָם בֶּן־מֵאֵה 5
 שָׁנָה בְּהוֹלֵד לוֹ אֶת יִצְחָק בְּנֵי: וַתֹּאמֶר שְׂרָה צִחֶק עָשָׂה 6
 לִי אֱלֹהִים כָּל־הַשְּׁמַע יִצְחָק־לִי: וַתֹּאמֶר מִי מִלֵּל לְאֲבָרָהָם 7
 הַיֵּינִקָּה" בָּנִים שְׂרָה בְּרִילָתִי" בֶּן לִזְקֻנֶיּוֹ: וַיִּגְדַּל הַיָּלֵד וַיִּנְגַּמַּל 8
 וַיַּעַשׂ אֲבָרָהָם מִשְׁתָּה גָדוֹל בְּיוֹם הַנִּגְמַל אֶת־יִצְחָק": וַתֹּרֵא 9
 שְׂרָה אֶת־בֶּן־הַיָּרֵר הַמַּצְרִי אֲשֶׁר־יִלְדָה לְאֲבָרָהָם מִצְחָק":
 וַתֹּאמֶר לְאֲבָרָהָם גֵּרֶשׁ הָאִמָּה" הִואִת וְאֶת־בְּנָהּ בִּי לֹא יִירָשׁ
 בְּדֵהָאִמָּה הִואִת עִם־בְּנֵי עִם־יִצְחָק": וַיָּרַע הַדָּבָר מְאֹד בְּעֵינֵי 11
 אֲבָרָהָם עַל אֹדֶת בְּנֵי: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־אֲבָרָהָם אֲלֵי־רַע 12
 בְּעֵינֶיךָ עַל־הַנָּעַר וְעַל־אִמָּתְךָ כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמֶר אֵלָיךָ שְׂרָה
 שְׁמַע בְּקוֹלִי" כִּי בִי־צִחֶק יִקְרָא לָהּ וְרַע: וְגַם אֶת־בֶּן־הָאִמָּה" 13

nn) Sam. LXX. ולכל. o) Sam. אחיד. p) Sam. הכל. q) LXX.
 Vulg. Syr. Saad. נכחת, Cdd. 2. Sam. ונכחת. r) Sam. ואמתי.
 s) Sam. אלהים. t) Omitted in LXX. Vulg. u) Cdd. 2. LXX.
 v) Sam. היניקה. w) Sam. adds לו. x) Sam. LXX. add
 y) LXX. and Vulg. add אח יצחק בנה, which Vulg. renders
cum filio suo. z) Sam. האמה. a) Cd. 1. LXX. Vulg. Syr.
 Saad. omit עם. b) Sam. בקולה. c) Cd. 1. Sam. LXX. add
 הוא.

אֶחָדִי הוּא וְהוּא־גַם־הוּא¹) אָמְרָה אֶחָדִי הוּא בְּתָם־לְעָבִי וּבְנִקְוִי²)
 6 בְּפִי עָשִׂיתִי זֹאת: וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֶאֱלֹהִים בְּחֻלָּם³) גַּם אֲנִכִּי
 יִדְעֵתִי כִּי בְתָם־לְבָבְךָ עָשִׂיתָ זֹאת וְאֶחָשֶׁד גַּם־אֲנִכִּי אֶחָד־⁴)
 7 מִחֲמוֹ־לִי⁵) עַל־כֵּן לֹא־נִתְחַיֵּד לְנִגְעַע אֵלָיָה: וְעַתָּה הֲשֵׁב
 אִשְׁת־הָאִישִׁי⁶) כִּי־נָכִיא הִוא וַיִּתְפַּלֵּל בְּעֶדְהָ וַחֲיָה וְאִם־אֵינָהּ
 8 מְשִׁיב דָּע כִּי־מֹות תָּמוּת אִתָּה וְכָל־אֲשֶׁר־לָךְ: וַיִּשְׁכַּם
 אַבְיִמֶלֶךְ בַּבֶּקֶר וַיִּקְרָא לְכָל־עֲבָדָיו וַיְדַבֵּר אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים
 9 הָאֵלֶּה בְּאָזְנֵיהֶם וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים⁷) מֶאֶד: וַיִּקְרָא אַבְיִמֶלֶךְ
 לְאַבְרָהָם וַיֹּאמֶר לוֹ מַה־עָשִׂיתָ לָּנִי⁸) וְמַה־תַּטְּאִתִּי לָךְ כִּי־
 הִבֵּאתָ עָלַי וְעַל־מִטְלַכְתִּי תַטְּאֵה גְדֹלָה מֵעָשִׂים אֲשֶׁר לֹא־
 יֵעָשׂוּ⁹) עָשִׂיתָ עִמָּדִי: וַיֹּאמֶר אַבְיִמֶלֶךְ אֶל־אַבְרָהָם מַה רָאִיתָ
 11 כִּי עָשִׂיתָ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה: וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם¹⁰) כִּי אָמַרְתִּי בְּקִי
 אֵין־יִרְאַת אֱלֹהִים בְּמָקוֹם הַזֶּה וְהִרְגִּנִי עַל־דָּבָר אֲשֶׁר־
 12 וְגַם־אֶמְנָה¹¹) אֶחָדִי בֶת־אָבִי¹²) הוּא¹³) אָף לֹא בֶת־אֹמִי וְתָהִי־לִי
 13 לְאִשָּׁה: וַיְהִי כִּאֲשֶׁר הִתְעָוָה¹⁴) אֱהִי אֱלֹהִים מִבֵּית אָבִי¹⁵) וַיֹּאמֶר
 לָהּ זֶה חֲסִדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשִׂי¹⁶) עִמָּדִי אֶל־כָּל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר נָכוֹא¹⁷)
 14 שָׁמָּה אֶמְרִי־לִי אֶחָדִי הוּא: וַיִּקַּח אַבְיִמֶלֶךְ¹⁸) צֹאן¹⁹) וּבָקָר
 וְעֶבְדִּים וּשְׁפָחוֹת²⁰) וַיִּתֵּן לְאַבְרָהָם וַיָּשֶׁב לוֹ אֶת שָׂרָה אִשְׁתּוֹ:
 15 וַיֹּאמֶר אַבְיִמֶלֶךְ הִנֵּה אֶרְצִי לְפָנֶיךָ בְּטוֹב כְּעֹנִיד²¹) שָׁב:
 16 וּלְשָׂרָה אָמַר הִנֵּה נָתַתִּי אֵלָּה בְּסֶחֱ לְאֶחָדִי הִנֵּה הוּא־לָךְ²²)

. i) Omitted in Sam. u) Sam. ובנקין. v) Sam. בחלום. Cd.
 1. Vulg. omit. w) Sam. אחד. x) חסר א' (in חטו). Sam. מחטאה.
 y) Sam. את אשתה. z) Sam. and LXX. כל האנשים. a) Cdd. 2. לי, Syr.
 reads מה עשיתי לך. b) Sam. יעשן. c) Sam. inserts יראתי. d) Cd. 1. אמנם, Sam. האמנם. e) Sam. ויה כח א'. f) Omitted in
 Sam. g) Sam. רחעה. h) Sam. inserts מולדתי. i) Sam. חעשין.
 j) Sam. in the Lond. Polygl. נכח, but in the Paris and Blayney
 as Heb. k) Sam. and LXX. insert כסף. l) Sam. LXX. וצאן.
 m) Sam. ושפחות. n) Omitted in Cdd. 4; Sam. לך.

עָלֵינוּ כְּדָרְךָ כָּל־הָאָרֶץ: לָכֵן נִשְׁקָה אֶת־אֲבִינוּ יוֹן וְנִשְׁכָּה 32
 עִמּוֹ וְנַחֲיָה מֵאֲבִינוּ זֶרַע: וְתִשְׁקִין^ז אֶת־אֲבִיהֶן יוֹן בְּלִילָה 33
 הָהִיא^ח וְתִכְאֵ הַבְּכִירָה וְתִשְׁכַּב אֶת־אֲבִיהָ^ט וְלֹא־יָדַע בִּשְׁכָּבָה
 וּבִקְוָמָה^י: וַיְהִי מִמָּחֳרָת וְתֹאמַר הַבְּכִירָה אֶל־הַצְעִירָה 34
 הֵן־שָׁכַבְתִּי^י אִמָּשׁ אֶת־אֲבִי^י נִשְׁקָנוּ יוֹן גַּם־תְּלִילָה וּבֹאִי
 שְׁכָבִי עִמּוֹ וְנַחֲיָה מֵאֲבִינוּ זֶרַע: וְתִשְׁקִין^י גַּם בְּלִילָה הַהִיא לֵה
 אֶת־אֲבִיהֶן יוֹן וְתִקַּם הַצְעִירָה וְתִשְׁכַּב עִמּוֹ^י וְלֹא־יָדַע בִּשְׁכָּבָה
 וּבִקְוָמָה^י: וְתִהְיֶיןָ^י שְׁתֵּי בָנוֹת־לוֹט מֵאֲבִיהֶן: וְתִלְדַּ הַבְּכִירָה 36
 בֵּן וְתִקְרָא שְׁמוֹ^י מֹאָב הוּא אֲבִי־מֹאָב עַד־הַיּוֹם: וְהַצְעִירָה 37
 גַּם־הוּא יִלְדֶה בֵּן וְתִקְרָא שְׁמוֹ בְּרָעֲמִי^י הוּא אֲבִי בְנֵי־
 עַמּוֹן עַד־הַיּוֹם:

ס

כ 20

וַיִּסַּע מֹשֶׁם אֲבָרְהָם אֶרְצָה^א הַגִּבּוֹר וַיָּשָׁב בֵּין־קָדֵשׁ וּבֵין שׁוּר^א 1
 וַיִּגַּר בְּנִגְרָל^א: וַיֹּאמֶר אֲבָרְהָם אֶל־שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אֵלֵהִי הָיִיתָ^א 2
 וַיִּשְׁלַח אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ נִגְרָל^א וַיִּקַּח אֶת־שָׂרָה: נִבְאֵל אֱלֹהִים 3
 אֶל־אֲבִימֶלֶךְ בְּחִלּוֹם תְּלִילָה וַיֹּאמֶר לוֹ הִנֵּה מֵת עַל־הָאִשָּׁה^א
 אֲשֶׁר־לָקַחְתָּ וְהוּא בָּעֵלִיתִי^א בָּעַל: וְאֲבִימֶלֶךְ לֹא קָרַב אֵלֶיהָ 4
 וַיֹּאמֶר אֶל־נָיִי^א הִנֵּנִי גַם־צָדִיק^א תִּהְיֶה־נָּ: תֵּלֵא^א הוּא אָמַר־לִי ה

א) Sam. וּתִשְׁקִיהוּ. y) Sam. הוּא. z) LXX. add: *ἐν τῇ συκτὶ καίῃ.* a) נִקְדַּח עַל ו'. b) Sam. הִנֵּה ש'. c) Cd. 1. LXX. אֶת־אֲבִינוּ. d) Sam. וּתִשְׁקִיהוּ. e) Cdd. 3. LXX. אֶת־אֲבִיהָ. f) Sam. וּבִקְוָמָה. g) Sam. וְהִרְנָה. h) Sam. אֶת־שְׁמוֹ, so v. 38. i) LXX. insert: *λέγουσα Υἱὸς γένους μου.* j) Sam. אֶרֶץ. k) Syr. *بَيْنَ*. l) Syr. *بَيْنَ*. m) LXX. insert: *ἐφοβήθη γὰρ εἰπεῖν ὅτι γυνή μου ἐστὶ, μή ποτε ἀποκτείνωσιν αὐτὸν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως δι' αὐτήν.* n) Syr. *بَيْنَ*. o) Sam. עַל אִוְדָה הָאִשָּׁה. p) Sam. כַּעֲלִילָה. q) Cdd. 14. Onk. יִדְוָה. r) LXX. *ἐμὲντος ἀγνοοῦν καὶ δίκαιον*, so Vulg. s) Sam. הוּא.

18 תַּעֲמֹד בְּכַל-הַדְּבָר הַהֵרָה הַמֵּלֵט פֶּן-תִּסְפָּה: וַיֹּאמֶר לוֹט
 19 אֱלֹהִים) אַל-נָא אֲדַנִּי: הִנֵּה-נָא מִצָּא עֲבֹדְךָ חֵן בְּעֵינֶיךָ
 וּתְנֶלֶךְ חֶסֶדְךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּדִי לְהַחְיֹת אֶת-נַפְשִׁי וְאֲנֹכִי
 כֹּלָא אוֹכֵל לְהַמְלֵט הַהֵרָה פֶּן-תִּדְבֹּקֵנִי הָרָעָה וְנָתִי: הִנֵּה-
 נָא הָעִיר הַזֹּאת קְרֹכָה^a) לְנֵים שָׂמָה וְהוּא מִצְעָר אִמְלָטָה^b)
 21 נָא שָׂמָה הִלָּא^c) מִצְעָר הוּא וְחָתִי נַפְשִׁי: וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה
 נִשְׁאֲחִי פָנֶיךָ גַּם לְדָבָר הַזֶּה לְבִלְתִּי הִסְכִּי אֶת-הָעִיר אֲשֶׁר
 22 דִּבַּרְתָּ: מִהֵרָה הַמֵּלֵט שָׂמָה כִּי לֹא אוֹכֵל לְעִשּׂוֹת דְּבָר עַד-
 23 בָּאֵךְ שָׂמָה עַל-כֵּן קָרָא שֵׁם-הָעִיר צוּעָר^d): הַשָּׂמֶשׁ יָצָא^e) עַל-
 24 הָאָרֶץ וְלוֹט בָּא צָעָרָה: וַיְהִי הַמָּטָר עַל-סָדֶם וְעַל-עֲמֻרָה
 כֹּה גִפְרִית וְאִשׁ מֵאֵת יְהוָה מִן-הַשָּׁמַיִם: וַיַּהֲפֹךְ אֶת-הָעָרִים^f)
 הָאֵלֶּי^g) וְאֶת כָּל-הַדְּבָר וְאֶת כָּל-יֹשְׁבֵי הָעָרִים וְעַמְּחֵי הָאֲדָמָה:
 26 וַתִּבֶט אִשְׁתּוֹ מֵאַחֲרָיו וְחָתִי נָצִיב^h) מִלַּח: וַיִּשָּׁבֵם אַבְרָהָם
 27 בַּבֶּקֶר. אֶל-הַמָּקוֹמִים אֲשֶׁר-עָמַד שָׁם אֶת-פָּנָיו יְהוָה: וַיִּשְׁקֹף
 עַל-פָּנָיו סָדֶם וְעַמְלָה וְעַל כָּל-פָּנָיו אֶרֶץⁱ) הַדְּבָר וַיֵּרָא וְהִנֵּה
 29 עָלָה קִיטּוֹר^j) הָאָרֶץ בְּקִיטּוֹר הַכְּבָשׁוֹן: וַיְהִי בַשַּׁחַת^k) אֱלֹהִים
 אֶת-עָרֵי הַדְּבָר וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת-אַבְרָהָם וַיִּשְׁלַח אֶת-לוֹט
 מִתּוֹךְ הַתְּסָכָה בְּהַפְךָ^l) אֶת-הָעָרִים אֲשֶׁר-יָשָׁב בָּהֶן לוֹט:
 לַיָּעֵל לוֹט מִצּוּעָר וַיָּשָׁב בְּהָר וַיִּשְׁתִּי בְּנִתְהִי עִמּוֹ כִּי יָרָא
 31 לְשִׁכְתָּה בְּצִיעָר וַיָּשָׁב בְּמַעְלָה הוּא וַיִּשְׁתִּי בְּנִתְהִי^m): וַתֹּאמֶר
 הַבְּכִירָה אֶל-הַצְעִירָה אָכִינוּ וְקָן וְאִישׁ אֵין בָּאָרֶץ לְכוֹא

j) Sam. אלהים. k) Sam. קרובה. l) Sam. אמלט. m) Sam. אלוט. n) Sam. צער, so v. 30. twice. o) Sam. יצאה. p) Cd. 1. Onk. cdd. 2. את כל הערים. q) Sam. האלה. r) Sam. נצב. s) Cdd. Syr. ועל פני כל ארץ, so Sam. with the exception of reading LXX. omit ארץ, but the Alex. ms. expresses it. t) Sam. reads קיטור twice in this verse. u) Sam. בהשחית. v) Sam. עמו. w) Sam. adds האפכה בהפכו.

7 הפתחה^a) והדלת סגרה) אחריו: ויאמר אל-גא אחי תרעו^m):
 8 הנה-גא לוי שתי בנות אשר לא-ידעו איש אוציאה-גאⁿ)
 אחרון אליכם ועשו להן כטוב בעיניכם רץ לאנשים האלו^o)
 אל-תעשו דבר בר-עלבון בואו בצל קרתי^p): ויאמרו ונש-^q)
 הלאה ויאמרו האחד^r) בא-לגור^s) וישפט שפוט עתה גרע^t)
 לה מהם ויפצרו באיש בלוט מאד ויגשו לשבר הדלת:
 וישלחו האנשים^u) את-ידם ויביאו את-לוט אליהם הביתה
 ואת-הדלת סגרו: ואת-האנשים אשר-פנוח הבית הבו
 בפגורים מקטן ועד-גדול וילאו למצא הפתח: ויאמרו
 האנשים^v) אל-לוט עד^w) מי-לה פה חתן ובניד^x) ובנתיד וכל
 אשר-לה בעיר הוצא^y) מן-המקום^z): כי-משחתים^a) אנהני את-
 המקום הזה כי-גדלה צעקתם את-פני יהוה וישלחני
 יהוה לשחתה^b): ויצא לוט וידבר אל-חתניו ולקחי בנותיו
 ויאמר קומו צאו^c) מן-המקום הזה כי-משחית יהוה את-
 העיר ויהי כמצחק בעיני חתניו וכמו השחר-עלה ויאיצו
 המלאכים בלוט לאמר קום קח את-אשתך ואת-שתי
 בנתיד הנמצאת^d) פן-תספה בעון העיר: ויתמהמהו ויחזיקו
 האנשים^e) בידו וכיד-אשתו וכיד שתי בנותיו בחמלת יהוה
 עליו ויצאהו^f) וינחהו מתיץ לעיר: ויהי כהוציאם^g) אלהם
 החוצה ויאמר המלט על-נפשך^h) אל-תביט אחרך ואל-

k) Sam. הפתח. l) Sam. סגרו. m) Sam. תרעו. n) Sam.
 אוצא נא. o) Sam. האלה. p) Sam. קורחי. q) Sam. נשה. r) Sam.
 אחד. s) Sam. לגר. t) Sam. גס שפט. u) Sam. גרע. v) Sam.
 האנשים. w) Sam. המלאכים. x) Sam. עוד. y) Cdd. Sam. Onk.
 cd. 1. בניך. z) Sam. הוציא. a) Sam. adds. הזה. b) Sam.
 משחיתים. c) Sam. להשחיתה. d) Sam. להשחיתה. e) Sam.
 והנמצאות. f) Sam. וינחהו. g) Sam. ויציאו. LXX. omit the remainder of
 the verse. h) Cdd. 3. כהוציאם. i) Sam. אל ג' according to the Lon-
 don and Paris Polyglotts, but על ג' according to Blayney.

הצדיקים חֲמִשָּׁה חֲמִשְׁחִית בְּחִמְשָׁה אֶחָד-כָּל-הָעִיר וַיֹּאמֶר
 29 לֹא אֲשַׁחִית אִם-אֶמְצָא שָׁם אֲרֻבָּעִים וַחֲמִשָּׁה: וַיִּסַּף עוֹר
 לְדַבֵּר אֵלָיו וַיֹּאמֶר^א) אוֹלֵי וַיִּמְצְאוּ שָׁם אֲרֻבָּעִים וַיֹּאמֶר
 לֹא אֶעֱשֶׂה^ב) בַּעֲבוּר הָאֲרֻבָּעִים: וַיֹּאמֶר אֶל-נָא יֵחָר לֵאדֹנִי
 וַאֲדַבְּרָה אוֹלֵי וַיִּמְצְאוּ שָׁם שְׁלֹשִׁים וַיֹּאמֶר לֹא אֶעֱשֶׂה^ג) אִם-
 31 אֶמְצָא שָׁם שְׁלֹשִׁים: וַיֹּאמֶר הִנֵּה-נָא הוֹאֵלְתִּי לְדַבֵּר אֶל-
 אֲדֹנִי אוֹלֵי וַיִּמְצְאוּ שָׁם עֶשְׂרִים וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁחִית בַּעֲבוּר
 32 הָעֶשְׂרִים: וַיֹּאמֶר אֶל-נָא יֵחָר לֵאדֹנִי וַאֲדַבְּרָה אֶדְ-הַפֶּעַם
 • אוֹלֵי וַיִּמְצְאוּ שָׁם עֶשְׂרֵה^ד) וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁחִית בַּעֲבוּר הָעֶשְׂרֵה:
 33 וַיִּלָּךְ יְהוָה בְּאֵשׁ כָּלָה לְדַבֵּר אֶל-אֲבָרָהָם וְאֲבָרָהָם שָׁב
 לְמִקְמוֹ^ה):

יט 19

א וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סָדְמָה בְּעָרְב וְלוֹט יֹשֵׁב בְּשַׁעַר-סְדֶּם
 2 וַיֵּרְאוּ-לוֹט וַיָּקָם לִקְרֹאתָם וַיִּשְׁתַּחוּ^א) אֲפִים אַרְצָה: וַיֹּאמֶר^ב)
 הִנֵּה נָא-אֲדֹנָיִם סִירוּ נָא אֶל-בֵּית עַבְדְּכֶם וְלִינִי וּרְחֻצִי רַגְלֵיכֶם
 וְהִשְׁבַּמְתֶּם וְהִלַּכְתֶּם לְדֶרֶכְכֶם וַיֹּאמְרוּ לֹא^ג) כִּי בְּרָחוּב^ד) גִּלְיִן:
 3 וַיִּפְצַר-בָּם מְאֹד^ה) וַיִּסְרוּ אֵלָיו וַיָּבֹאוּ אֶל-בֵּיתוֹ וַיַּעַשׂ לָהֶם
 4 מִשְׁתָּה וּמִצּוֹת אֹפָה וַיֹּאכְלוּ: טָרֶם יִשְׁכְּבוּ וְאֲנָשֵׁי הָעִיר
 אֲנָשֵׁי סְדֶם נָסְבוּ עַל-הַבַּיִת מִנֶּעַר וְעַד-וֶגֶן כָּל-הָעָם^ו) מִקְצָה:
 ה וַיִּקְרְאוּ אֶל-לוֹט וַיֹּאמְרוּ לוֹ^ז) אִיָּה הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-בָּאוּ אֵלֶיךָ
 6 הַלַּיְלָה הַזֶּה הִנֵּנוּ וְנִדְּעָה^י) אִתָּם: וַיֵּצֵא אֱלֹהִים^י) לוֹט

w) Cd. 1. supplies לו, Sam. אלו. x) Sam. אשחית, so LXX.
 Syr. Vulg. y) Sam. LXX. Syr. אשחית. z) Sam. שוב למקומו.
 a) Sam. וישתחווי. b) Sam. היאמר. c) חול. Cdd. יהוה. d) לי רגש.
 e) Sam. ברחוב. f) Omitted in LXX. g) Cdd. Syr. Onk. ed. 1.
 h) Cd. 1. Sam. אלו. i) Sam. ונרע. j) Sam. אליהם. וכל ה'.

ויאמרו לא^d). כי צחקת^e): ויקמו משם האנשים^f וישקפו על-פני
 16 סדם^g) ואברהם הלך עִם שָׁם לְשָׁלָח: ויהוה אָמַר הַמְכֶסֶה
 17 אָנִי מֵאַבְרָהָם^h) אִשְׁרָא) אֲנִי עָשָׂה: וְאַבְרָהָם הָיוּ יְהוּדָה לְגוֹי
 18 גָּדוֹל וְעָצוּם וְנִבְרָכוּ-כֹּוּ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ: כִּי יִרְעִיתִיⁱ) לְמַעַן
 19 אֲשֶׁר יַעֲזֹה^j) אֶת-בְּנָיו וְאֶת-בֵּיתוֹ אֶתְלִיו וְשָׁמְרוּ דְרָךְ יְהוָה
 לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הֵבִיא יְהוָה עַל-אַבְרָהָם^k) אֵת^l)
 אֲשֶׁר-דִּבֶּר עָלָיו: וַיֹּאמֶר יְהוָה וְעָקַת^m) סָדָם וְעַמָּהּ כִּי-רָבָה כ
 20 וְחָטְאוּהֶם כִּי כָבְדָה מְאֹד: אֲרֹדֶה-נָּא וְאַרְאֶה הַבְּצַעֲקוֹתָהּ
 21 הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ כָלָה וְאִם-לֹא אֶעֱלֶה: וַיִּפְּנוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים
 22 וַיֵּלְכוּ סָדָמָה וְאַבְרָהָם עִוְרָנוּ עִמָּד לְפָנָי יְהוָה: וַיֵּגֶשׁ אַבְרָהָם
 23 וַיֹּאמֶר הֵאֱמָה תִסְפָּה צָדִיק עִם-רָשָׁעⁿ): אֵילֵי יֵשׁ חֲמִשִּׁים צָדִיקִים^o)
 24 בְּתוֹךְ הָעִיר הָאֵם תִּסְפָּה וְלֹא-תִשָּׂא לְמַקִּים^p) לְמַעַן חֲמִשִּׁים
 25 הַצָּדִיקִים אֲשֶׁר בְּקִרְבָּהּ: חֲלֵלָה^q) לָךְ מַעֲשֵׂה^r): בְּדָבָר הַזֶּה כִּי
 26 לְהַמִּית צָדִיק עִם-רָשָׁע וְהָיָה כַּצָּדִיק כְּרָשָׁע חֲלֵלָה לָךְ
 27 תִּשְׁפֹּט כָּל-הָאָרֶץ לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט: וַיֹּאמֶר יְהוָה אִם-
 28 אֲמָצָא בְסָדָם חֲמִשִּׁים צָדִיקִים בְּתוֹךְ הָעִיר וְנִשְׁאָתִי^s) לְכָל-
 29 הַמָּקוֹם בְּעִבְיָרָם: וַיַּעַן אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה-נָא הוֹאֵלְתִּי
 30 לְדָבָר אֵל-אֲדֹנָי^t) וְאֲנִי עֹשֶׂה וְאֶפְרָ: אֵילֵי יוֹחָדָן חֲמִשִּׁים

d) Sam. לֹא. LXX. αὐτῇ οὐχί; perhaps the original reading was לֹא. e) Sam. צחקתי. f) Sam. האנשים. g) LXX. add καὶ Τομώρας. h) LXX. add τοῦ παιδός μου; Targ. Jerus. וַיִּפְּנוּ מִשָּׁם וְאֵת אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה. i) Sam. אֵת אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה. j) Sam. גוי. k) Sam. ירעתי. l) Sam. adds אברהם. m) Sam. אברהם; so Lond. Polygl. and cdd. 6, the Paris Polygl. agrees with Heb. n) LXX. and Vulg. כל. o) Sam. צעקת. p) LXX. add: καὶ ἔσται ὁ δίκαιος ὡς ὁ ἀσεβής. q) Sam. צדיקים script. plena, twice in this verse, and also in vv. 24, 28. r) LXX. πάντα τὸν τόπον. s) Sam. חלילה twice in the verse. t) Sam. מעשה. u) LXX. insert ὁλην τὴν πόλιν καὶ. v) Cdd. Onk. יהוה. Cdd. 3. אדני.

יח 18

א וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה פֶּלִאֲנִי" מִמָּרָא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח-הָאֵהָל
 2 בָּחַם הַיּוֹם: וַיֵּשָׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אָנָשִׁים נֹצְבִים
 עָלָיו וַיֵּרָא וַיֵּרָץ לִקְרָאתָם מִפֶּתַח הָאֵהָל וַיִּשְׁתָּחוּ" אֶרְצָה:
 3 וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי אִם-נָא מִצָּחִי חֵן בְּעֵינֶיךָ" אֶל-נָא תַעֲבֹר" מִעַל
 4 עֲבָרָה": יִקְדָּנָא מַעַט-מִיָּם" וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁתַּחֲוּ" תַחַח
 ה הָעֵץ: וְאָקְחָה" פֶּתַח-לְחֵם" וְסַעְדִּי לְבָכֶם" אַחֲרָ" תַעֲבֹרוּ בִּי-
 עַל-כֵּן עֲבַרְתֶּם עַל-עֲבָדְכֶם וַיֹּאמְרוּ כֵּן תַעֲשֶׂה כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ:
 6 וַיִּמָּהֲר אַבְרָהָם הָאֵהָלָה אֶל-שָׂרָה וַיֹּאמֶר מַהֲרִי שְׁלֹשׁ סָאִים
 7 קָמַח סֹלֶת לֶאֱשִׁי וְעָשִׂי עֲגוֹחַ: וְאֶל-הַבָּקָר רֵץ אַבְרָהָם וַיִּקַּח
 כֹּן-בָּקָר בָּרָד וְטוֹב וַיִּתֵּן אֶל-הַנֶּזֶר וַיִּמָּהֲר לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ":
 8 וַיִּקַּח חֲמָאָה וְחֵלֶב וּכְן-הַבָּקָר" אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּתֵּן לַפְּנִיָּהִם
 9 וְהוּא-עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַח הָעֵץ וַיֹּאכְלוּ: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו" אֵימָה
 י שָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ וַיֹּאמֶר הִנֵּה בָאֵהָל: וַיֹּאמֶר שׁוּב אֲשׁוּב אֵלֶיךָ
 כָּעַתְּ חַיָּה וְהִנֵּה-כֵן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ וְשָׂרָה שֹׁמֶעַת כֹּן הָאֵהָל
 11 וְהוּא" אַחֲרָיו: וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה וְקַנָּיִם בָּאִים בַּיּוֹם הַהוּא
 12 לְחַיֹּת לְשָׂרָה אֶרֶח בְּנָשִׁים: וַתִּצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר
 13 אֶתְרִי בְלִתִּי הֵיחָה-לִּי עֲדָנָה וְאֲדֹנָי זָקֵן: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-
 אַבְרָהָם לְמָה זֶה צִחְקָה" שָׂרָה לֵאמֹר הֵאֵף אֲמַנָּם אֵלַי וְאֲנִי
 14 זָקֵנָתִי: הִיפְלֵא מִיְהוָה דְּבַר לְמוֹעֵד אֲשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעַתְּ חַיָּה
 טו וּלְשָׂרָה כֵּן: וַתְּבַחַשׁ שָׂרָה וּ לֵאמֹר לֹא צִחְקָתִי בִּי וַיִּבְרָא

n) Sam. באלתי. o) Sam. וישחחיו. p) Sam. בעיניכם. q) Sam. והשעיני. r) Sam. עכרכם. s) LXX. omit מעט. t) Sam. והשעיני. u) Sam. ואמך. v) LXX. omit פה. w) Sam. לכבכם. x) Cdd. Sam. LXX. נקוד על איז a) וואו כן הב'. z) Sam. לעשותו. y) Sam. ואחר. b) Sam. והיא. c) LXX. add *ἐν ταυτη*.

מַעֲמִיָּה אֶת-בְּרִיתִי הַפֶּר: ׀ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-אַבְרָהָם טו
 שָׂרִי אֲשַׁחֲךָ לֹא-תִקְרָא אֶת-שְׁמָהּ שָׂרִי כִי שָׂרָה שְׁמָהּ:
 וַיִּבְרַכְתִּי אֹתָהּ וְגַם נָתַתִּי מִמֶּנָּה לָּךְ בֶּן וַיִּבְרַכְתָּהּ^{ו)} וְהָיְתָה 16
 לְגוֹיִם מְלִכִּי^{x)} עַמִּים מִמֶּנָּה יִהְיוּ: וַיִּפֹּל אַבְרָהָם עַל-פָּנָיו 17
 וַיִּצְחַק וַיֹּאמֶר בְּלִבִּי הִלֵּכֵן מֵאָה - שָׁנָה^{y)} וַיֵּלֶד^{z)} וְאִם-שָׂרָה
 הִבֵּת-תִּשְׁעִים שָׁנָה תֵּלֵד: וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל-הָאֱלֹהִים לֵאמֹר 18
 וַיִּשְׁמָעֵאל יִחְיֶה לְפָנֶיךָ: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים^{א)} אָכֵל^{ב)} שָׂרָה אֲשַׁחֲךָ 19
 יֵלֶדֶת לָךְ בֶּן וַקְרָאתָ אֶת-שְׁמוֹ יִצְחָק וְהִקְמַתִּי אֶת-בְּרִיתִי
 אִתּוֹ לְבְרִית עוֹלָם^{ג)} לְזָרְעוֹ^{ד)} אַחֲרָיו: וְלִישְׁמָעֵאל שְׁמַעְתִּיָּה כ
 הֵנָּה^{ה)} בְּרַכְתִּי אֹתוֹ וְהִפְרִיתִי אֹתוֹ וְהִרְבִּיתִי אֹתוֹ בְּמֵאָד מֵאָד
 שְׁנַיִם-עָשָׂר נְשִׂאִים^{ו)} וַיֵּלֶד וְנָתַתִּי לְגוֹי גָּדוֹל: וְאֶת-בְּרִיתִי 21
 אֲקִים אֶת-יִצְחָק אֲשֶׁר תֵּלֵד לָךְ וְשָׂרָה לְמוֹעֵד הַזֶּה בְּשָׁנָה
 הָאַחֲרִית^{ז)}: וַיְכַל לְדַבֵּר אֹתוֹ וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אַבְרָהָם: 22
 וַיָּקָם אַבְרָהָם אֶת-יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ וְאֵת כָּל-יְלִידֵי בֵיתוֹ וְאֵת 23
 כָּל-מִקְנֵת בֶּסֶפּוֹ כָּל-נֶבֶר בְּאֲנָשֵׁי בֵית אַבְרָהָם וַיָּמָל אֶת-בְּשָׂר
 עָרְלָתָם בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר-אֱלֹהִים: וְאַבְרָהָם 24
 בֶּן-תִּשְׁעִים וְתִשְׁעֵי שָׁנָה^{ח)} בָּהֵמָלֹךְ בְּשָׂר^{ט)} עָרְלָתוֹ: וַיִּשְׁמָעֵאל כֹּה
 בְּנוֹ בֶּן-שְׁלֹשׁ עָשָׂר שָׁנָה בָּהֵמָלֹךְ^{י)} אֵת בְּשָׂר עָרְלָתוֹ: בַּעֲצֵם 26
 הַיּוֹם הַזֶּה נִמּוֹל^{כ)} אַבְרָהָם וַיִּשְׁמָעֵאל בְּנוֹ: וְכָל-אֲנָשֵׁי בֵיתוֹ 27
 יָלִיד בְּיָת וּמִקְנֵת-בֶּסֶף מֵאֵת בֶּן-נֶבֶר נִמְלֹו אִתּוֹ^{ל)}: ׀

w) Sam. וּכְרַחֲיו. x) Cdd. Sam. LXX. Syr. Vulg. Saad. ומלכי.
 y) Sam. מֵאֵת שָׁנָה. z) Sam. אֹלִיד. a) Sam. לֵי. b) Cdd. LXX. Syr.
 Vulg. add אַבְרָהָם. c) Sam. adds הֵנָּה. d) LXX. insert: *ἐν τῇ*
αὐτῇ ἡμέρᾳ. e) Cdd. mult. Sam. LXX. Vulg. ולורעו. f) Cd. 1.
 LXX. Onk. ed. 1. Saad. וְהֵנָּה. g) Sam. נְשִׂאִים. h) Sam. וְאַחֲרִית.
 i) Cd. 1. Sam. שְׁנַיִם. j) Sam. כֹּהֵמָלֹךְ אֵת בְּשָׂר. k) Sam. כֹּהֵמָלֹךְ.
 l) Sam. נִמְלֹו. m) LXX. omit אִתּוֹ נִמְלֹו.

17 יז

א ויהי אברהם בן-תשעים שנה^k) ותשע שנים וגו' יהוה אל-
 אברהם ויאמר אליו אני-אל שדי^l) החתלק לפני והיה^m) תמים:
 2 ואחתנה בריתי ביני ובינך וארבה אותךⁿ) במאד מאד: ויפל
 3 אברהם על-פניו וידבר אתו אלהים לאמר: אני הנני-בריתי
 4 ה אתך והיית לך אב המון גוים: ולא-יגרא עוד את-שמי^o)
 אברהם והיה שמי אברהם כי אב-המון גוים נתתיך:
 6 והפירתי^p) אתך במאד מאד ונתתיך לגוים ומלכים מפני^q)
 7 יצאוי: והקמתי את-בריתי ביני^r) ובינך ובין ורעה אחריך
 לדרתם לברית עולם להנחת לך לאלהים ולרעה אחריך:
 8 ונתתי לך ולרעה אחריך את^s) ארץ מגיד את כל-ארץ
 9 כנען לאחוזת עולם והייתי להם לאלהים: ויאמר אלהים
 אל-אברהם ואמרה את-בריתי חשמר אתה ורעה אחריך
 י לדרתם: זאת בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם^t) ובין ורעה
 11 אחריך הפול לכם כל-זכר: ונמלתם את בשר ערלתכם
 12 והיה^u) לאות ברית ביני וביניכם: ובן-שמנת ימים יפול
 לכם כל-זכר לדרתיכם ויליד בית ומקנת-בסל מכל בן-גבר
 13 אשר לא מורעה הוא: הפול ויפול ויליד^v) בית ומקנת
 14 בספק והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם: ועל^w) זכר
 אשר לא-יפול את-בשר ערלתו^x) ונקרתה הנפש ההוא

k) Omitted in Sam. l) LXX. appear to have omitted שדי. Vid. n. m) Sam. והוה. n) Sam. אתך. o) Cdd. 12. Sam. Tal. Bab. omit את. p) Sam. והפירתי. q) Cd. 1. מהלצך, and so Syr. r) LXX. omit ביני and, of course, the ו following. s) Sam. וכינכם, and so in v. 11. t) Cdd. 2. Sam. Onk. Syr. והיתה. Comp. v. 13, and ch. 9: 13. u) Sam. ילדי. v) Sam. and LXX. add השמיני ביום.

מִקֵּץ עֶשְׂרֵי שָׁנִים לָשְׁכַת אַבְרָם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַתָּחֵן אֹתָהּ
 לְאַבְרָם אִישָׁהּ לוֹ לְאִשָּׁה: וַיָּבֵא אֶל־הֵנֶר וַתַּהַר וַתֵּלֶד כִּי 4
 הָרְחָה וַתִּקַּל גְּבֻרָתָהּ בְּעֵינֶיהָ: וַתֹּאמֶר שָׂרִי אֶל־אַבְרָם ה 5
 חֲמִסִּי עָלַי אֲנֹכִי נָתַתִּי שְׂפָחַתִּי בְּחִיקָךְ וַתֵּלֶד כִּי הָרְחָה 6
 וַאֲקַל בְּעֵינֶיהָ יִשְׁפֹּט יְהוָה בֵּינִי וּבֵינֶיךָ^o: וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל־ 6
 שָׂרִי^p הִנֵּה שְׂפָחַתְךָ^q בְּיָדְךָ^r עָשִׂי־לָהּ^s הַטּוֹב^t בְּעֵינֶיךָ וַתַּעֲנֶה 7
 שָׂרִי וַתִּבְרַח מִפָּנֶיהָ: וַיִּמְצָאָהּ מִלֶּאךָ יְהוָה עַל־עֵין הַמָּיִם 7
 בְּמִדְבָּר עַל־הָעֵין בְּדֶרֶךְ שׁוּר: וַיֹּאמֶר^u הֲגֵר שְׂפָחַת שָׂרִי אִמִּי^v 8
 מִזֶּה בָּאתָ^w וְאָנָּה חֲלָבִי וַתֹּאמֶר מִפָּנֶי שָׂרִי גְבֻרָתִי אֲנִי 8
 בָּרַחַת: וַיֹּאמֶר לָהּ מִלֶּאךָ יְהוָה שׁוּבִי אֶל־גְּבֻרָתְךָ וַתַּעֲנִי^x 9
 תַּחַת יָדֶיךָ^y: וַיֹּאמֶר לָהּ מִלֶּאךָ יְהוָה הֲרָבָה אֲרָבָה אֶת־זֶרְעֶךָ^z 9
 וְלֹא יִסָּפֵר מֶרֶב: וַיֹּאמֶר לָהּ מִלֶּאךָ יְהוָה הִנֵּה^a הָרָה וְיִלְדָּה 11
 בֶּן וְקָרָאת שְׁמוֹ^b וְשִׁמְעָאֵל כִּי־שָׁמַע יְהוָה^c אֶל־עֲנִיָּהּ^d: 11
 וְהוּא יְהוָה פָּרָא^e אָדָם יָרָו כָּל־בֶּן וְגַם בִּן וְעַל־פָּנֶי כָל־ 12
 אָחִיו וְשָׁנָן: וַתִּקְרָא שֵׁם־יְהוָה הַדֹּבֵר אֱלֹהֶיהָ אֹתָהּ^f אֵל רָאִי^g 13
 כִּי אָמְרָה הִגַּם הָלֵם רְאִיתִי אֶחָדִי רָאִי: עַל־כֵּן קָרָא^h לְבָאָר 14
 בָּאָר לְחִי רָאִי הִנֵּה בֵּין־קָרֶשׁ וּבֵין בָּרֶד: וַתֵּלֶד הֵנֶר לְאַבְרָם 15
 בֶּן וַיִּקְרָא אַבְרָם שֵׁם־בְּנֵוⁱ אֲשֶׁר־יִלְדָּהּ^j הֵנֶר וְשִׁמְעָאֵל: וְאַבְרָם 16
 בֶּן־שְׁמֹנִים שָׁנָה וְשֵׁשׁ שָׁנִים בָּלָרַח־הֵנֶר אֶת־יְשִׁמְעָאֵל^k 16
 לְאַבְרָם:

ס

o) Cdd. Sam. וּבֵינִי. p) Cd. 1. Syr. add נִקּוּד עַל י' כְּהָרָא. q) Sam. שְׂפָחַתְךָ. r) Cd. 1. Sam. cdd. 9. LXX. Syr. שְׂפָחַתְךָ. s) Cd. 1. עָשִׂי לָהּ. t) Cdd. 2. כְּטוֹב. u) LXX. insert: *αὐτῇ ὁ ἄγγελος Κυρίου*. v) Sam. אִמִּי. w) Sam. בָּאתִי. x) Sam. הֵנֶר. y) Sam. יָדָה. z) Sam. וְזָרַעְךָ. a) Sam. הֵנֶר. b) Sam. אֵת שְׁמוֹ. c) Cd. 1. אֱלֹהִים. d) Sam. עֲנִיָּיִךְ. e) Sam. פָּרָא. f) Sam. reads רָאִי twice in this verse. On the accentuation of רָאִי, here and in v. 14, vid. n. g) Sam. קָרָאתָ. h) Sam. יִתְּשָׁה. i) Cdd. 2. LXX. Syr. לוֹ. j) Sam. יִלְדָּהּ. k) Sam. אֵת שֵׁם כְּנָ

9 וַיֹּאמֶר אֵלָיו קַח־הָ" לִי עֲגֹלָה מִשְׁלֹשָׁה וְעֹז מִשְׁלֹשָׁה וְאֵיל
 י מִשְׁלֹשׁ וְחֹר וְגֹזֶל: וַיִּקַּח־לוֹ אֶת־כָּל־אֵלֶּה וַיִּבְתֵּר אֶת־סֵם
 בְּתוֹךְ" וַיִּתֵּן אִישׁ־בְּחֹרֹ" לְקַרְאֹת רַעְיוֹ וְאֶת־הַצִּפֹּר" לֹא בָחַר:
 11 וַיִּגְדַּר הָעֵיט עַל־הַפְּגָרִים" וַיֵּשֶׁב אִתָּם אֲבָרִם: וַיְהִי הַשָּׁמַשׁ
 12 לְבֹא וְהַרְדֵּמָה נָפְלָה עַל־אֲבָרִם וְהָיָה אִמָּה חֹשֶׁכָה גְדֹלָה
 13 נִפְלֹת עָלָיו: וַיֹּאמֶר לְאֲבָרִם יָדַע" תִּדְעוּ כִּי־נָר וַיְהִי וְרָעָף
 14 בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעֵבְדִים וְעָנִי אִתָּם" אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה: וְגַם
 אֶת־הַגִּזְי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ" הֵן אֲנִי וְאֶחָד־רֶבֶן יֵצְאוּ בְּרִכָּשׁ" גְּדוֹל:
 טו וְאִתָּה תָּבוֹא אֶל־אֲבִיחִיד בְּשָׁלוֹם תִּקְבְּרָ" בְּשִׁיבָה טוֹבָה:
 16 וְדֹר רַבִּיעִי יֵשׁוּבוּ" הִנֵּה כִּי לֹא־שָׁלֵם עָנִן הָאֲמָרִי עַד־הַנֶּה:
 17 וַיְהִי הַשָּׁמַשׁ בָּאָה וְעָלְטָה הָיָה וְהִנֵּה תַנּוּר עָשָׂן וּלְפִיד אֵשׁ
 18 אֲשֶׁר עָבַר בֵּין הַגִּזְרִים הָאֵלֶּה: בַּיּוֹם הַהוּא כָּרַת יֵהוּה אֶת־
 אֲבָרִם בְּרִית לֵאמֹר לְרָעָף נִתְחַל אֶת־הָאֶרֶץ הַזֹּאת מִנְּהַר
 19 מִצְרַיִם עַד־הַנָּהָר הַגָּדֹל" נְהַר־פָּרָת: אֶת־הַקִּנִּי וְאֶת־הַקִּנְיָנִי
 כ וְאֶת הַקֶּדְמוֹנִי": וְאֶת־הַחֲתָנִי וְאֶת־הַפְּרוֹי וְאֶת־הַרְפָּאִים:
 21 וְאֶת־הָאֲמָרִי וְאֶת־הַבְּנֵעִי וְאֶת־הַנְּגֻשִׁי" וְאֶת־הַיְבוּסִי: ס

י" 16

א וְשָׂרִי אִשְׁתְּ אֲבָרִם לֹא יִלְדָה לוֹ וְלֵה שְׂפָחָה מִצְרִית וַיִּשְׁמָה
 2 הַגֵּר: וְהָאֲמָר שָׂרִי אֶל־אֲבָרִם הִנֵּה־נָא" עֲצֹרֵנִי יְהוָה מִלֵּדֶת
 בֶּאֱנָא אֶל־שְׂפָחָתִי אוּלִי אֲבָנָה מִמֶּנָּה וַיִּשְׁמַע אֲבָרִם לְקוֹל
 3 שָׂרִי: וַתִּקַּח שָׂרִי אִשְׁתְּ אֲבָרִם אֶת־הַגֵּר הַמִּצְרִית שְׂפָחָתָהּ

z) Sam. קח. a) Sam. כחור. b) Sam. איש את כטרו. c) Sam. הצפרים. d) LXX. insert here: *ἐπὶ τὰ διχοτομήματα αὐτῶν.* e) Sam. יודע. f) LXX. insert: *καὶ ταπεινώσουσιν αὐτόν.* g) Sam. הרביעי ישוב. h) Sam. ברכוש. i) Sam. וחזקר. j) Sam. הרביעי ישוב. k) Sam. הגדול. l) Sam. הקדמוני. m) Sam. and LXX. insert ומה החי, the latter however before הנגשי comp. Ex. 23: 23. Josh. 3: 10, 9: 1. n) LXX. and Vulg omit נא.

קָנָה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: וּבְרוּךְ אֵל עֲלִיּוֹן אֲשֶׁר-מִן צָרִיד בִּירָדָה¹) כ
 וַיִּתְּן-לוֹ^א) מַעֲשֶׂה מִכָּל: וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ-סָרָם אֶל-אֲבָרָם תָּן-לִי¹) 21
 הַנֶּפֶשׁ וְהַרְבֵּשׁ²) קַח-לָךְ: וַיֹּאמֶר אֲבָרָם אֶל-מֶלֶךְ סָרָם הִרְמַתִּי 22
 יָדִי³) אֶל-יְהוָה⁴) אֵל עֲלִיּוֹן קָנָה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: אִם-מְחוּסָּה וְעַד 23
 שְׂרוּף-נֹעַל⁵) וְאִם-אֶקַח⁶). מִכָּל-אֲשֶׁר-לָךְ וְלֹא תֹאמַר אֲנִי 24
 הַעֲשֵׂהְתִּי⁷) אֶת-אֲבָרָם: בְּלַעֲדִי בָק אֲשֶׁר אָבְלוּ הַנְּעָרִים וַחֲלָק 24
 הַנְּאֻשִׁים אֲשֶׁר הִלְכוּ אִתִּי עַד אֲשָׁכַל וּמִמָּוֶה הֵם יִקְחוּ
 חֲלָקָם: ׀

טו 15

אָחֵר ׀ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיָה דְּבַר-יְהוָה אֶל-אֲבָרָם בְּמִתְחַה^א
 לֵאמֹר אֶל-חֵיטָא אֲבָרָם אֲנִכִּי מִן לָךְ שְׂבָרָה הִרְבָּה⁸) מְאֹד:
 וַיֹּאמֶר אֲבָרָם אֲדֹנִי יְהוָה מַח-תְּתֹן-לִי וְאֲנִי חוֹלָה עֲרִירִי²) 2
 וּבֶן-מִשְׁק בֵּיתִי הוּא *דִּמְשָׁק* אֵלִיעֶזֶר: וַיֹּאמֶר אֲבָרָם הֵן לִי 3
 לֹא נִתְחַה זָרַע וְהָיָה בֶן-בֵּיתִי יוֹרֵשׁ⁹) אִתִּי: וְהָיָה דְּבַר-יְהוָה 4
 אֵלָיו לֵאמֹר לֹא יִירָשֶׁה וְהָיָה בֶן-אִם אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֶּנִּי הוּא
 יִירָשֶׁה: וַיּוֹצֵא אֹתוֹ חֲחוּצָה וַיֹּאמֶר¹⁰) הַבְּטָנָה הַשְׂמִימָה¹¹) ה
 וּסְפֹר הַבְּוֹכִיִּים אִם-תּוֹכַל לִסְפֹּר אֹתָם וַיֹּאמֶר לוֹ¹²) כֹּה יִהְיֶה
 זָרַעֲךָ: וְהָאֵמֶן¹³) בִּיהוָה וַיַּחֲשֹׁבָה לוֹ צָדָקָה: וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי 6
 יְהוָה אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאִוֶּר כְּשִׁדִּים לָתֵת לָךְ אֶת-הָאָרֶץ 7
 הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ: וַיֹּאמֶר אֲדֹנִי יְהוָה בְּטָה אֲדַע כִּי אֵירָשְׁנָה: 8

j) Cdd. LXX. Vulg. Syr. Saad. כִּירִיד. k) LXX. insert Ἀβραμ.
 l) Sam. חנה לי. m) Sam. והרכוש. n) Sam. אחי ידי. o) Sam.
 אנכי מעשרתי. p) Sam. שרתי נ'. q) Cdd. Sam. אם אקח. r) Sam. מעשרתי.
 s) Sam. ארבה. t) Sam. הלך עררי. u) Sam. יירש. v) LXX. Syr.
 Vulg. Saad. insert לו. w) Sam. השמים. x) LXX. omit
 y) LXX. Vulg. supply אברם.

- 6 קרייתים: ואת-החרי בְּהֶרְגָם שְׁעִיר עַד אֵיל פֶּאֶלֶן^q) אֲשֶׁר עַל-
 7 הַמִּדְבָּר: וַיָּשְׁבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל-עֵין מִשְׁפָּט הוּא קָדֵשׁ וַיָּבִי אוֹתָהּ
 כָּל-שָׂרָה הַעֲמִלְקִי וְגַם אֶת-הָאֲמֹלִי הַיֹּשֵׁב בְּחֻצָּן^s) תָּמָר:
 8 וַיָּצֵא מֶלֶךְ-סֹדֶם וּמֶלֶךְ עַמְרָה וּמֶלֶךְ אֲדָמָה וּמֶלֶךְ צִבְיִים
 וּמֶלֶךְ בִּלְע הוּא-צָעַר וַיַּעֲרְכוּ אִתָּם מִלְחָמָה בְּעֶמֶק הַשְּׂדִים:
 9 אֵת בְּדֻרְלֵעָמֶר מֶלֶךְ עֵילָם וְחִדְעֵל מֶלֶךְ גּוֹזִים וְאִמְרָפֶל מֶלֶךְ
 שִׁנְעָר וְאַרְיוֹד מֶלֶךְ אֶלְסָר אַרְבַּעָה מְלָכִים אֶת-הַחֲמִשָּׁה:
 י וַעֲמֶק הַשְּׂדִים בְּאַרְתַּחְמֶזֶק^t) וַיָּגִסוּ מֶלֶךְ-סֹדֶם וּמֶלֶךְ עַמְרָה^u)
 11 וַיִּפְלוּ-שָׁמָּה^v) וַהֲנִשְׁאָרִים הָרָה^w) גָּסִי: וַיִּקְחוּ אֶת-כָּל-רֶכֶשׁ^x) סֹדֶם
 12 וְעַמְרָה וְאֶת-כָּל-אֲבָלָם וַיִּלְכוּ: וַיִּקְחוּ אֶת-לוֹט וְאֶת-רַבְשׁוֹ^y)
 13 בֶּן-אֲחִי אַבְרָם וַיִּלְכוּ^z) וְהוּא יֹשֵׁב בְּסֹדֶם: וַיָּבֹא הַפְּלִיט וַיִּגְדֹּל^a)
 לְאַבְרָם הָעֶבְרִי וְהוּא שָׁכֵן בְּאֵלֶי^b) מִמָּרָא הָאֲמֹלִי אֲחִי אִשְׁכָּל^c)
 14 וְאֲחִי עֲנָר^d) וְהֵם בָּעֵלִי בְרִית-אַבְרָם: וַיִּשְׁמַע אַבְרָם כִּי נִשְׁבָּה
 אֲחִיו^e) וַיִּרְקַ^f) אֶת-חֲנִיכָיו וַיִּלְכְּדוּ בֵיתוֹ שְׁמֹנֶה עָשָׂר וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת
 טו וַיִּרְדֹּף עַד-דֶּן: וַיַּחֲלֹק עֲלֵיהֶם וַיִּלְכֶּה הוּא וַעֲבָדָיו וַיָּבִי
 16 וַיִּרְדֹּף עַד-חֹבֶה אֲשֶׁר מִשְׁמָאל לְדַמְשֶׁק: וַיָּשֻׁב אֵת כָּל-
 הָרֶכֶשׁ^g) וְגַם אֶת-לוֹט אֲחִיו וְרַבְשׁוֹ^h) הַיֹּשֵׁב וְגַם אֶת-הַנְּשִׁים
 17 וְאֶת-הָעָם: וַיָּצֵא מֶלֶךְ-סֹדֶם לִקְרָאתוֹ אַחֲרֵי שׁוּבוֹ מִהַכּוֹת
 אֶת-בְּדֻרְלֵעָמֶר וְאֶת-הַמְּלָכִים אֲשֶׁר אִתּוֹ אֶל-עֶמֶק שְׁוֵה הוּא
 18 עֶמֶק הַמֶּלֶךְ: וּמִלְבִּירֶצֶק מֶלֶךְ שָׁלֹם הוֹצִיא לָחֶם וַיֵּין וְהוּא
 19 כֹּהֵן לֵאלֹהֵי עֵלְיוֹן: וַיְבָרְכֵהוּⁱ) וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ אַבְרָם לֵאלֹהֵי עֵלְיוֹן

q) Sam. LXX. Vulg. Syr. Onk. Saad. כהררי; vid. n. r) Sam.
 פראן. s) Sam. בחצצון. t) Sam. בארוח בארוח חומר. u) V. D. H.
 סודם ועמרה; vid. n. v) Sam. שם. w) Sam. ההרה. x) Sam. רכוש.
 y) Sam. ואת כל רכושו. z) Sam. וילך. a) Sam. היגר. b) Sam.
 c) Sam. אשכול, and so in v. 24. d) Sam. ענר, and so in v. 24.
 e) LXX. and Vulg. supply לוט. f) Sam. וירק. g) Sam. הרכוש;
 LXX. supply Σοδομων. h) Sam. ורכוש. i) Sam. ויברך את אברהם.

סֹדִם רָעִים וְחַטָּאִים לִיהוָה מָאֹד: (וַיְהִי זֶה) אָמַר אֵל-אַבְרָם 14
 אַחֲרֵי הַפֶּדֶר-לוֹט מַעֲמֹז שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה מִן-הַמָּקוֹם
 אֲשֶׁר-אַתָּה שָׂם צַפְנָה^a) וְנִגְבָּה וְקִדְמָה וְיָמָּה: כִּי אֶת-דָּל-טו
 הָאָרֶץ אֲשֶׁר-אַתָּה רֹאֶה לָּךְ אֶתְנַנָּה וְלִזְרַעָה עַד-עוֹלָם:
 וְשִׁמְתִּי אֶת-זְרַעָה כְּעַפְרַי הָאָרֶץ אֲשֶׁר ׀ אִם-יִוְכַל אִישׁ לִמְנוֹת 16
 אֶת-עַפְרַי הָאָרֶץ גַּם וְזָרַעָה יִמְנָה: קוֹם הִתְחַלֵּךְ בָּאָרֶץ 17
 לְאָרְכָּה וּלְרֹחְבָּהּ כִּי לָךְ אֶתְנַנָּה: (וַיֵּאחֶלֶץ^b) אַבְרָם וַיָּבֹא וַיִּשָּׁב 18
 בְּאַלְנִי^c) מִמֶּרְא^d) אֲשֶׁר בְּחִכְרוֹן וַיְכַן-שָׂם מִזְבֵּחַ לִיהוָה: פ

י"ד 14

וַיְהִי בַיּוֹם אֲמַרְפֶּל מֶלֶךְ-שֹׁנַעַר אֲרִיזָה^e) מֶלֶךְ אֱלִסָּר^f) כְּדָרְלֶעֱמֶר^g) א
 מֶלֶךְ עֵילָם (וְחִדְעֵל^h) מֶלֶךְ גּוֹיִםⁱ): עָשׂוּ מִלְחָמָה אֶת-כָּרַע מֶלֶךְ 2
 סֹדִם וְאֶת-כְּרִשֵׁעַ מֶלֶךְ עַמְרָה שְׂנָאֵב^j) ׀ מֶלֶךְ אֲדָמָה (וְשִׁמְאֵבֶר^k)
 מֶלֶךְ צִבּוֹיִם^l) (וּמֶלֶךְ בִּלְעִי^m) הוּא-צֶעֱר: כָּל-אֵלֶּה חִבְרוּ אֶל-עֶמְקִם 3
 הַשְּׂדֵים הוּא גַם הַמִּלַּח: שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה עָבְדוּ אֶת- 4
 כְּדָרְלֶעֱמֶר וַיִּשְׁלַשׁ-עֶשְׂרֵהⁿ) שָׁנָה מָרְדּוּ: וּבְאַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה ה
 בָּא כְּדָרְלֶעֱמֶר וְהַסִּלְכִים אֲשֶׁר אָחָז וַיְכּוּ אֶת-רָפָאִים^o)
 כְּעֶשְׂתֵּרֶת קָרְנִים^p) וְאַחַז-הוּיִזִּים בָּהֶם^q) וְאֵת הָאִימִים בִּשְׁנֵה

y) LXX. ואלהים. z) Sam. צפונה. a) Sam. וילך. b) Sam. במלואי.
 c) Syr. adds ܡܠܟܐ „the Amorite“. d) Cdd. Sam. ואריז. e)
 e) Syr. ܡܠܟܐ, Ps.-Jon. ܡܠܟܐ. f) Sam. תלסר. g) Sam. כדר לעמר and so in vv. 4, 5;
 Syr. ܡܠܟܐ. h) LXX. ܡܠܟܐ, Syr. ܡܠܟܐ. i) Sam. Lee
 ܡܠܟܐ, Walton ܡܠܟܐ. j) Sam. ושנאב; LXX. καὶ μετὰ Σενάβρ.
 k) Sam. ושנאב, Syr. ܡܠܟܐ. l) Sam. צבויים, here and in v. 8; Sam.
 צבאים, and so v. 8, Hos. 11: 8. m) LXX. Βαλίων. n) Sam.
 ܡܠܟܐ. o) Sam. הרפאים. p) Sam. בעששרות ק'. LXX. ἐν Ἀσαραὶθ
 καὶ Καρναίθ, and so Syr., according to Walton, but not Lee.
 q) Sam. cdd. 7. Jerome in Quæst. Heb. ברום. Vid. n.

כ הנה אשתך קח ולך: ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו
אתו ואת-אשתו ואת-כל-אשר-לו):

יג 13

א ויעל^א אברהם ממצרים הוא ואשתו וכל-אשר-לו ולוט עמו
2
3 הנגבה: ואברהם בבר מאר במקנה בכסף ובזהב: וילך
למסעיו מנגב ועד-בית-אל עד-המקום אשר-היה שם אהלה)^ב
4 בִּתְחִלָּה בֵּין בֵּית־אֵל^א) וּבֵין הָעֵי: אֶל־מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר־
הָעִשָּׂה שָׁם בְּרֵאשִׁיטָה^ג) וַיִּקְרָא שָׁם אֲבָרָם בְּשֵׁם יְהוָה: וְגַם־לֹט
6 הָחֹלֶד אֶת־אֲבָרָם הָיָה צֹאן־וּבָקָר וְאֵהָלִים: וְלֹא־נִשְׂאָ^ד) אֹתָם
הָאָרֶץ לְשִׁכְתָּהּ וַיִּחְדּוּ^ה) צִירְתָּיָהּ רַכָּשָׁם לָב וְלֹא יָכְלוּ לְשַׁכֵּת
7 וַיִּחְדּוּ: וַיְהִי־רִיב בֵּין רָעִי מִקְנֵה־אֲבָרָם וּבֵין רָעִי מִקְנֵה־לֹט
8 וַהֲכַנְעֲנִי וַהֲפָרוּי אֹן יִשְׁבִּי^ו) בָּאָרֶץ: וַיֹּאמֶר אֲבָרָם אֶל־לֹט
אֶל־נָא^ז) מְרִיכָה בֵּינִי וּבֵינֶךָ וּבֵין רָעִי וּבֵין רָעִיךָ בִּי־
9 אֲנִישִׁים אֲחִים אֲנֵהֶנּוּ: הֲלֹא^ח) כָּל־הָאָרֶץ לִפְנֶיךָ הִפְרָד נָא
י מַעְלִי אֶבְדָּה־שְׂמָאל וַאֲמִנָה^ט) וְאֶסְדֵּימִין וְאֶשְׁמָאִילָה^י): וַיִּשְׂא־
לֹט אֶת־עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת־כָּל־בְּכָר הַיָּרֵד בִּי כָלָה^י) מִשְׁקָהּ
לִפְנֵי שַׁחַת יְהוָה אֶת־סָדֶם וְאֶת־עַמְלָה בְּגִזְיוֹהוּל בָּאָרֶץ
11 מִצִּלִּים בָּאָהָה צַעַר^כ): וַיִּבְחַר־לוֹ לֹט אֶת כָּל־בְּכָר^ל) הַיָּרֵד
12 וַיִּפַּע לֹט מִקְדָּם וַיִּפְרְדּוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו: אֲבָרָם^מ) יָשָׁב
13 בָּאָרֶץ כְּנָעַן וְלֹט יָשָׁב בְּעָרֵי הַבְּכָר וַאֲהֵל עַד־סָדֶם: וְאֲנָשִׁי

i) Sam. adds עמו ולוט. j) Sam. אהלו. k) Sam. בחמל.

l) Sam. בראשונה. m) Sam. נשאה. n) Sam. יחרו. o) Sam. ילכים.

p) Cd. 1. LXX. Syr. omit נא. q) Sam. תהיה. r) Sam. הלוט.

s) Sam. השמאלה והימינה. t) Sam. הימינה השמאלה. u) Sam. כלו.

v) Sam. צערה. w) Cdd. 2. Vulg. omit כל x) Cdd. 2. LXX. read ואברם.

אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְּחֶרֶן וַיֵּצְאוּ לִלְבָּח אֶרֶצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ אֶרֶצָה^ר
 כְּנָעַן^י: וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בְּאַרְצָיָא עַד מְקוֹם שָׂבָם עַד אֵלֹן מוֹרָה⁶
 וַהֲכַנְעֵנִי אִיזָא בְּאַרְצָיָא: וַיֵּרָא יְהוָה אֶל-אַבְרָם וַיֹּאמְרָא⁷ לְזֶרְעִי
 אֲתָן אֶת־הָאֶרֶץ הַזֹּאת וַיָּבֹן שָׂם מוֹבָח לַיהוָה הַנִּרְאָה אֵלָיו:
 וַיַּעֲלֶק מִשָּׁם הַחֵרֶה מִקְדָּם לְבֵית-אֵל וַיֵּט⁸ אֶת־הָאֵל⁸ בֵּית-אֵל
 מִכֵּם וְהָעִי מִקְדָּם וַיָּבֹן שָׂם מוֹבָח לַיהוָה וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה:
 וַיִּסַּע אַבְרָם הַלּוֹךְ וְנָסוּעִי⁹ הַנִּנְבָּח: פ וַיְהִי רָעַב בְּאַרְצָיָא⁹
 וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרֵימָה לְגֹר שָׂם בִּירְכֵב הָרָעַב בְּאַרְצָיָא: וַיְהִי¹¹
 כְּאֲשֶׁר הִקְרִיב לְבֹא מִצְרֵימָה וַיֹּאמְרָא אֶל-שָׂרִי אִשְׁתּוֹ תִּנְה-
 גֵּא¹² וְרָעִיתִי כִי אֵשָׁה וַפִּתְמָרָה אֶת־¹²: וְהָיָה כִּי־יִרְאֶה אֶת־¹²
 הַמִּצְרִיִּם וַאֲמָרוּ אֲשֶׁרֻ וְזָאת וְהָרְגוּ אֹתִי וְאֶת־¹³ וַיִּחְיוּ: אֶמְרֵי־¹³
 גֵּא¹⁴ אֶת־חֵי אֶת־לִמְעֹן וַיִּטְבְּלוּ בְּעֹבֵרֶךָ וַחֲיִיתָה נִפְשִׁי בְּגִלְדֶּךָ:
 וַיְהִי כְּבֹא אַבְרָם מִצְרֵימָה וַיִּרְאֶה הַמִּצְרִיִּם אֶת־הָאִשָּׁה¹⁴
 כִּי־יָפָה הוּא מְאֹד: וַיִּרְאֶה אֶת־הָאִשָּׁה שָׂרִי פָרְעָה וַיְהַלְלוּ אֶת־הָאִשָּׁה¹⁵
 אֶל-פָּרְעָה וַתִּקַּח הָאִשָּׁה בֵּיתָ¹⁶ פָּרְעָה: וַלְאֲבָרָם הַיִּשְׁבִּי¹⁶
 כְּעֹבֵרָה וַיְהִי־לוֹ צֹאן־וּבָקָל וְחֲמָלִים וְעֶבְדִּים וְשִׁפְחוֹת
 וְאֶת־נָחֳמִים¹⁷ וְנִמְלִים: וַיִּנְבְּעַ יְהוָה אֶת־פָּרְעָה נִבְעִים נִלְלִים¹⁷
 וְאֶת־בֵּיתוֹ עַל־דֶּבֶר שָׂרִי אִשָּׁת אַבְרָם: וַיִּקְרָא פָּרְעָה לְאַבְרָם¹⁸
 וַיֹּאמְרָא מַה־זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי לָמָּה לֹא־הִגַּדְתָּ לִּי כִי אִשְׁתִּי¹⁹
 הוּא: לָמָּה¹⁹ אֲמַרְתָּ אֶת־חֵי הוּא וַאֲקַח אֶת־הָאִשָּׁה וְעָתָה¹⁹

r) Sam. ארץ. s) The LXX. omit כנען ארצה ויבאו, but the Alex. cod. has the clause. t) LXX. supply: *eis tò mēnos autēs*.
 u) Sam. מורא. v) Sam. LXX. Vulg. Syr. Saad. add לו. w) LXX. Vulg. insert שם. x) Sam. אלהו. y) Sam. ונסע. z) LXX. Vulg. Saad. omit נא הנה. a) אחי, & so v. 13. b) Sam. אחיך. c) Sam. ואחך. d) Omitted in Cd. 1. Syr. e) Sam. ביתה. f) Sam. והיטב. g) Sam. עבדים ושפחות וחמרים. h) Sam. ולמה.

26 שָׁנָה וּמֵאֵת שָׁנָה^ע) וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת^ד): ם וַיַּחֲרִיטָרָח
 27 שְׁבָעִים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־אַבְרָם אֶת־נָחוֹר וְאֶת־הָרָן: וְאַלְהָ^ה)
 תּוֹלְדֹת תָּרַח תָּרַח הוֹלִיד אֶת־אַבְרָם אֶת־נָחוֹר וְאֶת־הָרָן
 28 וְהָרָן הוֹלִיד אֶת־לֹוט: וַיָּמָת הָרָן עַל־פְּנֵי תָרַח אָבִיו בְּאָרֶץ
 29 מִוְלַדְתּוֹ בְּאֹר כְּשָׂדִים: וַיָּקָח אַבְרָם וּנְחוֹר לָהֶם נָשִׁים שֵׁם
 אֲשֶׁת־אַבְרָם^ה) שָׂרִי וְשֵׁם אֲשֶׁת־נָחוֹר מִלְכָּה בַת־הָרָן אֲבִי־
 ל מִלְכָּה וְאָבִי יִסְכָּה: וַתְּהִי שָׂרִי עֲקָרָה אֵין לָהּ וָלָד^ו):
 31 וַיָּקָח תָּרַח אֶת־אַבְרָם בְּנוֹ וְאֶת־לֹוט בֶּן־הָרָן בְּנוֹ־בָנוֹ וְאֵת
 שָׂרִי בִלְתּוֹ^ז) אֲשֶׁת אַבְרָם בְּנוֹ^י) וַיֵּצְאוּ^י) אֹתָם מֵאֹר כְּשָׂדִים לְלֶכֶת
 32 אֶרֶצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ עַד־חָרָן וַיָּשְׁבוּ שָׁם: וַיְהִי יָמֵי־תָרַח
 חֲמִשׁ שָׁנִים וּמֵאֵתִים^א) שָׁנָה וַיָּמָת תָּרַח בְּחָרָן: פ

יב 12

א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַבְרָם לֵךְ־לָךְ מֵאֶרֶץ וּמִמְּוֹלַדְתֶּךָ וּמִבֵּית
 2 אָבִיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֵרָאָה: וְאֶעֱשֶׂה לָּנוּ גְדוֹל וְאֶבְרַכְךָ
 3 וְאֶנְדְּלָה שְׁמִי וְהָיָה^ה) בְּרָכָה: וְאֶבְרַכְהָ^ו) מִבְּרַכְיָה^ז) וּמִקְלָלָהּ^ח)
 4 אָאֵר^ט) וְנִבְרַכְו בָּךְ^י) כָּל מִשְׁפָּחוֹת^י) הָאָדָמָה: וַיֵּלֶךְ אַבְרָם בְּאֵשֶׁר
 דִּבֶּר אֵלָיו יְהוָה וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לֹוט וְאַבְרָם בֶּן־חָמֵשׁ שָׁנִים
 ה וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מִחָרָן: וַיָּקָח אַבְרָם אֶת־שָׂרִי אִשְׁתּוֹ
 וְאֶת־לֹוט בְּנוֹ־אָחִיו וְאֶת־כָּל־רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ וְאֶת־הַנֶּפֶשׁ

c) Sam. השע שנים וששים שנה; LXX. *ἐτη ἑκατὸν εἰκοσιπέντε*; Ps-Jon. מֵאָה וְשִׁשְׁסָרִי שָׁנִין. d) Sam. adds: ויהיו כל ימי נחור שמנה. e) Sam. וארבעים שנה ומאה שנה וימת. f) Sam. אלה. g) Sam. אברים. h) Sam. ונחור בניו. i) Sam. ואת שרי ואת מלכה כלותיו. j) Sam. LXX. Vulg. ויוצא; vid. n. k) Sam. ומרבעים ומאה; so Acts 7: 4. l) Sam. ויהי. m) Sam. ואכרך. n) Cdd. Sam. ed. 1. o) Cd. 1. Sam. LXX. Vulg. Syr. ומקלליך. p) Syr. adds מִשְׁפָּחוֹת. q) Sam. ובורעך. i. e. *וְכָל־נַפְשָׁם*.

שְׁלַח^ט) שְׁלַשׁ שָׁנִים^ה) וְאַרְבַּע^ו) מֵאוֹת שָׁנָה^ז) וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת^ח): ׀ ׀
 וַשְׁלַח חַי^י) שְׁלֹשִׁים שָׁנָה^י) וַיֹּלֶד אֶת־עֶבֶר: וַיְחִי־שְׁלַח אַחֲרָיו¹⁴
 הוֹלִידוֹ אֶת־עֶבֶר שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְאַרְבַּע^כ) מֵאוֹת שָׁנָה^כ) וַיֹּלֶד בָּנִים
 וּבָנוֹת: ׀ ׀ וַיְחִי־עֶבֶר אַרְבַּע וּשְׁלֹשִׁים^כ) שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־
 פֶּלֶג: וַיְחִי־עֶבֶר אַחֲרָיו הוֹלִידוֹ אֶת־פֶּלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע¹⁷
 מֵאוֹת שָׁנָה^כ) וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ׀ ׀ וַיְחִי־פֶלֶג שְׁלֹשִׁים¹⁸
 שָׁנָה^כ) וַיֹּלֶד אֶת־דָּקֵן: וַיְחִי־פֶלֶג אַחֲרָיו הוֹלִידוֹ אֶת־דָּקֵן תִּשְׁעֵי¹⁹
 שָׁנִים וּמֵאוֹת^כ) שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת^כ): ׀ ׀ וַיְחִי רְעֹו כ־
 שְׁתַּיִם וּשְׁלֹשִׁים^כ) שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־שָׂרוּג: וַיְחִי רְעֹו אַחֲרָיו²¹
 הוֹלִידוֹ אֶת־שָׂרוּג שֶׁבַע שָׁנִים וּמֵאוֹת^כ) שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים
 וּבָנוֹת^כ): ׀ ׀ וַיְחִי שָׂרוּג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה^כ) וַיֹּלֶד אֶת־נָחוֹר:
 וַיְחִי שָׂרוּג אַחֲרָיו הוֹלִידוֹ אֶת־נָחוֹר מֵאוֹת^כ) שָׁנָה וַיֹּלֶד²³
 בָּנִים וּבָנוֹת^כ): ׀ ׀ וַיְחִי נָחוֹר תִּשְׁעֵי וְעֶשְׂרִים^כ) שָׁנָה וַיֹּלֶד²⁴
 אֶת־תֵּרַח: וַיְחִי נָחוֹר אַחֲרָיו הוֹלִידוֹ אֶת־תֵּרַח תִּשְׁעֵי־עֶשְׂרֵה כֹה

- g) LXX. *Kaiván*. h) LXX. omit שלש שנים. i) Sam. ושלש.
 j) Ps.-Jon. אַרְבַּע מֵאוֹת וְחֶלְחִין שָׁנִין. k) Sam. inserts: ויהיו כל ימי
 LXX. *καὶ ἔζησε Kaiván ἑκατὸν καὶ τριάκοντα ἔτη καὶ ἐγέννησε τὸν Σαλά.
 καὶ ἔζησε Kaiván μετὰ τὸ γεννηθῆσαι αὐτὸν τὸν Σαλά ἔτη
 τριακόσια τριάκοντα, καὶ ἐγέννησεν υἱοῦς καὶ θυγατέρας καὶ
 ἀπέθανεν.* l) Sam. ויחי שלח. m) LXX. and Sam. insert ומאה שנה.
 n) Sam. ושלש. o) LXX. *τριακόσια τριάκοντα ἔτη*. p) Sam.
 and LXX. insert ומאה. q) Sam. and LXX. שנה ומאתים שנה.
 r) Sam. adds: ויהיו כל ימי עבר ארבע שנים וארבע מאות שנה וימת.
 s) Sam. and LXX. add ומאה שנה. t) Sam. ומאה. u) Sam. adds:
 ויהיו כל ימי פלג חשע ושלשים ומאתים שנה וימת. v) Sam. and LXX.
 insert ומאה. w) Sam. ומאה. x) Sam. adds: ויהיו כל ימי רעו
 ומאה שנה. y) Sam. and LXX. insert שנה ומאתים שנה וימת.
 z) Sam. מאה. a) Sam. adds: שנה ומאתים שנה וימת. b) Sam. שנה וימת

יא 11

2 וַיְהִי כִלְהָאָרֶץ שְׁפָה אַחַת וּדְבָרִים אֲחָדִים: וַיְהִי בְנֵמֶעַם
 3 מִקֶּדֶם וַיִּמְצְאוּ בְּהֶעָה בְּאֶרֶץ שְׁנָעַר וַיֵּשְׁבוּ שָׁם: וַיֹּאמְרוּ אִישׁ
 אֶל־רֵעֵהוּ הִבָּה גִלְבְּנָה לְבָנִים וְנִשְׂרָפָה לְשִׂרְפָּה וְתִהְיֶה לָהֶם
 4 הַלְבְּנָה (לְאֶבֶן) וְהַחֲמָרִי הִנֵּה לָהֶם לַחֲמָר: וַיֹּאמְרוּ הִבָּהוּ
 נִבְנָה־לָנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַשָּׁמַיִם וְנַעֲשֶׂה־לָנוּ שֵׁם פֶּן־
 הִנְפוּיָנוּ (עַל־פְּנֵי כְלֵה־אֶרֶץ: וַיֵּרֶד יְהוָה לִרְאֹתָ) אֶת־הָעִיר וְאֶת־
 6 הַמִּגְדָּל אֲשֶׁר בָּנוּ בְּנֵי הָאָדָם: וַיֹּאמֶר יְהוָה הֵן עִם אֶחָד
 וְשָׁפָה אֶחָת לְכָל־ם וְנִה הַחֲלָם לַעֲשׂוֹת וְעַתָּה לֹא־יִבְצָר
 7 מִיָּהֶם כָּל אֲשֶׁר יִזְמִינִי לַעֲשׂוֹת: הִבָּה גִרְדָּה וְנִבְלָה שָׁם שְׂפָתָם"
 8 אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְעוּ (אִישׁ שְׂפָתָו) רַעְהוּ: וַיִּפֶץ יְהוָה אֶתָם מִשָּׁם
 9 עַל־פְּנֵי כְלֵה־אֶרֶץ וַיַּחֲדְלוּ לְבָנָה (הָעִיר): עַל־כֵּן קָרָא שְׁמָהּ
 כָּל־כִּרְשָׁם כָּל־יְהוָה שְׂפָתָו) כְּלֵה־אֶרֶץ וּמִשָּׁם הִפְצִיעַם
 י יְהוָה עַל־פְּנֵי כְלֵה־אֶרֶץ: פ אֱלֹהִי (תוֹלִדֹת שָׁם שָׁם
 בֶּן־מֵאָתָּ שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־אַרְפֶּכְשָׁד שְׁנָתַיִם אַחֲרָי) הַמִּבּוֹל:
 11 וַיַּחֲיִי־שָׁם אַחֲרָי הַיּוֹלִידוֹ אֶת־אַרְפֶּכְשָׁד (חֲמִישׁ מֵאוֹת שָׁנָה
 12 וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת): ס וַאֲרַפְכְּשָׁד חֵי חֲמִשׁ וְשָׁלֹשִׁים"
 13 שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־שֵׁלֶח): וַיַּחֲיִי אַרְפֶּכְשָׁד אַחֲרָי הַיּוֹלִידוֹ אֶת־

r) Sam. לוחימר. q) Sam. והחימר. p) קמץ ב"ק. o) Sam. נפץ.
 v) Sam. שפחים. u) Sam. יזמני. s) Sam. לראות. w) Sam. ישמע.
 y) Sam. LXX. את. x) Sam. לבנות. z) Sam. את שפת. a) Cdd. 2. LXX. Sam. cd.
 1. Sam. Vers. (Onk.) ואלה. b) Sam. אחרי. c) קמץ ב"ק.
 d) LXX. insert *καὶ ἀπέθνηκε*, and so also in vv. 13, 15, 17, 19, 21,
 23, 25; Sam. inserts here: שש מאות שנה וימת. e) Sam. and LXX. insert ומאת. f) LXX. *Kaivār*.

16 בכור^o) וְאֶת־חַת: וְאֶת־הַיִּבְסִי וְאֶת־הָאֱמֹלִי וְאֶת הַגִּרְזָשִׁי:
 17 וְאֶת־יֶחֱזִיקִי וְאֶת־הָעֶרְקִי) וְאֶת־הַסִּינִי: וְאֶת־הָאֲרֹגִי וְאֶת־
 18 הַצִּמְרִי וְאֶת־הַחֲמָמִי וְאַחֵר נָפְצוּ מִשְׁפָּחוֹת^a) הַכְּנַעֲנִי: וַיְהִי
 19 גְּבוּל הַכְּנַעֲנִי מִצִּידֹן בְּאֶבֶר נַדָּה עַד־עֹזַי בְּאֶבֶר סְרָמָה
 וְעַמְלָה וְאֶדְמָה^b) וְצִבְיִם^c) עַד־לָשֶׁע^d): אֵלֶּה בְּנֵי־חָם לְמִשְׁפַּחָתָם כ
 20 לְלִשְׁנָתָם בְּאֶרְצָתָם^e) בְּנוֹיָהֶם^f): ס וְלִישָׁם^g) יֶלֶד גַּם־הוּא
 21 אָבִי כָל־בְּנֵי־עֶבֶר אֲחִי גִפְתַּח הַגִּדּוּל: בְּנֵי שָׁם עִילָם וְאַשּׁוּר
 22 וְאַרְפַּכְשָׁד^h) וְלוּדⁱ) וְאַרָם^j): וּבְנֵי אָרָם עֻזַּן וְחוּל וְגִתִּי^k) וְמִשֵּׁ^l):
 23 וְאַרְפַּכְשָׁד יֶלֶד^m) אֶת־שָׁלָה וְשָׁלָה יֶלֶד אֶת־עֶבֶר: וְלִעֶבֶר יֶלֶדⁿ) כַּהֵן
 24 שְׁנֵי בָנִים שָׁם הָאֲחֵר פֶּלֶג כִּי בְנִימִי נִפְלְגָה הָאָרֶץ וְשָׁם אֲחִי
 25 יִקְטָן: וַיִּקְטָן יֶלֶד אֶת־אֱלִמוּדִר וְאֶת־שָׁלָה וְאֶת־חֲצִרְמוֹת
 26 וְאֶת־יֶרֶח: וְאֶת־הַרְוֹרָם^o) וְאֶת־אֵוֹל^p) וְאֶת־דִּקְלָה: וְאֶת־עֵיבָל^q)
 27 וְאֶת־אֲבִימָאֵל וְאֶת־שָׁבָא: וְאֶת־אֹפְרַיִם וְאֶת־חִוִּיָּלָה. וְאֶת־יוֹכָב
 28 כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי יִקְטָן: וַיְהִי מוֹשְׁבָם מִמִּשְׁא^r) בְּאֶבֶר סְפָרָה הָרִל
 29 הַקָּדָם: אֵלֶּה בְּנֵי־יִשָּׁם לְמִשְׁפָּחוֹתָם לְלִשְׁנָתָם בְּאֶרְצָתָם^s) לְנוֹיָהֶם: 31
 32 אֵלֶּה מִשְׁפָּחוֹת^t) בְּנֵי־נֹחַ לְחֻלְדָּתָם בְּנוֹיָהֶם וּמֵאֵלֶּה^u) נִפְרְדּוּ
 33 הַגּוֹיִם^v) בְּאָרֶץ אַחֲרָ^w) הַמִּבְּבִיל: פ

o) Sam. הערוקי. Sam. ההא בפתח. p) צידון בכורו. Sam. q) Sam.
 reads the verse thus: ויהי נכול הכנעני מנהר מצרים עד הנהר הגדול: נפצה משפחת. r) Cdd. LXX. (Onk.) אדמה. s) צבנים ק'. t) Sam.
 reads the verse thus: ויהי נכול הכנעני מנהר מצרים עד הנהר הגדול: נפצה משפחת. u) Sam. לשפחותם בארצותם. נהר פרה ועד הים האחרון
 v) Cdd. 2. Sam. Saad. לנויהם. w) Cd. 1. Syr. ושם. x) Syr. throughout. y) Sam. ולד. z) LXX. add καὶ Καὶνῶν.
 a) Sam. חוץ וחול נהר. b) Sam. ומשא; LXX. & 1 Chr. 1: 17. משך. c) LXX. insert: τὸν Καὶνῶν καὶ Καὶνῶν ἐγέννησε; so Luke 3: 36.
 d) Sam. ילדו. e) Sam. אדורם. f) Sam. אול. g) Sam. עיבל. h) Sam. אשר. i) Syr. مَحْبِل. j) Sam. לשפחותם בארצותם.
 k) Sam. משפחות. l) Sam. מאלה. m) Sam. LXX. איי הגוים. n) Sam. אחר.

28 וַיְחִי־נָח אַחֲרָיו הַמַּבּוּל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה:
29 וַיְחִי¹) בְּלִימִי־נָח חֲשָׁע מֵאוֹת שָׁנָה וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וַיָּמָת: פ

י 10

א וְאַלֹּהֵי הַתּוֹלְדֹת בְּנֵי־נָח שֵׁם חָם²) וַיִּפֹּת וַיּוֹלְדוּ³) לָהֶם בָּנִים אַחֲרָיו:
2 הַמַּבּוּל: בְּנֵי לָמֶת גָּמָר וּמִנּוֹג וּמְדִי⁴) וַיָּנֹחַ⁵) וְחָבֶל וּמִשְׁקָה⁶) וְחִירִם:
3 וּבְנֵי גָמָר אֲשֶׁר־בָּנָיו וְרִפְחִי⁷) וְחִנְרֶמָה: וּבְנֵי יָנֹחַ אֱלִישָׁה⁸)
4 הַתְּרָשִׁישִׁים בָּתִּים וְרָדִים⁹): מֵאֵלֶּה נִפְרְדּוּ אַנִּי הַגּוֹיִם בְּאַרְצֵהֶם¹⁰):
5 אִישׁ לְלִשְׁנֹו לְמִשְׁפַּחְתָּם¹¹) בְּנוֹיהֶם¹²): וּבְנֵי חָם כּוֹשׁ וּמִצְרַיִם
6 וַיִּפְּטִי¹³) וַיִּכְנַעַן: וּבְנֵי כּוֹשׁ סִבָּא וְחִוִּילָה וְסִבְתָּה¹⁴) וְרַעְמָה
7 וְסִבְתָּכָא¹⁵) וּבְנֵי רַעְמָה שָׁבָא וְרָדִי¹⁶): וְכוֹשׁ יִלְדִי¹⁷) אֶת־נִמְרֹד¹⁸) הוּא
8 הַחַל לְהָנוּת גִּבּוֹר¹⁹) בָּאָרֶץ: הוּא־הָיָה גִּבְרָצִיר לִפְנֵי יְהוָה²⁰)
9 יַעֲלֶכֶן יֵאמַר בְּנִמְרֹד גִּבּוֹר צִיר לִפְנֵי יְהוָה: וַתְּהִי רֹאשִׁית
10 מִמְּלִכְתּוֹ כָּכָל וְאָרֶץ וְאֶבֶד וּכְלָנָה²¹) בָּאָרֶץ שֶׁנֶּעַר: מִדְּהָאָרֶץ
11 הַזֶּה יֵצֵא אֲשׁוּר וַיִּכֶן אֶת־נִינּוּה וְאֶת־רְחֹבֶת²²) עִיר וְאֶת־
12 כַּלַּח: וְאֶת־רָסָן בֶּין נִינּוּה וּבֶין כַּלַּח הוּא הָעִיר הַגְּדֹלָה:
13 וּמִצְרַיִם יִלְדִי אֶת־לוֹדִים²³) וְאֶת־עֲנַמִּים²⁴) וְאֶת־לִהְקִים וְאֶת־
14 נִפְתָּחִים²⁵): וְאֶת־פְּתָרְסִים וְאֶת־בְּסִלְחִים אֲשֶׁר יֵצֵאוּ מִשָּׁם
טו פְּלִשְׁתִּים וְאֶת־כְּפֹתָרִים: ס וַיִּכְנַעַן וַיִּלְדִי אֶת־צִירֹן

n) Sam. אחרי. o) Cdd. plur. 49 edd. Sam. ויהי; the vss. cannot be cited in support of this reading. p) Cdd. Syr. Saad. וחם. q) Sam. ויולדו. r) Sam. אחרי. s) Sam. מדי. t) LXX. add καὶ Ἐλισά. u) Sam. חובל ומושק. v) Sam. ריפר. Cdd. 2. & 1 Chr. 1: 6. ודיפת. Syr. مَعْفٍ. w) Sam. אליש. x) Vid. n. Sam. ורודים. y) Sam. בארצותם. z) Sam. למשפחותם. a) Cdd. 3. Sam. ed. 1. למייהם. b) Sam. פוט. c) Sam. סכחה. d) Sam. וסכחה. e) Syi. ٩٩. f) Sam. הוליד. g) Sam. נמרוד, and in v. 9. h) Sam. גבור, and in v. 9. i) LXX. add אלהים. j) Sam. וכלה. k) Sam. ופלתים. l) Sam. להדים. m) Sam. עינמים. Syr. عَيْنَمِ. n) Syr. عَيْنَمِ.

14 לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵין הָאָרֶץ: וְהָיָה בְּעֲנֵנִי עָנָן עַל־הָאָרֶץ
 וּנְרָאָתָהּ הַקֶּשֶׁת בְּעָנָן: וּבְכִרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם^a טו
 וּבֵין כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה^b בְּכָל־בָּשָׂר וְלֹא־יְהִיָּה עוֹד הַמַּיִם לְמַבּוּל
 לְשַׁחֲתָ^c כָּל־בָּשָׂר: וְהָיְתָה הַקֶּשֶׁת^d בְּעָנָן וְרֹאִיתִיהָ לְזִכָּר^e בְּרִית
 עוֹלָם בֵּין אֱלֹהִים^f וּבֵין כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה^g בְּכָל־בָּשָׂר אֲשֶׁר עַל־
 הָאָרֶץ: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־נָח זֶאת אֵי־ת־הַבְּרִית אֲשֶׁר
 הִקְמַתִי בֵּינִי וּבֵין כָּל־בָּשָׂר אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ: פ וַיַּחֲזִינוּ
 בְּנֵי־נָח הַיִּצְּאִים^h מִן־הַחֹבֶלָה שָׁם וַחֲמֹם וַיִּפֹּת וַחֲמֹם הוּא אָבִי
 כְנָעַן: שְׁלֹשָׁה אֵלֶּה בְנֵי־נָח וּמֵאֵלֶּהⁱ נִפְצָה כָּל־הָאָרֶץ. י9
 וַיַּחֲלֵל נֹחַ אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּטֶּע בָּרִם: וַיִּשְׁתַּף מִן־הַיֵּינֹן וַיִּשְׁכַּר^j
 וַיִּחָזֵל בַּתּוֹךְ אֹהֱלָהּ^k: וַיֵּרָא חָם אָבִי כְנָעַן אֵת עֶרְוַת אָבִיו
 וַיַּגֵּד לְשְׁנֵי־אֶחָיו בַּחוּץ: וַיִּקַּח שָׁם וַיִּפֹּת אֶת־הַשְּׂמֹלָה
 וַיִּשְׁימוּ^l עַל־שִׁבְכָם שְׁנֵיהֶם וַיַּלְכּוּ אֶתְרֵגִּית וַיִּכְסּוּ אֵת עֶרְוַת
 אָבִיהֶם וּפְנֵיהֶם אֶתְרֵגִּית וַעֲרֹת אָבִיהֶם לֹא רָאוּ: וַיִּקְצָץ^m נֹחַ
 מֵיֵגֶן וַיִּדַּע אֵת אֲשֶׁר־עָשָׂה לוֹ בָּנָו הַקָּטָן: וַיֹּאמֶר כֹּה

אָרִיר בְּנָעַן

עָבַד עַבְדִּים יְהִיָּה לְאֶחָיו:

26

וַיֹּאמֶר

בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי שָׁם

וַיְהִי כְנָעַן עָבַד לָמוֹ:

27

יִפֹּת אֱלֹהִים לְיִפֹּת

וַיִּשְׁכֵּן בְּאֶהֱלֵי־שָׁם

וַיְהִי כְנָעַן עָבַד לָמוֹ:

a) Sam. וּבֵינֵיכֶם. b) Sam. הָיְתָה אֲשֶׁר אַחֲכֶם. c) Sam. שַׁחֲתָ. d) LXX. apparently קָשָׁה. e) Sam. וְרֹאִיתִיהָ לְזִכָּרָה. f) LXX. ἀνά
 μέσους ἐμὸν καὶ τῆς γῆς. g) Sam. הָיְתָה. h) Sam. וַיִּצְּאִים. i) Sam. חָם. j) Sam. מֵאֵלֶּה. k) Sam. אֹהֱלוֹ. l) Sam. וַיִּשְׁמֹו.
 m) Sam. וַיִּקְצָץ.

ט 9

א ויברך אלהים את-נח ואת-בניו ויאמר להם פרו ורבו
 2 ומלאו את-הארץ: ומראכם וחתכם^א) יהיה על כל-חיית
 הארץ ועל כל-עוף השמים בכל^ב) אשר תרמש האדמה
 3 ויכל-דגני הים בידכם נתנו^ג): כל-רמש אשר הוא-חי לכם
 4 יהיה לאכלה כנרק עשב נתתי לכם את-כל^ד): אך בשר
 ה בנפשו דמו לא תאכלו: ואך את-דמכם^ה) לנפשתיכם אדרש^ו)
 מיד כל-חיה^ו) אדרשנו ומיד^ז) האדם מיד^ח) איש אחיו^ז) אדרש^ח)
 6 את-נפש האדם: שפך דם האדם^ט) באדם^ט) דמו ישפך בי בצלם
 7 אלהים עשה את-האדם: ואתם פרו ורבו ושרצו^י) בארץ
 8 ורבו-בה: ס ויאמר אלהים אל-נח ואל-בניו אתו
 9 לאמר: ואני הנני מקים את-בריתי אתכם ואת-זרעכם
 י אחריכם: ואת כל-נפש החיה אשר אתכם בעוף בבהמה^י)
 וכל-חית הארץ אתכם מכל יצאי התבה לכל חית הארץ^י)
 11 והקמתי את-בריתי אתכם ולא-יברחת^י) כל-בשר עוד מפני
 12 המבול ולא-יהיה עוד מקול לשחת^י) הארץ: ויאמר אלהים
 ואת אות-הברית אשר-אני נתן ביני וביניכם^י) ובין כל-נפש
 13 חיה^י) אשר אתכם לדורת עולם: את-קשתי נתתי בענן והיתה^י)

f) LXX. supply: *καὶ κατακατασφύσαστε αὐτῆς*. g) Sam. וכל. h) Cdd. 2. Sam. cdd. 4. LXX. Syr. Saad. ומראכם וחתכם. i) Sam. נתתי. j) Sam. הכל. k) Sam. omits אך and reads ואת. l) LXX. omit. m) Sam. חי. n) Sam. מיד. o) Cd. 1. LXX. ומיד. p) Cdd. Sam. Vulg. Syr. ואחי. q) Sam. חדרש. r) Sam. אדם. s) LXX. Vulg. omit. t) Cdd. Sam. LXX. Syr. Vulg. Onk. cdd. 3. ושרצו. u) Cdd. Sam. LXX. Syr. Saad. Ps.-Jon. Onk. cdd. 7. ויברכה. v) LXX. omit 'הא' לכל ח' הא'. w) Sam. adds עוד here, and omits it after בשר. x) Sam. המבול להשחית. y) Sam. וביניכם. z) Sam. החיה.

אֶל-הַתֶּבֶה: וַיַּחַל עוֹד שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרָיִם וַיִּסַּף שִׁלַּח אֶת־
 הַיּוֹנָה מִן־הַתֶּבֶה: וַתָּבֹא אֵלָיו הַיּוֹנָה לָעַת עָרֵב וְהַנֶּה עֹלָה¹¹
 וַיֹּת טֶרֶף בִּפְיָה וַיַּדַּע נֹחַ כִּי־קָלוּ הַיָּמִים מֵעַל הָאָרֶץ: וַיַּחַל¹²
 עוֹד שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרָיִם וַיִּשְׁלַח אֶת־הַיּוֹנָה וְלֹא־יָסְפָה
 שׁוֹב־אֵלָיו¹³ עוֹד: וַיְהִי בְּאַחַת וָשֶׁשׁ־מֵאוֹת שָׁנָה¹⁴ בְּרֵאשׁוֹן¹⁵
 בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ חָרְבוּ הַיָּמִים מֵעַל הָאָרֶץ וַיָּסַר נֹחַ אֶת־מִדְּבַר
 הַתֶּבֶה וַיֵּרָא וְהִנֵּה חָרְבוּ פָנֶי הָאָדָמָה: וַיַּחַדֵּשׁ הַשָּׁנִי בִשְׁבָעָה¹⁶
 וְעֶשְׂרִים יוֹם לַחֹדֶשׁ וַיִּבְשָׁה הָאָרֶץ: ׀ וַיִּדְבֹּר אֱלֹהִים¹⁷ טו
 אֶל־נֹחַ לֵאמֹר: צֵא מִן־הַתֶּבֶה אַתָּה וְאַשְׁתְּךָ וּבְנֶיךָ¹⁸ וְנָשֶׁי־
 בְנֶיךָ אִתָּךְ: כָּל־הַחַיָּה¹⁹ אֲשֶׁר־אִתָּךְ מִבְּלִי־בָשָׂר בָּעוֹף וּבַבְּהֵמָה
 וּבְכָל־הַרְמֵשׁ הַרְמֵשׁ עַל־הָאָרֶץ הוֹצֵא²⁰ אִתָּךְ וַיֵּשְׂרְצוּ בָאָרֶץ²¹
 וַיִּפְּרוּ וַיִּרְבוּ עַל־הָאָרֶץ: וַיֵּצֵא גַם וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְנָשֵׁי־בָנָיו
 אִתּוֹ: כָּל־הַחַיָּה²² כָּל־הַרְמֵשׁ²³ וְכָל־הָעוֹף בָּלֵא²⁴ רוֹמֵשׁ עַל־הָאָרֶץ
 לְמִשְׁפַּחֹתֵיהֶם²⁵ וַיֵּצְאוּ מִן־הַתֶּבֶה: וַיִּבֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקַּח כ
 מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִכָּל הָעוֹף הַטְּהוֹר וַיַּעַל עֹלֹת²⁶
 בְּמִזְבֵּחַ: וַיִּרַח יְהוָה אֶת־רֵיחַ הַנִּיחֹחַ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־לִבּוֹ²⁷
 לֹא אֹסֵף לְקַלֵּל עוֹד²⁸ אֶת־הָאָדָמָה בְּעִקְבוֹר הָאָדָם כִּי יֵצֵר לֵב
 הָאָדָם רָע מִנְּעֻרָיו וְלֹא־אֹסֵף²⁹ עוֹד לְהַכּוֹת אֶת־כָּל־חַי כָּאֲשֶׁר
 עָשִׂיתִי: עַד כָּל־יְמֵי הָאָרֶץ זָרַע וְקָצִיר וְקָר וְחֹם וְקִיץ³⁰ וְחָרֵף
 וְיוֹם³¹ וְלַיְלָה לֹא יִשָּׁבְחוּ:

l) Cd. 1. Sam. עֵלִי. m) Sam. וַיַּחַל. n) Sam. שׁוֹבֵה א'.
 o) LXX. insert: ἐν τῇ ζωῇ τοῦ Νῶε. p) Sam. בְּרֵאשׁוֹן. q) Cd. 1.
 יְהוָה. LXX. יהוה אלהים. r) Cdd. 2. Syr. וּבִנְיָן וַאֲשֶׁר. s) Sam.
 וְנָשֶׁי־בָנָיו וְנָשֶׁי־בָנָיו וְנָשֶׁי־בָנָיו. u) LXX. omit אֶת־הָאָרֶץ. v) Cdd.
 2. Sam. LXX. Vulg. Syr. Saad. וְנָשֶׁי־בָנָיו. w) Vid. n. Cdd. וְנָשֶׁי־בָנָיו.
 x) Cdd. וְנָשֶׁי־בָנָיו. y) Sam. לְמִשְׁפַּחֹתֵיהֶם. z) Sam. עֹלֹת. a) Vid. n.
 b) Sam. לֹא לְקַלֵּל עוֹד. c) Sam. אֹסֵף. d) Sam. קָר וְחֹם קִיץ. e) Sam. יוֹם.

כ השמים: חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים ויכסו
 21 ההרים^ו): ויגזע כל־בשרו הרמש על־הארץ בעוף ובבהמה
 22 ובהמה ובכל־השרץ השרץ על־הארץ וכל האדם: כל אשר
 23 נשמה־רוח חיים באפו מכל אשר בקרבה מחו: וימח את־
 כל־היקום אשרו על־פני האדמה מאדם עד־בהמה עד־הרמש
 ועד־עוף^ז השמים וימחו מן־הארץ וישאר^ח אד־נח ואשר
 24 איתו בתבה: ויגברו המים על־הארץ חמשים וזמאת יום:

ח 8

א ויזכר אלהים את־נח ואת כל־החיה ואת־כל־הבהמה^י
 אשר איתו בתבה ויעבר אלהים רוח על־הארץ וישבו
 2 המים: ויסקרו מעינות^ז ההום וארבות^ז השמים ויכלא^ב הגשם
 3 מן־השמים: וישבו המים מעל הארץ הלוך ושוב^ב ויחסרו
 4 המים מקצה^ה המים וימאת יום: ויתנח התבה בתרש
 ה השביעי בשבעה־עשר^ה יום לתרש על הרי אררט^ה): והמים
 היו הלוך וחזור^ה עד התרש^ה העשירי בעשירי באחד לתרש
 6 גראו ראשי ההרים: ויהי מקץ ארבעים יום ויפתח נח
 7 את־חלון התבה אשר עשה: וישלח את־הערב ויצא וצוא
 8 ושוב^ה עד־יבשת המים מעל הארץ: וישלח את־היונה
 9 מאתו לראות הקלו המים מעל פני^ה האדמה: ולא־מצאה
 היונה מנוח לכף־רגלה ותשב אליו אל־התבה כי מים
 על־פני כל־הארץ וישלח ירו^ה ויקחה ויבא אתה אליו

v) LXX. πάντα τα ὄρη τὰ ὑψηλά; Syr. ܐܬܪ ܥܠܝܐ "the high mountains". w) Sam. עד עוף. x) Sam. הישאר. y) LXX. insert: καὶ πάντων τῶν πετεινῶν καὶ πάντων τῶν ἐρπετῶν τῶν ἐρπόντων. z) Sam. מעינות. a) Sam. וארבות. b) Sam. ויכל. c) Sam. הלכו ושובו. d) Sam. מקץ. e) LXX. ἐβδόμη καὶ δικάδι. f) Sam. הררט. g) Sam. הלוך וחזור. h) Sam. חרש. i) Sam. יצא ושכ. j) Cdd. 2. LXX. omit. k) Sam. את ירו.

וַיַּעַשׂ נָח כָּכָל אֲשֶׁר-צִוָּהוּ יְהוָה^א): וְנָח בֶּן-שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה^ה
וַהֲמַבּוּל הָיָה מַיִם עַל-הָאָרֶץ: וַיָּבֹא נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְנָשֵׁי-
בָנָיו אִתּוֹ אֶל-הַתֵּבָה מִפְּנֵי מַיִם הַמַּבּוּל: מִן-הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה^ב
וּמִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינָנָה טְהוֹרָה וּמִן-הָעוֹף^ג (וְכָל^ד) אֲשֶׁר-רָמַשׁ
עַל-הָאָדָמָה: שְׁנַיִם שְׁנַיִם בָּאוּ אֶל-נֹחַ אֶל-הַתֵּבָה זָכָר וּנְקֵבָה^ה
כַּאֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים^ו) אֶת-נֹחַ: וַיְהִי לְשָׁבָעַת הַיָּמִים וּמִי-הַמַּבּוּל
הָיוּ עַל-הָאָרֶץ: בַּשָּׁנָה שֵׁשׁ-מֵאוֹת^ז) שָׁנָה לְחַיֵּי-נֹחַ בַּחֹדֶשׁ
הַשְּׁנִי בִשְׁבָעָה-עָשָׂר^ח) יוֹם לְחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה^ט) נִבְקְעוּ כָל-מַעֲנוֹת
תְּהוֹם רַבָּה וְאַרְבַּע^י) הַשָּׁמַיִם נִפְתְּחוּ: וַיְהִי^י) הַנֶּשֶׁם עַל-הָאָרֶץ.
אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה: בָּעָצָם הַיּוֹם הַזֶּה כָּאֵל נֹחַ וְשָׁם^כ)
וְחַם^כ) וַיִּפֹּת בְּנֵי-נֹחַ וְאִשְׁתּוֹ נָח וּשְׁלֹשָׁת נָשֵׁי-בָנָיו אִתָּם אֵל-
הַתֵּבָה: הַמָּה^כ) וְכָל-הַחַיָּה לְמִינָהּ וְכָל-הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְכָל-
הָרֶמֶשׁ הָרֹמֵשׁ עַל-הָאָרֶץ לְמִינָהּ וְכָל-הָעוֹף לְמִינָהּ כָּל-
צִפּוֹר כָּל-כְּנָף^כ): וַיָּבֹאוּ אֶל-נֹחַ אֶל-הַתֵּבָה שְׁנַיִם שְׁנַיִם מִכָּל-
הַבָּשָׂר^כ) אֲשֶׁר-בָּן רוּחַ חַיִּים: וַהֲבֵאִים זָכָר וּנְקֵבָה^כ) מִכָּל-בָּשָׂר
בָּאוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים וַיִּסְגֹּר יְהוָה^כ) בַּעֲדוֹ: וַיְהִי^כ)
הַמַּבּוּל אַרְבָּעִים יוֹם^כ) עַל-הָאָרֶץ וַיָּרָבוּ הַמַּיִם וַיִּשְׂאוּ אֶת-
הַתֵּבָה וַתָּרָם מֵעַל הָאָרֶץ: וַיַּגְבִּירוּ הַמַּיִם וַיָּרָבוּ מְאֹד עַל-
הָאָרֶץ וַתִּלָּךְ הַתֵּבָה עַל-פְּנֵי הַמַּיִם: וַהֲצִיִּם גָּבְרוּ מְאֹד מְאֹד
עַל-הָאָרֶץ וַיָּכֻפוּ כָל-הַחַיִּים הַגְּבֹהִים אֲשֶׁר-תָּחַת כָּל-^כ

a) LXX. supply אלהים. b) Sam. המהרה. c) LXX. καὶ ἀπὸ τῶν πετεινῶν τῶν αἰθαρῶν καὶ ἀπὸ τῶν πετεινῶν τῶν μὴ αἰθαρῶν. d) Sam. ומכל. e) Cd. 1. Sam. Vulg. Onk. יהוה. f) Sam. מ' השש. g) LXX. ἐβδόμη καὶ ἐλάττω. h) Cd. 1. Vulg. omit הוה כיום. i) Sam. וארכו. j) Sam. נפחה. k) Sam. יהיה. l) Sam. שם. m) Sam. הם. n) Sam. הם; LXX. omit. o) LXX. omit זכר ונקבה זכר ונקבה. p) Sam. בשר. q) Sam. ונקבה זכר ונקבה. r) LXX. supply אלהים. s) Sam. יהיה. t) LXX. add: καὶ τῶν σαυρώνων νύκτας. u) Cdd. 2. LXX. omit.

מִיָּם עַל-הָאָרֶץ לְשַׁחֵת^א) כָּל-בָּשָׂר אֲשֶׁר-בּוֹ רֵיחַ חַיִּים מִתַּחַח
 18 • הַשָּׁמַיִם כָּל אֲשֶׁר-בָּאָרֶץ וְגוֹ': וְהַקַּמְתִּי אֶת-כְּרִיתִי אֵתָּה
 וּבָאתָ אֶל-הַתֵּבָה אַתָּה וּבְנֶךָ וְאִשְׁתְּךָ וְנִשְׁי-כְּנֹךָ אִתָּךְ:
 19 (וּמִכָּל-הַחַיִּי) מִכָּל-בָּשָׂר^ב) שְׁנַיִם מִכָּל תֵּבִיא אֶל-הַתֵּבָה לְחַיִּיתָ^ג)
 כֹּאֵלֶּךָ וְכָר וּנְקָבָה יִהְיוּ^ד): מִהֶעוֹף^ה) לְמִינֵהוּ וּמִן-הַבְּהֵמָה^ו) לְמִינָהּ
 מִכָּל רֶמֶשׂ^ז) הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ^ח) שְׁנַיִם מִכָּל וּבָאוּ אֵלֶיךָ לְחַיִּיוֹת:
 21 וְאַתָּה קַח-לָךְ מִכָּל-מֵאֲכָל אֲשֶׁר יֹאכֵל וְאִסַּפְתָּ אֵלֶיךָ וְהָיָה
 22 לָךְ, וְלָהֶם לְאָכְלָה: וַיַּעַשׂ כֵּן כָּל אֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ אֱלֹהִים^ט)
 כֵּן עָשָׂה:

7 ו

א וַיֹּאמֶר יְהוָה^א) לְנֹחַ^ב) בֹּא-אַתָּה וְכָל-בְּיֹחֶיךָ אֶל-הַתֵּבָה כִּי-אַתָּה
 2 רֹאשִׁיתִי צִדִּיק לִפְנֵי בְּדֹר הַזֶּה: מִכָּל הַבְּהֵמָה^ג) הַטָּהוֹרָה^ד)
 תִּקַּח-לָךְ, שְׁבָעָה שְׁבָעָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ^ה) וּמִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא
 3 טָהוֹרָה הִוא שְׁנַיִם^ו) אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ^ז): גַּם-מֵעוֹף^ח) הַשָּׁמַיִם^ט) שְׁבָעָה
 4 שְׁבָעָה וְכָר וּנְקָבָה^י) לְחַיִּיוֹת וְרַע עַל-פָּנַי כָּל-הָאָרֶץ: כִּי לִימֵים
 עוֹר שְׁבָעָה אָלֵכִי מִמִּטִּיר עַל-הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים
 לַיְלָה וּמַחֲיִיתִי אֶת-כָּל-הַיָּקִים אֲשֶׁר עָשִׂיתִי מֵעַל פָּנַי הָאֲדָמָה^י):

c) Sam. לשחית. f) ההא בקמץ. g) Sam. וסכל החיה. LXX. καὶ ἀπὸ πάντων τῶν εὐωσμένων καὶ ἀπὸ πάντων τῶν ἐρεπῶν καὶ ἀπὸ πάντων τῶν θιγρίων. g) Cdd. LXX. Onk. ed. 1. read וסכל כשר; Sam. וסכל הבשר. h) Sam. להיות. i) Sam. omits יהיו and adds to the beginning of the next verse ויהיה. k) Sam. מן העוף. LXX. מכל העוף. l) LXX. וסכל הבהמה. m) Sam. אשר רמש על. n) Sam. למיניהם. o) LXX. יהוה אלהים. p) Cdd. 2. Syr. Sam. אלהים; LXX. יהוה אלהים. q) Sam. אל נח. r) Cd. 1. LXX. מן הבהמה. s) Sam. הטהרה. t) Sam. וזכר ונקבה. u) Sam. LXX. Vulg. Syr. שנים שנים. v) Sam. הטהור. w) Sam. וגם מ'. x) Sam. LXX. Syr. supply וזכר ונקבה. y) LXX. insert: καὶ ἀπὸ πάντων τῶν πετεινῶν τῶν μεν και θηρῶν δύο δύο ἄρσεν καὶ θήλυ. z) LXX. Syr. Onk. Vulg. כל הארמה.

ויהי בארץ לעולם" בשנים הוא בשר והיו ימיו מאה ועשרים
 שנה: הנפלים^o) היו בארץ בימים ההם וגם אחר־כן אשר
 יבאו בני האלהים אל־בנות האדם ולדו^p) להם תמה^q) הנפלים
 אשר מעולם אנשי השם: פ וַיֵּרָא יְהוָה^r) בִּי רְבֵּה רָעָה
 הָאָדָם בָּאָרֶץ וּכְלִי־צַדִּיק מְחֻשָּׁבִת^s) לְבֹו רַק רָע כָּל־הַיּוֹם:
 וינחם יהוה כִּי־עָשָׂה אֶת־הָאָדָם בָּאָרֶץ וַיִּתְּעַצֵּב אֶל־לְבֹו: 6
 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֲמַחֶה אֶת־הָאָדָם אֲשֶׁר־בָּרָאֹתִי מֵעַל פְּנֵי
 הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה עַד־רֶמֶשׂ וְעַד־עוֹף^t) הַשָּׁמַיִם כִּי
 גַחֲמַתִּי בִּי עֲשִׂיתִם^u): וְעַתָּה הֵן בָּעֵינִי יְהוָה^v): 8
 אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים^w) הָיָה בְּדֶרֶתּוֹ אֶת־
 הָאֱלֹהִים הִתְחַלְדָּ־נֹחַ: וַיֹּלֶד נֹחַ שְׁלֹשָׁה בָנִים אֶת־שֵׁם אֶת־
 חָם וְאֶת־יֶפֶת: וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וַהֲפֹלָא הָאָרֶץ^x)
 חָמָם: וַיֵּרָא אֱלֹהִים^y) אֶת־הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה כִּי־הִשְׁחִית
 כָּל־בָּשָׂר אֹתִידְרָבּוּ עַל־הָאָרֶץ: 10 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים^z) לְנֹחַ
 קֵץ כָּל־בָּשָׂר בָּא לִפְנֵי כִי־מָלְאָה הָאָרֶץ חָמָם מִפְּנֵיהֶם
 וְהִנֵּי מִשְׁחִיתִם^a) אֶת־הָאָרֶץ: עֲשֵׂה^b) לְךָ תֵּבָת עֲצֵי־נֹפֶרֶת קָנִים
 תַּעֲשֶׂה אֶת־הַתֵּבָה וְהִפַּרְתָּ אֹתָהּ מִבַּיִת וּמִחוּץ בַּכֶּסֶד: וְזֶה
 אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה אֹתָהּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אַמָּה אָרְךָ הַתֵּבָה חֲמִשִּׁים^c)
 אַמָּה רָחְבָּהּ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתָהּ: צִנְרוּ תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה
 וְאֶל־אַמָּה תִּבְלָנָה מִלְּמַעַלָּה וּפֶתַח הַתֵּבָה בְּצָרָהּ תִּשִּׂים
 תְּחִתִּים שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים^d) תַּעֲשֶׂה: וְאֲנִי הִנְנִי מְבִיא אֶת־הַמָּבּוּל

n) Sam. לעולם. o) Sam. והנפלים. p) Sam. ויולידו. q) Sam. הם.
 r) LXX. supply אלהים; the Vulg. appears to have read יהוה instead of יהוה. s) Sam. מחשבות. t) Cdd. Sam. עוף. u) Cdd. mult. Sam. עשיתם. v) LXX. supply אלהים. w) Sam. וחמים.
 x) Omitted in Cdd. 2. Vulg. Saad. y) LXX. יהוה אלהים. z) LXX. יהוה אלהים. a) Sam. משחיתם. b) Sam. עשי. c) Sam. וחמשים. d) Sam. ושלישים.

22 אֶת־מְחֹשְׁלָח: וַיַּתְחִלָּהּ חֲנוּךְ אֶת־הָאֱלֹהִים אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ
 23 אֶת־מְחֹשְׁלָח שְׁלֹשׁ מָאוֹת^v שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: וַיְהִי^w
 24 כְּלִימֵי חֲנוּךְ חֲמֵשׁ וְשָׁשִׁים שָׁנָה וְשֹׁלֹשׁ מָאוֹת שָׁנָה: וַיַּתְחִלָּהּ
 כה חֲנוּךְ אֶת־הָאֱלֹהִים וַאֲיָנָנוּ בִּי־לֶקַח אֹתוֹ אֱלֹהִים: ׀ וַיְהִי
 מְחֹשְׁלָח שָׁבַע וְשָׁמֹנִים^x שָׁנָה וּמָאֹת שָׁנָה^y וַיּוֹלֶד אֶת־לִמְךָ:
 26 וַיְהִי מְחֹשְׁלָח אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־לִמְךָ שְׁתֵּים וְשָׁמֹנִים שָׁנָה
 27 וְשָׁבַע מָאוֹת שָׁנָה^z וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: וַיַּחֲדֵל כְּלִימֵי מְחֹשְׁלָח
 תָּשַׁע וְשָׁשִׁים שָׁנָה וְחָשְׁעִי^a מָאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת: ׀
 28 וַיְהִי־לִמְךָ שְׁתֵּים וְשָׁמֹנִים שָׁנָה וּמָאֹת שָׁנָה^b וַיּוֹלֶד בָּן:
 29 וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ נֹחַ לֵאמֹר זֶה יַנְחִמֵנוּ מִפְּעֻשָׁנוּ: וַיַּעֲצֹבֹן
 ל יִרְיֹנוֹ^c מִן־הָאָדָמָה^d אֲשֶׁר אָרְרָה יְהוָה^e: וַיְהִי־לִמְךָ אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ
 אֶת־נֹחַ חֲמֵשׁ וְחָשְׁעִים שָׁנָה וְחֲמֵשׁ מָאוֹת שָׁנָה^f וַיּוֹלֶד בָּנִים
 31 וּבָנוֹת: וַיְהִי^g כְּלִימֵי־לִמְךָ שָׁבַע וְשָׁבְעִים שָׁנָה וְשָׁבַע^h מָאוֹת
 32 שָׁנָה וַיָּמָת: ׀ וַיְהִי־נֹחַ בֶּן־חֲמֵשׁ מָאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד
 נֹחַⁱ אֶת־שֵׁם אֶת־חָם וְאֶת־יָפֶת:

6 ו

א וַיְהִי כִי־הִתֵּל הָאָדָם לָרֶכֶת עַל־פְּנֵי הָאָדָמָה וּבָנוֹת יִלְדוּ
 2 לָהֶם: וַיִּרְאוּ בְנֵי־הָאֱלֹהִים אֶת־בָּנוֹת הָאָדָם כִּי טֹבֹת^j הָנָה
 3 וַיִּקְחוּ לָהֶם נָשִׁים מִכָּל אֲשֶׁר בָּחָרוּ: וַיֵּאמֶר יְהוָה^k לֹא־יִדְּוֹן

v) LXX. διακόσια. w) Cdd. Sam. ויהיו. x) Sam. LXX. שלש וחמשים. y) Cdd. 3. Sam. omit שנה ומאת שנה. z) Sam. שנה ושש מאות שנה. LXX. δύο καὶ ὀτακόσια ἔτη. a) Sam. עשרים שנה ושבע. b) Sam. שלש והמשים שנה. LXX. ὀταὶ καὶ ὀγδοῶντα καὶ ἑκατὸν ἔτη. c) Cdd. mult. Sam. LXX. Vulg. ומן האדמה. d) Cdd. 3. ידנו. e) LXX. Syr. ממעשינו. f) LXX. Syr. supply אלהים. g) Sam. שש מאות שנה. h) Cdd. Sam. ויהיו. i) Sam. שלש וחמשים שנה ושש. k) Omitted in Cdd. 2. Sam. LXX. Vulg. Saad. l) Sam. טובה. m) LXX. supply אלהים; the Vulg. appears to have read אלהים instead of יהוה.

אֶחָדִי הוֹלִידוּ אֶת־שֵׁשׁ שָׁמְנָה מֵאוֹת^א) שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ה
וַיְהִי כָּל־יְמֵי אָדָם אֲשֶׁר־חָיו וַחֲשָׁה מֵאוֹת שָׁנָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה
וַיָּמָת: ׀ וַיְחִי־שֵׁשׁ חֲמִשׁ שָׁנִים וּמֵאוֹת^ב) שָׁנָה וַיּוֹלֶד 6
אֶת־אֱנוֹשׁ: וַיְחִי־שֵׁשׁ אֶחָדִי הוֹלִידוּ אֶת־אֱנוֹשׁ שִׁבְעַ שָׁנִים 7
וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת^ג) שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: וַיְהִי כָּל־יְמֵי־שֵׁשׁ 8
שָׁתַיִם עָשָׂרָה שָׁנָה וַחֲשָׁה מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת: ׀
וַיְחִי אֱנוֹשׁ הַשְּׁעִים^ד) שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־קִיֵּן: וַיְחִי אֱנוֹשׁ אַחֲרָיו^ה
דְּלִידוּ אֶת־קִיֵּן חֲמִשׁ עָשָׂרָה שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת^ו) שָׁנָה וַיּוֹלֶד
בָּנִים וּבָנוֹת. וַיְהִי כָּל־יְמֵי אֱנוֹשׁ חֲמִשׁ שָׁנִים וַחֲשָׁה מֵאוֹת 11
שָׁנָה וַיָּמָת: ׀ וַיְחִי קִיֵּן שִׁבְעִים^ז) שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־
מִתְלָלָאֵל: וַיְחִי קִיֵּן אֶחָדִי הוֹלִידוּ אֶת־מִתְלָלָאֵל אַרְבָּעִים 12
שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת^ח) שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: וַיְהִי כָּל־יְמֵי 13
קִיֵּן עָשָׂר שָׁנִים וַחֲשָׁה מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת: ׀ וַיְחִי טו
מִתְלָלָאֵל חֲמִשׁ שָׁנִים וּשְׁשִׁים שָׁנָה^ט) וַיּוֹלֶד אֶת־נֹרָד: וַיְחִי 16
מִתְלָלָאֵל אֶחָדִי הוֹלִידוּ אֶת־נֹרָד שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת^י)
שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: וַיְהִי כָּל־יְמֵי מִתְלָלָאֵל חֲמִשׁ 17
וַחֲשָׁעִים שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת: ׀ וַיְחִי־נֹרָד 18
שְׁתַּיִם וּשְׁשִׁים שָׁנָה וּמֵאוֹת שָׁנָה^כ) וַיּוֹלֶד אֶת־תְּנוֹךְ: וַיְחִי־נֹרָד 19
אֶחָדִי הוֹלִידוּ אֶת־תְּנוֹךְ שְׁמֹנֶה^{כא}) מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים
וּבָנוֹת: וַיְהִי כָּל־יְמֵי־נֹרָד שְׁתַּיִם וּשְׁשִׁים שָׁנָה וַחֲשָׁה^{כב}) מֵאוֹת כ
שָׁנָה וַיָּמָת: ׀ וַיְחִי תְּנוֹךְ חֲמִשׁ וּשְׁשִׁים שָׁנָה^{כג}) וַיּוֹלֶד 21

i) Sam. מֵאוֹת. LXX. ἑπτακόσια. j) LXX. πέντε καὶ διακόσια.
k) LXX. ἑπτὰ ἔτη καὶ ἑπτακόσια. l) LXX. ἑκατὸν ἐνεήκοντα.
m) LXX. πεντεκαίδεκα ἔτη καὶ ἑπτακόσια. n) LXX. ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν. o) LXX. τεσσαράκοντα καὶ ἑπτακόσια. p) LXX. add καὶ ἑκατὸν. q) LXX. ἔτη τριάκοντα καὶ ἑπτακόσια.
r) Cd. 1. Sam. omit שָׁנָה וּמֵאוֹת. s) Sam. חֲמִשׁ וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה. t) Sam. שִׁבְעַ וַאֲרָבַעִים שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה. u) LXX. add καὶ ἑκατὸν ἔτη.

17 נוד^א) קדמת-ערן: וידע קִנֹּן את-אשתו ופתהר ופתלר את-חנוד
 18 ויהי בנה עִיר ויקרא שם^י העיר בשם^י) בְּנו חֲנוּד: ויולד^י)
 לחנוד את-עיר^י) ועיר^י ילד את-מהויאל ומחויאל^י) ילד
 19 את-מחויאל^י) ומחויאל ילד את-לֶמֶךְ: ויקח-לוֹ לִמָּד
 כ שתי נשים שם האחת עֵלָה ושם השנית צֵלָה: ופתלר עֵלָה
 21 את-בָּל הוא הָיָה אָבִי יֶשֶׁב אֱהֹל ומקנה: ושם אחיו יִתְבֹּל
 22 הוא הָיָה אָבִי כָל-חֶפֶשׁ בְּנוֹר ועוגב^י): וצֵלָה בם-הוא וילדה
 את-תובל קִנֹּן^י) לִמָּשׁ כָּל-חֶרֶשׁ^י) נחשט וברזל ונאחות תובל-
 23 קִנֹּן^י) נַעֲמָה: ויאמר לֶמֶךְ לְנָשָׁיו

עֵלָה וצֵלָה שִׁמְעֵן קוֹלִי נָשִׁי לֶמֶךְ הָאִנְנָה^י) אִמְרָתִי
 כִּי אִישׁ הִרְגָתִי לַפְעָעִי וילד לחברתי:
 24 כִּי שִׁבְעָתַיִם יָקָם-קִנֹּן ולֶמֶךְ שִׁבְעִים וּשְׁבַעַה:

כה וידע אָדָם עוֹל את-אשתו^י) ופתלר^י) בֶּן וחקרא^י) את-
 שָׁמוֹ שֶׁת כִּי שְׁתִּלִּי אֱלֹהִים זָרַע אַחֲרֵי תַחַח חָבֵל כִּי הָרָנוּ
 26 קִנֹּן: ולשט בם-הוא^י) וילד-בֶּן ויקרא את-שָׁמוֹ אָנוּשׁ אֵן הַחֹל^י)
 לקרא בשם יהוה^י): ם

ה 5

א וַיְהִי בְּיוֹם הַבְּרָא אֱלֹהִים אָדָם בְּדִמּוּת אֱלֹהִים
 2 עָשָׂה אֹתוֹ: זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָאם וַיְבָרֶךְ אֹתָם^י) ויקרא את-שְׁמָם
 3 אָדָם בְּיוֹם הַבְּרָאם: ויחי אָדָם שְׁלִשִׁים וּמָאתַיִם^י) שָׁנָה ויולד^י)
 4 בְּדִמּוּתוֹ^י) בְּצַלְמוֹ^י) ויקרא את-שָׁמוֹ שֶׁת: ויהיו וימי-אָדָם^י)

k) Sam. נר. l) Sam. אה שם. m) Cdd. 11. (Onk.) בשם. n) Sam.
 o) LXX. *Γαῖδάδ*, Syr. *جَدَاد*. p) Vid. n. q) LXX. *Μαθου-
 σάλα*. r) Sam. כנר וענב. s) LXX. omit קִין. t) LXX. omit כל.
 u) LXX. omit קִין. v) Sam. האוינה. w) LXX. Syr. אה חוה אשתו.
 x) Cd. 1. LXX. Syr. וחרר וחלד. y) Cd. 1. Sam. ויקרא. z) LXX.
 omit גם הוא. a) Sam. החל. b) LXX. יהוה אלהים. c) Cdd. 2. Syr.
 ויולד. d) LXX. *τριάκοντα και διακόσια*. e) Sam. ויברך אחם אלהים.
 The Sam. always uses this form. f) Cdd. 3. בדמותו. g) Cdd. mult.
 כצלמו, Cdd. 2. LXX. Vulg. ובצלמו. h) LXX. add *ὡς ἐξῆσε*; comp. v. 5.

4 ר

והאֵלִים יָדַע אֶת-חַוָּה אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת-קַיִן וַתֹּאמֶר א
 קָנִיתִי אִישׁ אֶת-יְהוָה: וַתִּסָּף לָלֶדֶת אֶת-אָחִיו אֶת-הָבֶל 2
 וְהָיָה-הָבֶל רֹעֵה צֹאן וְקַיִן הָיָה עֹבֵד אֲדָמָה: וַיְהִי מִקֵּץ 3
 יָמִים וַיָּבֵא קַיִן מִפְּרִי הָאֲדָמָה מִנְחָה לַיהוָה: וְהָבֶל תָּבִיא 4
 גַּם-הוּא מִבְּכֹרוֹת צֹאנוֹ וּמִחִלְבֵּינָהוּ^q וַיִּשַׁע יְהוָה^r אֶל-הָבֶל
 וְאֶל-מִנְחָתוֹ: וְאֶל-קַיִן וְאֶל-מִנְחָתוֹ^s לֹא שָׁעָה וַיַּחַר לְקַיִן ה
 מְאֹד וַיִּפְּלוּ פָנָיו: וַיֹּאמֶר יְהוָה^t אֶל-קַיִן לָמָּה חָרָה לָךְ 6
 וְלָמָּה נָפְלוּ פָנֶיךָ: הֲלוֹא אִם-תֵּיטִיב^u שְׂאֵת וְאִם לֹא תֵיטִיב^v 7
 לַפֶּתַח חַטָּאת רֹבֵץ^w וְאֵלֶיךָ תְּשׁוּקָתוֹ וְאַתָּה תִּמְשָׁל-בּוֹ: וַיֹּאמֶר
 קַיִן אֶל-הָבֶל אָחִיו [וְלָכָה הַשְׂדֵּה]^x וַיְהִי בִּהְיוֹתָם בַּשָּׂדֶה וַיִּקָּם קַיִן 8
 אֶל-הָבֶל אָחִיו וַיַּהַרְגֵהוּ: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-קַיִן אֵיךְ 9
 וַיֹּאמֶר לֹא יָדַעְתִּי הֲשֹׁמֵר אָחִי אָנֹכִי: וַיֹּאמֶר^y מַה עָשִׂיתָ
 קוֹל דְּבָרִי אָחִיךָ צֹעֲקִים^z אֵלַי מִן-הָאֲדָמָה: וְעַתָּה אָרוּר אָתָּה 11
 מִן-הָאֲדָמָה אֲשֶׁר פָּצְתָה אֶת-פִּיהָ לְקַחַת אֶת-דְּמִי^a אָחִיךָ
 מִיָּדֶךָ^b: כִּי תֵעָבֵד אֶת-הָאֲדָמָה לֹא-תִכֶּף תַּח-בָּחֶה^c לָךְ גַּע 12
 וְגַד תִּהְיֶה בָאָרֶץ: וַיֹּאמֶר קַיִן אֶל-יְהוָה^d גָּדוֹל עֲוֹנִי מִגְּשׁוֹא^e: 13
 הֵן גִּרְשִׁית אֹחִי הַיּוֹם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וּמִפְּנֵיךָ אֶסְתָּר^f וְהָיִיתִי 14
 גַּע וְגַד בָּאָרֶץ וְהָיָה כָל-מֹצְאִי יַהַרְגֵנִי: וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוָה^g לָכֵן^h טו
 כָּל-הָרֹג קַיִן שֹׂכְעֵתִים יָקָם וְיִשֹּׁם יְהוָה לְקַיִן אוֹת לְכֻלֵּתִי
 חֲבוֹת-אָהֳרָו כָל-מֹצְאוֹ: וַיֵּצֵא קַיִן מִלִּפְנֵי יְהוָהⁱ וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ 16

q) Sam. ומחלביהן; vid. n. r) LXX. אלהים. s) Sam. מנחמו. t) LXX. מנחמו. u) Sam. חטיב. v) Sam. omits. w) Sam. inserts חטיב חטב. x) Vid. n. y) Sam. איה. z) LXX. supply יהוה. a) Sam. צעק. b) Sam. חוסף. c) Cdd. 2. Syr. Gr.-Ven. מידך. d) Sam. חוסף. e) LXX. מנשא. f) Sam. מנשא. g) Sam. מנשא. h) LXX. איה. i) So all cdd. Sam. Aq. Onk. Saad., but LXX. Syr. Vulg. Symm. Theod. seem to have read כן. j) LXX. אלהים.

12 ויאמר האדם האשה אשר נתתה עמדי הוא נתנה לי מן-
 13 העץ ואכל: ויאמר יהוה אלהים לאשה מה-ואת עשית
 14 ותאמר האשה הנחש השיאני^ב) ואכל: ויאמר יהוה אלהים
 אלה-הנחש כי עשית זאת ארור אתה. מכל-הבהמה ומכל
 חית השדה על-נתנה^ג) תלך ועפר תאכל כל-ימי חייך:
 טו ואיבהו אשית בינך ובין האשה ובין זרעך ובין זרעה הוא^ד)
 16 וישופך ראש ואטה תשופנו עקב: ׀ אל-האשה^ה)
 אמר הרבה ארבה עצבונך^ו) והרנך בעצב^ז) תלדרי בנים ואל-
 17 אישך תשוקתך והוא ימשל-בך: ׀ ולאדם אמר
 כי שמעתי לקול אשתך ותאכל מן-העץ אשר צויתך לאמר
 לא תאכל ממנו^ח) ארורה הנדמה בעיניך^ט) בעצבון תאכלנה
 18 כל ימי חייך: וקוץ ודרדר תצמיח לך ואכלת את-עשב
 19 השדה: בנעת אפריך תאכל לחם^י) עד שובך אליהאדמה כי
 כמטנה לקחתה כי-עפר אתה ואל-עפר^{יא}) תשוב: ויקרא האדם^{יב})
 21 שם אשתו חיה כי היא היטה אם כל-חיי: ונעש יהוה
 22 אלהים לאדם ולאשתו כתנות^{יג}) עור וילבשם: פ ויאמרו
 יהוה^{יד}) אלהים הן האדם הנה פאחד מפניו לדעת טוב ורע
 ועתהו פן-ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם^{טו}):
 23 וישלחו יהוה אלהים מן-עדן לעבד את-האדמה אשר
 24 לקח משם: ויגרש את-האדם וישכן מקום לנודעו את-
 הברבים^{טז}) ואת גחם החרב המתרפכת לשמר את-דרך עץ
 החיים: ׀

b) Sam. אשיני. c) LXX. ἐπὶ τῇ στήθει σου καὶ τῇ κοιλίᾳ.
 d) Vid. n. e) Cdd. 6. Sam. LXX. Vulg. Syr. Saad. (Onk.)
 עצבונך. f) Sam. cdd. 6. LXX. Vulg. Syr. Onk. Ps.-Jon. ואל האשה
 g) Sam. והריוך כעצבון. h) LXX. add, as in v. 11, μόνου, and
 insert ἀπ' αὐτοῦ ἐφ' αὐτῶν. i) LXX. Symm. read בעבודיך
 „in thy works“, Cd. 1. Vulg. כעבודך, in opere tuo.
 j) Cd. 1. LXX. לחמד. k) Sam. עפרך. l) Cd. 1. Sam. אדם.
 m) Sam. כיתנות. n) LXX. omit. o) Sam. לעולם. p) Sam. הכרוכים.

בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיָה לְבָשָׂר אֶחָד: וַיְהִי שְׁנֵיהֶם עֶרְוָה (הָאָדָם) כֹּה
וְאִשְׁתּוֹ וְלֹא יִחַבְּשׁוּ:

3 ג

וַהֲנַחֵשׁ הָיָה עֲרוֹם מִכָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר עֹשֶׂה יֵהוּהָ א
אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר אֶל־הָאִשָּׁה אַף כִּי־אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ
מִכָּל עֵץ הַגֶּן: וְתֹאמַר הָאִשָּׁה אֶל־הַנָּחַשׁ) מִפְּרִי עֵץ־ 2
הַגֶּן^א) נֹאכַל: וּמִפְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ־הַגֶּן אָמַר אֱלֹהִים לֹא 3
תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא תִגְעוּ בוֹ שֶׁן־תִּמְחֹן: וַיֹּאמֶר הַנָּחַשׁ אֶל־ 4
הָאִשָּׁה לֹא־מוֹת תִּמְחֹן: כִּי יָדַע אֱלֹהִים כִּי בְיוֹם אֲכָלְכֶם 5
מִמֶּנּוּ וְנִפְקַחוּ עֵינֵיכֶם וְהָיִיתֶם כַּאֲלֹהִים יֹדְעֵי טוֹב וָרָע:
וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמֹאכָל וְכִי תֹאנָה־הוּא לְעֵינַיִם 6
וְנִחְמַד הָעֵץ^ב) (לְהַשְׁכִּיל^ג) וַתִּקַּח מִפִּרְיוֹ וַתֹּאכַל וַתֵּתֶן גַּם־לְאִישָׁהּ
עִמָּהּ וַיֹּאכְלוּ^ד): וַתִּפְתָּחֶנָּה עֵינֶי וַיֵּדְעוּ שֶׁנִּהְיוּ כַּאֲלֹהִים עֹשֵׂי רָעָם^ה) הֵם 7
וַיִּתְּפְרוּ עָלֶיהָ^ו) תֹּאנָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם חִגְרֹת^ז): וַיִּשְׁמְעוּ אֶת־קוֹל 8
יְהוָה אֱלֹהִים מִחוּלָּה בָּנָן לְרִיחַ הַיּוֹם וַיַּחַבְּבָא הָאָדָם^ח) וְאִשְׁתּוֹ
מִפְּנֵי יְהוָה אֱלֹהִים בְּתוֹךְ עֵץ הַגֶּן: וַיִּקְרָא יְהוָה אֱלֹהִים 9
אֶל־הָאָדָם וַיֹּאמֶר לוֹ^ט) אֵיכָּה^י): וַיֹּאמֶר^י) אֶת־קִלְדִּי^י) שָׁמַעְתִּי בָּגֶן^י) 10
וַאֲיִירָא^כ) כִּי־עִירַם^י) אָנֹכִי וַאֲחַבָּא: וַיֹּאמֶר^כ) מִי הִגִּיד לָךְ כִּי עִירַם 11
אָתָּה הִמֵּן־הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לִבְלֹתִי אָכַלְתָּ^כ) אָכַלְתָּ:

ערמים. Sam. דגש אחר שורק h) vid. n. g) Sam. משהיה. ויהיה משניהם. i) Sam. אדם. j) Sam. reads here הכחש „the liar“. k) Syr. חגן. כל עץ הגן; LXX. cod. Alex. ἀπὸ παντὸς ἔϋλου κ. τ. λ. l) LXX. omit. m) Sam. להשכל. n) Sam. LXX. ויאכלו. o) Sam. ערמים. p) Sam. עלי, which is also the reading of some cdd. The vss. cannot. be cited in support of this reading, as עלה must be rendered collectively. q) Sam. חגרות. r) Sam. ויחכמה אדם. s) LXX. insert אדם. t) Sam. ואיך. u) Cd. 1. LXX. ויאמר לו. v) Sam. קולך. w) LXX. περιπατοῦντος ἐν τῇ παραδείσῳ, supplying משהלך. x) Sam. ואיירה. y) Sam. ערום. z) LXX. supply אלהים. a) LXX. add μόσων.

9 יהוה^q) אלהים^r) מן-הָאָדָמָה כָּל-עֵץ^s) נָחֵמֶד לְמַרְאֶה וטוב
למאכל ועץ החיים בְּחוּץ הַגֶּן ועץ הדעת טוב ורע: וְנָהָל
י יצא מעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת-הַגֶּן וּמִשָּׁם יִפְרָד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה
11 ראשִׁים: שֵׁם הָאֶחָד פִּישוֹן הוּא הַסִּבְכִּי^t) אֵת כָּל-אֶרֶץ חֲזוּלָה^u)
12 אֲשֶׁר-שָׁם הוֹחֵב: וְהַיְבַּי אֶרֶץ הַהוּא^v) טוֹב^w) שֵׁם הַכֹּדֶלֶח
13 וְאֶבֶן הַיִּשְׁהָם: וְשֵׁם-הַנֶּהָר הַשְּׁנִי גִיחוֹן הוּא הַסּוּבֶכֶת אֵת
14 כָּל-אֶרֶץ כּוּשׁ: וְשֵׁם-הַנֶּהָר הַשְּׁלִישִׁי הַדִּקְלָה^x) הוּא הַחֲלָק
טו קדמח אשור וְהַנֶּהָר הַרְבִּיעִי הוּא פָּרָת: וַיִּקַּח יְהוָה אֱלֹהִים
16 אֶת-הָאָדָם^y) וַיַּנְתְּהוּ בֶן-עֶדֶן לְעִבְדָּהּ וּלְשִׁמְרָהּ: וַיֹּצֵר יְהוָה
17 אֱלֹהִים^z) עַל-הָאָדָם לֵאמֹר מִכָּל עֵץ-הַגֶּן אָכַל תֹּאכַל: וּמֵעֵץ
הַדַּעַת טוֹב וְרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ כִּי בְּיוֹם אֲכָלְהָ מָוֶת
18 תָּמוּת: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים לֹא-טוֹב הָיִיתָ הָאָדָם לְבַדּוֹ
19 אֶעֱשֶׂה-לּוֹ^a) עֹזֵר כְּנֶגְדּוֹ: וַיִּצֹר יְהוָה אֱלֹהִים^b) מִן-הָאָדָמָה כָּל-
חַיָּה^c) הַשָּׂדֶה וְאֵת כָּל-עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיָּבֵא אֶל-הָאָדָם לְרֹאוֹתָהּ
מִה-יִקְרָא-לָּהּ וְכָל^d) אֲשֶׁר יִקְרָא-לָּהּ הָאָדָם נָפֶשׁ חַיָּה^e) הוּא שְׁמוֹ:
כ וַיִּקְרָא הָאָדָם שְׁמִית לְכָל-הַבְּהֵמָה וּלְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכָל חַיַּת
21 הַשָּׂדֶה וְלָאָדָם לֹא-מָצָא עֹזֵר כְּנֶגְדּוֹ: וַיִּפֹּל יְהוָה אֱלֹהִים^f)
תְּרַדְמָה עַל-הָאָדָם וַיִּשָּׁן וַיִּקַּח אֶחָת מִצִּלְעוֹתָיו וַיַּסְגֵּר בָּשָׂר
22 תְּחִנָּה^g): וַיִּבֶן יְהוָה אֱלֹהִים אֶת-הַצִּלְעַת אֲשֶׁר-לָקַח מִן-
23 הָאָדָם לְאִשָּׁה וַיָּבֵאָהּ^h) אֶל-הָאָדָם: וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת הִנֵּה
עֲצָם מִעֲצָמִי וְבָשָׂר מִבָּשָׂרִי לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִשׁⁱ)
24 לָקַחְתִּי-וְזֹאת: עַל-כֵּן יַעֲזֹב אִישׁ אֶת-אָבִיו וְאֶת-אִמּוֹ וְדָבַק

q) LXX. omit. r) LXX. insert here *ἐτι*, i. e. עוד. s) Sam. אח הוא והיא. t) Sam. הסוכב. u) Sam. חוילה. v) Sam. ההיא. w) Cd. 1. Sam. Vulg. טוב is fem., the Sam. always has היא. x) Sam. Vulg. הרקל. y) LXX. insert *ὁ ἄνθρωπος*. z) LXX. Aq. Vulg. נעשה לו. a) Sam. LXX. Vulg. insert עוד. b) Sam. אח כל חיה. c) Cd. 1. שם נפש חיה; so Saad. *بأسم*. d) Sam. החחיה. e) Sam. מבעלה. f) Sam. מאישה; so LXX. *ἐκ τοῦ ἀνδρός αὐτῆς*, and Onk. ויביאה.

אֵתָם: וַיִּבְרַךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים^א) פָּרוּ וּרְבוּ 28
 וּמִלְאוּ אֶת־הָאָרֶץ וּבְשָׁלוּ^ב) וּרְדוּ בְּדָגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם^ג)
 וּבְכָל־חַיָּה^ד) הַרְמִשֶׁת עַל־הָאָרֶץ: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים חֲנָה נָתַתִּי 29
 לָכֶם אֶת־כָּל־עֵשֶׂב^ה) זֶרַע זָרַע^ו) אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ וְאֶת־
 כָּל־הָעֵץ אֲשֶׁר־כֹּפוֹ פְּרִי־עֵץ זֶרַע זָרַע לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכֶלָה:
 וּלְכָל־חַיַּת הָאָרֶץ וּלְכָל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכָל רֹמֵשׁ עַל־
 הָאָרֶץ אֲשֶׁר־בּוֹ נֶפֶשׁ חַיָּה^ז) אֶת־כָּל־יֶרֶק^ח) עֵשֶׂב לְאֹכֶלָה וַיְהִי־
 כֵּן: וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת־כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה־טוֹב מְאֹד וַיְהִי־ 31
 עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי: פ

ב 2

וַיְבָרֶכְהוּ אֱלֹהִים וְהָאָרֶץ וְכָל־צִבְאוֹתָם: וַיִּבֶל אֱלֹהִים בַּיּוֹם 2^א
 הַשְּׁבִיעִי^ב) מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבַּח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְכֹל־
 מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה: וַיִּבְרַךְ אֱלֹהִים אֶת־יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ 3
 אוֹתוֹ כִּי כֹן שָׁבַת מְכֹל־מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר־בְּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת:
 פ אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת^ג) הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבְרָאָם: בַּיּוֹם 4^ה
 עֲשׂוֹת יֵהוּה אֱלֹהִים אָרֶץ וּשְׁמַיִם^ד) וְכָל־יְשִׁית נְשִׁיחָה טָרֶם
 יִהְיֶה כְּאָרֶץ וְכָל־עֵשֶׂב תִּשְׁדֶּה טָרֶם וְצִמָּח כִּי לֹא הָמְטִיר
 יֵהוּה^ה) אֱלֹהִים עַל־הָאָרֶץ וְאָדָם אֵין לְעֹבֵד אֶת־הָאֲדָמָה:
 וְאֵר יַעֲלֶה מִן־הָאָרֶץ וְהִשְׁקָה אֶת־כָּל־פְּנֵי הָאֲדָמָה: וַיִּצְרֵה^ו) 6
 יֵהוּה אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם עֹפֵל מִן־הָאֲדָמָה וַיִּפֹּחַ בְּאַפָּיו 7
 נִשְׁמַח חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם^ז) לְנֶפֶשׁ חַיָּה: וַיִּפְּעַ יֵהוּה אֱלֹהִים 8
 בֶּן־בְּעֶדֶן מִקְדָּם וַיִּשָּׂא שָׁם אֶת־הָאָדָם אֲשֶׁר יָצָר: וַיִּצְמַח

c) Cdd. 6. LXX. Vulg. Onk. cdd. 2. omit. d) Sam. כבשה.
 e) LXX. add: *καὶ πάντων τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς*. Syr.
 inserts וּבְכָל־הַחַיָּה. f) Sam. הַחַיָּה. g) LXX. add *σπόριμον*. h) Cd. 1.
 and Onk. ed. 1. omit זֶרַע זָרַע. i) Cd. 1. הַחַיָּה. j) Cdd. 15. LXX.
 (Onk.) וַיִּמָּח כָּל יֶרֶק. k) Sam. הַשָּׁמַיִם; vid. n. l) Sam. תּוֹלְדוֹת. m) Sam.
 שְׁמַיִם וָאָרֶץ. n) LXX. omit. o) Sam. וַיִּצָּר. p) Sam. אָדָם.

- 13 וַיֵּרָא אֱלֹהִים בִּירְטוֹב: וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר, וַיּוֹם שְׁלִישִׁי: פ
- 14 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מֵאֲרָחַל (בְּרִקְיעַ הַשָּׁמַיִם^m) לְחִבְדִּילⁿ בֵּין הַיּוֹם וּבֵין תְּלִילָה וַיְהִי לְאַחַח^o) וּלְמִזְעָדִים וּלְזָמִים וּשְׁנָיִם: וַיְהִי טו (לְמֵאֲרָחַח^p) בְּרִקְיעַ הַשָּׁמַיִם לְהֹאִיר עַל־הָאָרֶץ וַיְהִי־כֵן: וַיַּעַשׂ 16 אֱלֹהִים אֶת־שְׁנֵי הַמֵּאֲרָחַח (הַגְּדֹלִים אֶת־הַמֵּאֲרָחַח הַגָּדֹל^r) לְמַמְשֶׁלֶת 17 הַיּוֹם וְאֶת־הַמֵּאֲרָחַח^s) הַקָּטָן לְמַמְשֶׁלֶת הַלַּיְלָה וְאֶת הַכּוֹכָבִים: וַיִּתֵּן 18 אֹהֶם אֱלֹהִים בְּרִקְיעַ הַשָּׁמַיִם לְהֹאִיר עַל־הָאָרֶץ: וְלַמֶּשֶׁל בַּיּוֹם 19 וּלְחִבְדִּיל בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ וַיֵּרָא אֱלֹהִים בִּירְטוֹב: כ וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר^t) יוֹם רְבִיעִי: פ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׂרָצִי הַמַּיִם שָׂרָץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף יְעוֹפֵף^u) עַל־הָאָרֶץ עַל־פְּנֵי 21 רִקְיעַ הַשָּׁמַיִם^v): וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־הַתַּיִנִּים הַגְּדֹלִים וְאֶת כָּל־נֶפֶשׁ הַחַיָּה הַרְמִשָּׁת אֲשֶׁר שָׂרָצוּ הַמַּיִם לְמִינֵהֶם^w) וְאֶת כָּל־עוֹף־ 22 הַבָּיִת. לְמִינֵהוּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים בִּירְטוֹב: וַיִּבְרָךְ אֹתָם אֱלֹהִים לֵאמֹר פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת־הַמַּיִם בַּיָּמִים וְהָעוֹף יִרְבֶּה^x) 23 הָאָרֶץ: וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר וַיּוֹם חֲמִישִׁי: פ 24 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ בְּחֵמָה וּבְרִמָּשׁ כֹּה וְכִתּוּלֵי־אֶרֶץ^y) לְמִינָהּ וַיְהִי־כֵן: וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־חַיֵּי הָאָרֶץ לְמִינָהּ וְאֶת־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְאֶת כָּל־רִמָּשׁ הָאֲדָמָה לְמִינָהּ 26 וַיֵּרָא אֱלֹהִים בִּירְטוֹב: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ בְּרִמּוֹתֵנוּ^z) וְיִרְדּוּ בִדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־^a) 27 הָאָרֶץ וּבְכָל־הַרְמִשׁ הַרְמִשׁ עַל־הָאָרֶץ: וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם בְּצַלְם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא

l) Sam. מֵאֲרָחַח. m) Cd. 1. Sam. LXX. insert על הארץ להאיר. n) Sam. וְלַחֲבִדִּיל. o) Sam. לְאַחֲח. p) Sam. לְמֵאֲרָחַח. q) Sam. וַיְהִי בֹקֶר וַיְהִי עֶרֶב. r) Sam. הַגָּדֹל. s) Sam. הָאֶת הַמֵּאֲרָחַח. t) Sam. וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר. u) Sam. יְעוֹפֵף. v) LXX. add כֵּן. w) Sam. לְמִינֵהֶם. x) Sam. וְיִרְבּוּ. y) Sam. וְכִתּוּלֵי. z) Cdd. 6. Onk. Ps.-Jon. read כְּרִמּוֹתָנוּ, Sam. and LXX. וכְּרִמּוֹתָנוּ. a) Syr. inserts חַיָּה. b) LXX. omit.

בראשית

א 1

בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ: והארץ
 היתה תהו ובהו וחשך על-פני תהום ורוח אלהים מרחפת.²
 על-פני המים: ויאמר אלהים יהי אור ויהי-אור: וירא³
 אלהים את-האור כי-טוב ויבדל אלהים בין האור ובין החשך:⁴
 ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה ויהי-ערב ויהי ה
 בקר יום אחד: פ ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים
 ויהי מבדיל בין מים למים: ויעש אלהים את-הרקיע ויבדל⁵
 בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע ויהי⁷
 בן⁶: ויקרא אלהים לרקיע שמים⁷ ויהי-ערב ויהי-בקר יום
 שני: פ ויאמר אלהים יקוו המים מתחת השמים אל-מקום
 אחד⁸ ותראה תבשרה ויהי-כן⁹: ויקרא אלהים ליבשה ארץ
 ולמקנה המים קרא ימים וירא אלהים כי-טוב: ויאמר אלהים
 תרשא הארץ רשא עשב מזרע¹⁰ זרע עץ¹¹ פרי עשה פרי
 למינ¹² אשר זרעו-בו על-הארץ ויהי-כן: ותוצא הארץ רשא
 עשב מזרע זרע למינהו¹³ ועץ עשה-פרי אשר זרעו-בו למינהו¹⁴

a) LXX. add ויהי כן b) LXX. supply אלהים. c) LXX. omit
 ויהי כן d) LXX. insert כי טוב אלהים כי טוב vid. n. e) Vid. n.
 f) LXX. add: καὶ συνήγαγον τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ
 εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν καὶ ὠφθη ἡ ξηρά. g) Sam. מורע.
 h) Cdd. 3. Sam. LXX. Syr. Vulg. Onk. Ps.-Jon. Saad. read
 ועץ i) Vid. n. j) LXX. add καὶ ὁμοίότητά. k) Cd. 1. and
 LXX. insert על הארץ.

